

АХБОРОТИ ДФМС

ВЛАДИСЛАВ ПАНЧЕНКО:

«БА МО ҲЕЛЕ МУҲИМ АСТ, КИ СОХТОРҶОИ
МУШАХХАСКУНИИ ХУДРО ДОШТА БОШЕМ, КИ
ДАР ҶАҶОН ЭЪТИРОФ ШУДААНД, ДАР ИН ҶОӢ
МОНАНДӢ БО УМУРИ ПАТЕНТӢ ВУҶУД ДОРАД»

ХАДАМОТИ ФЕДЕРАЛӢ ОИД БА МОЛИКИЯТИ ЗЕӢНӢ (РОСПАТЕНТ)

МУАССИСАИ ФЕДЕРАЛИИ ДАВЛАТИИ БУЧАВИИ
«ДОНИШКАДАИ ФЕДЕРАЛИИ МОЛИКИЯТИ САНОАТӢ»

АХБОРОТИ ДФМС

BULLETIN OF FEDERAL INSTITUTE OF INDUSTRIAL PROPERTY

2025

Ҷ. 4 № 1 (11)

16+

**Хадамоти федералӣ оид ба моликияти зеҳнӣ (Роспатент)
Муассисаи федералии давлатии буҷетӣ
«Донишкадаи федералии моликияти саноатӣ»**

ISSN 2782–5086 (Print)
ISSN 2949–2432 (Online)
АХБОРОТИ ДФМС
Ҷ. 4 № 1 (11)
Москва 2025

Ба қайд гирифта шудааст: дар Хадамоти федералӣ оид ба назорат дар соҳаи алоқа, технологияҳои иттилоотӣ ва коммуникатсияҳои оммавӣ (ПИ № ФС77–85468; силсилаи Эл № ФС77–85469 аз 13 юни с. 2023).

Минтақаҳои паҳнкунӣ: Русия (ҳамаи минтақаҳо), кишварҳои ИДМ, кишварҳои хориҷаи дуру наздик.

Басомади нашр: 4 шумора дар як сол бо имконияти нашрҳои махсуси иловагӣ.

Индекс обунавӣ: 85599.

«Ахбороти ДФМС»

дар соли 2022 барои инъикоси натиҷаҳои фаъолияти илмӣ дар соҳаи моликияти зеҳнӣ дар соҳаҳои зерини илм таъсис дода шудааст: Давлат ва ҳуқуқ. Илмҳои ҳуқуқӣ;

Иқтисод. Илмҳои иқтисодӣ;

Ҳуқуқи патентӣ. Ихтироъкорӣ; Ратсионализаторчиғӣ;

Илмҳои табиатшиносӣ. Мушкилиҳои умумӣ ва маҷмуъавӣ; Омор; Кибернетика.

Аудиторияи хонандагон: мутахассисон дар соҳаи моликияти зеҳнӣ, вакилони патентӣ, ҳуқуқшиносон, адвокатҳо, роҳбарон, аспирантҳо, донишҷӯён, ихтироъкорон ва дигар хонандагон.

«Ахбороти ДФМС» дастрасии кушодаи бевоситаро ба контенти худ аз принципи зерин баромада пешниҳод мекунад: дастрасии озод ба натиҷаҳои тадқиқотҳо ба зиддшавии мубодилаи глобалии донишҳо мусоидат мекунад.

Нашрияҳои маҷалла дар манбаи электронии вебсомонаи ДФМС www.vestnikfips.ru ҷойгир карда шудааст (нусхаи электронии маҷалла).

Ҳама маводҳо дарҳол пас аз нашр дастрасии истифодабарандагон мешаванд.

Давраи эмбарго дар назар дошта нашудааст. Барои дастрасии ройгон ба маводҳо бақайдгирӣ дар сомонаи маҷалла талаб карда намешавад. Интишор барои ҳама муаллифон ройгон аст.

Маҷаллаи дастрасии озод мебошад (open access), яъне тамоми мазмун дар дастрасии озод мебошад, барои истифодабарандагон мувофиқи муайянкунии дастрасии озод ройгон аст.

Тамоми маводҳои, ки ба редакция пешниҳод карда мешаванд, аз тамоли тафтишоти нодидаи дубора мегузарад.

Тақриз аз ҷониби коршиносони мустақил ва мувофиқи принципҳои ахлоқӣ ба амал бароварда мешавад.

Бойгонии электронии маҷалла пас аз нашр дар репозиторияҳои миллии зерин дастрас мебошад: «Китобхонаи электронии илмӣ» дар доираи маҳзани библиографии «Индекси илмӣ иқтибосҳои русӣ» (ИИИР) – барои истифодабарони ба қайд гирифташуда (бақайдгирӣ дар система ва дастрасӣ ба маҷалла ройгон мебошанд); «КиберЛенинка» – ройгон барои ҳамаи хонандагон бидуни бақайдгирӣ.

Суроғаи муассис, редакция ва нашркунандаи маҷаллаи «Ахбороти ДФМС»:

125993, Москва, Г-59, ГСП-3,
соҳили Бережковская, хонаи 30, бинои 1.

Почтаи электронии маҷалла:

Vestnik_FIPS@rupto.ru.

Сомона: vestnikfips.ru.

**Federal Service for Intellectual Property (Rospatent)
Federal State Budgetary Institution
«Federal Institute of Industrial Property»**

ISSN 2782-5086 (Print)

ISSN 2949-2432 (Online)

Bulletin of Federal Institute of Industrial Property

Vol. 4 No. 1 (11)

Moscow 2025

Registered with the Federal Service for Supervision in the Sphere of Communications, Information Technology and Mass Communications (PI No. FS77-85468; EI series No. FS77-85469 of June 13, 2023)

Coverage: Russia (all regions), CIS states, near and far abroad countries

Publication frequency:

4 issues per year with the possibility of additional special issues

Subscription index – 85599

Bulletin of Federal Institute of Industrial Property

was founded in 2022 to highlight the results of scientific activities in the field of intellectual property on the following scientific disciplines (fields of science):

State and Law. Juridical Sciences

Economics. Economic Sciences

Patent Law. Inventive Activities.

Innovative Activities Natural Sciences.

General and Complex Problems

Statistics Cybernetics

Readership:

professionals in the field of intellectual property, patent attorneys, lawyers, advocates, managers, graduate students, students, inventors and others.

The Bulletin of Federal Institute of Industrial Property provides direct open access to its content, based on the following principle:

free open access to research results contributes to an increase in the global exchange of knowledge. The issues of this journal are posted on the electronic resource of the FIPS website www.vestnikfips.ru (electronic version of the journal).

All materials are available to users immediately after publication.

There is no embargo period.

No registration on the journal's website is required to get free access to the materials. Publication is free for all authors.

It is an open access journal,

i. e. all content is freely available

at no charge to users in accordance with the definition of open access Initiative.

All materials submitted to the editorial office undergo a double blind peer review procedure.

Reviewing is made by independent experts and in accordance with the ethical principles of the Publication Ethics Committee.

The electronic back issues of the journal

are available after publication in the following national repositories: «Scientific Electronic Library» within the framework of the Russian Index of Science Citation (RINTs) bibliographic database – for registered users (registration in the system and access to the journal are free); «CyberLeninka» – free of charge for all readers, without registration.

Address of the founder, editorial office and publisher of the Bulletin of FIPS:

Berezhkovskaya emb., 30, bld. 1,
Moscow, G-59, GSP-3, 125993.

Journal email:

Vestnik_FIPS@rupto.ru.

Website: vestnikfips.ru

ҲАЙЪАТИ ТАҲРИРИЯ

Сармуҳаррир **НЕРЕТИН Олег Петрович**

доктори илмҳои иқтисодӣ, директори Донишкадаи федералии моликияти саноатӣ (ДФМС), Москва

ЗУБОВ Юрий Сергеевич

номзади илмҳои педагогӣ, роҳбари Хадамоти федералӣ оид ба моликияти зеҳнӣ, Москва

ИВЛИЕВ Григорий Петрович

муовини сармуҳаррир, номзади илмҳои ҳуқуқӣ, президенти Идораи патентии Евроосиё, роҳбари илмии ДФМС, Москва

ГОРУШКИНА Светлана Николаевна

муовини сармуҳаррир, номзади илмҳои сотсиологӣ, котиби илмии ДФМС, Москва

АБАНКИНА Татьяна Всеволодовна

номзади илмҳои иқтисодӣ, профессор, директори Маркази иқтисоди креативии факултаи рушди шахриву минтақавии Донишгоҳи Тадқиқотиву Илмии Мактаби Олии Иқтисодиёт (ДТИ МОИ), Москва

АЛЕКСАНДРОВА Анна Владимировна

номзади илмҳои техникаӣ, дотсент, ходими пешбари илмӣ – роҳбари Маркази таҳлили ДФМС, Москва

АЛЕКСЕЕВА Ольга Ленаровна

номзади илмҳои ҳуқуқӣ, мудири Маркази мониторинги сифати ДФМС, Москва

БЛИЗНЕЦ Иван Анатольевич

доктори илмҳои ҳуқуқӣ, профессор, декани факултаи ҳуқуқшиносӣ, мудири кафедраи Моликияти зеҳнии Донишгоҳи Москва ба номи А. С. Грибоедов, Москва

БОРОВСКАЯ Марина Александровна

доктори илмҳои иқтисодӣ, профессор, аъзо-корреспонденти Академияи маорифи Русия, президенти Донишгоҳи федералии чанубӣ, Ростови-лаби-Дон

БЫЧКОВ Дмитрий Владимирович

номзади илмҳои физикӣ-математикӣ, сармутахассиси Шўъбаи механика, физика ва электротехникаи Раёсати санҷиши Идораи Патентии Аврупову Осие (ИПАО), Москва

ГЛАЗЬЕВ Сергей Юрьевич

доктори илмҳои иқтисодиёт, профессор, академики академияи илмҳои Русия, раиси Шўрои илмии АИР оид ба мушқилиҳои ҳамгирии иқтисоди Аврупову Осие, модернизатсия ва рушди устувор, котиби давлатии Давлати иттифоқ, Москва

ГРИБ Владислав Валерьевич

доктори илмҳои юридикӣ, профессор, ҳуқуқшиноси шоистаи ФР, академики Академияи маорифи Русия, ректори Донишгоҳи Москва ба номи А. С. Грибоедов, раиси Маҷлиси профессорони Русия, Москва

ЕНА Олег Валерьевич

роҳбари самти илмӣ «Таҳлили патентӣ» ДФМС, Москва

ЖУРАВЛЕВ Андрей Львович

номзади илмҳои ҳуқуқӣ, сардори Маркази кооператсияи байналхалқии ДФМС, Москва

ЗОЛОТЫХ Наталья Ивановна

доктори илмҳои иқтисодӣ, ноиб-президенти Ташкилоти умумирусиягии ҷамъиятии соҳибкориҳои хурду миёнаи «Опора России», Москва

ИВАНОВА Марина Германовна

доктори илмҳои иҷтимоӣ, номзади илмҳои иқтисодиёт, дотсент, ходими пешбарӣ Маркази илмиву таълимии ДФМС, Москва

ИВАНОВ Роман Алексеевич

PhD аз рӯи ихтисоси «иммунологияи молекулавӣ», директори Маркази илмӣ тиббиёти намоишӣ, роҳбари илмии самти «Биотехнологияи тиббӣ»-и Донишгоҳи «Сириус», Сочи

ИЛЬИНА Ирина Евгеньевна

доктори илмҳои иқтисод, дотсент, директори Донишкадаи илмӣ тадқиқотии русиягии иқтисодиёт, сиёсат ва ҳуқуқ дар соҳаи илмиву техникаӣ, Москва

КАЛЯТИН Виталий Олегович

номзади илмҳои иқтисодӣ, дотсент, профессори кафедраи ҳуқуқи моликияти зеҳнӣ ва мушовири шўъбаи қонунгузорӣ дар бораи ҳуқуқҳои зеҳнии Маркази илмӣ ҳуқуқи хусусии ба номи С. С. Алексеев-и назди Президенти Федератсияи Русия, Москва

КЛИМАНОВ Владимир Викторович

доктори илмҳои иқтисод, номзади илмҳои ҷуғрофия, дотсент, директори Ташкилоти Мухтори Ғайритиҷоратӣ (ТМҒ) «Донишкадаи ислоҳоти молияҳои ҷамъиятӣ», Москва

КУЗНЕЦОВА Татьяна Викторовна

доктори илмҳои педагогӣ, профессор, сардори Маркази «Китобхонаи умумирусиягии патентиву техникаӣ», Москва

ЛОПАТИНА Наталья Викторовна

доктори илмҳои педагогӣ, профессор, ходими пешбари илмӣ Маркази илмиву таълимии ДФМС, Москва

ЛЫСКОВ Николай Борисович,

сардори Маркази химия, биология ва тиббии ДФМС, Москва

ПРОКОФЬЕВ Станислав Евгеньевич

доктори илмҳои иқтисодӣ, профессор, ректори Донишгоҳи молиявӣ назди Ҳукумати Федератсияи Русия, Москва

САЛЬНИКОВ Михаил Юрьевич

сардори Маркази физика ва механикаи амалии ДФМС, Москва

СИРОТЮК Владимир Олегович

доктори илмҳои техникаӣ, дотсент, ходими пешбари илмӣ Донишкадаи оид ба масъалаҳои идоракунии АИР, Москва

СМИРНОВ Михаил Борисович

номзади илмҳои физикӣ-математикӣ, сармутахассиси Шўъбаи механика, физика ва электротехникаи Раёсати санҷиши Идораи Патентии Аврупову Осие (ИПАО), Москва

СУКОНКИН Александр Владимирович

номзади илмҳои техникаӣ, ходими калони илмӣ ДФМС, Москва

ФАБРИЧНЫЙ Сергей Юрьевич

доктори илмҳои ҳуқуқ, профессор, директори Муассисаи федералии давлатии бучавӣ «Агентии федералии оид ба ҳифзи ҳуқуқи натиҷаҳои фаъолияти зеҳнии таъиноти ҳарбӣ, махсус ва дучониба», Москва

ФЕДOTOV Михаил Александрович

доктори илмҳои ҳуқуқ илм, профессор, директори Маркази байнулмилалии илмиву таълимии «Кафедраи ЮНЕСКО оид ба ҳуқуқи муаллифӣ, ҳуқуқҳои алоқаманд, фарҳанг ва иттилоотӣ»-и ДИТ МОИ, Москва

ШОРИН Олег Николаевич

номзади илмҳои техникаӣ, Москва

EDITORIAL BOARDEditor-in-Chief **Oleg P. NERETIN**

Dr. Sci. (Economics), Director of the Federal Institute of Industrial Property (FIPS), Moscow

Yury S. ZUBOV

Cand. Sci. (Pedagogy), Head of the Federal Service for Intellectual Property, Moscow

Grigory P. IVLIEV

Deputy Editor-in-Chief, Cand. Sci. (Law), President of the Eurasian Patent Office, FIPS Research Advisor, Moscow

Svetlana N. GORUSHKINA

Deputy Editor-in-Chief, Cand. Sci. (Sociology), Scientific Secretary of FIPS, Moscow

Tatiana V. ABANKINA

Cand. Sci. (Economics), Professor, Director of the Center of Creative Economy of the Faculty of Urban and Regional Development of NRU HSE, Moscow

Anna V. ALEKSANDROVA

Cand. Sci. (Technical Sciences), Associate Professor, Leading Researcher – Head of the FIPS Analytical Center, Moscow

Olga L. ALEKSEEVA

Cand. Sci. (Law), Head of the FIPS Quality Monitoring Center, Moscow

Ivan A. BLIZNETS

Dr. Sci. (Law), Professor, Dean of the Faculty of Law, Head of the Department of Intellectual Property of the Griboedov Moscow University, Moscow

Marina A. BOROVSKAIA

Dr. Sci. (Economics), Professor, Corresponding Member of the Russian Academy of Education, President of the Southern Federal University, Rostov-on-Don

Dmitry V. BYCHKOV

Cand. Sci. (Physics and Mathematics), chief expert of the Department of Mechanics, Physics and Electrical Engineering of the Examination Department of the Eurasian Patent Office, Moscow

Sergey Yu. GLAZIEV

Dr. Sci. (Economics), Member of the Russian Academy of Sciences, Chairman of the Scientific Council of the Russian Academy of Sciences on complex issues of Eurasian economic integration, modernization and sustainable development, State Secretary of Belarus-Russia Union State, Moscow

Vladislav V. GRIB

Dr. Sci. (Law), Professor, Honored Lawyer of the Russian Federation, Member of the Russian Academy of Education, Rector of the Educational private institution of higher education "Moscow University named after A. S. Griboedov", Chairman of the Russian Professorial Assembly, Moscow

Oleg V. ENA

Head of Scientific Research on Patent Analytics FIPS, Moscow

Andrey L. ZHURAVLEV

Cand. Sci. (Law), Head of the FIPS International Cooperation Center, Moscow

Natalia I. ZOLOTYKH

Cand. Sci. (Economics), Vice President of the All-Russian Non-Government Organization of Small and Medium Business "Opora Russia", Moscow

Marina G. IVANOVA

Dr. Sci. (Sociology), Cand. Sci. (Economics), Associate Professor, Leading Researcher of the FIPS Scientific Educational Center, Moscow

Roman A. IVANOV

PhD in Molecular Immunology, Director of the Scientific Center for Translational Medicine, Scientific Director of the medical biotechnology field, Sochi

Irina E. ILYINA

Dr. Sci. (Economics), Associate Professor, Director of the Russian Research Institute of Economics, Politics and Law in the scientific and technical field, Moscow

Vitaly O. KALYATIN

Cand. Sci. (Law), Associate Professor, Professor of the Department of Intellectual Rights, Consultant of the Department of Intellectual Rights Law of the Private Law Research Centre under the President of the Russian Federation named after S. S. Alexeev, Moscow

Vladimir V. KLIMANOV

Dr. Sci. (Economics), Cand. Sci. (Geography) Assoc. Prof., Director of NGO "Institute for Public Finance Reform", Moscow

Tatiana V. KUZNETSOVA

Dr. Sci. (Pedagogy), Professor, Head of the "All-Russian Patent and Technical Library" Center, FIPS, Moscow

Natalia V. LOPATINA

Dr. Sci. (Pedagogy), Professor, Leading Researcher of the FIPS Scientific Educational Center, Moscow

Nikolai B. LYSKOV

Head of the FIPS Center for Chemistry, Biology and Medicine, Moscow

Stanislav E. PROKOFIEV

Dr. Sci. (Economics), Professor, Rector of the Financial University under the Government of the Russian Federation, Moscow

Mikhail Yu. SALNIKOV

Head of the FIPS Center for Physics and Applied Mechanics, Moscow

Vladimir O. SIROTYUK

Dr. Sci. (Technical Sciences), Associate Professor, Leading Researcher of the Institute of Control Sciences of the Russian Academy of Sciences, Moscow

Mikhail B. SMIRNOV

Cand. Sci. (Physics and Mathematics), chief expert of the Department of Mechanics, Physics and Electrical Engineering of the Examination Department of the Eurasian Patent Office, Moscow

Alexander V. SUKONKIN

Cand. Sci. (Technical Sciences), Chief Scientific Researcher of FIPS, Moscow

Sergey Yu. FABRICHNY

Dr. Sci. (Law), Professor, Director of the Federal State Budgetary Institution "Federal Agency for Legal Protection of the Results of Intellectual Activity for Military, Special and Dual-Use", Moscow

Mikhail A. FEDOTOV

Dr. Sci. (Law), Professor, Director of the International Research and Educational Center "UNESCO Chair on Copyright, Neighboring, Cultural and Information Rights" NRU HSE, Moscow

Oleg N. SHORIN

Cand. Sci. (Technical Sciences), Moscow

МУНДАРИҶА

Сутуни сармуҳаррир

Editorial

8 **О. П. Неретин**

1. Муколима бо академик

Dialogue with an academician

В. Я. Панченко

«Ба мо ҳеле муҳим аст, ки сохторҳои мушаххаскунии худро дошта бошем, ки дар ҷаҳон эътироф шудаанд, дар ин ҷой монандӣ бо умури патентӣ вучуд дорад»

V. Ya. Panchenko

"It is extremely important for us to have our own internationally recognized identification structures, there is an analogy with the patent case"

10

2. Масъалаҳои муҳофизат ва ҳимояи ҳуқуқи моликияти зеҳнӣ

Issues of intellectual property rights protection and enforcement

А. А. Полякова,

Н. Б. Лысков

Таҷрибаи маҳдудкунии ҳуқуқҳои патентӣ дар ҷаҳорҷӯбаи моддаҳои 1360 ва 1362 Кодекси граждании ФР

A. A. Polyakova,

N. B. Lyskov

The practice of patent rights restriction within articles 1360 and 1362 of the Civil Code of the Russian Federation

14

О. Л. Алексеева,

Ю. С. Зайцев

Технологияҳои зеҳни сунъӣ: масъалаҳои ошкоркунӣ дар дархости патентӣ

O. L. Alekseeva,

Yu. S. Zaytsev

Artificial intelligence technologies: disclosure issues in a patent application

24

А. Ю. Шлапунов,

В. Ю. Мачнева

Троллинги патентӣ дар соҳаи тамғаҳои молӣ ҳамчун даъват ба қонунгузорӣ оид ба моликияти зеҳнӣ

A. Yu. Shlapunov,

V. Yu. Machneva

Trademark patent trolling as a challenge to intellectual property law

32

А. Л. Журавлев,

Н. Б. Лысков,

Т. А. Беззаботнова,

Н. В. Алисова

Тамдидкунии патент барои ихтироъ, ки ба маҳсулоти доруворӣ, пеститсид ва агрохимикат тааллуқ дорад: омор ва натиҷаҳои пурсиш

A. L. Zhuravlev,

N. B. Lyskov,

T. A. Bezzabotnova,

N. V. Alisova

Patent renewal for invention related to medicinal product, pesticide and agrochemical: statistics and questionnaire results

40

3. Хизматрасониҳои электронии маълумотҳои патентӣ

Electronic patent information services

В. О. Сиротюк

Хусусиятҳои сохтани экосистемаи самараноки рақамии моликияти зеҳнӣ

V. O. Sirotyuk

Features of building an effective digital ecosystem of intellectual property

48

CONTENT

- О. П. Неретин,**
Е. А. Томашевская
Феҳристонҳои рақамӣ ва
манбаъҳои маълумотҳои
захираҳои генетикӣ ва
донишҳои анъанавӣ, ки бо
онҳо алоқаманд мебошанд:
таҷрибаи байналмиллалӣ
ташқилкунӣ
O. P. Neretin,
E. A. Tomashevskaya
Digital registries and databases
of genetic resources and
related traditional knowledge:
international experience in
creating
54
- Р. Г. Алилов,**
Э. Р. Абиева,
Д. И. Зубов
Хусусиятҳои ҳамкорӣ
бо хизматрасониҳои
иттилоотиву ҳустуҷӯӣ
барои истифодабарандагони
навомӯз: имкониятҳо ва
маҳдудиятҳо
R. G. Alilov,
E. R. Abieva,
D. I. Zubov
Features of interaction with
information search services for
novice users: opportunities and
limitations
62
- 4. Ҳодиса**
Historical event
Н. О. Некрасова
Китобхонаи умумирусиягии
патентиву техникӣ дар солҳои
Ҷанги Бузурги Ватанӣ
N. O. Nekrasova
The All-Russian Patent and
Technical Library during the Great
Patriotic War
76
- 5. Хабарҳо аз идораҳои
патентии хориҷӣ**
News from foreign patent
offices
А. А. Ломакина
Шарҳи рӯйдодҳои асосии идораҳои
патентии Осиёи Шарқӣ
A. A. Lomakina
East Asia intellectual property offices
main events review
82
- 6. X-файлҳо (КУПТ)**
Vptb X-Files
92
- 7. Рафи китоб**
Bookshelf
О. П. Неретин
«Моликияти зеҳнӣ – асоси иқтисодии
инноватсионӣ: афзалиятҳо ва
механизмҳои рушди илмиву технологӣ»
O. P. Neretin
“Intellectual property is the basis of
an innovative economy: priorities and
mechanisms of scientific and technological
development”
94

Сутуни сармуҳаррир

Мӯҳтарам хонандагон, ҳамкорон, дӯстон!

Маҷаллаи «Ахбороти ДФМС» дар соли 2022 бо дастгирии Роспатент бо мақсади пеш бурдани натиҷаҳои тадқиқотҳо мувофиқи маҷмаи саволҳои объектҳои ҳуқуқи патентӣ ва воситаҳои фардӣ кунондан, ва инчунин масъалаҳои рақамикунонӣ, коркарди нуктаҳои назари иқтисодӣ ва кадрӣ дар соҳаи моликияти зеҳнӣ (МЗ) таъсис шудааст.

Дар саҳифаҳои шумора – нуктаҳои назари танзимкунии ҳуқуқи объектҳои патентӣ, ва инчунин истифодабарии захираҳои иттилоотӣ дар соҳаи МЗ мебошанд.

Дар қиёси мувоҳида дар бораи нақшаи МЗ дар расидан ба ҳадафҳои миллии меҳодам диққатро ҷалб кунам: системаи патентӣ – элементи асосии ҷимояи МЗ мебошад, ки ба пешсафӣ технологияи ҷӣ ширкатҳои алоҳида, ва ҷӣ мамлакат дар умум таъсир мерасонад. Норозӣ ношудан номумкин: бо гузаштан ба иқтисодиёти глобалӣ омили асосӣ муҳофизати технологияҳо ва МЗ мешавад. Ҳамон тавре, ки давлат дастгирии инноватсияҳо ва системаи ҷиғзи МЗ-ро месозад, бевосита ба мавқеи он дар иқтисодиёти ҷаҳонӣ таъсир мегузорад.

Раванасозии афзоиши иқтисодии иқтисодиёти калонтарини ҷаҳон ба истиқлолияти зеҳнӣ ва технологӣ масъалаи МЗ дар майдони илми иқтисод навсозӣ мекунад, ки аҳамияти нуктаи назари истиқлолияти зеҳнӣро пурзӯр мекунад.

Хусусияти байнифании МЗ имконияти муайян кардани соҳибхитиёрии зеҳнӣро ҳамчун низоми маҷмуавии воситаҳои ҳуқуқӣ, идоракунӣ, молиявӣ, кадрӣ, асбобҳои илмӣ ва технологияи дастгирӣ ва рушди донишқадаи МЗ медиҳад, ки таъмини пурраи талаботҳои мамлакатро бо портфелҳои бо натиҷаҳои ҷиғзшавандаи фаъолияти зеҳнӣро барои офаридани истеҳсолотҳои ватании технологияи баланд кафолат медиҳад.

Гап дар бораи самтҳои ояндадори рушди соҳибхитиёрии зеҳнӣ – васеъкунии соҳаи таҳассусияти технологияи Русия ва баланд бардоштани коэффитсиенти вобастагии технологӣ ба манфиати дархостҳои русиягӣ ба ихтироъҳо, бо назардошти таъсири иқтисодии соҳаи МЗ ба иқтисод дар умум ва афзоиши маҷмӯи маҳсулоти дохилӣ (ММД) – меравад.

Патентро ба технологияҳо гирифтани ҳамчун омили афзоиши ММД таъсири мултипликаторӣ баррасӣ мешавад, ки дар натиҷаи таъсири нишондодҳои иқтисодии асосӣ ба робитаи дутарафаи байнисоҳавӣ ба вучуд омадаанд.

Як қатор ин ва дигар омилҳои барои гузарондани кор аз ҷониби ҳайати коргарони илми ДФМС бо намоёндагони Академияи хоҷагии ҳалқи Русия ва хизмати давлатӣ (РАНХиГС) оид ба ошкоркунии муомилаҳои илмиву методӣ ба арзёбии ҳиссаи МЗ дар ММД Русия асос шудаанд.

Объектҳои тадқиқотҳои мо дар макроиқтисодиёт, алалхусус, нишондиҳандаҳои баҳисобгирии маҳсулотҳои МЗ дар омили макроиқтисодӣ, методологияи ташаккулёбии онҳо

ва муомилаҳои методӣ ба арзёбии ҳиссаи МЗ дар ММД Русия буданд.

Дар рафти тадқиқотҳо соҳаҳои иқтисодиёт бо шиддатнокии баланди истифодабарии объектҳои МЗ муайян карда шудаанд, ҳиссаи соҳаҳо, ки бо шиддат ҳуқуқҳои МЗ, дар ММД Русия истифода мебаранд, арзёбӣ шудааст, ки 44,8% ММД ташкил мекунад.

Нишондиҳандаи нав – «индекси шиддатнокии истифодабарии ҳуқуқҳои зеҳнӣ» – тартиб дода шуд.

Натиҷаҳои асосӣ дар монографияи «Методологияи ошкоркунии моликияти зеҳнӣ дар иқтисодиёти пешниҳод» инъикос, ки мо имсол онро ҳатман пешкаши манзури шумо хоҳем кард.

Бо натиҷаҳои тадқиқот ва дигар корҳои илмиву тадқиқотии ДФМС дар сомонии мо дар фасли «Фаъолияти илмӣ» шинос шудан мумкин аст¹.

Аҳамияти масъалаи мазкур барои ҳалли масъалаҳои пешбурди кишвар мавзӯи соҳибхитиёрии зеҳнӣро ба маркази таваҷҷӯҳи Академияи илмҳои Русия ҳамчун маркази зеҳнии миллии мегузорад, ки дорои қобилияти ҳалли ҳамаҷонибаи масъалаҳои илми фундаменталӣ мебошад, ки бо тараққиёти давлат ва ҷамъият алоқаманданд. Сарлавҳаи навро «Муколима бо академик» муҳосиба бо ноиб-президенти АИР, академики АИР, доктори илмҳои физика ва математика, профессор В. Я. Панченко мекушояд.

*Бо эҳтиром, О. П. Неретин,
сармуҳаррири маҷалла, доктори
илмҳои иқтисодӣ*

EDN <https://elibrary.ru/cskmzс>

¹ <https://www1.fips.ru/about/deyatelnost/nauchnaya-deyatelnost/informatsiya-ovypolnennykh-v-fips-nauchno-issledovatel'skikh-rabotakh>

Editorial

Dear readers, colleagues, friends!

Bulletin of FIPS was founded in 2022 and supported by Rospatent to promote the results of research on a range of issues: patent law and means of individualization, as well as the problems of digitalization, the development of economic and personnel aspects in the field of intellectual property (IP).

Current issue focuses on aspects of the legal regulation of objects of patent law, as well as the use of IP information resources.

Following discussions about the role of IP in achieving national goals, I'd like to draw attention to the fact that the patent system is a key element of IP protection that affects the technological leadership of both individual companies and the country as a whole. One must agree that with the transition to global economy, the key factor is the protection of technology and IP. The way the state establish support for innovation and the system of IP protection directly affects its position in the global economy.

The focus of the world's largest economies growth is aimed at intellectual and technological sovereignty, which actualizes the issue of IP in the subject field of economics, thus reinforcing the importance of the intellectual sovereignty concept.

The interdisciplinary nature of IP allows us to define intellectual sovereignty as a complex system of legal,

management, financial, personnel, scientific and technological tools for supporting and developing the institute of IP, which guarantees the full provision of country's needs with portfolios of protected IP results for the creation of domestic high-tech industries.

The topic is about promising areas of intellectual sovereignty development – expanding the sphere of Russian technological specialization and increasing the technological dependence coefficient in favor of Russian applications for inventions, taking into account the IP impact on the economy and on GDP growth.

Technology patenting as a factor of GDP growth is considered through a multiplicative effect based on the influence of intersectoral relationships of basic economic indicators.

These and other factors served as the basis for FIIPS and RANEPА to carry out research to identify scientific and methodological approaches to assess the share of IP in Russia's GDP.

The objects of research in macroeconomics were, in particular, the accounting indicators for IP products in macroeconomic statistics, the methodology of their formation and approaches to assessing the share of IP in Russia's GDP.

Throughout research, industries in the sectorial structure of the economy with a high intensity of IP use were identified, and the share of industries

that intensively use IP rights in Russia's GDP was estimated, being 44.8 % of GDP.

A new indicator has been developed IUip – Intensive use of intellectual property.

The key results are reflected in the monograph "Methodology of intellectual Property disclosure in supply-side economics", which will be introduced this year.

The research results and other scientific materials of FIPS can be found on our website in the Scientific Activity section¹.

The importance of this issue for solving the breakthrough tasks of our country brings intellectual sovereignty into the focus of the Russian Academy of Sciences (RAS) attention, which as a national intellectual center is capable of comprehensively solving the fundamental science tasks related to the development of state and society. A new section "Dialogue with an academician" is introduced by an interview with the Vice-President of RAS, Academician of RAS, Dr. Sci (Phys. – Math), Professor V. Ya. Panchenko.

**Best regards, Oleg Neretin,
Editor-in-Chief,
Dr. Sci. (Economics)**

¹ <https://www1.fips.ru/about/deyatelnost/nauchnaya-deyatelnost/informatsiya-ovypolnennykh-v-fips-nauchno-issledovatel'skikh-rabotakh>

1 МУКОЛИМА БО АКАДЕМИК

EDN <https://elibrary.ru/gkhrIm>

«Ба мо ҳеле муҳим аст, ки сохторҳои мушаххаскунии худро дошта бошем, ки дар ҷаҳон эътироф шудаанд, дар ин ҷой монандӣ бо умури патентӣ вучуд дорад»

Владислав Яковлевич Панченко,
ноиб-президент АИР, академики АИР

“It is extremely important for us to have our own internationally recognized identification structures, there is an analogy with the patent case”

Vladislav Ya. Panchenko,
Vice-President of the RAS, academician of the RAS

Таъмин намудани муҳофизати моликияти зеҳнӣ яке вазифаҳои муҳими давлатӣ мебошад, ки аз тарафи Роспатент ва ДФМС амалӣ мегардад. Бе ҳеч гуна шубҳа, тамоми коллексияи маҷаллаҳо, ки аз тарафи Академияи илмҳои Русия нашр мешаванд, моликияти илмӣ ва натиҷаи фаъолияти зеҳнии насли олимони русиягӣ ва редакцияи худи маҷаллаҳо ро ифода мекунад, ки дар сатҳи байналхалқӣ эътироф шудаанд. Тавре маълум аст, ба наздики аломатҳои молӣ ба номгӯи маҷаллаҳои илмии АИР ба қайд гирифта шудаанд. Шумо аҳамияти ин ҳодисаро дар чӣ мебинед?

– Академияи илмҳои русия муассиси маҷаллаҳои илмии ватанӣ ба тамоми самтҳои илми асосӣ ва амалӣ мебошад ва коллексияи академикии матбуоти илмиро таъбу нашр мекунад.

Маҷаллаҳои илмии АИР – нашрияҳои даврагӣ тақризшаванда мебошанд, ки дар сатҳи байналмиллалӣ эътироф шудаанд, дар муддати даҳсолаҳои зиёд нашр мешаванд. Ба кӯҳнатарин аз он – маҷаллаи умумифилологӣ «Ахбороти Академияи илмҳои Русия. Силсилаи адабиёт ва забон» – дар соли 2025 173-сола хоҳад шуд.

Мехостам, ки ба роҳбарияти Роспатент ва ДФМС барои ҳамкорие, ки дар бақайдгирии аломатҳои молӣ

ба номҳои маҷаллаҳои илмӣ расонданд, ки муассиси онҳо Академияи илмҳои Русия баромад мекунад, изҳори миннатдориро баён намоям. Акнун тамоми маҷаллаҳои мо муҳофизати ҳуқуқиро доранд, ки хеле муҳим мебошад.

Бояд қайд кард, ки логотипҳои дузабонаи ба қайд гирифташуда имконияти нашри маҷаллаҳои моро дар ҷамагунаи кишвари ҷаҳон таъмин мекунад.

Барои хонандагони мо фаҳмидан муҳим аст, ки бисёр маҷаллаҳои АИР номҳоро бо забони англисӣ доранд, ки дар ҳуқуқи амрикоӣ аксар вақт ғалат маънидод карда мешаванд ва ба мо тааллуқ надоранд. Вазъияти ғайриоддӣ ба вучуд омад, вақте ки баъзе ширкатҳо дар Вазорати савдои ИМА муқоваи воқеии маҷаллаҳои моро бо забони англисӣ ба қайд гирифтаанд, ки на ҳамеша тарҷумаи мустақими номи мо мебошанд¹. Ин боиси гумкунии мутобиқат ба тавсири русзабони маҷалла мегардад.

Дар ҷомеаи илмӣ ҷаҳонӣ ба нашрияҳои олимону муҳаққиқони рус тавачҷӯӣ зиёд зоҳир мешавад, ва

¹ Ба мундариҷаи нашрияҳои мақолаҳо аз дигар маҷаллаҳои илова карда мешаванд.

Шаҳодатнома ба тамғаи молии АИР

нашриётҳо аксар вақт кӯшиш мекунад, ки контенти маҷаллаҳои моро ба таври ғайриқонунӣ ба даст оваранд.

Мо, дар асл, вазъияти ҳуқуқии маҷаллаҳои худро чӣ бо забони русӣ, ва чӣ бо забони англисӣ барқарор мекунем: манбаи маълумотҳоро қардем, коллексияи маҷаллаҳои АИР ҷамъоварӣ қардем ва ба кори тарҷумои маҷаллаҳои мазкур бо забони англисӣ барои интишори оянда дар платформаи Маркази русиягии маълумоти илми (ИРМИ) ва паҳнкунии минбаъда шурӯъ қардем.

Мувофиқи нақшаи рушди фаъолияти илмиву нашриявии АИР, яке аз вазифаҳои асосии академия дар ҳоли ҳозир ин баланд бардоштани талаботи натиҷаҳои тадқиқотҳои олимони ватанӣ ва зоҳири онҳо дар сатҳи ҷаҳонӣ мебошад. Барои ҳали ин масъала мо ба нақша гирифтём, ки ҳамкориҳои самараноки АИР ва Роспатент дар қисмати бақайдгирии аломатҳои молии маҷаллаҳои АИР дар қаламрави шарикони иқтисодӣ ва илмии Федератсияи Русия – мамлакатҳои ИДМ + БРИКС+ идома диҳем.

«Ахбороти ДФМС» маҷаллаи соҳавӣ мебошад, вале мо дар як фазои илмӣ қор қарда истодаем. Аз ин лиҳоз, ҳодисаи муҳими ягонаи даврон барои тамоми соҳаи илмиву нашриётӣ кори калон оид ба модернизатсияи сиёсати илмиву нашриёти Академияи илмҳои Русия дар ду соли охир шуд. Владислав Яковлевич, оё шумо метавонед векторҳои асосии ин корро нишон диҳед? Қадом қорҳо алақай ба анҷом расидаанд ва ба ояндаи наздик чӣ ба нақша гирифта шудааст?

– Яке аз саволҳои якум, ки дар назди академия баъд аз интиҳобот гузошта шудааст, савол оид ба нашри

Аз соли 1992 Фонди тадқиқотҳои фундаменталии Русия вучуд дошт. Он, бо арзёбиҳои мумайизон, вазифаи худро, ки зиёда аз 30-солашро фаро мегирад, бомуваффақият иҷро қард, вале ҳаёт тағйир меёбад, шаклҳои қор тағйир меёбанд, функционали он қисман ба Фонди илмии Русия, қисман – ба Маркази маълумоти илмии Русия супорида шуд.

маҷаллаҳои АИР ба миён гузошта шуд, зеро ин квинт-эссенсияи тамоми дастовардҳои зеҳнии мо мебошад.

Академия аз дастгирии бесобиқаи давлат, аз тарафи шахсан президенти Федератсияи Русия В. Путин бархурдор мебошад. Президент дар шои тантанавӣ дар Қасри Кремл ба муносибати 300-солагии Академияи илмҳои Русия вазифа гузошт, ки нашриёти «Наука», ба ихтиёри АИР супорида шавад, ки ин қадимтарин нашриёт дар Русия мебошад.

Худи ҳамин ба сохтори АИР Маркази маълумоти илмии Русия ворид қардани дахл дорад, ки дар 10 соли охир бо кори хеле муҳим машғул мебошад – обунашавии миллиро ба маҷаллаҳо ва манбаҳои маълумоти хориҷӣ дастгирӣ мекунад ва онҳоро байни тамоми ташкилотҳои давлатӣ паҳн мекунад.

Аз соли 1992 Фонди тадқиқотҳои фундаменталии Русия вучуд дошт. Он, бо арзёбиҳои мумайизон, вазифаи худро, ки зиёда аз 30-солашро фаро мегирад, бомуваффақият иҷро қард, вале ҳаёт тағйир меёбад, шаклҳои қор тағйир меёбанд, функционали он қисман ба Фонди илмии Русия, қисман – ба Маркази маълумоти илмии Русия супорида шуд.

Дохил қардани Маркази маълумоти илмии Русия ва нашриёти «Наука» ба сохтори АИР алақай ба сатҳи қонунгузорӣ баромад, лоиҳаи қонуни муносибдар санаи 23 июли соли 2025 дар хониши дуввум ва саввум маъқул доништа шуд.

Ҳамин тавр, АИР системаи умумии якҷоякуниро месозад, ки дар он нақши асосиро Шӯрои илмиву нашриётӣ (ШИН) дар назди президиуми АИР мебошад. Он аз аъзоёни академия иборат аст, ки сармуҳаррирони маҷаллаҳои мо мебошанд.

ШИН-и АИР – ин мақоми тамизи президиуми АИР мебошад, ки қарорҳоро мебарорад, ки бо нашриёти монографияҳо ва маҷаллаҳо алоқаманд мебошанд. Баъдан қарорҳо аз тарафи президиуми АИР тасдиқ қарда мешаванд. Боз чиз муҳим аст: Маркази маълумоти илмии Русия (ММИР) манбаи калони маълумотҳои дар бораи тадқиқотҳои олимоне, ки грантҳоро мегирифтанд, ҷамъ қард. Айни замон мо дар бозсозии асосии ин система

ШИН-и АИР – ин мақоми тамизи президиуми АИР мебошад, ки қарорхоро мебарорад, ки бо нашриёти монографияҳо ва маҷаллаҳо алоқаманд мебошанд.

машғул мебошем, ки онро ҳамчун платформаи оянда барои ҷойгиркунии тамоми маҷаллаҳои мо мешуморем.

Ҳамин тавр, намунаи нами фаъолияти илму нашриёти АИР бо худ муттаҳидшавии академия, ШИН-и АИР, нашриёти «Илм» ва Маркази маълумоти илмии Русия (ММИР) ифода мекунад.

Дар чанд соли охир сиёсати илмиву нашриётӣ дар Русия бо тағйиротҳои қиддӣ дучор шудааст, ки аз он ҷумла бо душвориҳо ва ё раддия дар дастрасогӣ ба манбаъҳои илмӣ-метрикии байналмилалӣ ва андешидани чораҳо оид ба сохтани системаи миллии худӣ оид ба арзёбӣ самаранокии тадқиқотҳо ва таҳияҳои илмӣ алоқаманд мебошанд. Академияи илмҳои Русия дар ин кор чӣ нақш дорад?

– Яке аз масъалаҳои аввал, ки мо онро дар назди худ гузоштем, – ин офаридани коллексияи маҷаллаҳо мебошад, ки дар онҳо АИР муассис мебошад. Зиёда аз 170 маҷалла шуд. Дар умум дар манбаи мо зиёда аз 300 маҷаллаҳои ватанӣ мебошанд, на дар ҳамаи маҷаллаҳо АИР муассис мебошад. Бинобар ин зарурият дар сохтани системаи илмӣ-метрикии маҷаллаҳои бо забони русӣ ба вучуд омадааст. Ва на танҳо аз онҳое, ки ба коллексияи АИР дохил мебошанд.

Дар вақти охир ҳолати хеле ғалатӣ ба вучуд омад, вақте, ки натиҷаҳои донишкадаҳо, ки ҳангоми иҷроиши супориши давлатӣ ба даст омадаанд, аз воситаҳои бучавӣ маблағгузорӣ шудаанд, мувофиқи системаи илмӣ-метрикии Web of Science ва Scopus арзёбӣ мешуданд.

Барои иқтибосоварӣ: Панченко В. Я. «Ба мо хеле муҳим аст, ки сохторҳои муайянкунӣ худро дошта бошем, ки дар ҷаҳон эътироф шудаанд, дар ин ҷой монандӣ бо умури патентӣ вучуд дорад» // Ахбороти ДФМС. 2025. Ҷ. 4, № 1 (11). С. 10-12.

For citation: Panchenko V. Ya. "It is extremely important for us to have our own internationally recognized identification structures there is an analogy with the patent case" // Bulletin of Federal Institute of Industrial Property. 2025. Vol. 4, No 1 (11): 10–12. (In Russ.).

Elsevier, Springer, Clarivate Analytics – ин пешсафҳои умури илмиву нашриёти ҷаҳонӣ – системаи илмӣ-метрикии мазкурро, дар навбати аввал, аз манфиатҳои тичоратӣ баромада месохтанд. Мо инчунин аз солҳои 1990-ум тибқи ин система зиндагӣ мекардем.

Кайҳо боз маълум гардид, ки системаи илмӣ-метрикии русиягиро сохтан лозим аст. Мо ба ҳеҷ ваҷҳ системаҳоеро, ки дар ҷаҳон мавҷуданд, рад намекунем. Вале мо ба ақида омадем, ки ба мо системаи ягона дар кишвар лозим аст, ки нашриёти илмӣ русзабониро муттаҳид мекунад.

Дар моҳи декабри соли гузашта аз тарафи вазири илм ва маълумоти олии ФР В. Н. Фальков фармон дар бораи ташкил кардани гурӯҳи кори байнидоравӣ ба имзо расид, ки вазифаи асосии он аз таҳияи принципҳо, методикаи ҷудокунӣ маҷаллаҳо ва таъсис кардани Рӯйхати ягонаи давлатии нашриётҳои илмӣ иборат мебошад.

Дар рӯзҳои насздик ҷаласаи навбати гурӯҳи кори байнидоравӣ баргузор гардид, ки дар рафти он аз тарафи Академияи илмҳои русия дар якҷоягӣ бо Вазорати маориф ва илми Русия ҳамчун асос барои кори оянда Рӯйхати ягонаи давлатии нашриётҳои илмӣ қабул карда шуд. Намунаи нави кори мо имконият медиҳад, ки дар вақти наздик дар ҷаҳорҷӯбаи Рӯйхати ягонаи давлатии нашриётҳои илмӣ тамоми дастовардҳои илмиро баррасӣ менамояд, хоҳ он натиҷаҳои иҷроиши супориши давлатӣ ва ё диссертатсияҳо, ки ба Комиссияи аттестатсионии олий пешниҳод шудаанд, мебошанд.

Боз оне, ки мо дар вақти охир дучор шудем, ин маҳдудиятҳо бо DOI – муайянкунанда (идентификатор), ки давра ба давра пайдо мешавад, ки имконияти амалисозии ҷустуҷӯи мақолаҳо медиҳад, ва инчунин бо ISSN, ки имконияти амалисозии ҷустуҷӯи маҷаллаҳо медиҳад. Ба мо хеле муҳим аст, ки сохторҳои мушаххаскунии худро дошта бошем, ки дар ҷаҳон эътироф шудаанд, дар ин ҷой монандӣ бо умури патентӣ вучуд дорад. Ҳамин тавр, мо бояд системаи русиягиро дошта бошем, ки дар навбати аввал худамон бифаҳмем, ки адабиёти илмӣ русзабонӣ чист.

Форум Фестивали VI Байналмилалӣ МОЛИКИЯТИ ЗЕҲНӢ БАРОИ ОЯНДА

Аз 17 то 25 апрели соли 2025 Форум Фестивали VI Байналмилалӣ «Моликияти зеҳнӣ барои оянда» (IPfF 2025, Форум) гузашта буд, ки ба Рӯзи байналмилалии моликияти зеҳнӣ бахшида шудааст, ки ҳамасола 26 апрел чашн гирифта мешавад.

Форум Фестивали VI Байналмилалӣ «Моликияти зеҳнӣ барои оянда» майдончаи эътирофшудаи байниминтақавӣ ва байналмилалӣ барои табодули таҷрибаи пешқадам дар соҳаи моликияти зеҳнӣ мебошад.

Дар чорабиниҳои Форум дар соли 2025 224 маърузачӣ ва зиёда аз 1200 иштирокчиён аз 62 минтақаҳои Федератсияи Русия ва 10 кишвари ҷаҳон иштирок варзиданд. Намояндагони илм, маориф, тиҷорат, саноат, инфрасохтори инноватсионӣ, мақомотҳои ҳокимияти давлатӣ, ташкилотҳои ҷамъиятӣ, мутахассисон дар соҳаи моликияти зеҳнӣ дар муддати ҳафт рӯз фаъолон ба таҷрибаи дар соҳаи ошкор намудани объектҳои моликияти зеҳнӣ, ҳифзи ҳуқуқӣ, тиҷораткунонӣ ва муҳофизаткунонии моликият мубодила мекарданд, дар бораи навуниҳои дар қонунгузорӣ мегуфтанд, дар якҷоягӣ симои моликияти зеҳнӣро мефариданд.

Меъморӣи Форум аз рӯзҳо бо мавзӯҳои зерин сохта шуда буд:

- 17 апрел – Рӯзи фарҳанги ҳуқуқӣ дар соҳаи моликияти зеҳнӣ, ихтироъкорӣ, эҷодиёти бачагонаву ҷавонӣ.
- 18 апрел – Рӯзи ҳифзи ҳуқуқи моликияти саноатӣ.
- 21 апрел – Рӯзи тиҷораткунонии моликияти зеҳнӣ.
- 22 апрел – Рӯзи моликияти зеҳнӣ дар тиббиёт.
- 23 апрел – Рӯзи ҳуқуқи муаллифӣ. Рӯзи ҷавонӣ.
- 24 апрел – Рӯзи муҳофизати моликияти зеҳнӣ.
- 25 апрели Рӯзи моликияти зеҳнӣ дар муҳити рақамӣ. Рӯзи ҳамкориҳои байналмилалӣ.

Ташкилкунандагони IPfF 2025 инҳо баромад карданд: Фонди рушди моликияти зеҳнӣ, Донишгоҳи Политехникии Санкт-Петербурги Пётри Кабир, Донишгоҳи миллии тадқиқотии технологияҳои иттилоотӣ, механика ва оптика, филиали Санкт-Петербурги Академияи хоҷагии халқ ва хизмати давлатии назди Президенти Федератсияи Русия, Донишгоҳи Шимолу Ғарбии давлатии тиббӣ ба номи И. И. Мечников, донишқадаи синамо ва телевизионии Санкт-Петербург, ҶДММ «НЕВА-ПАТЕНТ».

Хусусияти фарқкунандаи IPfF 2025 чорабиниҳои минтақавӣ шуданд, ки дар майдончаҳои Университети давлатии Новгород ба номи Ярослави Хирадманд (Новгороди Бузург), Донишгоҳи давлатии иқтисодии Ростов (Ростови-лаби-Дон) ва Маркази иттилооти илмиву техникии Ҷумҳурии Тотористон (Қазон) ташкил карда шудаанд.

Инчунин ба барномаи Форум якҷанд конференсияҳои донишҷӯӣ ва треки махсус барои талабагон дар майдончаи Технопарки бачагонаи «Кванториум Санкт-Петербург» дохил шудаанд.

Меҳмонони Форум ба барномаи ҷолиб ва аҳамиятнокии таҷрибавӣ баҳоҳои баланд додаанд, маҷмӯи васеи чорабиниҳоро, ки барои категорияҳои гуногуни иштирокчиён, муҳити дӯстонаро, ки барои азхудкунии донишҳои нав ва барқарор намудани робитаҳои касбӣ мусоидат мекунанд, қайд намуданд.

Кумитаи тадорукоти Форум ба ҳамташкилкунандагон, шарикон, маърузачиён ва иштирокчиён барои ҳамкорӣ ва дастгирии лоиҳа изҳори сипосро баён мекунанд!

Ҳамкоронро ба ҳамкорӣ оид ба ташкилкунӣ ва гузарондани Форум Фестивалӣ VII Байналмилалӣ «Моликияти зеҳнӣ барои оянда», ки дар моҳи апрели соли 2026 баргузор мегардад, даъват мекунем!

Сомонаи расмӣи лоиҳа: <https://ipforfuture.com/>

Тамосҳои Кумитаи тадорукотӣ: forum@ipforfuture.com, +7 (812) 677 63 37

2

МАСЪАЛАҲОИ МУҲОФИЗАТ ВА ҶИМОЯИ
ҲУҚУҚИ МОЛИКИЯТИ ЗЕҲНӢ

Мақолаи илмӣ

Original article

Таснифи универсалии даҳӣ (ТУД): 347.771
EDN <https://elibrary.ru/qgpnig>**Таҷрибаи маҳдудкунии ҳуқуқҳои
патентӣ дар ҷаҳорҷӯбаи моддаҳои
1360 ва 1362 Кодекси граждани ФР**Анна Анатольевна Полякова[✉], Николай Борисович Лысков

Донишқадаи федералии моликияти саноатӣ

[✉]apolyakova@rupto.ru

Шарҳи мухтасар: механизмҳои маҳдудкунии ҳуқуқҳои патентӣ бидуни розигии дорандагони ҳуқуқ дар шароитҳои муносири ташаккули иқтисодиёт ва амнияти ФР воситаҳои зарурӣ ва дархостӣ мебошанд. Механизмҳо ба сохтани мувозинати манфиатҳои субъектҳои хоҷагидорӣ, ҷамъият, ки дар таъминоти таҳияҳои инноватсионӣ манфиатдор мебошанд, ва давлат равона шудаанд. Дар мақола нишон дода шудааст, ки қонунгузориҳои миллии русиягӣ ба Созишномаи ТРИПС дар қисми маҳдудкунии ҳуқуқҳои патентӣ мувофиқат мекунад: моддаи 1360 Кодекси граждани ФР истифода бурдани ихтирооҳо бидуни розигии дорандаи патент ба манфиати мудофия ва амният иҷозат медиҳад, ва моддаи 1362 Кодекси граждани ФР асосҳои қонуниро барои додани иҷозатномаҳо (литсензияҳо)-и маҷбурӣ муқаррар мекунад. Муаллифон ду механизми маҳдудкунии ҳуқуқҳои патентиро ҷудо мекунанд: дар шакли супоришномаи Ҳукумати ФР ва додани литсензияи маҷбурӣ аз тарафи суд – ва таҳлили маҷмуавии онҳо ро мегузаронанд. Мисолҳои татбиқ намудани маҳдудиятҳои ҳуқуқҳои патентӣ дар ҷаҳорҷӯбаи моддаҳои 1360 ва 1362 Кодекси граждани ФР оварда шудаанд, ки дар асоси онҳо ҳулоса баровара шуд, ки иҷозатномадиҳӣ (додани литсензия)-и маҷбурӣ тартиби мураққаб ва дарозмуддат мебошад. Дар мақола асоснок карда шуд, ки асбоби муносиби таъминоти ниёзҳо дар маводҳои доруворӣ маҳдудкунии ҳуқуқҳои патентӣ дар тартиби моддаи 1360 Кодекси граждани ФР мебошад. Дар мақола дар асоси таҷрибаи истифодабарии ҳуқуқӣ ва судиву арбитражӣ хусусиятҳои кори ҳар як намунаи ҳуқуқии маҳдудкунии ҳуқуқҳои патентӣ баррасӣ мешаванд. Механизми маҳдуд кардани ҳуқуқи патент бе розигии соҳибони ҳуқуқ дар доираи кори зеркомиссияи оид ба истифодабарии ихтироотҳо, қолибҳои фойданок ва намунаҳои саноатӣ бо мақсади таъмин намудани амнияти иқтисодии Федератсияи Русия дар назди Комиссияи ҳукумати оид ба рушди иқтисодӣ ва ҳамгирӣ тавсиф карда мешавад. Хатогиҳои асосӣ ошкор шудаанд, ки аризадиҳандагон ҳангоми тартиб додани дархостҳо оид ба истифодабарии ихтироотҳо, қолибҳои фойданок ва намунаҳои саноатӣ бе розигии соҳибони патент ба онҳо роҳ медиҳанд.

Калимаҳои асосӣ: ҳуқуқи патентӣ, иҷозатномаи (литсензия)-и маҷбурӣ, ҳифзи саломатии шаҳрвандон, маводҳои доруворӣ, семаглутид.

Барои иқтибосоварӣ: Полякова А. А., Лысков Н. Б. Таҷрибаи маҳдудкунии ҳуқуқҳои патентӣ дар ҷаҳорҷӯбаи моддаҳои 1360 ва 1362 Кодекси граждани ФР // Ахбороти ДФМС. 2025. Ҷ. 4, № 1 (11). С. 14-23.

The practice of patent rights restriction within articles 1360 and 1362 of the Civil Code of the Russian Federation

Anna A. Polyakova[✉], Nikolay B. Lyskov

The Federal Institute of Industrial Property

[✉]apolyakova@rupto.ru

Abstract: mechanisms for restricting patent rights without the consent of copyright holders are necessary and in-demand tools in modern conditions of the formation of the economy and security of the Russian Federation. The mechanisms are aimed at balancing the interests of business entities, society interested in providing innovative developments, and the state. The article shows that Russian national legislation complies with the TRIPS Agreement regarding the limitation of patent rights: Article 1360 of the Civil Code of the Russian Federation allows the use of an invention without the consent of the patent owner in the interests of defense and security, and Article 1362 of the Civil Code of the Russian Federation establishes the legal grounds for issuing compulsory licenses. The authors identify two mechanisms for restricting patent rights: in the form of an order from the Government of the Russian Federation and the issuance of a compulsory license by a court, and conduct a comprehensive analysis of them. Examples of the application of patent rights restrictions under Articles 1360 and 1362 of the Civil Code of the Russian Federation are given, on the basis of which it is concluded that compulsory licensing is a complex and lengthy procedure. The article proves that the optimal tool for meeting the needs for medicines is the restriction of patent rights in accordance with Article 1360 of the Civil Code of the Russian Federation. Based on law enforcement and judicial arbitration practice, the article examines the specifics of each legal model for restricting patent rights. In order to implement the provisions of Article 1360 of the Civil Code of the Russian Federation, it was proposed to form a subcommittee on the use of inventions, utility models and industrial designs in order to ensure the economic security of the Russian Federation under the Government Commission for Economic Development and Integration (hereinafter referred to as the Subcommittee). In this paper, the mechanisms of restriction of patent rights without the consent of copyright holders are studied, including within the framework of the work of the Subcommittee. Examples of the application of patent rights restrictions under Articles 1360 and 1362 of the Civil Code of the Russian Federation are given. The main mistakes that applicants make when drafting applications for the use of inventions, utility models and industrial designs without the consent of the patent holders have been identified.

Keywords: patent law, compulsory license, public health protection, medicines, semaglutide.

For citation: Polyakova A. A., Lyskov N. B. The practice of patent rights restriction within articles 1360 and 1362 of the Civil Code of the Russian Federation // Bulletin of Federal Institute of Industrial Property. 2025. Vol. 4, No 1(11): 14–23 (In Russ.).

Мувофиқи моддаи 1358 Кодекси граждании ҶР ҳуқуқи истисноӣ барои истифодабарии ихтироот, қолиби фойданок ва намунаи саноатӣ ба соҳиби патент тааллуқ дорад. Воқеан доштани патент маънои онро дорад, ки ин инҳисории қонунӣ барои ихтироот ба соҳиби патент тааллуқ дорад, ки метавонад дар вобастагии аз ҳолатҳои мушаххас ба ҷамъият фойданок ва ё зарарнок бошад [1]. Мутаносибан барои маҳдудкунии инҳисории мазкур бо ҳуқуқи патентӣ як қатор механизмҳо пешбинӣ шудааст [2]. Мусодираи объекти моликияти зеҳнӣ бидуни розигии соҳиби патент дар ҳолатҳои амалисозӣ мешаванд, ки дар моддаи 1360 Кодекси граждании ҶР пешбинӣ шудаанд. Мувофиқи моддаи 1360 Кодекси граждании ҶР, Ҳуқумати ҶР ҳуқуқ дорад, ки дар ҳолати зарурии ниҳой, ки бо таъминоти мудофия ва амнияти давлат, ҳифзи ҳаёт ва саломатии шаҳрвандон, қарорро дар бораи истифодабарии ихтироот, қолиби фойданок ва намунаи саноатӣ бе розигии соҳиби патент вайро дар ин бора дар мӯҳлати кӯтоҳтарин огоҳ кунад ва бо пардохти ҷуброни муносиб ба вай қабул кунад. Механизми мазкур

дар асоси созишномаҳои байналмилалӣ ҶР, алалхусус дар Созишномаи ТРИПС, асос ёфтааст¹.

Мувофиқи моддаи 30 Созишномаи ТРИПС аъзоён метавонанд истисноӣҳои маҳдудро аз ҳуқуқҳои истисноӣ, ки бо патент дода мешаванд, пешбинӣ кунанд, ба шарте ки ин гуна истисноӣҳо ба истифодабарии муътадили патент беасос муҳолифат намеkunанд ва бо назардошти манфиатҳои қонунии шахсони сеюм ба манфиатҳои қонунии соҳиби патент беасос зарар нарасонанд.

Бо муқарраротҳои моддаи 31 Созишномаи ТРИПС шартҳо ва ҳолатҳои муқаррар шудаанд, ки мувофиқи онҳо истифодабарии дигари объекти патент бидуни иҷозати соҳиби ҳуқуқ, аз он ҷумла аз тарафи давлат ва ё шахсони саввум истифода бурдан, имконпазир мебошад. Мувофиқи яке аз шартҳо (банди b), чунин истифодабарии объекти патент метавонад танҳо дар

¹ Созишнома оид ба ҷанбаҳои тиҷоратии ҳуқуқи моликияти зеҳнӣ (Созишномаи ТРИПС) аз санаи 15.04.1994 // Гарант: сомона. URL: <https://base.garant.ru/4059989/> (санаи муроҷиат: 13.02.2025).

Муқаррарот дар бораи «истифодабарии давлатӣ» ба давлат ворид кардан ва ё дар қаламрави худ истеҳсол кардани аналогҳои доруҳои патентшуда барои истифодабарии ғайритиҷорати истеҳсол намояд.

ҳолате иҷозат дода шавад, агар то оғозшавии чунин истифодабарӣ истифодабарандаи эҳтимолӣ кӯшиш мекард, ки аз соҳиби ҳуқуқ иҷозатнома ро дар шартҳои оқилонаи тиҷоратӣ бигирад ва дар муддати одилонаи давраи вақт ин кӯшишҳо барор нагирифтаанд. Чунин талабот метавонад дар ҳолати вазъияти фавқуллода дар мамлакат ва ё дигар ҳолатҳои зарурияти ниҳоб ва ё дар ҳолати истифодабарии ғайритиҷоратии объекти патент дар қаламрави мамлакат – узви Созишномаи ТРИПС бардошта шавад. Ҳангоми ба вуҷуд омадани ҳолатҳои фавқуллода ва ё дигар ҳолатҳои зарурияти ниҳой, бо вуҷуди ин, соҳиби ҳуқуқи муаллиф бояд дар ин бора ҳар чӣ зудтар огоҳ карда шавад.

Инчунин бояд қайд кард, ки Эълумияи Доҳа оид ба ТРИПС ва тандурустии ҷамъиятӣ (Doha Declaration on TRIPS and Public Health), ки дар соли 2001² қабул карда шудааст, истифодабарии ҳуқуқҳои кишварҳо-аъзоёни Созмони умумиҷаҳонии тиҷоратӣ равандҳои махсуси «чандирӣ»-ро ва дигар муқарраротҳои ТРИПС бо мақсади васеъкунии дастрасӣ ба доруҳо барои тамоми шахсон тасдиқ мекунад.

Яке аз чунин равандҳои муқаррарот дар бораи «истифодабарии давлатӣ» мебошад, ки ба давлат имконияти ворид кардан ва ё дар қаламрави худ истеҳсол кардан аналогҳои ғайрипатентии доруҳои патентдор барои истифодабарии ғайритиҷоратӣ медиҳад. Литсензияҳои маҷбурӣ – боз як муқаррароте мебошад, ки бо тӯфайли он давлат метавонад литсензияро барои истеҳсоли доруи ғайрипатентӣ ба дигар истеҳсолкунанда бар ивази ҳаққи пардохтҳои литсензионӣ бидиҳад, агар гуфтугӣ бо дорандаи патент дар бораи гирифтани иҷозатномаи ихтиёрӣ чандин қарат барор нагирифта бошад.

Дар давраи вақт аз соли 1995 то 2011 17 кишвар литсензияҳои маҷбуриро бо мақсади афшоиши дастрасӣ ба маводҳои доруворӣ истифода бурданд [3].

Муқарраротҳои мазкур инчунин дар ҳуқуқи патентии русиягӣ дар моддаи 1360 Кодекси граждании ФР амалӣ гаштанд. Қайд кардан лозим аст, ки тартиби амалкунандаи ҳамин маҳдудкунии истифодабарии озодонаи объекти ҳуқуқҳои патентиро бидуни розигии соҳиби патент пешбинӣ намекунад. Қарор дар бораи истифодабарии

ихтироъ, қолиби фоиданок ва ё намунаи саноатӣ бе розигии соҳиби патент аз тарафи Ҳукумати ФР дар ҳолати ниҳойи зарурӣ ва бо риояи шартҳои зарурӣ мувофиқи созишномаҳои байналмилалии ФР қабул карда мешавад. Механизми баррасишаванда на танҳо бо қонунгузори ФР, балки инчунин дигар давлатҳо пешбинӣ шудааст: мисол, механизми ҳуқуқи мазкур инчунин дар қонунгузори амрикоӣ, алаҳусус моддаи 1498 (а) боби 28 Кодекси ИМА пешбинӣ шудааст³.

Қайд кардан бо маврид аст, ки методикаи муайян кардани андозаи ҷуброн ва тартиби пардохти он мувофиқи банди 2 қисми 1360 Кодекси граждании ФР бо қарори Ҳукумати ФР қабул карда шудааст⁴.

Мувофиқи методика, андозаи чунин ҷуброн 0,5% аз даромади воқеии шахс ташкил мекард, ки аз ҳуқуқи истифодабарии ин объекти моликияти зеҳнӣ бидуни розигии соҳиби патент, аз истеҳсолот ва фурӯши молҳо, иҷроиши корҳо ва расондани хизматрасониҳо, ки барои истеҳсолот, иҷроиш ва расондани онҳо ихтироот, қолиби фоиданок ва намунаи саноатии муносиб истифода бурда шудаанд, истифода бурд.

Мувофиқи қарори Ҳукумати ФР аз санаи 06.03.2022 № 299 нисбати соҳибони патент, ки бо давлатҳои хориҷие, ки нисбати шахсони ҳуқуқӣ ва воқеии русиягӣ амалҳои ғайридӯстонаро ба амал мебароранд, алоқаманд мебошад, андозаи ҷуброн 0% аз даромади воқеӣ ташкил мекунад.

Вале ба методикаи муайян кардани андозаи ҷуброн иловагӣ ворид карда шудаанд.

Мувофиқи қарори Ҳукумати ФР аз санаи 06.03.2022 № 299⁵ нисбати дорандагони патент, ки бо давлатҳои хориҷӣ алоқаманд мебошанд, ки нисбати шахсони ҳуқуқӣ ва воқеии русиягӣ амалҳои ғайридӯстонаро содир менамоянд, андозаи ҷуброн аз пули фурӯши шахсе, ки аз ҳуқуқи истифода бурдани ихтироъ, қолиби фоиданок

³ United States Code Title 28 – Patents // Legal Information Institute: сомона. URL: <https://www.law.cornell.edu/uscode/text/28/1498> (санаи мурочиат: 13.02.2025).

⁴ Қарори Ҳукумати ФР аз санаи 18.10.2021 № 1767 «Дар бораи тасдиқкунии методикаи муайян кардани андозаи ҷуброн, ки ба дорандаи патент ҳангоми қабул кардани қарор дар бораи истифода бурдани ихтироъ, қолиби фоиданок ва ё намунаи саноатӣ бе розигии вай пардохт карда мешавад, ва тартиби пардохти он» // Ҳукумати Русия: сомона. URL: <http://government.ru/docs/all/137057/> (санаи мурочиат: 13.02.2025).

⁵ Қарори Ҳукумати ФР аз санаи 06.03.2022 № 299 «Дар бораи ворид кардани тағйирот ба банди 2 методикаи муайян кардани андозаи ҷуброн, ки ба дорандаи патент ҳангоми қабул кардани қарор дар бораи истифода бурдани ихтироъ, қолиби фоиданок ва ё намунаи саноатӣ бе розигии вай пардохт карда мешавад, ва тартиби пардохти он» // Ҳукумати Русия: сомона. URL: <http://government.ru/docs/all/139540/> (санаи мурочиат: 13.02.2025).

² Эълумияи Доҳа оид ба ТРИПС ва тандурустии ҷамъиятӣ аз 14.11.2001 // World Trade Organisation: сомона. URL: https://www.wto.org/english/thewto_e/minist_e/min01_e/mindecl_trips_e.htm (санаи мурочиат: 13.02.2025).

ва ё намунаи саноатӣ бе розигии дорандаи патент, аз истеҳсолот ва фурӯши молҳо, иҷроиши корҳо ва расондани хизматрасонӣ, ки барои иҷроиш ва расондани онҳо ихтироъ, қолиби фоиданок ва ё намунаи саноатӣ истифода шудаанд истифода бурд, 0% ташкил мекунад.

Иловатан бо қарори Ҳукумати Федератсияи Русия аз санаи 27 март с. 2024 №380⁶ тағйиротҳо ворид шудаанд, алалхусус нишон дода мешуд, ки дар ҳолати пардохт кардани ҷуброн барои истифода бурдани ихтироъ, қолиби фоиданок, ва ё намунаи саноатӣ бе розигии дорандаи патент барои истеҳсоли молҳо иҷроиши корҳо ва расондани хизматрасониҳо бинобар сабаби амалҳои ғайридӯстонаи Иёлоти Муттаҳидаи Амрико ва давлатҳои хориҷӣ ва ташкилотҳои байналмиллалӣ, ки ба онҳо ҳамроҳ шудаанд, ки аз ҳуқуқи истифода бурдани ихтироъ, қолиби фоиданок ва ё намунаи саноатӣ барои истеҳсолоти молҳо, иҷроиши корҳо ва расондани хизматрасониҳо истифода бурд, на дертар аз 30 рӯз аз рӯзи ба итмом расидани соли тақвимӣ, ки дар он аз фурӯши молҳои муносиб, иҷроиши корҳо ва расондани хизматрасониҳо дар қаламрави Федератсияи Русия, воситаҳои пулиро, ки барои пардохти ҷуброн лозим мебошанд, ба суратҳисоби махсуси рублӣ навъи «О» ворид мекунад.

Қайд кардан лозим аст, ки фармони Ҳукумати ФР дар чаҳорҷӯбаи татбиқ намудани моддаи 1360 Кодекси граждании ФР қабул карда шудаанд, алалхусус, нисбати доруи тиббии Веклури[®], истеҳсолкунанда «Гилеад Сайенсиз Интернешнл Лимитед», ки дар сифати ҷузъи фаъол дар таркиб пайвастро бо номи ғайрипатентшудаи байналмиллалӣ (НҒБ) «Ремдесивир» дорад.

Пайвасти бо НҒБ «Ремдесивир» бо худ пайвасти (2S)-2-((2R,3S,4R,5R)-[5-(4-аминопирроло[2,1-f][1,2,4]триазин-7-ил)-5-тсиано-3,4-дигидрокситетрагидро-2-эфиретилилбутиловӣ фуран-2-илметокси]фенокси-(S)-фосфориламино)кислотаи пропионовӣ ифода мекунад.

Дар қаламрави ФР дар соли 2020 доруҳои тиббӣ бо НҒБ «Ремдесивир» ба қайд гирифта шудаанд:

1) Веклури[®] (шаҳодатномаи бақайдгирӣ № ЛП-006506 аз санаи 14.10.2020⁷) дар шакли лиофилизат барои тайёрекунии консетрат барои тайёрекунии маҳлул барои инфузияҳо, ба «Гилеад Сайенсиз Интернешнл Лимитед» дода шудааст, Британияи Кабир;

2) Ремдеформ[®] (шаҳодатномаи бақайдгирӣ № ЛП-006505 аз санаи 14.10.2020⁸) дар шакли тиббӣ лиофилизат

⁶ Қарори Ҳукумати ФР аз санаи 27.03.2024 №380 «Дар бораи зеркомиссия оид ба масъалаҳои истифодабарии ихтироотҳо, қолибҳои фоиданок ва намунаҳои саноатӣ бо мақсадҳои таъмин намудани амнияти иқтисодии Федератсияи Русия дар назди Комиссияи ҳукуматӣ оид ба рушди иқтисод ва ҳамгирӣ» // Интернет-портали расмии маълумоти ҳуқуқӣ: сомона. URL: <http://publication.pravo.gov.ru/document/0001202404040031?ysclid=m2emkmi737892606432> (санаи муроҷиат: 13.02.2025).

⁷ Веклури[®], шаҳодатномаи бақайдгирӣ № ЛП-006506 аз санаи 14.10.2020 // Феҳристи давлати воситаҳои тиббӣ: сомона. URL https://grls.rosminzdrav.ru/Grls_View_v2.aspx?routingGuid=63405508-e937-4d0f-aad8-3d644f92ebe8 (санаи муроҷиат: 01.12.2024).

⁸ Ремдеформ[®], шаҳодатномаи бақайдгирӣ № ЛП-006505 аз санаи 14.10.2020 // Феҳристи давлати воситаҳои тиббӣ: сомона. URL https://grls.rosminzdrav.ru/Grls_View_v2.aspx?routingGuid=b320fb0c-316f-4c89-8c4b-1f5da8fd31f0 (санаи муроҷиат: 01.12.2024).

Доруҳои тиббӣ бо НҒБ «Ремдесивир» аз санаи 1 январи соли 2021 ба феҳристи доруҳои тиббии ҳаётан зарур ва муҳим барои истифодабарии тиббӣ мувофиқи фармони Ҳукумати ФР аз санаи 23.11.2020 № 3073-р дохил шудаанд.

барои тайёр кардани консентрат барои тайёр кардани маҳлул барои инфузияҳо 100 мг, шишаҳо, ба ҶС «Фармсинтез», Русия, дода шудааст.

Маводҳои доруворӣ бо НҒБ «Ремдесивир» аз санаи 1 январи соли 2021 ба рӯйхати маводҳои тиббии ҳаётан муҳим ва муҳимтарин барои истифодабарии тиббии мувофиқи фармоиши Ҳукумати ФР аз санаи 23.11.2020 № 3073-р дохил шудаанд⁹.

Ба инобат онро гирифта, ки дар санаи 30 январи соли 2020 Созмони умумиҷаҳонии тандурустӣ хуруҷи сирояти нави коронавирусо вазъияти фавқуллодаи тандурустӣ дар соҳаи тандурустии ҷамъиятӣ эълон кард, ки мавриди таваҷҷуҳи байналмилалӣ мебошад, ва 11 март соли 2020 ин авҷ ҳамчун пандемия эътироф шуд, аз тарафи Хадамоти федеролии зиддиинҳисории Русия (ХФЗ) дар асоси моддаи 31 Созишномаи ТРИПС ва моддаи 1360 Кодекси граждании ФР лоиҳаи фармоиши дахлдорро ба Ҳукумати Федератсияи Русия пешниҳод кардааст.

Дар санаи 31 январи соли 2020 фармоиши Ҳукумати ФР таҳти № 3718-р¹⁰ тасдиқ шудааст, ки мувофиқи он ба ширкати ҶС «Фармасинтез» истифода бурдани ихтироотҳо, ки бо патентҳои Аврупову Осие EA № 20659 аз 30.12.2014, EA № 28742 аз 29.12.2017, EA № 29712 аз 31.05.2018, EA № 25252 аз 30.12.2016, EA № 25311 аз 30.12.2016 ва EA № 32239 аз 30.04.2019, ҳимоя карда мешаванд, ки ба соҳиби патент тааллуқ дорад, ба мӯҳлати як сол иҷозат дода шудааст.

Патентҳои пешниҳодшуда бо худ ихтироотҳои зеринро ифода мекунад:

1. EA № 20659 – ихтироот ба пайвастагии формулаи I тааллуқ дорад, ки бо худ формулаи Маркуш ва ремдесивирро (бандҳои 1-11 формула), ба композитсияи дорусозӣ барои табобати сирояти вирусӣ дорад, ки боиси вируси оилаи Flaviviridae (бандҳои 12-13 формула) ба вучуд омадааст, ва ба тарзҳои табобати бемориҳои сироятӣ (бандҳои 14-20 формула) ифода мекунад.

2. EA № 25252 – ихтироот ба истифодабарии пайвастагии формулаи II (формулаи Маркуш) ҳангоми

⁹ Фармоиши Ҳукумати Федератсияи Русия аз санаи 23.11.2020 № 3073-р // Интернет-портали расмии маълумоти ҳуқуқӣ: сомона. URL: <http://publication.pravo.gov.ru/Document/View/0001202011250016> (санаи муроҷиат: 13.02.2025).

¹⁰ Фармони Ҳукумати Федератсияи Русия аз санаи 31.12.2020 № 3718-р // Кодекси онлайн. Кодекси граждании: сомона. URL: <https://gkrfkod.ru/zakonodatelstvo/rasporjazhenie-pravitelstva-rf-ot-31122020-n-3718-r/> (санаи муроҷиат: 13.02.2025).

Таҷрибаи баровардани фармоишҳо дар бораи истифодабарии ихтироотҳо бидуни иҷозати соҳиби патент дар чаҳорҷӯбаи моддаи 1360 Кодекси граждании ФР ҷой дорад.

истеҳсолот маводи доруворӣ барои табобати сирояти вирусӣ *Paramyxoviridae* (на короновирус, парагрипп) (бандҳои 1-14 формула) ба пайвастагиҳои инфиродӣ, аз он ҷумла ремдесивир (бандҳои 15-22 формула), ва ба композитсияи дорусозӣ барои мақсадҳои нишоншуда (банди 23 формула) тааллуқ дорад.

3. EA № 25311 – ихтироот ба тарзи ба даст овардани пайвастагиҳои формула Ia ва LB, аз он ҷумла ремдесивир (бандҳои 1-5 формула) тааллуқ дорад.

4. EA № 29712 – ихтироот (ихтирооти селективи) ба пайвастагии тааллуқ дорад, ки бо формулаи Маркуш, аз он ҷумла ремдесивир (бандҳои 1-7 формула), ба композитсияи доруворӣ, ки ҷунин пайвастагиро дорад (банди 8 формула), и ва ба истифодабарии пайвастагиро барои табобати сирояти вирусӣ дар одам (банди 9 формула) шарҳ шудааст.

5. EA № 32239 – ихтироот ба S-изомери мушаххаси пайвастагии ремдесивир (банди 1 формула), ба композитсияи доруворӣ дар асоси он (банди 2 формула) ва истифодабарии ин пайвастагӣ барои табобати сирояти вирусӣ ва барои истеҳсоли маводи доруворӣ (бандҳои 3-6 формула) тааллуқ дорад.

6. EA № 28742 – ихтироот ба пайвастагии фосилавӣ барои гирифтани фосфорамидатҳои нуклеозидӣ, аз он ҷумла ремдесивир тааллуқ дорад, онҳоро ҳамчун воситаҳо барои табобати бемориҳои вирусӣ (бандҳои 1-4 формула) истифода мебаранд.

Дар баробари ин дар санаи 1 апрели соли 2021 ба Суди олии ФР аризаи GILEAD PHARMASSET LLC («ГИЛЕАД ФАРМАССЕТ, ЛЛК») ва GILEAD SCIENCES INC. («ГИЛЕАД САЙЭНСИЗ, ИНК.») дар бораи аз эътибор соқит эътироф намудани фармони мазкур оварда шуд. Маҷлиси судӣ дар санаи 27 марти соли 2021 баргузор гардид. Аз рӯи натиҷаҳои гузарондани маҷлиси судӣ СО ФР қарорро дар бораи раддия кардан дар қонё намудани ариза қабул кард¹¹.

Баъдан бо фармоиши Ҳукумати ФР аз санаи 28.12.2021 № 3915-р¹² ба ҷамъияти саҳҳомии «Фармасинтез» тақрибан истифода бурдани ихтироотҳо, ки бо патентҳои Аврупову Осие EA № 25252, EA № 25311 ва EA № 29712,

ки ба ширкати «ГАЙЛИД САЙЭНСИЗ, ИНК.» (US), тааллуқ доранд, патентҳои Аврупову Осие EA № 20659, EA № 32239 ва EA № 38141, ки ба «ЧИЛИД САЙЭНС, ИНК.» (US) тааллуқ доранд, ва патенти Аврупову Осие EA № 28742, ки ба ширкати «ЧИЛИД ФАРМАССЕТ, ЛЛК» (US), бидуни розигии ширкати «ГАЙЛИД САЙЭНСИЗ, ИНК.» (US), ширкати «ДЖИЛИД САЙЭНС, ИНК.» (US), ширкати «ЧИЛИД ФАРМАССЕТ, ЛЛК» (US), ҷимоя карда мешаванд, бо мақсади таъмин намудани аҳолии ФР бо маводҳои доруворӣ бо номи байналмилалии патентнашудаи «Ремдесивир», иҷозат дода шудааст.

Дар ҳолати истифода набурдани объектҳои ҳуқуқи патентӣ қонун ҳамҷунин механизмҳои маҳдудкунии ҳуқуқҳои истисноӣ пешбинӣ мекунад.

Инҷунин бо фармоиши Ҳукумати ФР аз 5 март с. 2022 № 429-р¹³ ба ҷамъияти саҳҳомии «Р-Фарм» истифодабарии ихтироотҳо, ки бо патентҳои Аврупову Осие EA № 25252, EA № 25311 ва EA № 29712 (соҳиби патент – «ГАЙЛИД САЙЭНСИЗ, ИНК.» (US)), бо патентҳои Аврупову Осие EA № 20659, EA № 32239 ва EA № 38141 (соҳиби патент – «ЧИЛИД САЙЭНС, ИНК.» (US)), ва инҷунин бо патент Аврупову Осие EA № 28742 (соҳиби патент – «ЧИЛИД ФАРМАССЕТ, ЛЛК» (US)), ҷимоя карда мешаванд, то санаи 31 декабри соли 2022, ки онро ҳам фаро мегирад, бидуни розигии соҳибони патент, бо мақсади таъмин намудани аҳолии ФР бо маводҳои доруворӣ бо номи байналмилалии патентнашудаи «Ремдесивир», иҷозат дода шудааст.

Инҷунин бо фармоиши Ҳукумати ФР аз санаи 27.12.2023 № 3937-р¹⁴ нисбати маводи доруворӣ Оземпик®, истеҳсолкунанда Novo Nordisk, дар сифати ҷузъи ғаёл бо НҲБ «Семаглутид» дорад, ба ширкатҳои ЧдММ «Герофарм» ва ЧдММ «Промомед Рус» истифода бурдани ихтироотҳо, ки бо патентҳои русиягии № 2401276, № 2421238, № 2434019, № 2643515, № 2657573, № 2768283, № 2777600 ҷимоя карда мешаванд, то санаи 31 декабри соли 2024, ки онро ҳам фаро мегирад, иҷозат дода мешавад.

Дар аз изҳороти дар боло оварда шуда бармеояд, таҷрибаи баровардани фармоишҳо нисбати истифода бурдани ихтироотҳо бидуни иҷозати соҳиби патент дар чаҳорҷӯбаи моддаи 1360 Кодекси граждании ФР ҷой дорад.

¹¹ Решение Верховного суда РФ. Дело № АКПИ21–303 // Легалакт – законы, кодексы и нормативно-правовые акты Российской Федерации: юридическая информационная система. URL: <https://legalacts.ru/sud/reshenie-verkhovnogo-suda-rf-ot-27052021-n-akpi21-303/?ysclid=m7vx27a7tt446181931> (дата обращения: 13.02.2025).

¹² Фармоиши Ҳукумати Федератсияи Русия аз санаи 28.12.2021 № 3915-р // Ҳукумати Русия: сомона. URL: <http://government.ru/docs/all/138755/> (санаи мурочиат: 13.02.2025).

¹³ Фармони Ҳукумати Федератсияи Русия аз 05.03.2022 № 429-р // Ҳукумати Русия: сомона. URL: <http://government.ru/docs/all/139592> (санаи мурочиат: 13.02.2025).

¹⁴ Фармони Ҳукумати ФР аз 27.12.2023 №3937-р // Интернет-портали расмии маълумоти ҳуқуқӣ: сомона. URL: <http://publication.pravo.gov.ru/document/0001202312280054?ysclid=m2di1fiwgcg423249095> (санаи мурочиат: 13.02.2025).

Дар ФР ҳолати якуми додани литсензияи маҷбури нисбати ихтирооти тобей парвандаи «Натива» алайҳи «Селчин» мебошад.

Қайд кардан лозим аст, ки нисбати як маводи доруворӣ, ба мисли Веклури®¹⁵, ки дар сифати ингридиети фаъол ремдесивир дорад, шаш патент дода шудааст. Ҳамин ихтироотҳои мазкур ба сохтори Маркуш, ба ихтирооти селективӣ, композитсияҳои дорусозӣ, ба тарзҳои гирифтани тааллуқдоранд, яъне тамоми спектри асбобҳои, ки ба ихтирооткорон барои ҷимояи манфиатҳои худ пешниҳод карда мешавад, истифода бурда шуд, ки бори дигар муҳим будани амалисозии чунин механизм, ба монанди «стратегияи навкунӣ», нишон медиҳад [4].

Инчунин мувофиқи банди А (2) моддаи 5 конференсияи Париж¹⁵, ҳар як мамлакат-аъзо ҳуқуқ дорад, ки чораҳои қонунгузорию қабул кунад, ки додани литсензияҳои маҷбури барои пешгирии сӯйистимол пешбинӣ мекунад, ки дар натиҷаи амалисозии ҳуқуқи истисноӣ, ки бо патенти пешниҳод шуда, ба метавонад вучуд ояд, масалан, вақте, ки ихтироот истифода бурда нашавад.

Муқарраротҳои мазкур дар моддаи 1362 Кодекси граждани ФР татбиқ шудаанд, ки ба пешгирии сӯйистимолӣ равона шудааст, ки дар натиҷаи амалисозии ҳуқуқи истисноӣ, ки бо патенти пешниҳод шуда, ба метавонад вучуд ояд, масалан, вақте, ки ихтироот истифода бурда нашавад. Маҳдудият мувофиқи моддаи 1362 Кодекси Граждани ФР бо додани литсензияи маҷбури алоқаманд мебошад.

Мувофиқи банди 1 моддаи 1362 Кодекси граждани ФР пешбинӣ шудааст, ки агар ихтироот ва ё намунаи саноатӣ истифода бурда нашавад ва ё ба таври нокифоя истифода бурда шавад аз тарафи соҳиби патент дар муддати чор сол аз санаи додани патент, ва қолиби фойданок – дар муддати се сол аз санаи додани патент, ки боиси пешниҳоди нокифояи молҳо, корҳо ва ё хизматрасониҳои мутаносиб дар бозор оварда мерасонад, ҳама гуна шахсе, ки меҳодад ва метавонад чунин ихтироот, қолиби фойданок ва ё намунаи саноатиро истифода барад, агар дорандаи патент аз бастанӣ шартномаи литсензионӣ бо ин шахс бо шартҳои мутобиқи таҷрибаи муқарраргардида дасткашӣ кунад, ҳуқуқ дорад, ки ба суд бо даъво ба дорандаи патент дар бораи пешниҳод кардани литсензияи маҷбури оддӣ (ғайриистисноӣ) барои истифода бурдан дар қаламрави ФР ихтироот, қолиби фойданок ва ё намунаи саноатӣ муроҷиат кунад. Дар талабномаи даъвогӣ шахси мазкур бояд шартҳоро, ки вай барои додани чунин иҷозатнома пешниҳод мекунад, аз он ҷумла ҳаҷми истифодабарии ихтироот,

қолиби фойданок ва ё намунаи саноатӣ, андоза, тартиб ва мӯҳлатҳои пардохтҳо нишон диҳад.

Ҳамин тавр, дар ҳолати истифода набурдани объекти ҳуқуқи патентӣ қонунгузори инчунин механизмҳои маҳдудкунии ҳуқуқҳои истисноиро пешбинӣ мекунад [5].

Ҳамчун мисол оид ба додани литсензияи маҷбури мувофиқи банди 1 моддаи 1362 Кодекси граждани ФР қарор аз санаи 25.09.2023 аз рӯи парвандаи № А40–185112/2022¹⁶ бошад. Суди нуҳуми арбитражи апелляциясионӣ шикрати дорусозии Vertex, соҳиби силсилаи патентҳо ба маводи доруворӣ «Тракфта» (НҒБ: «Ивакафтор» + «Тезакафтор»+ «Элексакафтор», «Ивакафтор»), литсензияи оддӣ (ғайриистисноӣ) вазифадор кард, ки ба шикрати дорусозии Русия «МИК» дар чаҳорҷӯбаи банди 1 моддаи 1362 Кодекси граждани ФР (истифодабарии нокифояи патентҳо) пешниҳод кунад [6].

Иловатан бо ҳамин модда маҳдудиятҳои пешбинӣ шудаанд, ки ба «ихтироотҳои вобастагӣ» гузошта мешаванд.

Банди 2 моддаи 1362 Кодекси граждани ФР нишон медиҳад, ки агар соҳиби патент наметавонад ихтироотро истифода барад, ки ба он вай ҳуқуқи истисноиро дорад, дар баробари ин ҳуқуқҳои дорандаи дигар патент (патенти якум)-ро барои ихтироот ва ё намунаи фойданок, ки аз бастанӣ шартномаи литсензионӣ бо шартҳои, ки ба таҷрибаи муқарраршуда мувофиқат мекунад, дасткашӣ кард, соҳиби патент (патенти дуввум) ҳуқуқ дорад, ки ба суд бо даъво ба дорандаи патенти якум дар бораи пешниҳод намудани литсензияи маҷбури оддӣ (ғайриистисноӣ) барои истифода бурдан дар қаламрави ФР ихтироот ва ё намунаи фойданоки соҳиби якуми патент муроҷиат намояд. Дар талабномаи даъвогӣ соҳиби патенти дуввум бояд шартҳои пешниҳод намудан ба вай чунин литсензия, аз он ҷумла ҳаҷми истифодабарии ихтироот ва ё намунаи фойданок, андоза, тартиб ва мӯҳлатҳои пардохт нишон дода шаванд. Агар ин соҳиби патент, ки дорои ҳуқуқи истисноиро ба чунин ихтирооти тобеатӣ мебошад, исбот кунад, ки он қомеби муҳими техникиро ифода мекунад ва бартариҳои қиддии иқтисодиро дар назди ихтироот ва ё намунаи фойданоки дорандаи патенти якум дорад, суд қарорро дар бораи пешниҳод намудан ба вай литсензияи маҷбури оддӣ (ғайриистисноӣ) қабул мекунад. Ҳуқуқи ба даст овардаи ин литсензия барои истифодабарии ихтироот, ки бо якум патент муҳофизат карда мешавад, наметавонад ба дигар шахсон супорида шавад, ба истисноӣ ҳолати мусодираи патенти дуввум.

Ҳолати якум дар супоридани литсензияи маҷбури дар ФР нисбати ихтирооткории тобеъ парвандаи «Натива» алайҳи «Селчин»¹⁷.

¹⁵ Конвенсияи оид ба ҳифзи моликияти саноатӣ (дар Париж дар санаи 20.03.1883 баста шудааст) (таҳия аз 02.10.1979) // СПС «КонсультантПлюс»: сомона. URL: http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_5111/ (санаи муроҷиат: 13.02.2025).

¹⁶ Қарори № 09АП-47957/2023-ГК аз 25.09.2023 // Адлияи электронӣ: сомона. URL: https://kad.arbitr.ru/Document/Pdf/0a497aee-9564-4487-a140-8d1e17fcfb0/78514371-8c45-48ef-a5ba-e77b4fd29f1b/A40-185112-2022_20230925_Postanovlenie_apelljacionnoj_instancii.pdf?isAddStamp=True (санаи муроҷиат: 13.02.2025).

¹⁷ Қарори суди арбитражи ш. Москва аз санаи 08.06.2018 аз рӯи парвандаи № А40–71471/17 // Адлияи электронӣ: сомона. URL: https://kad.arbitr.ru/Document/Pdf/322413fa-38a7-4085-9cc7-3c8ff9fd7d92/52f9f137-5148-49ed-821a-84a755a24b44/A40-71471-2017_20180608_Reshenija_i_postanovlenija.pdf?isAddStamp=True (санаи муроҷиат: 19.12.2024).

Супоридани иҷозатномаи (литсензия) маҷбурӣ нисбати патенти ФР барои ихтироъкории №2595250 баргузор гардид, ки доранда патент ширкати «Селчин Корпорейшн» буд. Дар сифати патенти тобеъ патенти ФР №2616976 баромад мекард, дорандаи патент Михайлов Олег Ростиславович.

Аз нишоншуда бармеояд, ки механизми иҷозатномадиҳии маҷбурӣ дар ҳолатҳои алоҳида истифода бурда мешавад. Истифодабарии он дар тартиби оммавӣ бинобар сабаби мураққабии он имконнопазир мебошад. Воқеан ин механизм наметавонад қоидаи умумӣ бошад, зеро он истифодабарии ягонро дар ҳолатҳои мушаххас дар назар дорад, ки асосан бо таъминоти мудофия ва амнияти давлат, муҳофизати ҳаёт ва саломатии шаҳрвандон алоқаманд мебошад, ва муфозинати оқилонро байни манфиатҳои соҳиби патент, дигар шахсон ва ҷамъият дар умум алоқаманд мебошанд [7, 8].

Маҳз барои ҳамин бо фармони Президенти Федератсияи Русия аз санаи 15.02.2024 №122¹⁸ зеркомиссия оид ба масъалаҳои истифодабарии ихтироотҳо, қолибҳои фойданок ва намунаҳои саноатӣ бо мақсадҳои таъмин намудани амнияти иқтисодии Федератсияи Русия таъсис шудааст, ки дар назди Комиссияи ҳукуматӣ оид ба рушди иқтисод ва ҳамгирой амал мекунад.

Иловатан қарори Ҳукумати ФР аз санаи 27.03.2024 №380¹⁹ «Дар бораи зеркомиссия оид ба масъалаҳои истифодабарии ихтироотҳо, қолибҳои фойданок ва намунаҳои саноатӣ бо мақсадҳои таъмин намудани амнияти иқтисодии Федератсияи Русия дар назди Комиссияи ҳукуматӣ оид ба рушди иқтисод ва ҳамгирой» ва фармоиши

Ҳукумати Федератсияи Русия аз санаи 17.04.2024 №953-р дар бораи тасдиқкунии ҳайати зеркомиссия оид ба оид ба масъалаҳои истифодабарии ихтироотҳо, қолибҳои фойданок ва намунаҳои саноатӣ бо мақсадҳои таъмин намудани амнияти иқтисодии Федератсияи Русия дар назди Комиссияи ҳукуматӣ оид ба рушди иқтисод ва ҳамгирой нашр карда шуд.

Раиси зеркомиссия – вазири рушди иқтисодии Федератсияи Русия, ҳайати зеркомиссия – намояндагони Вазорати рушди иқтисодии Русия, Вазорати саноат ва савдои Русия, Хадамоти Зиддинҳисории федералӣ (ХЗФ), Роспатент.

Вазифаҳои зеркомиссия инҳо мебошанд:

а) дархостҳоро оид ба истифодабарии ихтироотҳо, қолибҳои фойданок ва намунаҳои саноатӣ бе розигии соҳибони патентҳо баррасӣ намудан;

б) қарорҳоро оид ба истифодабарии ихтироотҳо, қолибҳои фойданок ва намунаҳои саноатӣ бе розигии соҳибони патентҳо, онҳоро дар ин бора дар мӯҳлатҳои кӯтоҳтарин огоҳ кардан ва ҷуброни мутаносибро ба онҳо пардохт кардан тайёр мекунад.

Механизми таъсисшаванда имконияти истифодабарии меъёри Кодекси граждании ФР мувофиқ мекунад. Зеркомиссия мувофиқи принципи як равшанӣ барои ширкатҳои русиягӣ амал мекунад, ки ба онҳо соҳибони патентҳо хориҷӣ беасос дар ҳуқуқи истифодабарии ихтироотҳо, қолибҳои фойданок ва намунаҳои саноатӣ раддия кардаанд.

Дар тартиби умумӣ механизми гирифтани ҳуқуқи истифодабарии патенти ягон кас чунин мебошад. Ширкати, ки дар сармоияи оинномавии он ҳиссаи иштироки ФР мустақил ва ё ғайримустақил (тавассути шахсони саввум), ташкилотҳои мунитсипалӣ ва (ва ё) шаҳрвандони ФР зиёда аз 75% ташкил мекунад, ба соҳиби ҳуқуқ бо хоҳиш дар бораи пешниҳод кардан ба вай ҳуқуқи истифодабарии ихтироот, қолибҳои фойданок ва намунаҳои саноатӣ муроҷиат мекунад. Дар ҳолати раддия ва ё набудани ҷавоб соҳибкор ба зеркомиссия барои ба даст овардани ҳуқуқҳои муносиб бидуни розигии соҳиби патент дар ин бора вайро дар мӯҳлатҳои кӯтоҳтарин огоҳ кардан ва ҷуброни мутаносибро ба вай пардохт кардан муроҷиат мекунад.

Ба таркиби дархосте, ки ба Вазорати рушди иқтисодии Федератсияи Русия пешниҳод карда мешавад, дохил карда мешаванд:

- маълумот дар бораи аризадиҳанда;
- муроҷиатнома дар бораи истифодабарии ихтироот, қолиби фойданок ва намунаҳои саноатӣ бидуни розигии соҳиби патент, вайро дар ин бора дар мӯҳлатҳои кӯтоҳтарин огоҳ кардан ва ҷуброни мутаносибро ба онҳо пардохт кардан;
- маълумот дар бораи патентҳо, ки ба моли тавсифшаванда тааллуқ доранд;
- маълумот дар бораи соҳиби патент;
- маълумот дар бораи муроҷиати аризадиҳанда ба соҳиби патент барои пешниҳод намудани ҳуқуқҳои истифодабарии ихтироот, қолиби фойданок ва намунаҳои саноатӣ бо шартҳои, ки ба таҷрибаи муқарраршуда мувофиқат мекунад, ва гирифтани раддия аз соҳиби патент аз пешниҳод кардани чунин ҳуқуқҳои истифодабарӣ ва ё аз соҳиби патент дар мӯҳлати 30-рӯз ҷавобро нагирифтани;
- маълумот дар бораи мавҷудияти имкониятҳои иқтисодиву саноатӣ барои истифодабарии ихтироот, қолиби фойданок ва намунаҳои саноатӣ ва набудани маҳдудиятҳои ҳуқуқӣ аз чунин истифодабарӣ;
- маълумотҳо дар бораи ӯҳдадориҳои аризадиҳанда барои амалисозии пардохти ҷуброн ба соҳиби патент;

¹⁸ Фармони Президенти Федератсияи Русия аз санаи 15.02.2024 № 122 «Дар бораи тақмил додани тартиби қабул кардани қарорҳо дар бораи истифодабарии ихтироотҳо, қолибҳои фойданок ва намунаҳои саноатӣ бо мақсадҳои таъмин намудани амнияти иқтисодии Федератсияи Русия» // Интернет-портали расмии маълумоти ҳуқуқӣ: сомона. URL: <http://publication.pravo.gov.ru/document/0001202402150016?ysclid=m2eq5lx24n172155517> (санаи муроҷиат: 13.02.2025).

¹⁹ Қарори Ҳукумати ФР аз санаи 27.03.2024 №380 «Дар бораи зеркомиссия оид ба масъалаҳои истифодабарии ихтироотҳо, қолибҳои фойданок ва намунаҳои саноатӣ бо мақсадҳои таъмин намудани амнияти иқтисодии Федератсияи Русия дар назди Комиссияи ҳукуматӣ оид ба рушди иқтисод ва ҳамгирой» // Интернет-портали расмии маълумоти ҳуқуқӣ: сомона. URL: <http://publication.pravo.gov.ru/document/0001202404040031?ysclid=m2emkmi737892606432> (санаи муроҷиат: 13.02.2025).

- маълумот дар бораи молҳо (корҳо, хизматрасо-ниҳо)-е, ки аризадиҳанда ба нақша гирифтааст, ки онҳоро бо истифодабарии ихтироот, қолиби фойданок ва намунаи саноатӣ истеҳсол мекунад (ичро мекунад, мерасонад), ва инчунин маълумот дар бораи нархгузори ба нақша гирифташуда.

Вазифаи Роспатент аз тайёркунии хулоса мебошад, ки дар худ аз он ҷумла пешниҳодро оид ба масъалаи имконпазирии ва ё имконнопазирии дастгирии қарор дар бораи истифодабарии натиҷаҳои моликияти дорад. Хадамоти федералӣ оид ба моликияти зеҳнӣ дар хулосаи худ аз он ҷумла маълумотро дар бораи мӯҳлати ҳифзи ҳуқуқи ихтироот, қолиби фойданок ва намунаи саноатӣ нишон дода мешавад, ки нисбати онҳо дархост пешниҳод карда мешавад, дар бораи кифоя будани онҳо барои истеҳсолоти молҳо, иҷроиши корҳо, расонидани хизматрасониҳое, ки аз ҷониби аризадиҳанда арз шудаанд.

Вазифаи Роспатент аз тайёркунии хулоса мебошад, ки дар худ аз он ҷумла пешниҳодро оид ба масъалаи имконпазирии ва ё имконнопазирии дастгирии қарор дар бораи истифодабарии натиҷаҳои моликияти дорад.

Дар раванди тайёркунии қарор имкониятҳои иқтисодиву истеҳсолии аризадиҳанда барои истифодабарии технологияи дархостшаванда санҷида мешаванд. Ғайр аз ин, хулоса бароварда мешавад, ки оё дар бозори русиягӣ мавҷудият будани молҳое, ки дар он чунин ихтироот, қолиби фойданок ва намунаи саноатӣ аллакай истифода шудааст ё моли ивазкунанда истифода бурда шудаанд. Ғайр аз ин, дурустии патентҳои дархостшаванда барои истеҳсоли маҳсулоти пешниҳодшуда, вазъияти рақобат ва дар баъзе мавридҳо нархгузорӣ дар бозори мутаносиби маҳсулот таҳлил карда мешаванд. Диққати махсус ба аҳамияти технология барои соҳаи муносиб дода мешавад. Агар дар рафти баррасии коллегиялии дархост нисф ва ё зиёда аз он аз тарафи мақомоти ҳокимият қарори пешниҳодшударо дастгирӣ мекунад, он барои баррасӣ ба зеркомиссия пешниҳод карда мешавад.

Дар рафти кори зеркомиссия дар соли 2024 фармоиш бароварда шуд, ҳардуи онҳо ба мавод бо НҒБ «Семаглутид» тааллуқ доранд:

1. Фармоиш аз санаи 15.11.2024 №3286-р²⁰, ки мувофиқи он ба ҷамъияти дорои масъулияти маҳдуд «ПСК Фарма» истифода бурдани ихтироотҳо, ки

бо патентҳои русиягӣ (RU) № 2421238, 2434019, 2643515, 2657573, 2768283, 2777600, ҳифз карда мешаванд, ки ба ширкати «НОВО НОРДИСК А/С» (DK) тааллуқ доранд, то 31 декабри соли 2025, ки онро ҳам фаро мегирад, бе розигии ширкати «НОВО НОРДИСК А/С» (DK), бо мақсади таъмин намудани аҳолии Федератсияи Русия бо маводҳои доруворӣ бо номи ғайрипатентии байналмилалӣ «Семаглутид» иҷозат дода шудааст.

2. Фармоиш аз санаи 21.12.2024 № 3930-р²¹, ки мувофиқи он ба ҷамъияти дорои масъулияти маҳдуд «ПРОМОМЕД РУС» истифода бурдани ихтироот, ки бо патентҳои русиягии (RU) № 2421238, 2434019, 2643515, 2657573, 2768283, 2777600 ҳифз карда мешаванд, ки ба ширкати «НОВО НОРДИСК А/С» (DK) тааллуқ доранд, то санаи 31 декабри соли 2025, ки онро ҳам фаро мегирад, бидуни розигии ширкати «НОВО НОРДИСК А/С» (DK) бо мақсадҳои таъмин намудани аҳолии Федератсияи Русияро бо маводҳои доруворӣ бо номгуи байналмилалӣ патентнашудаи «Семаглутид» иҷозат дода шудааст.

Семаглутид агонисти ресептори пептид-1 глюкагономонанд мебошад, дар ИМА дар соли 2021 розигиро гирифтааст. Дору имконият медиҳад, ки вазни баданро дар беморон бо фарбеҳӣ, аз диабети қанд азият мекашад ва бе он кам кунад, инчунин назорати гликемикиро самаранок тавассути ҳавасмандкунии секретсияи инсулин ва ҷилавгирӣ аз секретсияи глюкагон ба таври муассир беҳтар мекунад [9]. Қабул кардани фармоишҳо аз ҷониби Ҳукумати Федератсияи Русия нисбати семаглутид ба ширкатҳои дорусозии русиягӣ имконияти ишғол намудани қариб 100% бозори дохилии семаглутид дар соли 2024 дод [10].

Хатогиҳои асосие, ки аризадиҳандагон ҳангоми тартиб додани дархостҳо дар бораи истифодабарии ихтироотҳо, қолибҳои фойданок ва намунаҳои саноатӣ бе розигии соҳибони патентҳо бо огоҳкунии онҳоро дар ин бора дар мӯҳлатҳои кӯтоҳтарин ва пардохт ҷуброни муносиб ба онҳо, зерин мебошанд:

1. Чустуҷӯи нопурра гузарондашуда:
 - ҳуҷҷатҳои патентии Идораи патентии Аврупову Осиё (ИПАО) ба инобат гирифт нашудаанд;
 - патентҳои тобеии ба ҳисоб гирифта нашуда;
 - мӯҳлатҳои эътиборнокии патентҳо нодуруст муайян карда шуда, аз он ҷумла бо назардошти ҳуқуқи истисноиро тамдид кардан.
2. Нодуруст муайян кардани мавзӯи чустуҷӯӣ.

Дархости дуруст ба расмият даровардашуда, ки ба Вазорати рушди иқтисодии Федератсияи Русия бо риоя тамоми талаботҳои зарурӣ ва аз тарафи зиёда аз ними мақомотҳои ҳокимиятҳо, ки дар баррасӣ иштирок меварзанд, дастгирӣ шудааст, ба зеркомиссия дар ҳудуди 40 рӯзи корӣ пешниҳод хоҳад шуд (мӯҳлати мазкур

²⁰ Фармоиши Ҳукумати Федератсияи Русия аз 15.11.2024 №3286-р // Интернет-портали расмии маълумоти ҳуқуқӣ: сомона. URL: <http://publication.pravo.gov.ru/document/0001202411190039> (санаи мурочиат: 13.02.2025).

²¹ Фармоиши Ҳукумати Федератсияи Русия аз санаи 21.12.2024 №3930-р // Интернет-портали расмии маълумоти ҳуқуқӣ: сомона. URL: <http://publication.pravo.gov.ru/document/0001202412280078> (санаи мурочиат: 13.02.2025).

Механизми оптималӣ барои таъмин намудани ниёзҳо дар маводҳои доруворӣ, вақте ки ҳаҷми онҳо дар бозор нокифоя мебошад, дар айни замон истифодабарии моддаи 1360 Кодекси граждании ФР мебошад, ки дар ҳолати ниҳой истифода бурда мешавад, ки бо таъминоти мудофия ва амнияти давлат, ҳифзи ҳаёт ва саломатии шахрвандон алоқаманд аст.

метавонад ба мӯҳлати на зиёда аз 30 рӯз тамдид карда шавад, агар ҳадди ақал аз яке аз мақомотҳои ҳокимият хоҳиш махсус ворид карда шавад).

Кори зеркомиссия имконият медиҳад, мувозинати манфиатҳоро дар муносибатҳои тарафайн байни соҳибони ҳуқуқҳо ва истифодабарандагони технологияҳо, ки бо амалҳои давлатҳои ғайрииттифоқӣ вайрон шудаанд, барқарор кунад.

Хулосаҳо

Ҳамин тавр, дар ФР дар таҷрибаи манбаи ҳуқуқӣ барои татбиқ намудани маҳдудияти ҳуқуқҳои патентӣ бидуни розигии соҳиби патент вучуд дорад ва истифода бурда мешавад. Дар баробари ин механизми литсензиядиҳии маҷбурӣ дар ҳолатҳои якқаратаина истифода бурда мешавад, зеро он мураккаб ва дарозмуддат мебошад. Механизми оптималӣ барои таъмин намудани ниёзҳо дар маводҳои доруворӣ, вақте ки ҳаҷми онҳо дар бозор нокифоя мебошад, дар айни замон истифодабарии моддаи 1360 Кодекси граждании ФР мебошад, ки дар ҳолати ниҳой истифода бурда мешавад, ки бо таъминоти мудофия ва амнияти давлат, ҳифзи ҳаёт ва саломатии шахрвандон алоқаманд аст. Барои амалисозии механизми мазкур зеркомиссия оид ба масъалаҳои истифодабарии ихтироотҳо, қолибҳои фоиданок ва намунаҳои саноатӣ бо мақсади таъмин намудани амнияти иқтисодии Федератсияи Русия таъсис дода шуд, ки дар соли 2024 якчанд дархостҳоро дар бораи истифодабарии ихтироотҳо, қолибҳои фоиданок ва намунаҳои саноатӣ бидуни розигии соҳибони патент баррасӣ кард ва ду қарори мусбат дар бораи истифодабарии ихтироотҳо, ки ба мавод бо НБҒ «Семаглутид», тайёр кард. Бояд қайд кар, ки истифодабарии механизми моддаи 1360 Кодекси Граждании ФР чораи маҷбурии ниҳой мебошад, ки танҳо пас аз тасдиқ кардани маълумот дар бораи раддияи соҳиби патент аз пешниҳод кардани ҳуқуқҳои истифода бурдани ихтироотҳо, қолибҳои фоиданок ва намунаҳои саноатӣ пас аз муроҷиати аризадиҳанда ва ё набудани ҷавоб ба чунин муроҷиат истифода бурда мешавад. Хатогоҳи таҳлил шудаанд, ки ба онҳо дархосткунандагон ҳангоми

тартиб додани дархостҳо барои зеркомиссия зуд-зуд роҳ медиҳанд, онҳо ҳамеша бо гузарондани ҷустуҷӯи дағалонаи патентӣ алоқаманд мебошанд – мавзӯи ҷустуҷӯи нодуруст муайян карда шуд ва ё ҷустуҷӯи дар ҳаҷми нопурра гузаронда шуд.

Рӯйхати адабиётҳо

1. Залесов, А. Патентное право как монопольное промышленное право патентовладельца-инвестора / А. Залесов // Интеллектуальная собственность. Промышленная собственность. – 2021. – № 12. – С. 49–58.
2. Ворожевич, А. С. Пределы осуществления и защиты исключительного права патентообладателя: Монография / А. С. Ворожевич. – Москва: Статут, 2018. – 318, [1] с. – (Statut Publishers); ISBN 978–5–8354–1410–9.
3. Глобальная комиссия по ВИЧ и законодательству: доступ к жизненно необходимым лекарственным средствам. Обзорный документ для гражданского сообщества // HIV and the Law: сомона. – URL: <https://hivlawcommission.org/wp-content/uploads/2017/06/HIV-and-the-Law-Access-to-Essential-Medicines-Fact-Sheet-Russian.pdf> (дата обращения: 13.02.2025).
4. Полякова, А. А. Стратегия обновления и применение изобретения по определенному назначению / А. А. Полякова, Н. Б. Лысков // Патенты и лицензии. Интеллектуальные права. – 2024. – № 8. – С. 21–29.
5. Гюльбасарова, Е. В. Изъятия из патентной монополии / Е. В. Гюльбасарова // Журнал Суда по интеллектуальным правам. – 2023. – № 3 (41). – С. 17–24.
6. Балашова, А. И. Сроки истребования принудительных лицензий в связи с неиспользованием или недостаточным использованием запатентованного объекта / А. И. Балашова // Журнал Суда по интеллектуальным правам. – 2024. – № 2 (44). – С. 246–256
7. Еременко, В. И. Исключения из патентной монополии в соответствии с частью четвертой ГК РФ / В. И. Еременко // Законодательство и экономика. – 2008. – № 8. – С. 28–34.
8. Галковская, В. Г. Заявки на изобретения, относящиеся к производным известных веществ: новый взгляд / В. Г. Галковская, Н. Б. Лысков, А. А. Полякова, Т. Е. Криворучко // Патенты и лицензии. Интеллектуальные права. – 2019. – № 8. – С. 24–37.
9. Шабутдинова, О. Р. Семаглутид – эффективность в снижении веса и побочные эффекты при применении по данным исследований SUSTAIN, PIONEER, STEP / О. Р. Шабутдинова, А. Р. Даутов, А. А. Самков, А. В. Кононенко, А. Ф. Саргалиев, А. Р. Давлетшин, П. А. Андреева, К. Р. Зарбеева, Д. А. Торшхоева, У. А. Рахмонкулов, А. А. Афанасьев // Проблемы эндокринологии. – 2023. – № 69 (3). С. 68–82. – DOI: 10.14341/probl13197.
10. Колесникова, В. «Оземпик» наш: как российская фарма заработала 10 млрд рублей на западном хите // Forbes, 24 февраля 2025, – URL: <https://www.forbes.ru/biznes/531357-ozempik-nas-kak-rossijskaa->

farma-zarabotala-10-mlrd-rublej-na-zapadnom-hite (дата обращения: 24.02.2025).

Маълумот дар бораи муаллифон

Анна Анатольевна Полякова, муовини директори Муассисаи Федералии Давлатии Буҷавӣ (МФДБ) «Донишкадаи федералии моликияти саноатӣ» (Москва, соҳили Бережковская, х. 30, корп. 1); ORCID <https://orcid.org/0009-0005-2238-6420>, SPIN-памз: 1987–4039; apolyakova@rupto.ru

Николай Борисович Лысков, сардори Маркази кимиё, тиббиёт ва биотехнологияҳои Муассисаи Федералии Давлатии Буҷавӣ (МФДБ) «Донишкадаи федералии моликияти саноатӣ» (Москва, соҳили Бережковская, х. 30, корп. 1); SPIN-памз: 9975–5097; otd1463@rupto.ru

References

- Zalesov, A. (2021), "Patent law as a monopoly industrial right of the patent owner-investor", *Intellectual property*. Industrial property, no 12, pp. 49–58.
- Vorozhevich, A. S. (2018), *Predely osushchestvleniya i zashchity isklyuchitel'nogo prava patentoobladatelya* [Limits of the exercise and protection of the exclusive right of the patent holder], Statut, Moscow, Russia.
- Global Commission on HIV and the Law: Access to life-saving medicines. Overview document for the civil society, available at: <https://hivlawcommission.org/wp-content/uploads/2017/06/HIV-and-the-Law-Access-to-Essential-Medicines-Fact-Sheet-Russian.pdf> (Accessed: 13 February 2025).
- Polyakova, A. A. and Lyskov, N.B. (2024), "The strategy of updating and application of the invention for a specific purpose", *Patents and Licenses. Intellectual Rights*, no 8, pp. 21–29.
- Giulbasarova, E. V. (2023), "Exceptions to patent monopoly", *Journal of the Intellectual Property Rights Court*, no 3 (41), pp. 17–24.
- Balashova, A. I. (2024), "Time limits for requesting compulsory licenses based on non-working or insufficient working of a patented object", *Journal of the Intellectual Property Rights Court*, no 2 (44), pp. 246–256.
- Eremenko, V. I. (2008), "Exceptions to the patent monopoly in accordance with Part Four of the Civil Code of the Russian Federation", *Zakonodatelstvo i ekonomika*, no 8, pp. 28–34.
- Galkovskaya, V. G., Lyskov, N. B., et al (2019), "Applications for inventions relating to derivatives of known substances: a new perspective", *Patents and Licenses. Intellectual Rights*, no 8, pp. 24–37.
- Shabutdinova, O. R., Dautov A.R., et al. (2023), "Semaglutide – effectiveness in weight loss and side effects when used according to studies by SUSTAIN, PIONEER, STEP", *Problems of Endocrinology*. no 69 (3), pp.68–82, DOI: 10.14341/probl13197.
- Kolesnikova, V. (2025), "Our Ozempik: how Russian pharma earned 10 billion rubles on a Western hit", *Forbes*, 24 February 2025, available at: <https://www.forbes.ru/biznes/531357-ozempik-nas-kak-rossijskaa-farma-zarabotala-10-mlrd-rublej-na-zapadnom-hite> (Accessed: 24 February 2025).

Information about authors

Anna A. Polyakova, Deputy Director of the Federal Institute of Industrial Property (Moscow, Berezhkovskaya emb., 30, bld.1); ORCID <https://orcid.org/0009-0005-2238-6420>, SPIN-code: 1987–4039; apolyakova@rupto.ru

Nikolay B. Lyskov, Head of the Center for Chemistry, Biotechnology and Medicine of the Federal Institute of Industrial Property (Moscow, Berezhkovskaya emb., 24, bld. 12); SPIN-code: 9975–5097; otd1463@rupto.ru

Муаллифон дар бораи набудани ҳеч гуна бархӯрдии манфиатҳо изҳор мекунанд.

The authors declare no conflict of interest.

Ба редакция дар санаи 13.02.2025 ворид шуд
Пас аз баррасиҳо дар санаи 03.03.2025 аз нав дида баромада шудааст
Барои нашр дар санаи 04.03.2025 қабул карда шуд

ТУД 347.77.028.12:004.8

EDN: <https://elibrary.ru/dyxvim>

Технологияҳои зеҳни сунъӣ: масъалаҳои ошкоркунӣ дар дархости патентӣ

Ольга Ленаровна Алексеева[✉], Юрий Станиславович Зайцев

Донишкадаи федералии моликияти саноатӣ

[✉]OAlekseeva@rupto.ru

Шарҳи мухтасар: рушди босуръати технологияҳо, ки бо истифода аз зеҳни сунъӣ (ЗС) танзими ҳуқуқи қоидаҳои ошкоркунӣ ихтироотро бо истифодаи ЗС, бо сатҳи мукамал ва кифоя, ки ба рои татбиқ намудани чунин ихтироот аз ҷониби мутахассис, талаб мекунад. Бе маълумот дар бораи хусусиятҳои таълими алгоритми худомӯзии ихтироот дар асоси истифодабарии чунин алгоритм татбиқ кардан имконнопазир мебошад. Агар намунаи тайёри барномавӣ барои амалисозии ЗС вучуд набошад, он гоҳ ошкоркунӣ дар шарҳи ихтироъ маълумотҳо дар бораи тарзи сохтани намуда талаб карда мешавад, ки мутахассис онро истифода бурда, метавонад барномаро барои таълимӣ мошинӣ нависонад ва онро ёд диҳад. Аз байни маълумотҳо дар бораи ЗС, ки барои маҳсулоти нармафрозро сохтан имконият медиҳанд, мутахассисон навъи алгоритм ва андозаҳои он, таснифоти маълумотҳои истифодашаванда, усулҳои ҷамъоварии маълумотҳо, марҳилаи коркарди пешакии маълумотҳо, тарзу усулҳои таълим, инитсиализатсияи вазн, раванди воридкунии маълумотҳо, ҷӯркунӣ ва такмил додани намунаҳои мавҷуда, коркарди пас аз коркард ва тафсири натиҷаҳои намунаҳоро муайян мекунанд, ҷудо мекунанд. Ҳадди ақал, таносуби байни маълумоте, ки ба вуруди алгоритми таълими мошинӣ дода мешавад ва маълумоте, ки бояд ҳангоми баромади он ба даст оварда шавад, бояд ошкор карда шавад. Маҷмӯи маълумотҳои зарурӣ аз навъи алгоритм вобаста мебошад. Вале қоидаҳои ошкоркунӣ ихтироотҳое, ки ЗС истифода мебаранд, на дар ҳуҷҷатҳои меъёрии русиягӣ, на дар хориҷӣ муқаррар нашудаанд. Ҳамин гуфтаҳо дар ҳаҷми пурра инчунин қолибҳои фойданокро ҳам фаро мегирад. Барои номгӯи нопурраи хусусиятҳое, ки метавонанд ихтироъ ва намунаи муфидро тавсиф кунанд, дар талаботҳои ба замимаҳои дахлдор пешбинишуда истисно карда мешаванд. Маҷмӯи ҳадди ақали маълумоти мушаххаси ЗС, ки мавҷудияти онҳо дар дархостҳо барои гирифтани патент барои ихтироъ ва ё намунаи фойданок барои татбиқ намудани ихтироъ, намунаи фойданок зарур мебошад, омӯзиш ва таҳияи минбаъдaro металабад.

Калимаҳои асосӣ: зеҳни сунъӣ, шабакаи сунъии нейронӣ, ихтироот, намунаи фойданок, ҳуқуқи патентӣ, ошкоркунӣ кофӣ, қуттии сиёҳ.

Барои иқтибосоварӣ: Алексеева О. Л., Зайцев Ю. С. Технологияҳои зеҳни сунъӣ: масъалаҳои ошкоркунӣ дар дархости патентӣ // Ахбороти ДФМС. 2025. Ҷ. 4, № 1 (11). С. 24-31

Миннатдорӣ: Кори илмиву тадқиқотӣ (КИТ) аз рӯи мавзӯ: «Омӯзиши масъалаҳои мушкил, ки бо пуррагии ошкоркунӣ маълумот дар ҳуҷҷатҳои дархост барои ихтироот ва намунаҳои фойданок дар асоси истифодаи зеҳни сунъӣ алоқаманд мебошад» (рамз КИТ 2-ПО-2024) аз ҳисоби воситаҳои Донишкадаи федералии моликияти саноатӣ гузаронида шудааст, ки даромадро аз фаъолияти меоварад. Муаллифон иштирокчиёни кори илмиву тадқиқотии 2-ПО-2024 Панько В. Ю., Крылова Д. Ф. ва Сальникова М. Ю. барои интиҳобкунии маводи амалӣ изҳори миннатдориро баён мекунанд, ки кори муштарак аз болои он дар марҳилаи ояндаи КИТ имкониятро медиҳад, ки барои ворид намудани тағйироту иловаҳо ба санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ пешниҳодҳоро пешкаш кунем.

Artificial intelligence technologies: disclosure issues in a patent application

Olga L. Alekseeva[✉], Yury S. Zaytsev

Federal Institute of Industrial Property

[✉]Oalekseeva@rupto.ru

Abstract: the rapid growth of technologies using artificial intelligence (AI) requires legal regulation of the rules of disclosure of inventions that apply AI to allow the person skilled in the art to perform the invention. Without information on the details of the machine learning of a self-learning algorithm, it is impossible to perform an invention based on the use of such an algorithm. If a ready-made program model for implementing AI is not available, it will be necessary to disclose in the specification of the invention information about a method for creating a model from which a person skilled in the art can write and train a machine learning program. Disclosures for creating an AI software product will include, for those skilled in the art, the type of algorithm and its parameters, characterization of the data used, data collection methods, data preprocessing step, training methods, initialization of weights, data entry process, tuning and improvement of existing models, post-processing, and interpretation of model results. At a minimum, the correlation between the data input to the machine learning algorithm and the data output from the algorithm should be disclosed. The set of required disclosures depends on the type of algorithm. However, the rules for disclosure of inventions using AI are not specified in Russian or foreign regulatory documents. The above is fully applicable to utility models. The exception is the incomplete lists of features that may characterize the invention and utility model, which are given in the requirements for the respective applications. The minimum set of information specific to AI, the presence of which in applications for a patent for an invention, utility model is necessary to make it possible to realize the invention, utility model, requires further study and elaboration.

Keywords: invention, utility model, patent law, sufficiency of disclosure, AI, artificial neural network, black box.

For citation: Alekseeva O. L., Zaytsev Yu. S. Artificial Intelligence Technologies: Disclosure Issues in a Patent Application // Bulletin of Federal Institute of Industrial Property. 2025. Vol. 4, No 1(11): 24–31 (In Russ.).

Acknowledgements: R&D 2-PO-2024 was carried out at the expense of own funds of the Federal Institute of Industrial Property. The authors are grateful to the participants of R&D 2-PO-2024 V. Yu. Pan'ko, D. F. Krylov and M. Yu. Salnikov for providing extensive practical material, cooperation on which at the next stage of research work will allow to make proposals for amendments to normative acts.

Муқаддима

Воқеияти қонуни патентӣ аз он иборат мебошад, ки патент барои ихтироъ ба ихтироъкор барои ошкор кардани ихтироъ ба ҷамъият дода мешавад, ки намояндаи он идораи патентӣ мебошад¹. Яке аз консепсияҳои нахустини ҳуқуқӣ, ки тибқи он ихтироъкор «бо ҷамъият шартнома-ро мебандад, ки бо он сирри худро фош мекунад ва ба ивази он аз ҳуқуқҳои муайян бархӯрдор мешавад», холо дар охири асри XIX муҳокима карда мешуд [1]. Шарҳи анъанавии зарурати ошкоркунии ихтироъ чунин буд ва ин иборат аст, ки ҳуқуқҳо ба дорандаи патент барои як муддати муайян дода мешаванд, ки бо гузаштани он ҳар як шахс бояд имкониятро истифодабарии ихтироъ мувофиқи салоҳдиди худ дошта бошад.

Ҳамин тавр, чунин гуфтан мумкин аст, ки талаботи ошкоркунии ихтироъ дар баробари пайдоиши ҳуқуқи патентӣ ба вучуд омадааст. Вале дарққунии он, ки ихтироъ метавонад дар дархост бо дараҷаи гуногуни мушаххасот ошкор карда шавад, якбора наомад.

Дар ҷаҳони муосир қонунҳои аксарияти мамлакатҳо дорои талабнома мебошанд, ки мувофиқи он «дархост ва патент бояд ихтироотро ба таври равшан ва

пурра ошкор кунад, то ин мутахассис дар ҳамаи соҳаи техника, ки ихтироот ба он дахл дорад, тавонад онро иҷро кунад» [2]. Дар амал талабномаи ихтироъро «хеле равшан ва ба таври пурра» ошкор намудан мувофиқи маҷмӯи қоидаҳои амалкунанда оид ба тартиб додани ҳуҷжатҳои дархост пешниҳод карда мешавад, ки байни онҳо ҳуҷҷати асосӣ – тавсифи ихтироъ мебошад. Вале масъала, кадом ошкоркунии пурра кофӣ мебошад, вақти тӯлонӣ ба пуррагӣ ба танзим дароварда нашуда боқӣ мемонд. Ба имконияти тақсимкунии маълумот, ки дар шарҳи ихтироъ оварда мешавад, дар адабиёти патентӣ ва ҳуқуқи ватанӣ ба ин дар солҳои 90-уми асри гузашта тавачҷӯҳо зоҳир карда шуд [3]. Дар ҷаҳонҷӯбаи гузаштани масъаларо дар бораи мувозинати шарҳи ихтироъ ва ноу-хау муаллифон диққатро ба зарурияти ошкоркунии ҳатмӣ дар шарҳи ихтироъ аломатҳои муҳими ихтироъ ва ба имконияти тақсимкунии маълумотро, ки берун аз ҳудудҳои аломатҳои муҳим мебошанд, медоданд. Алалхусус, қайд карда мешуд, ки зарурият дар нишон додани андозаҳои технологияи тарз, ки аломатҳои муҳими ихтироъ намебошанд, ки ба тарзи он тааллуқ дорад, нест, ва овардани амалисозии ихтироъ, ки барои расидани натиҷаи ҳақди аксар аз рӯи нишондод таъмин мекунад. Асоснокии тавсияҳои овардашударо дар шарҳи ихтироъ қонунгузори амалкунанда шарҳ надода, танҳо

¹ Муқаддима ба моликияти зеҳнӣ. Женева: СУМЗ (ВОИС), 1998. Моддаи 7, банди 1.23.

қайд мекунем, ки муҳокимаи масъалаҳои нишон шударо дар ҳамаи давра қадами муҳим буд, ки мутахассисонро ба муҳокимаи арзёбии ошкоркунӣ пурраи ихтироъ дар ҳуҷҷатҳои дархост наздик кард.

Масъала дар бораи пурра будани (кифоя будани) ихтироъ дар ҳуҷҷатҳои дархост барои ихтироъ аз нав ба вучуд омад, ҳангоми таҳлили амалияи татбиқ намудани ҳуқуқ нишон дод, ки аз тарафи аризадиҳанда риоя накардани қоидаҳои тартиб додани ариза, ки ҳуқуқи шахсони сеюмро поймол мекунад, боиси овардани оқибатҳо манфӣ ба дорандаи патент намегардад. Асосҳо барои муҳокимаи кардан, ки бо Кодекси граждани ФР муқаррар шудаанд, имконияти бекор кардани патентро пешбинӣ намекарданд, ки агар тавсифи моҳияти ихтироъро бо пурра ва кифоя будан барои амалисозии ихтироъ ошкор намекунад². Чунин муносибати сабуки қонунгузор ба он оварда расонд, ки патентҳо барои ихтироотҳо аксар вақт бо тавсифҳои беэҳтиётна ва тартиб додашуда, норавшан, дода мешуданд, ки дар ҳақиқат боиси поймол шудани манфиатҳои шахсони сеюм, пеш аз ҳама сармоягузoron ва шахсоне гардид, ки дар муҳокимаи патент манфиатдор мебошанд. Бинобар сабаби ворид кардани тағйиротҳо ба Кодекси граждани ФР вазъият дар соли 2014 ислоҳ карда шуд³. Бо меъёрҳои тағйиршуда ҳуқуқи Роспатент дар бораи қабул кардани қарор дар бораи раддия дар додани патент дар ҳолати мувофиқат накардани ҳуҷҷатҳои дархост ба талаботи кифоя будани ошкоркунӣ моҳияти патент муқаррар карда шуд (сарсатри дуввуми банди 1 моддаи 1387 Кодекси граждани ФР). Ғайр аз ин, имконияти патентро ҳамчун аз эътибор соқит будан, дар ҳолати мувофиқат накардани ҳуҷҷатҳои дархост ба талаботи кифоя будани ошкоркунӣ моҳияти ихтироъ, муқаррар карда шуд (зербанди 2 банди 1 моддаи 1398 Кодекси граждани ФР)⁴.

Ҳамин тавр, талаботҳо барои ошкоркунӣ ихтироотҳо дар ҳуҷҷатҳои дархостҳо барои ихтироъ ва мутаносибан дар патентҳо, ва инчунин дар оянда иҷро накардани ин талаботҳо аз ҷониби аризадиҳанда шурӯъ аз сол 2014 метавон ба таври пурра ба танзим даровардашуда дар Кодекси граждани ФР ҳисоб кард. Дар амал ба тартиб даровардани талаботҳо боиси он гашт, ки аризадиҳандагон ҳангоми тартиб додани ҳуҷҷатҳо барои ихтироотҳо бо диққат будан водор шуданд. Диққати махсусро бояд ба таснифоти моҳияти ихтироъ додан лозим аст. Инчунин муҳим аст, ки мисолҳои амалисозии ихтироъ шарҳ додан, аз он ҷумла овардани далелҳои қатъӣ, асоснок будани

имконияти татбиқ намудани таъиноти ихтироъ ва ноил шудан ба натиҷаи техникӣ овардан лозим мебошад.

Риоя кардани талаботҳои нишон шуда боиси мушкилиҳои махсус дар ҳолатҳои мегардад, ки ихтироотҳо ба соҳаҳои нав тааллуқ доранд, ки бо суръат инкишоф меёбанд: биология ва математикаи амалӣ. Дар назди қонунгузор боз масалаи нав ба танзим даровардани талаботҳо, ки ба пуррагӣ ошкор кардани ихтироъ, вале акнун дар соҳаҳои амиқ, меистад. Яке аз чунин самтҳо – ин ошкоркунӣ ихтироотҳо, ки дар истифодабарии зеҳни сунъӣ (ЗС) асос ёфтанд.

Хусусиятҳо ЗС

МЗ технологияи рақамии ҳаматарафаро ифода мекунад, ки истифодабарии васеъро дар соҳаҳои гуногуни техника, дигар соҳаҳо фаъолияти ҳаёти инсон пайдо мекунад. ЗС яке аз асбобҳои муҳимтарин мебошад, ки ҳангоми ба вучуд овардани қарорҳои инноватсионӣ ва ҳавасмандкунии ташкилкунӣ онҳо истифода бурда мешавад. Микдори дархостҳо барои ихтироотҳо, ки ЗС истифода мебаранд, дар тамоми ҷаҳон бо шиддат меафзояд. Мувофиқи маълумоти Созмони умумиҷаҳонии моликияти зеҳни (СУМЗ), аз соли 2016 то соли 2020 афзоиши шумораи патентҳо ба Зеҳни Сунъӣ (ЗС) 718% ташкил кард⁵. Чӣ ба таҳиякунандагон ихтироотҳо, ки ЗС истифода мебаранд, ва чӣ ба мутахассисони идораҳои патентӣ фаҳмидан муҳим аст, чӣ тавр ҳамин гуна ихтироотҳо дар патентҳо ошкор кардан лозим аст. Эътиқоди умумӣ дар байни бисёре аз мутахассисон дар соҳаи ЗС, ки ошкоркунӣ ЗС фарқ надорад, ки он дар тамоми соҳаҳои технология яксон аст ва ё танҳо зикри намуд ва ё намуди ЗС ва ё усули ЗС истифодашаванда кофӣ аст, хатои амиқ аст. Дар баъзе мавридҳо мумкин аст, ки чунин таснифот кофӣ хоҳад буд, вале чунин ҳолатҳо бештар аз қоидаи истисноъ мебошанд.

Ифодаҳои зиёди ЗС вучуд доранд. Дар яке аз онҳо меистем, ки дар СБД Р 59277-2020 «Системаҳои зеҳни сунъӣ. Таснифоти системаҳои зеҳни сунъӣ» мебошад, ки дар системаи сертификатсияи давлатии маҳсулот мувофиқи талаботҳои стандартҳои миллии истифода бурда мешавад, меистем. Ба ЗС СБД Р 59277-2020 «маҷмӯи роҳҳои ҳалли технологӣ, ки барои тақлид ба функцияҳои маърифати инсон (аз ҷумла худомӯзӣ, дарёфти роҳҳои ҳалли бидуни алгоритми пешакӣ ва ноил шудан ба фаҳмиш) ва ҳангоми иҷроиши вазифаҳои мушаххаси амалан муҳими коркарди маълумот, ба даст овардани натиҷаҳо, ки ҳадди аққал бо натиҷаҳои фаъолияти зеҳнии инсон муқоиса карда мешаванд» мебаранд. Таърифи мазкур, ва инчунин бисёр дигарҳо⁶ ба қобилияти ЗС дар тақлид ба

² Моддаи 1398 Кодекси граждани Федератсияи Русия. Қисми чорум (Моддаҳои 1225-1551) аз 18 декабри с. 2006 №230-ФЗ // Маҷмӯи Қонунҳо (МҚ)-и Федератсияи Русия. 2006. № 52 (қ. I) (Моддаи 5496) таҳия аз 07.10.2022.

³ Қонуни федералӣ аз 12.03. 2014 № 35-ФЗ «Дар бораи ворид кардани тағйиротҳои ба қисмҳои яқум, дуввум ва чоруми Кодекси граждани Федератсияи Русия ва санадҳои алоҳидаи қонунии Федератсияи Русия» // МҚ ФР. 2014. № 11. Моддаи 1100.

⁴ Шарҳ ба қисми чоруми Кодекси граждани Федератсияи Русия (бо тартиби моддаҳо) / муҳаррири масъул Е. А. Павлова. Муассисаи федералии давлатии бучавии илмӣ (МФДБИ) «Маркаи тадқиқоти ҳуқуқи хусусӣ ба номи С. С. Алексеев назди Президенти Федератсияи Русия». М.: Статут. 2018. 928 с.

⁵ Маъруза дар бораи ҳолати умумиҷаҳонии моликияти зеҳни дар соли 2022 Вектори фаъолияти инноватсионӣ // СУМЗ (ВОИС): сомона. URL: <https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/ru/wipo-pub-944-2022-ru-world-intellectual-property-report-2022-the-direction-of-innovation.pdf> (санаи муруҷат: 22.11.2024).

⁶ Мушкилиҳои амалияи истифодабарии қонунгузорӣ дар соҳаи пешниҳод кардани ҳифзи ҳуқуқи ба ихтироотҳо ва намуданҳои фонданок, ки қарорҳои компютерӣ тааллуқ доранд: ҳисобот дар бораи КИТ (байни филсилаи, марҳилаи 1-ум) // Донишдади федералии моликияти санаоти; роҳбар Алексеева О. Л., М. 2020. 266 с. Библиогр.: С. 64–71. Рақами бақайдгирӣ № НИОКТР АААА-А20–120070890078–0. Рақами бақайдгирӣ № ИКРБС АААА-Б20–220122290208–2.

фаъолияти зеҳнии инсон ишора мекунад, вале намеғӯянд, ки ин қобилиятнокӣ бо чӣ таъмин мешавад, хусусияти ЗС-ро ошкор намекунад ва ба он чӣ тавр татбиқ намудани қоидаҳои муқарраршудаи ошкоркунии ихтироотро равшан намегардонанд.

Дар ҳамин ҳол, ҳам мутахассисони ЗС ва ҳам муҳаққиқони масъалаҳои ҳифзи ҳуқуқи натиҷаҳо, ки аз ҷониби ЗС офарида шудаанд, дарк мекунад, ки дар асоси аксарияти татбиқкунии ЗС дар барномаи компютерӣ мебошад [4; 5]. Аз ин лиҳоз дар мақолаи мазкур бо инчунин татбиқкунии барномавии МЗ баррасӣ хоҳем кард.

Хусусияти ЗС, ки аз барномаҳои анъанавӣ онро фарқ мекунад, аз таълими мошинии номидашаванда иборат мебошад. Ба таври соддашуда хусусияти мазкурро чунин шарҳ додан мумкин аст. Барномасозии анъанавӣ дар дастурҳои дақиқ муайяншуда, ки аз ҷониби барномасоз сохта шудаанд, асос меёбад. Таҳиягар қоидаҳои амиқро менависонад, ки барои иҷрои масъалаи мушаххас лозим мебошанд. Ҳар як қадами алгоритми ҳалли масъала бо диққат навишта шудааст. Дар омӯзиши мошинавӣ ба ҷои он, ки қоидаҳои ошкоро додан, барномасоз алгоритми худомӯзандаро месозад, ки ҳаҷми калони маълумотро мегирад, онҳоро таҳлил мекунад ва қонуниятҳоро пайдо мекунад⁷, баъдан алгоритми омӯзонидашуда (ва ё, боз тавре мегӯянд, қолиб) барои ҳалли масъала истифода мешавад, ки дар он маълумот дар вуруди алгоритми омӯзонидашуда ба додаҳо дар барномаи алгоритм табдил дода мешаванд (нишон дода мешаванд).

Талаботҳои асосӣ барои ошкоркунии моҳияти ихтироъ

Мувофиқи қонунгузори амалкунанда, ки ба он ба наздики тағйиротҳо ворид шуданд⁸, дар Русия қароре, ки истифодабарии нармафзорро дар назар дорад, фаро мегирад, дар айни замон метавонад ҳамчун ихтироъ патент карда шавад, агар маълумоти барномаи барнома барои табдил кардан (беҳбуд кардан)-и объекти моддӣ (объекти техникӣ ё табиӣ) барои ба даст овардани натиҷаи техникӣ ва ё коркарди матнҳо бо забони табиӣ барои ба даст овардани натиҷаи муодили техникӣ истифода бурда шавад. Ҳимояро инчунин ҳалҳо метавонанд бигиранд, ки аз коркарди маълумотҳо дар бораи андозаҳои физикии объекти техника ва ё табиат бо мақсади ба даст овардани маълумотҳо дар бораи андозаи ҳастаҷӯйшаванда иборат мебошанд, бо шарте, ки маълумотҳои барномад ва андозаи ҳастаҷӯйшаванда байни худ бо қонунҳои табиати вобастагии эмпирикие, ки аз тарафи таҳиягар ошкор шудаанд, алоқаманд мебошанд [6].

Арзёбии қобилиятнокии патентии қарорҳо, ки асосан истифодабарии ЗС дар назар доранд, аз баҳои қобилиятнокии дигар қарорҳо фарқият мекунад, ки истифодабарии таъминоти барномавии анъанавиро дар назар дорад, ба истиснои талаботҳо, ки ба ошкоркунии ЗС дар шарҳи ихтироъ пешниҳод карда мешаванд.

Маълум аст, ки бе донишҷуи хусусиятҳои омӯзиши мошинии алгоритми худомӯзандаи ихтирооте, ки истифодаи чунин алгоритмро дар ихтироъ дар назар дорад, имконнопазир мебошад.

Муқарраротҳои Кодекси граждании ФР дар қисми талаботи ба таври кифоя ошкорбудан дар санадҳои зерқонунӣ таҳия карда шудаанд, ки таҳияи охири онҳо бинобар сабаби баромадани фармони Вазорати рушди иқтисоди Русия аз санаи 21.02.2023 № 107⁹ тасдиқ шуда буд. Талаботи ошкоркунии кифояи моҳияти ихтироъ дар ҳуҷҷатҳои дархост барои ихтироъ, дар навбати якум дар шарҳи ихтироъ акнун санҷишҳои зеринро дар назар дорад:

- оё таъиноти ихтироъ нишон дода шудааст;
- оё мушкилии техникӣ, ки бо сохтани ихтироъ ҳал карда мешавад, ва натиҷаи техникӣ, ки ба даст овардани он бо ихтироъ таъмин карда мешаванд, нишон дода шудаанд;
- оё маҷмуи аломатҳои муҳим ошкор шудааст, ки барои расидан барои расидан ба натиҷаи техникӣ аз тарафи аризадиҳанда нишон дода шудааст;
- оё ҳадди ақал як мисол амалисозии ихтироъ оварда шудааст, ки имконияти амалисозии таъиноти ихтироъ бо расидан ба натиҷаи техникӣ тасдиқ мекунад;
- оё дар ҳуҷҷатҳои дархост ва ё дараҷаи техника дар санаи пешниҳоди дархост усулҳо ва воситаҳо, ки тавассути онҳо ихтироъ бо татбиқи ҳадаф имконпазир мебошад, дар шакле, ки дар ҳар як формула тавсиф мешавад, аз он ҷумла дар ҳолати истифодабарии мафҳумҳои умумӣ барои тавсифи хусусиятҳо, ошкор шудаанд;
- оё мисол амалисозии ихтироъ имконияти татбиқи таъиноти ихтироъро бо расидан ба натиҷаи техникӣ ҳангоми истифодабарии аз тарафи як шакли алоҳидаи татбиқи аломате, ки бо мафҳуми умумӣ ифода шудааст, ва ё як нишондоди андозае, ки ба фосилаи нишондодҳои андозаҳо дохил мешаванд, тасдиқ мекунад.

Барои ихтироотҳо, ки дар истифодабарии ЗС, ошкоркунии таъинот, масъалаҳо ва натиҷаи техникӣ асос ёфтаанд, санҷиши мавҷудияти ин маълумотҳо дар дархости патентӣ ҳеҷ гуна хусусиятҳоро дар муқоиса бо дигар ихтироотҳо надоранд.

Дар бораи пурра будани ошкоркунии аломатҳои асосии ихтироот дар ҳуҷҷатҳои дархост ин гуна ошкоркунӣ ба масъалае, ки бо ихтироъ ҳал карда шудааст ва аз истифодабарии чунин ихтироот, ки аз тақмил додани объекти

⁷ Асосҳо ва истифодабарии таълими мошинӣ: ин ҷуст ва ҷӯи тавр кор мекунад // GeekBrains: сомона. URL: <https://blog.geekbrains.by/chto-takoe-mashinnoe-obuchenie-osnovy-i-primeneniye/> (санаи муруҷиат: 22.11.2024).

⁸ Фармони Вазорати рушди иқтисоди Русия аз 15 март с. 2024 №148 «Дар бораи ворид кардани тағйиротҳо ба баъзе фармонҳои Вазорати рушди иқтисоди Русия оид ба масъалаҳои бақайдгирии ихтироот ва намунаи муфид, ва инчунин гузаронидани ҳуҷҷатҳои пешакии иттилоотии ихтироот ва намунаи муфид».

⁹ Қоидаҳои тартиб додан, супоридан ва баррасии ҳуҷҷатҳо, ки барои содир намудани амалҳои дорои аҳамияти ҳуқуқӣ оиди бақайдгирии ихтироотҳо асос мебошанд, ки бо фармони Вазорати рушди иқтисоди Русия аз 21 феврал с. 2023 № 107 (бо тағйиротҳо ба санаи 27 сентябри с. 2024), банди 53, зербандҳои 1-6.

техникӣ иборат мебошад, кадом натиҷаро интизор аст, вобастагӣ дорад.

Натиҷаҳои тадқиқот оид ба равишҳо барои ошкор кардани ЗС дар дархостҳо

Дар ҳолат бо ихтироотҳо дар соҳаи технологияҳои иттилоотӣ, ки ба онҳо ихтироотҳои тааллуқ дорад, ки дар истифодабарии ЗС асос ёфтаанд, такмилдиҳии объекти техника ва беҳтар кардани хусусиятҳои он (таснифоти истифодабарӣ) одатан аз ҳисоби тағйирдиҳии нармафрои компютерӣ бидуни тағйирдиҳии воситаҳои дастгоҳӣ ба ҳадаф мерасад. Тавсиф кардани ин тағйиротҳо дар сатҳи физикӣ амалан имконнопазир мебошад, тавре аз тарафи муаллифон дар мақола нишон дода шудааст [7]. Аз ин лиҳоз ЗС, ба мисли дигар роҳҳои ҳал, ки бо истифодабарии таъминоти барномавӣ иҷро мешаванд, бо роҳи ошкоркунӣ функсияҳои барнома, алгоритми таълими мошинӣ тасниф карда мешаванд.

Байни ихтироотҳои, ки ба ЗС тааллуқ доранд, ду гурӯҳро ҷудо кардан мумкин аст:

- ихтироотҳои, ки дар онҳо ЗС ҳамчун асбоби амалан тайёр барои ҳали масъалаи такмилдиҳии объекти техника истифода бурда мешавад, ки ба технологияҳои иттилоотӣ дахл надорад;
- ихтироотҳои, ки мушкили беҳтар кардани хусусиятҳои (таснифоти истифодабарӣ) объекти техникаро, аз он ҷумла тавассути ченкунӣ, беҳтаркунӣ функсияҳои худӣ ЗС ҳал мекунанд.

Тақсимкунӣ мазкур хеле шартан мебошад, сарҳад байни ин гурӯҳҳо норавшан мебошад.

Барои ихтироотҳои гурӯҳи якум аломатҳои ҷиддӣ метавонанд аломати мавҷудияти худӣ алгоритми таълими мошинӣ ва аломати табдилдиҳии як маълумотҳоро ба дигар, ки онро иҷро мекунад бошад¹⁰. Дар ихтироот, ки ба гурӯҳи дуввум тааллуқ дорад, ки тағйир додани кори худӣ ЗС-ро дар назар дорад, табиятан, метавонад ки хусусиятҳои муҳимтарини зиёдро дошта бошад.

Мисоли амалисозии ихтироот, ки дар таснифоти ихтироот оварда шудааст, тавре маълум аст, барои он пешбинӣ шудааст, ки нишон дода шавад, ки ихтироот чӣ гуна метавонад иҷро шавад. Агар дар формула мафҳумҳои умумӣ истифода бурда шудаанд, дар мисол бояд нишон дода шавад, маҳз кадом воситаҳои амиқ аз паси тасвирҳои умум меистанд.

Ғайр аз ин, дар формулаи ихтироот метавонанд танҳо аломатҳои асосӣ инъикос шаванд, яъне аломатҳои, ки барои ба даст овардани натиҷаи техникӣ таъсир мерасонанд. Намуна барои нишон додани объекти техникӣ дар якҷоягӣ бо ихтирооти дар он истифодашаванда пешбинӣ шудааст, нишон диҳад, ки объект чӣ гуна кор мекунад, агар ихтироот дар он таҷассум ёфта бошад, чӣ гуна ҳадафи ихтироот амалӣ карда мешавад ва натиҷаи интизоршуда ба даст меояд, яъне мисол бояд на танҳо воситаҳои амиқи табииқ

намудани ихтироотро дар ҳолатҳои алоҳида, ки ба иборати аломатҳои дар формулаи ихтироот истифодашаванда дохил мешаванд, фаро гирад, балки инчунин дигар воситаҳоеро, ки барои истифодаи ихтироот бо мақсади пешбинишуда зарур мебошанд, нишон диҳад.

Тавре санҷиши гузаронида нишон дод, дар аксарияти ҳолатҳои формулаи ихтироот дар патентҳои русиягӣ барои ихтироотҳои, ки дар истифодабарии ЗС асос ёфтаанд, дорои аломатҳои, ки маълумотҳои воридшавӣ ва баромади тасниф мекунанд, ва инчунин навъи алгоритми ЗС (ҳамчун қоида, шабакаи сунъии нейронӣ) мебошанд. Дар нисфи ҳолатҳои аломатҳои формула амалиётҳои оид ба гирифтани ва табдилдиҳии пешакии маълумотҳои воридшавӣ барои алгоритми таълими мошинӣ буданд. Дар ҳуди ҳамон вақт аломатҳои андозаҳои ЗС дар камтар аз нисфи патентҳои таҳқиқшуда нигоҳ дошта мешаванд¹¹.

Ба системаҳои таълими мошинӣ табииқ карда машҳур будани восита барои амалисозии ЗС маънои маълум будани барномаҳои мебошад, ки намунаҳои таълим гирифтандоранд, дорои қобилиятҳои ҳал кардани масъалаҳои, ки аз ҷониби ихтироотроқро гузошта шудаанд, мебошад. Ҳамин тавр, ба таври васеъ барномаҳои тайёр маълум мебошанд, ки барои фаҳмидани матнро дар тасвир ва ё рамзкушоии нутқ дар файли аудио истифода бурда мешаванд. Аз дигар тараф, дар айни замон бисёр репозиторияҳои кушодаи китобхонаҳои барномаҳои барои таълими мошинӣ вучуд доранд, ки сохтани намунаи навро аз сифр талаб намекунанд, вале танҳо модификасияи хурди он ва бозомӯзӣ барои ҳал кардани масъалаи амиқ талаб мекунанд.

Агар намунаи барномавии тайёр барои амалисозии ихтироот дар қисмати ЗС набошад, он гоҳ дар тавсифи ихтироот тарзи сохтани чунин восита талаб карда хоҳад шуд, яъне ошкоркунӣ маълумотҳои, ки мутахассис онҳоро истифода бурда, метавонад барномаро барои таълими мошинӣ нависонад ва ба он таълим гузаронад.

Бо қоидаи умумии ошкоркунӣ ихтироотҳои, ки бо истифодабарии барномаҳои анъанавии компютерӣ табииқ карда мешаванд, аз он иборат аст, ки алгоритми барнома дар тавсифи ихтироот, беҳтараш дар шакли блок-схема ва агар алгоритми ҳисоббарорӣ бошад – он гоҳ дар шакли ифодаи математикӣ пешниҳод карда шавад¹². Иқтибосҳои муҳтасар аз барномаҳои метавонанд оварда шаванд¹³. Вале ин қоида дар ҳолат бо ЗС амал намекунад. Дар фарқи аз алгоритмҳои анъанавии компютерӣ, алгоритми кори ЗС – омӯзанда мебошад ва дар аввал бевосита алгоритми ҳалли масъала намебошад.

¹⁰ Ислоҳоти куллиро мо дар ин ҷой дар мафҳуми аз ҳама васеътарин баррасӣ мекунем, вақте ки дар асоси як маълумотҳои, ки ба даромадгоҳи алгоритми таълими мошинӣ ворид мешаванд, дар баромади он дигар маълумотҳои ҳосил мешаванд, хоҳ он тасвири табдилёфта, мулоҳиза, натиҷаҳои таснифоти объектиҳо ва ғайраҳо бошанд.

¹¹ Омӯзиши танзимкуни ҳуқуқи русиягӣ ва хориҷӣ оид ба талаботҳои оид ба ошкоркунӣ моҳияти ихтироот ва намунаҳои фойданок дар ҳуҷҷатҳои дархостӣ дар асоси истифодабарии ЗС, қоидаҳои санҷиши риояи ин талабот, адабиёти патентиву ҳуқуқӣ, ки ба талаботҳои мазкур тааллуқ доранд, ва амалияи мутаносиби табииқи ҳуқуқ ҳисоби дар бораи КИТ (фосилавӣ, 1-ум марҳила) / Донишкадаи федералии моликияти саноатӣ; роҳбар Алексеева О. Л. М., 2024. 326 с. Библиогр.: С. 78–81. Рақами бақайдгирӣ № НИОКТР 124112600026–1.

¹² Талаботҳои ба ҳуҷҷатҳои дархост барои супоридаи патент, ки бо фармони Вазорати рушди иқтисоди Русия аз 21 феввали с. 2023 таҳти №107 тасдиқ шудаанд (бо тағйиротҳои ба санаи 15 март с. 2024), имзо шудааст. 3 банди 54.

¹³ Дар ҳуди ҳамон ҷой, имзо шудааст. 4 банди 54.

Барои фаҳмидан, кадом маълумотҳо дар бораи ЗС бояд ба ҳуҷҷатҳои дархост оварда шаванд, фаҳмидан зарур аст, ки кадом таснифотҳои ЗС ба гирифтани маълумотҳоро дар баромади ЗС таъсир мерасонанд.

Тадқиқот нишон дод, ки мутахассисони хориҷие, ки бо масъалаи патенткунии ЗС машғул мебошанд, байни таснифотҳои ЗС таснифотҳои зеринро ҷудо мекунанд, ки онҳо ба таснифотҳои ЗС барои гирифтани маълумотҳоро дар баромади ЗС таъсир мерасонанд: навъ алгоритм ва андозаҳои он, таснифоти маълумотҳои истифодашаванда, тарзҳои ҷамъовари маълумотҳо, марҳилаи коркарди пешакии маълумотҳо, тарзҳои омӯзиш, инитсиализатсияи тарозуҳо ва раванди пахшкунии маълумотҳо, ҷуркунӣ ва беҳтаркунии намунаҳои мавҷуда, коркарди такрорӣ ва шарҳи натиҷаҳои кори намуна [8; 9].

Аз сабаби он, ки технологияи ЗС хеле ба таври динамикӣ рушд мекунад, он гоҳ тамоми намудҳои алгоритмҳои истифодашавандаро номбар кардан мушкул мебошад. Омӯзиши адабиёти техникӣ нишон медиҳад, ки дар айни замон зуд-зуд чунин намудҳои алгоритмҳои истифода бурда мешаванд, ба монанди регрессияи хатӣ, регрессияи логистикӣ, шабақаҳои сунъии нейронӣ, усули векторҳои тақрибӣ, алгоритми байесовикӣ содда, тарзи ҳамсоҳаҳои k-наздиктарин, дарахтҳои қабулкунӣ қарорҳо, алгоритми ҷангалӣ тасодуфӣ, бустинг ва ғайраҳо^{14,15,16} [10; 11]. Ғайр аз ин, Стандарти Давлатӣ (СТД) Р 59277-2020 «Системаҳои зеҳнӣ сунъӣ. Таснифоти системаи зеҳнӣ сунъӣ» вучуд дорад, ки ба системаҳои ЗС мувофиқи асосҳои зиёд, аз он ҷумла мувофиқи тарзҳои коркарди маълумот, таснифот медиҳад.

Дар ҳар як навъи алгоритмҳои таълими мошинӣ маҷмӯи андозаҳои худ вучуд дорад, вале, ҳамчун қоида, онҳоро то ду навъ ҷамъбаст кардан мумкин аст: гиперандозаҳо ва андозаҳои омӯзанда [12]. Нишондодҳои гиперандозаҳо то саршавии таълим гузошта мешаванд ва дар вақти раванди таълим тағйир намеёбанд¹⁷. Ба гиперандозаҳо тааллуқдоранд, алалхусус, сохтори алгоритм, тарзи таълими (ҷуркунӣ) алгоритм, андозаҳои тарзи таълим ва ғайраҳо.

Аҳамияти андозаҳои таълимӣ, тавре аз номгӯй бармеояд, дар раванди таълими алгоритм тағйир меёбанд, муносиб карда мешаванд. Масалан, ба андозаҳои таълимии шабакаи нейронӣ коэффитсиентҳои вазнӣ байни нейронҳо мебаранд. Маҷмӯи пурраи гиперандозаҳо ва андозаҳои омӯзандашаванда намунаи омӯзандаро тасниф мекунад. Вале маҷмӯи мафҳумҳои андозаҳои омӯзандаро бо худ ҳаҷми бениҳоят калони маълумотҳоро ифода мекунад, ки барои такмили ояндаи технология хизмат намекунад ва худ ба худ ба мутахассисони техникӣ ҷолиб намебошад.

Таснифоти муҳим, ки дар ихтироъи намунаи омӯзонда истифода бурда шудааст, таснифи маҷмӯи маълумотҳо мебошад, ки барои таълим истифода бурда шуданд, ва инчунин тайёркунии андозаҳо, ба кор андохтани бузургиҳои таълим, усули таълим ва андозаҳои он мебошад.

Аз сабаби он, ки алгоритми ниҳонӣ ҳалли масъала дар ЗС тавассути омӯзиш дар маҷмӯи маълумотҳои калон сохта шудааст, хусусияти муҳими дар ихтироъи намунаи омӯзонда истифода бурда шудааст, хусусияти маҷмӯи маълумотҳоест, ки барои омӯзиш истифода мешавад, инчунин омода кардани маълумотҳо, ба кор андохтани бузургиҳои таълим, усули таълим ва андозаҳои он мебошад. Нишонаҳои ибтидоӣ бузургиҳои таълимӣ барои ҳар як намуди алгоритми омӯзиши мошинӣ пешаки дода шуда намебошанд ва метавонанд бо тарзҳои гуногун муайян карда шаванд. Ҳатто ҳангоми истифодаи як намуна бо як сохтор ё меъморӣ ва як маҷмӯи маълумотҳои омӯзишӣ, арзишҳои гуногуни ибтидоии бузургиҳои омӯзишӣ метавонанд ба намунаҳои гуногуни ниҳонӣ оварда расонанд [8].

Агар ихтирооти арзшуда истифодаи алгоритми ЗС-ро барои ҳалли масъала дар соҳаи мушаххаси техникӣ дар бар гирад, таҷассуми ихтироъ инчунин бояд объекти техникӣро, ки дар он ин алгоритм истифода мешавад, тавсиф кунад, ва фаъолияти объекти мазкур, ки имконияти амалигардонии мақсади ихтироъ ва имконияти ба даст овардани натиҷаи пешбинишуда (техникӣ ё баробар ба техникӣ)-ро нишон медиҳад. Мисол, дар дархост ба тарзи идоракунии гирифтани объект бо ҷангал аз ҷониби роботи манипулятор, ки омӯзиши мошинро барои муайян кардани мавқеи зарурии пайвандҳои манипулятор истифода бурда мешавад, ғайр аз тавсифи мисоли амалисозии алгоритми таълими мошин, бояд амалҳои мушаххасро барои ба даст овардани тасвири объект бо истифода бурдан аз воситаҳои техникӣ мушаххас, инчунин амалҳои мушаххас барои ба мавқеи мувофиқ гузаронидани пайвандҳои манипулятор дар муқаррароти мутаносиб тавсиф намояд.

Дар мавриди натиҷаи техникӣ, Талаботҳо ба ҳуҷҷатҳои дархост барои ихтироот иҷозат дода мешавад, ки сифати маълумоте, ки имконияти ба даст овардани натиҷаи техникӣро ҳангоми татбиқ намудани ихтироот тасдиқ мекунад, метавонанд маълумоти дар натиҷаи озмоиш, санҷишҳо ё баҳодидӣ ба даст овардашуда, инчунин асосҳои назариявӣ дар асоси донишҳои илмӣ дошта бошад¹⁸.

¹⁴ 10 самых популярных алгоритмов машинного обучения // VK Cloud: сомона. URL: <https://cloud.vk.com/blog/samyepopulyarnye-algoritmy-mashinnogo-obucheniya/> (дата обращения: 24.11.2024).

¹⁵ Top-10 алгоритмов ML // Фонд развития онлайн-образования: сомона. URL: <https://eldf.ru/top10ml> (дата обращения: 24.11.2024).

¹⁶ Types of Artificial Intelligence Algorithms You Should Know [A Complete Guide] // upGrad: сомона. URL: <https://www.upgrad.com/blog/types-of-artificial-intelligence-algorithms/> (дата обращения: 24.11.2024).

¹⁷ Стандарти Давлатӣ (СТД) Р 59900-2021 Системаҳои зеҳнӣ сунъӣ. Талаботҳои намунаӣ ба намунаҳои назорати маълумоти ибтидоӣ барои санҷиши системаҳои зеҳнӣ сунъӣ дар таълим, банди 2.2.

¹⁸ Талаботҳо ба ҳуҷҷатҳои дархост барои додани патент барои ихтироъ, ки бо фармони Вазорати рушди иқтисоди Русия аз санаи 21 феввали с. 2023 таҳти № 107 тасдиқ шудаанд (бо тағйиротҳо аз 15 март с. 2024), банди 53, сарсатри даҳум.

Азбаски модели ниҳии омӯзонидашуда (ва маълумоте, ки он истехсол мекунад) аз маҷмӯи маълумоте, ки барои омӯзиши он истифода мешавад, вобастагии зиёдро дорад, талаботи мушаххаси ихтироъҳо дар асоси истифодаи зеҳни сунъӣ, дар робита ба тасдиқи имконияти гирифтани натиҷаи арзшуда, ин аст, ки мисол бояд таносуби байни маълумотхоро, ки ба воридоти алгоритми омӯзиши мошинӣ ворид мешавад ва маълумотхоро, ки ҳангоми баромади он ба даст оварда шавад, ошкор кунад.

Тавре дар боло қайд карда шуд, дар амали тартиб додани дархостҳо барои ихтироотҳо, ки ЗС истифода мебаранд, ду тартиб барои ошкор кардани ЗС дар таснифи ихтироъ, ки дар мисоли овардашуда ҷой доранд. Дар ҳолати яқум истинод ба маҳсулоти барномавии маълум дода мешавад, ки ЗС-ро таҷассум мекунад. Дар ҳолати дуввум маълумотҳо дар бораи раванди сохтани чунин маҳсулот фош карда мешаванд.

Тавре таҳлили адабиёти техникӣ, ки дар боло оварда шудааст, нишон дод, ки таснифоти ЗС тавассути бузургиҳои он, ки имконияти сохтани маҳсулоти барномавино бо таҷассуми ЗС медиҳад, хеле гуногун мебошад ва метавонад навъи амиқи алгоритми таълими мошинӣ, гипербузургиҳо, аз он ҷумла меъёрҳои алгоритм, тавсифи раванди таълими алгоритм ва бузургиҳои усули таълими истифодашуда; таснифоти маҷмӯи маълумотҳо, ки барои омӯзондани алгоритм, аз он ҷумла коркарди пешакии онҳо; усули додани нишондодҳои ибтидоӣ (ҳангоми истифодабарии намудаҳои сохташуда); раванди коркарди минбаъда ва шарҳи натиҷаҳои кори алгоритм; таснифи тарз ва ё маҳсулот, ки дар он маҳсулоти барномавӣ истифода бурда шуд, ки дар асоси алгоритми таълими мошинӣ асос ёфтааст (таснифоти дастгоҳҳои истифодашуда, иҷроиши конструктиви онҳо, тартиби иҷроиши саривақтии амалҳо, шарҳҳои иҷроиши амалҳо ва ғайраҳо), фаро мегирад. Дар ҳолате, ки агар дар ихтироъ якбора якчанд намуди алгоритмҳо истифода бурда шудаанд, он гоҳ маҷмӯи маълумотҳои зарурӣ чандинकारата меафзояд.

Оид ба маҷмӯи хусусиятҳои муҳиме, ки ихтироъро дар асоси истифодабарии ЗС тавсиф карда мешавад, тадқиқот нишон медиҳад, ки ҳар як хусусияти ЗС дар вобастагӣ ба масъалаи техникӣ, ки бо ихтироъ ҳал шуда истодааст, метавонад хусусияти муҳими ихтироъи мазкур бошад. Як қисми таснифотҳои мазкур аллакай дар зербанди 2 ва 4 банди 50 (1) Талаботҳо ба ҳуҷҷатҳои дархост барои ихтироъ оварда шудааст: тарзи коркарди маълумот, андозаҳои тарзҳои коркарди маълумот, мавҷудияти амалҳо оид ба ҷамъоварӣ ва коркарди пешакии маълумот барои омӯзондани алгоритми зеҳнӣ сунъӣ. Бо вучуди ин, ворид кардани ин меъёрҳо ба Талабот танҳо як кӯшиши аввалин дар санади меъёри пешниҳод кардани рӯйхати хусусиятҳо буд, ки метавонанд моҳияти ихтироъхоро бо истифода аз алгоритмҳои ЗС тавсиф кунанд.

Хулоса

Натиҷаҳо, ки дар ин марҳилаи тадқиқот гирифта шудаанд, нишон медиҳанд, ки то имрӯз қоидаҳои ошкоркунӣ ЗС дар ҳуҷҷатҳои дархостӣ на дар санадҳои меъёрии Русия

ва на хориҷӣ муқаррар карда нашудаанд, ба истиснои рӯйхати мухтасари хусусиятҳо, ки метавонанд ЗС-ро тавсиф кунанд.

Мушкилоти таҳияи қоидаҳои ошкоркунӣ зеҳни сунъӣ барои ворид кардан ба санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ вобаста аз он мебошад, ки сатҳи миёнаи дониши мутахассисон дар соҳаи омӯзиши мошинӣ пайваста меафзояд. Чӣ репозиторияҳои барномаҳои тайёр ва чӣ захираҳои таълимӣ ба вучуд меоянд, ки ба таҳиягароне, ки таҷрибаи кориро бо ЗС надоранд, мустақилона нависондани барномаҳои ЗС ёд гиранд.

Маълум аст, ки талаботи кофии ошкоркунӣ ихтироъ дар асоси истифодабарии ЗС дар дархости ихтироъ наметавонад иҷрошуда ҳисобида шавад, агар байни маълумоте, ки ба вуруди алгоритми ЗС дода мешавад ва маълумоте, ки бояд ҳангоми баромади он ба даст оварда шаванд, нишон дода нашаванд. Дар баробари ин, масъалаи зарурати ифшои намуди алгоритм ва андозаҳои он, хусусиятҳои маълумоти истифодашуда, усулҳои ҷамъоварии маълумот, марҳилаи коркарди пешакии маълумот, усулҳои таълим, инитсиализатсияи вазнҳо, раванди воридкунӣ маълумот, конфигуратсия ва такмили намунаҳои мавҷуда, коркарди такрорӣ ва шарҳи натиҷаҳои намуна дар дархост кушода боқӣ мемонад.

Посух ба савол дар бораи маҷмӯи ҳадди ақали иттилооте, ки ба ЗС хос мебошад, ки мавҷудияти онҳо дар дархост барои гирифтани патент барои ихтироъ барои татбиқи ихтироъ бо натиҷаи тағйирнашавандаи такроршаванда зарур аст, омӯзиши минбаъда ва коркарди ояндаро дар марҳилаҳои минбаъдаи тадқиқот металабад.

Рӯйхати адабиётҳо

1. Пиленко, А. А. Право изобретателя / А. А. Пиленко. Москва: Статут, 2001. – 686, [1] с. – (Классика российской цивилистики / Моск. гос. ун-т им. М. В. Ломоносова. Каф. гражд. права юрид. фак.). – ISBN 5–8354–0054–3.
2. Идрис, К. Интеллектуальная собственность – мощный инструмент экономического роста / К. Идрис; Камил Идрис. – Женева: Всемирная орг. интеллектуальной собственности, 2004. – 450 с. – ISBN 92–805–1113–0.
3. Теоретические и практические аспекты охраны промышленной собственности в Российской Федерации / А. Д. Корчагин, В. Ю. Джермакян, Е. П. Полищук и др.; Под общ. ред. А. Д. Корчагина; Рос. агентство по патентам и товар. знакам. – Москва: ИНИЦ Роспатент, 1999. – 551, [1] с.
4. Синельникова, В. Н. Права на результаты искусственного интеллекта / В. Н. Синельникова, О. В. Ревинский // Копирайт. Вестник Российской академии интеллектуальной собственности и Российского авторского общества. – 2017. – № 4. – С. 17–27.
5. Сесицкий, Е. П. Охрана результатов, генерируемых системами искусственного интеллекта, в рамках существующего правового поля / Е. П. Сесицкий // Патенты и лицензии. Интеллектуальные права. – 2018. – № 11. – С. 49–55.

6. Галковская, В. Г. Новое патентное законодательство в области информационных технологий / В. Г. Галковская, О. Л. Алексеева // Патенты и лицензии. Интеллектуальные права. – 2024. – № 11. – С. 1–14.
7. Алексеева, О. Л. Компьютерные изобретения: развитие методологии патентования / О. Л. Алексеева, Ю. С. Зайцев // Патенты и лицензии. Интеллектуальные права. – 2023. – № 2. – С. 14–25.
8. Mehdi Poursoltani (2021), “Disclosing AI Inventions”, *Texas Intellectual Property Law Journal*, 29:41, pp. 41–64.
9. Korean Intellectual Property Office (2022), AI 학습데이터의 활성화 방안 연구: : AI 학습데이터 공개·보호·활용을 중심으로 – A Study on the Utilization of AI Learning Data: Focusing on the disclosure, protection, and utilization of AI learning data // Korean Intellectual Property Office: сомона. – URL: <https://www.kipo.go.kr/ko/kpoBultnFileDown.do?ntatcSeq=16688&ntatcAtfSeq=1&sysCd=SCD02&aprchld=BUT0000048> (дата обращения: 14.03.2024).
10. Korbut, D. Machine Learning Algorithms: Which One to Choose for Your Problem // Wayback Machine: сомона. – URL: <https://web.archive.org/web/20171102045813/https://blog.statsbot.co/machine-learning-algorithms-183cc73197c> (дата обращения: 24.11.2024).
11. Poghosyan, S. A. Beginner’s Guide to AI Classification: Understanding the Basics. – 2023. – URL: <https://plat.ai/blog/ai-classification/> (дата обращения: 23.11.2024).
12. Drexl, J., Hilty, R., Beneke, F., Desauettes-Barbero, L., Finck, M., Globocnik, J., Gonzalez Otero, B., Hoffmann, J., Hollander, L., Kim, D., Richter, H., Scheuerer, S., Slowinski, P.R., Thonemann, J. Technical Aspects of Artificial Intelligence: An Understanding from an Intellectual Property Law Perspective. – Rochester, NY, 2019. – URL: <https://papers.ssrn.com/abstract=3465577> (дата обращения: 26.03.2024).
- Property Protection in the Russian Federation], INIC Rospatent, Moscow, Russia.
4. Sinelnikova, V. N. and Revinsky, O. V. (2017), “Rights to The Results of Artificial Intellect”, *Copyright (Bulletin of the Academy of Intellectual Property)*, no. 4, pp. 17–27.
5. Sessitsky, E. P. (2018), “Protection of the results generated by artificial intelligence systems, within the existing legal framework”, *Patents and Licenses*. IP Rights, no. 11, pp. 49–55.
6. Galkovskaya, V. G. and Alekseeva, O. L. (2024) “New Patent Legislation in the Field of Information Technology”, *Patents and Licenses*. IP Rights, no. 11, pp. 1–14.
7. Alekseeva, O. L. and Zaitsev, Yu. S. (2023) “Computer Inventions: Development of Patenting Methodology”, *Patents and Licenses*. IP Rights, no. 2, pp. 14–25.
8. Mehdi Poursoltani (2021), “Disclosing AI Inventions”, *Texas Intellectual Property Law Journal*, 29:41, pp. 41–64.
9. Korean Intellectual Property Office (2022), AI 학습데이터의 활성화 방안 연구: : AI 학습데이터 공개·보호·활용을 중심으로 [A Study on the Utilization of AI Learning Data: Focusing on the disclosure, protection, and utilization of AI learning data], available at: <https://www.kipo.go.kr/ko/kpoBultnFileDown.do?ntatcSeq=16688&ntatcAtfSeq=1&sysCd=SCD02&aprchld=BUT0000048> (accessed: 14 March 2024).
10. Korbut, D. (2017), “Machine Learning Algorithms: Which One to Choose for Your Problem”, available at: <https://web.archive.org/web/20171102045813/https://blog.statsbot.co/machine-learning-algorithms-183cc73197c> (accessed: 24 November 2024).
11. Poghosyan, S. (2023), “A Beginner’s Guide to AI Classification: Understanding the Basics”, available at: <https://plat.ai/blog/ai-classification/> (accessed: 23 November 2024).
12. Drexl, J. et al. (2019), “Technical Aspects of Artificial Intelligence: An Understanding from an Intellectual Property Law Perspective”, Rochester, NY, available at: <https://doi.org/10.2139/ssrn.3465577> (accessed: 26 March 2024).

Маълумот дар бораи муаллифон

Ольга Ленаровна Алексеева, номзади илмҳои ҳуқуқӣ, сардори Маркази мониторинги сифати Муассисаи федералии давлатии бучавии (МФДБ) «Донишкадаи федералии моликияти саноатӣ» (Москва, соҳили Бережковская, 30, к. 1); OAlekseeva@rupto.ru

Юрий Станиславович Зайцев, муовини сардори Маркази мониторинги сифати Муассисаи федералии давлатии бучавии (МФДБ) «Донишкадаи федералии моликияти саноатӣ» (Москва, соҳили Бережковская, 30, к. 1); SPIN-рамз: 6510–2267; yuzaytsev@rupto.ru

References

1. Pilenko, A. A. (2001), *Pravo izobretatelya* [Inventor’s Right], Statut, Moscow.
2. Idris, K. (2004) “Intellectual Property: A Power Tool for Economic Growth”, World Intellectual Property Organization, Geneva, Switzerland.
3. Korchagin, A. D. (ed.) (1999), *Teoreticheskie i prakticheskie aspekty ohrany promyshlennoj sobstvennosti v Rossijskoj Federacii* [Theoretical and Practical Aspects of Industrial

Information about the authors

Olga L. Alekseeva, Cand. Sci. (Law), Head of the Quality Monitoring Center, The Federal Institute of Industrial Property (Moscow, Berezhkovskaya emb., 30 bld. 1): OAlekseeva@rupto.ru

Yury S. Zaitsev, Deputy Head of the Quality Monitoring Center, The Federal Institute of Industrial Property (Moscow, Berezhkovskaya emb., 30 bld. 1); SPIN-code: 6510–2267; yuzaytsev@rupto.ru

Муаллифон дар бораи набудани ҳеч гуна бархӯрдии манфиатҳо изҳор мекунад.

The authors declare no conflict of interest.

Ба редакция дар санаи 14.01.2025 ворид шуд
Пас аз баррасиҳо дар санаи 26.02.2025 аз нав дида баромада шудааст
Барои нашр дар санаи 27.02.2025 қабул карда шуд

ТУД 347.772

EDN <https://elibrary.ru/fsdjew>

Троллинги патентӣ дар соҳаи тамғаҳои молӣ ҳамчун даъват ба қонунгузорӣ оид ба моликияти зеҳнӣ

Александр Юрьевич Шлапунов, Вера Юрьевна Мачнева[✉]

Донишкадаи федералии моликияти саноатӣ

[✉]vera.machneva@rupto.ru

Шарҳи мухтасар: дар айни замон тамғаи молӣ ҳамчун дорои арзишманди эътирофшуда мавзӯи таҳминҳои шахсони беинсоф – троллҳои патентӣ қарор дорад, ки ба манзараи рақобатпазири тиҷорат на танҳо дар Русия, балки дар саросари ҷаҳон таҳдид мекунад. Сарфи назар аз механизмҳои мавҷудаи мубориза бо троллинги патентӣ, субъектҳои хоҷагидор бо набудани меъёрҳои дақиқи арзёбии амали ин гуна субъектҳо дучор меоянд, ки ин зарурати муҳим будани омӯзиши онҳоро нишон медиҳад. Дар баробари ин, доктринаи Русия, ки ба фаъолияти троллҳои патентӣ дахл дорад, хусусиятҳо ва баъзе ҷанбаҳои ин падидаҳо ҳамчун шакли сӯиистифода аз ҳуқуқҳои фаъолона баррасӣ мекунад. Бинобар ин мақсади тадқиқот ошкор кардани равишҳои мураккаби тактикаи троллҳои патентӣ ҳамчун монеаҳои ҳуқуқӣ буд, ки метавонанд ба субъектҳои хоҷагидори дорои ҳуқуқҳои истисноии тамғаи молӣ ва бидуни онҳо таъсири манфӣ расонанд. Тадқиқот шарҳи мантиқи интиҳоби ин ё он равишро пешниҳод мекунад, ки троллҳои патентӣ ҳангоми «зарба задан» ба соҳибкор метавонанд истифода баранд ва ба чунин равишҳо дохил мешаванд: баҳисобгирии будан ё набудан дар шахси ба қайд гирифташуда тамғаи молӣ; интиҳоби тролли патентӣ бевосита нишона барои бақайдгирӣ дар сифати тамғаи молӣ; мониторинги ҳаҷми воқеии истифодабарии тамғаи молӣ аз ҷониби шахс. Ба монеаҳои, ки ба таври сунъӣ сохта шудаанд, ки таъсири манфиро ба тиҷорат мерасонанд, инчунин ҷаллобиҳо бо тартиби маъмурӣ бурда шудаанд, ки дар намуди пешниҳоди дархостҳо ба тамғаи молӣ бе мақсади пардохти боҷ барои амалҳои аз ҷиҳати ҳуқуқӣ аҳамиятнок мебошанд, зоҳир мешаванд. Натиҷаи тадқиқот аз ин сабаб таснифоти фойданоки ҷамъиятӣ ва шарҳи сафарҳои тактикаи троллҳои патентӣ мебошад, ки ошкоркунӣ он ҳамчун чораи пешгирикунанда барои ҳифзи тиҷорат аз таъсири манфии шахсони бевичдон мебошад. Тағйирот ба танзими ҳуқуқии Русия баррасӣ шуда, тавзеҳоти расмиёти маъмурӣ пешниҳод карда мешавад, ки дар маҷмӯъ ба мубориза бо троллинги патентӣ мусоидат хоҳад кард. Ҳангоми ба низом даровардани тактикаи рафтори троллҳои патентӣ чунин усулҳои тадқиқотӣ, аз қабилӣ эмпирикӣ ва омӯрӣ, инчунин усули таҳлили системавӣ истифода шуданд, ки имконият доданд, ки равишҳои омӯхташудаи троллҳои патентӣ ҳамчун сӯиистеъмоли аз ҳуқуқҳои тасниф карда шаванд.

Калимаҳои асосӣ: троллинги патентӣ, тролли патентӣ, тамғаи молӣ, воситаи фардикунонӣ, сӯиистеъмоли аз ҳуқуқҳои, ҳифзи ҳуқуқии тамғаи молӣ.

Барои иқтибосоварӣ: Шлапунов А. Ю., Мачнева В. Ю. Троллинги патентӣ дар соҳаи тамғаҳои молӣ ҳамчун даъват ба қонунгузорӣ оид ба моликияти зеҳнӣ // Ахбороти ДФМС. 2025. Т. 4 № 1 (11). С. 32-39.

Trademark patent trolling as a challenge to intellectual property law

Alexander Yu. Shlapunov, Vera Yu. Machneva[✉]

Federal Institute of Industrial Property

[✉]vera.machneva@rupto.ru

Abstract: at present, a trademark as a recognized valuable asset is the subject of speculation by unscrupulous persons – patent trolls, who pose a threat to the competitive business landscape not only in Russia, but all over the world. Despite the existing mechanisms for combating patent trolling, business entities face the lack of clear criteria for assessing the actions of such entities, which actualizes the need to study them. At the same time, the Russian doctrine concerning the activities of patent trolls actively considers the peculiarities and some aspects of this phenomenon as a type of abuse of right. In this regard, the purpose of the study was to reveal a set of tactical approaches of patent trolls as legal barriers that can have a negative impact on business entities both with and without exclusive rights to trademarks. The study provides an overview of the logic of choosing one or another approach that can be used by patent trolls to «strike» an entrepreneur and includes the following: taking into account the presence or absence of a registered trademark; the choice of the actual designation to be registered as a trademark by a patent troll; monitoring the scope of actual use of the trademark by a person. Artificially created barriers that have a negative impact on business also include administrative speculation, manifested in the form of filing trademark applications without the intention to pay the fee for legally significant actions. The result of the research in this regard is a socially useful classification and review of tactical approaches of patent trolls, the publicity of which is a preventive measure to protect business against negative impact from unscrupulous persons. Changes in the Russian legal regulation are considered, and it is proposed to clarify the order of administrative procedure, which together will contribute to counteracting patent trolling. When systematizing the tactics of patent trolls' behavior, such research methods as empirical and statistical, as well as the method of system analysis were used. These methods allowed us to qualify the studied approaches of patent trolls as abuse of right.

Keywords: patent trolling, patent troll, trademark, means of individualization, abuse of right, legal protection.

For citation: Shlapunov A. Yu., Machneva V. Yu. Trademark patent trolling as a challenge to intellectual property law // Bulletin of Federal Institute of Industrial Property. 2025. Vol. 4, No 1(11): 32–39 (In Russ.).

Тамғаи молӣ ҳамчун объекти моликияти зеҳнии аз рӯи табиаташ беназир буда, аз нуқтаи назари лаҳзаи пайдоиши ҳуқуқи истисноӣ, аз тағйирпазирӣ истифода бурда ва ихтиёрдорӣ, ҳудудҳои доираи ҳифзи ҳуқуқӣ ва усулҳои ҳифз воситаи оптималии фардикунонӣ барои соҳибкор мебошад.

Афзоиши таваҷҷӯҳ ба ин моликияти зеҳнӣ дар тамоюли афзоиши солони пешниҳоди дархостҳои тамғаи молӣ ба мушоҳида мерасад. Ҳамин тавр, агар дар соли 2017 73 ҳазор дархост пешниҳод карда шуд, дар соли 2023 шумораи онҳо ба 143 ҳазор расид. Ҳамин афзоиши босуръат – натиҷаи кори ҳамачониба оид ба такмил додани қонунгузори Федератсияи Русия, фаъолияти Роспатент дар самти рақамикунони маҳсулоти нармафзор, маърифатнокии таълимӣ, ва инчунин ихтисор кардани мӯҳлат барои гузарондани санҷишҳо мебошад¹.

Ғайр аз он, Қонуни федералӣ аз 28.06.2022 № 193-ФЗ «Дар бораи ворид кардани тағйиротҳо ба қисми чоруми Кодекси граждани Федератсияи Русия»² имконияти васеъкунии ҳайати субъективи шахсонеро, ки метавонанд ҳамчун соҳибони ҳуқуқи тамғаҳои молӣ баромад кунанд, дод, ки имкониятро ба тамоми хоҳишмандон ба қайд гирифтани тамғаи молии худро таъмин кард. Мутаассифона, ин ҳодисаи мазкур на танҳо барои иштирокчиёни бовичдон дар муомилоти шаҳрвандӣ, балки барои троллҳои патентӣ низ як қатор имкониятҳои фароҳам овард.

Доктрина истилоҳоти «троллҳои патентиро» барои тавсифи ширкатҳое, ки аз системаи патентӣ сӯиистифода карда, бо пешниҳоди патентҳо ба таври оммавӣ бо мақсади фуруши дубораи онҳо ва гирифтани ҷуброни пулӣ барои нақзи ҳуқуқҳои истисноии онҳо, истифода мебарад.

Шарҳи корҳои илмии марбут ба фаъолияти троллҳои патентӣ ба мушкили ба низоми дароварда нашудани равишҳои тактикаи троллҳои патентӣ, ки ҳадафи стратегияи онҳо эҷод намудани монеаҳои ҳуқуқӣ барои соҳибкорон мебошад, таъкид кардааст.

Ҳангоми ба тартиб даровардани тактикаи рафтори троллҳои патентӣ чунин усулҳои тадқиқотӣ, аз қабилӣ эмпирикӣ ва оморӣ, инчунин усули таҳлили системавӣ истифода шуданд, ки ба муаллифони мақола имкониятро доданд, ки равишҳои омӯхташудаи троллҳои патентиро ҳамчун сӯиистифода аз ҳуқуқҳои муайян кунанд.

Доктрина истилоҳоти «троллҳои патентиро» барои тавсифи ширкатҳое, ки аз системаи патентӣ сӯиистифода карда, бо пешниҳоди патентҳо ба таври оммавӣ бо мақсади фуруши дубораи онҳо ва гирифтани ҷуброни пулӣ барои нақзи ҳуқуқҳои истисноии онҳо, истифода мебарад [1].

Мафҳуми чунин рафтор ба доираи тамғаҳои молӣ гузаштааст, бинобар ин троллҳои патентӣ шахсе мебошад, ки дар истехсол ва фуруши маҳсулоти худ фаъолияти

¹ Ҳисоботҳои солони Роспатент // Роспатент: сомона. URL: <https://rospatent.gov.ru/ru/about/reports> (санаи муроҷиат: 30.09.2024).

² Қонуни федералӣ аз 28 июни 2022 № 193-ФЗ «Дар бораи ворид кардани тағйиротҳо ба қисми чоруми Кодекси граждани Федератсияи Русия» // Нашркунии расмӣ санадҳои ҳуқуқӣ: сомона. URL: <http://publication.pravo.gov.ru/> (санаи муроҷиат: 06.10.2024).

тиҷоратӣ анҷом намедиҳад, балки таҳассусро оид ба ҷамъовариҳои тамғаҳои молӣ ва ё аризаҳо оид ба тамғаи молӣ бо коргузори тўлоии бо мақсади пешниҳод намудани даъвоҳо ба муқобили соҳибкорони бовичдон бо мақсади гирифтани ҷуброни пулӣ ба роҳ мондаанд.

Тавре муаллифон Г. В. Панкина, Л. А. Сашина, А. А. Слыхов, Т. М. Терешкина таври адолатӣ қайд мекунанд, ки троллҳои патентӣ кори маҷмуавиро оид ба омўхтани ширкатҳо мегузaronанд, ки нисбати онҳо метавонад «ҳамла» ба нақша гирифта шавад, ки нуктаи ибтидоӣ ҷамъовариҳои маълумотҳо, алалхусус, дар бораи устувории молиявии ширкат, мавҷудияти портфели натиҷаҳои фаъолияти зеҳнӣ ва воситаҳои фардикунонӣ, нақшаҳои стратегии ширкат барои васеъ кардани тиҷорат мебошад.

Дар ин ҳолат субъектҳои беш аз ҳама осебпазиртарин – ин ширкатҳои тиҷорати хориҷӣ мебошад, зеро аз сабаби надоштани дониши оид ба ҳифзи моликияти зеҳнии худ барои ҳифзи номи худ чораҳои пешгирикунандаро намеандешанд, ки ҳангоми ба муомилоти шаҳравандӣ ҷорӣ кардани маҳсулот онҳоро ба хавфи калон дучор мегардонад [2].

Дар баробари ин новобаста аз миқёси тиҷорат ва соҳаи фаъолият дар бозор ба соҳибкорон фардикунонии молҳои худро дар муҳити рақобатпазирӣ зарур аст. Аз ин сабаб, субъекти хоҷагидор бо зарурати интиҳоби номи ҳоли барои бақайдгирии тамғаи молӣ рӯбарӯ мешавад, ки дар он ҷой троллҳои патентӣ як маъракаи томро оғоз кардаанд.

Қонунро ба таври мукамал доништан, инчунин коғазбозии маъмурию расмиятпарастӣ имкон дод, ки троллҳои патентӣ ба таври кулӣ амал кунанд. Барои ошкор кардани равишҳои мураккаби тактикии троллҳои патентӣ пешниҳод карда мешавад, ки соҳаҳо ва таснифоти зеринро, ки троллҳои патентӣ риоя мекунанд, ҷудо кунед.

1. Оё субъектҳои хоҷагидорӣ тамғаи молӣ дорад ё надорад. Дар ҳамин маҳал се гурӯҳи суроғавиро ҷудо карда мумкин аст, ки ба онҳо троллҳои патентӣ метавонанд зарба расонанд.

А. Соҳибкороне, ки тамғаи молии ба қайд гирифташуда надоранд, вале бо истифода аз номи тиҷоратӣ ё нишони тиҷоратӣ худро дар бозор ҷойгир мекунанд. Бешубҳа, воситаҳои дар боло зикршудаи фардикунонӣ механизмҳои муҳофизатии худро доранд, аммо дар айни замон онҳо осебпазиртар мебошанд, азбаски асоси далели мазмуни чунин ҳуқуқи истисноӣ бевосита бо фаъолияти воқеии соҳибкории анҷомдодашаванда алоқаманд аст, аз ҷумла, номгӯй ва қаламраве, ки ин гуна фаъолият дар он сурат мегирад.

Б. Соҳибкороне, ки тамғаҳои молиро доранд. Дар ҳамин ҳолат троллҳои патентӣ мониторингро аз рӯи мўҳлатҳои эътиборнокии шахсони бовичдон, ва инчунин мувофиқи мазмуни тамғаҳои молӣ – нисбати маҳз кадом молҳо ва хизматрасониҳо ба қайд гирифташудаанд – мегузaronанд.

Мўҳлати эътиборнокии тамғаи молӣ 10 сол, ва инчунин 6 моҳи иловагии «имтиёзнok», ки бо банди 2 моддаи 1491 Кодекси граждании Федератсияи Русия (дар оянда КГ ФР номида мешавад) муқаррар шудаанд³, ки имконияти тамдид намудани мўҳлати эътиборнокии ҳуқуқи истисноиро пешбинӣ мекунанд, метавонанд аз даст дода шаванд, ки дар натиҷаи ин ба шахси бовичдон пешниҳод кардани дархости нав лозим мешавад. Дар баробари ин троллҳои патентӣ метавонанд аз ҳамин раваннаи муваққатӣ байни мўҳлати ба итмом расидани эътиборнокии ҳуқуқи истисноӣ ва дархости навро пешниҳод кардан истифода баранд, ки дар натиҷаи он монеаҳои сунъӣ ба вучуд меоянд.

Дар аксарият вақт аз сабаби рушди динамикии тиҷорат, фаъолияти воқеии ширкат нисбат ба он чизе, ки бо ҳимояи ҳуқуқи тамғаи молие, ки ба қайд гирифта шуда, фаро мегирад, васеътар мешавад. Ҳамин тавр, мониторинги фаъолияти воқеӣ имконият медиҳад, ки троллҳои патентӣ ба воситаи супоридани дархостҳо нисбати сегменти васеъшудаи фаъолияти амалишавандаи ширкат, монеаҳо эҷод кунанд.

Нисбати мазмуни ҳуқуқи истисноӣ ба тамғаи молӣ бояд қайд кард, ки ҳаҷми ҳифзи ҳуқуқи молҳо ва хизматрасониҳои ташкил мекунанд, ки дар шаҳодатнома барои тамғаи молӣ нишон дода шудаанд. Агар ширкат дар натиҷаи васеъшавӣ ва ё тағйир додани стратегияи тиҷорати фаъолияти воқеӣ сегменти ҳамсоия бозорро фаро гирифтааст (мисол, ба ғайр аз либос, бо фурӯши сумкаҳои чармӣ ва лавозимотҳо машғул шуд), ки ба онҳо ҳифзи ҳуқуқи тамғаи молӣ дахл надорад, троллҳои патентӣ метавонанд аз ҳамин гуна норасоӣ истифода баранд ва нишонаи шабеҳро барои маҳсулотҳои нав ба қайд гиранд.

В. Ширкатҳои, ки бақайдгирии тамғаи молиро ба нақша гирифтанд. Категорияи мазкур аз сабаби гуногунии маъмурии фаъолиятҳои троллҳои патентӣ, ки дар зер баррасӣ хоҳанд шуд, тавачҷӯҳи хосаро дорад.

2. Мантиқи интиҳоби номҳои, ки барои бақайдгирии ҳамчун тамғаи молӣ аз ҷониби троллҳои патентӣ пешниҳод карда мешаванд

А. Интиҳоби калимаҳои васеъ истифодашаванда ва ҷолиб аз нуктаи назари маркетинг, ба монанди «усто», «шоҳ» ва «тобистон»⁴. Ин равиш ба намунаи маъмулии троллҳои патентӣ монанд мебошад, ки ба таври оммавӣ патентҳои истифоданашударо мехаранд ё бо пешниҳод кардан барои бақайдгирии патентҳо бо тасвирии васеъ барои фаро гирифтани як соҳаи васеътари навоарӣ бо интизории соҳибкори содиқе, ки технологияи шабеҳро таҳия мекунанд [3].

³ Кодекси граждании Федератсияи Русия. Қисми чорум: Қонуни федералӣ «Дар бораи ба амал баровардани қисми чоруми Кодекси граждании Федератсияи Русия» аз 18 декабри с. 2006 № 231-ФЗ // Интишори расмии санадҳои меърии ҳуқуқӣ: сомона. URL: <http://publication.pravo.gov.ru/> (санаи мурочиат: 10.10.2024).

⁴ Рейтинги Роспатент: «Тобистон» дар номҳои тамғаҳои молии русиягӣ пешсаф мебошад // Роспатент: сомона. URL: <https://rospatent.gov.ru/ru/news/rospatent-30052024> (санаи мурочиат: 07.10.2024).

Бақайдгирии ҳамин гуна патентҳо, ва инчунин тамғаҳои молӣ, бо мақсад дар оянда ба дигар шахсон бо ҷуброни пулӣ мусодира кардан иҷро мешавад. Агар барои бақайдгирии тамғаи молӣ манфиатдор набошад, троллҳои патентӣ танҳо бидуни нияти пардохти боҷ пешниҳоди дархостро оғоз кунанд, то ин ки он барои тамоми аломатҳои минбаъдаи яхела ё ба таври омехта кардан монанд бо афзалияти дертар монеа шавад.

Низомномаи маъмури оид ба пардохти боҷҳои патентӣ то санаи 5 октябри соли 2024 фиристодани дархостҳои зоҳирии санҷишро пешбинӣ мекард, ки дар муддати ду моҳ пешниҳод карда мешаванд, ва баъдан боз шаш моҳ барои пардохти боҷҳо, ки бо гузаштани онҳо дархост ҳамчун бозхонда эътироф карда мешавад⁵. Дар баробари ин, монеаи тахминии ҳаштмоҳа асоси воқеӣ барои радкунӣ мебошад (банди 6 моддаи 1483 Кодекси граждании Федератсияи Русия), ки ҳамчун намунаи бартараф кардани он гирифтани розигии соҳибони ҳуқуқи «тамғаҳои молии калон»-ро металабад.

Дар ҳамин ҳолат троллҳои патентӣ зарар намебинанд, ба истиснои хароҷотҳои вақтӣ барои пешниҳод кардани дархост барои тамғаи молӣ. Аммо ҳамин гуна такрорҳо ҳар ҳашт моҳ пас аз бозхондани дархост такрор карда мешаванд ва давраи пешниҳоди дархост барои тамғаи молӣ бо пардохт накардани боҷҳо аз нав оғоз мешавад.

Б. Интиҳоби номи ширкати амиқ бе тамғаи молии ба қайд гирифташуда бо мақсади монеаҳоро ба вучуд овардан [4]. Дар ҳамин ҳолат мониторинги фаъолияти ширкати маҳз гирифташуда бо таҳлили портфели моликӣ ва зеҳнии он бо назардошти фаъолияти, ки воқеан амалӣ мегардад. Ҳамин тавр, хавфҳои эҳтимолии ба даст овардани обрӯи тиҷоратии ягон каси дигар ва инчунин «нуқтаҳои нобино», ки ширкат дар сари вақт онҳоро бартараф карда натавонист, омӯхта мешавад.

Бо дарназардошти ин, ширкатҳои хориҷӣ ният доранд, ки маҳсулотро дар бозори Русия бароварданро ба нақша гирифтани, вале бақайдгирии тамғаи молӣ сари вақт оғоз накунанд, хавфи зиён диданро доранд [5]. Ҳамин тавр, ҳангоми бақайдгирии тамғаи молӣ, троллҳои патентӣ нисбати нишонаи мушаххас барои пешбурди фаъолияти соҳибкорӣ дар Федератсияи Русия барои сегменти мушаххаси бозор монополияро хоҳанд дошт. Ҳолати мазкур метавонад воридшавии бренди хориҷиро ба бозор ниҳоят душвор созад ва онҳоро маҷбур созад, ки шартҳои троллҳои патентиро қабул кунанд.

⁵ Қарори Ҳукумати Федератсияи Русия аз санаи 10 декабри 2008 таҳти № 941 (таҳия аз 19.09.2022) «Дар бораи тасдиқкунии боҷҳои патентӣ ва дигар боҷҳо барои содир намудани амалҳои, ки дорои аҳамияти ҳуқуқӣ доранд, ки бо патент барои ихтироъ, қолиби фонданоқ, намунаи саноятӣ, бақайдгирии давлатии тамғаи моли ва аломати хизматрасонӣ, бақайдгирии давлатӣ ва пешниҳоди ҳуқуқи истисноӣ барои нишондоди ҷуғрофӣ, номгӯи ҷои пайдоиши мол, ва инчунин бақайдгирии давлатии мусодири ҳуқуқи истисноӣ барои натиҷаи фаъолияти зеҳнӣ ва ё воситаи фардикунонӣ, гарави ҳуқуқи истисноӣ, пешниҳоди ҳуқуқи истифодабарии чунин натиҷаро ва ё чунин воситаро аз рӯи шартнома, гузарии ҳуқуқи истисноӣ барои ҳамин гуна натиҷа ва ё ба чунин восита бидуни шартнома алоқаманд мебошанд» // Интишори расмӣ санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ: сомона. URL: <http://publication.pravo.gov.ru/> (санаи мурочиат: 09.10.2024).

3. Истифодабарии тамғаи молӣ

Қонунгузори Федератсияи Русия талаботи қатъиро барои истифода бурдани тамғаи молиро надорад. Дар баробари ин мувофиқи бани 1 моддаи 1486 КГ ФР ба монополия даровардани ин ё он номро бидуни фаъолияти воқеие, ки дар тӯли се сол пайваста амал мегардад, ғайриимкон мебошад. Механизми умумӣ чӣ тартиби пеш аз судӣ ҳалли баҳсҳо ва чӣ бевосита мурофиаи судиро пешбинӣ мекунад, ки дар доираи он ҷавобгар бояд далелҳои истифодабарии воқеиро пешниҳод намояд, дар акси ҳол ҳифзи ҳуқуқи тамғаи мол бинобар бо сабаби истифода нашудан қатъ мегардад.

Мисоли рафтор, вақте ки ширкатҳо дар истифода набурдани тамғаҳои молӣ тақия карда, метавонанд даъвоҳоро барои бақайдгирии тамғаҳои худ ба синфҳои озодшавандаи молҳо пешниҳод намоянд, парвандаи № СИП-1257/2021 бошад⁶. Ширкати хитой Smart International Distribution Limited, сарфи назар аз далелҳои ҷавобгар дар бораи рафтори ноодилона, ба қатъи пеш аз мӯҳлат Ҳимояи ҳуқуқи баъзе молҳои синфи 21-и Таснифоти байналмилалӣ молҳо ва хизматрасониҳо (минбаъд ТБМХ номида мешавад)-и ширкати Xiaomi Inc. бо сабаби байналмилалӣ рақами 1352685 ноил гардид. Даъвои ширкати хитой аз ҷониби суд ҳамчун сӯиистифода аз ҳуқуқ тасниф карда нашудааст, ки онро мақоми кассатсионӣ дар санаи 16 феввали соли 2023 тасдиқ кардааст. Дар баробари ин Шарҳи таҷрибаи судии Президиуми Суди Олии Федератсияи Русия аз санаи 15.11.2023⁷ баъдтар изҳор мекунад, ки амали шахсе, ки бо бақайдгирии нишонае алоқаманд аст, ки дорои унсури қавии тамғаи молии шахси дигар мебошад, ки ба таври васеъ маълум аст, ҳамчун сӯиистифода эътироф карда мешавад.

Тамоюли минбаъдаи пешниҳоди даъвоҳои ширкатҳои хитой бо мавзӯҳои шабеҳ хусусияти гуногун пайдо кард, зеро дархостҳои пеш аз мӯҳлат қатъ кардани тамғаи молӣ алайҳи чунин ширкатҳо, ки дорои эътибори соҳибкорӣ мебошанд, ба монанди Dyson (№ СИП-1049/2022), Lenovo (№ СИП-1088/2023), Amazon (№ СИП-269/2024), Victoria's Secret (№ СИП-273/2024), Shiseido (№ СИП-272/2024) ва ғайраҳо пешниҳод карда шудаанд.

Аз эҳтимол дур намебошад, ки оғози чунин як қатор баҳсҳои ҳуқуқӣ шабеҳ ба доираи амалияи муқаррарии тиҷоратӣ барои қатъи пеш аз мӯҳлатҳои тамғаҳои молӣ мувофиқат кунад. Аммо ба таври оммавӣ пешниҳод намудани даъвоҳо аз ҷониби шахс худ аз худ далели сӯиистифодаро нишон дода наметавонад, вале ҳангоми арзёбии самимияти тарафҳо далели ба таври мунтазам пешниҳод намудани як талабнома – дар бораи ситонидани ҷуброн барои вайрон кардани ҳуқуқи истисноӣ ба тамғаи молӣ ба инобат гирифта мешавад [6].

⁶ Қарори суд оид ба ҳуқуқҳои зеҳнӣ аз рӯи парвандаи № СИП-1257/2021 аз 13 октябри с. 2022 // ПК «Адлияи электронӣ»: сомона. URL: <https://kad.arbitr.ru/> (санаи мурочиат: 05.10.2024).

⁷ Шарҳи амалияи судӣ оид ба парвандаҳо, ки бо арзёбии амалҳои соҳибкорӣ ҳуқуқҳои тамғаҳои молӣ: бо Президиуми Суди Олии Федератсияи Русия аз санаи 15 ноябри с. 2023 тасдиқ шудааст // Суди Олии Федератсияи Русия: сомона. URL: <https://vsrf.ru/documents/thematics/33140/> (санаи мурочиат: 05.10.2024).

Дар баробари ин, поквичдони иштирокчиёни муносибатҳои ҳуқуқии граждани дар назар дошта шуда, дар Шарҳ⁸ зарурати баҳодихии амали тарафҳоро бо назардошти ҳолатҳои воқеӣ пешбинӣ мекунад, инчунин сӯиистифода аз ҳуқуқ нисбат ба баъзе шахсон нисбат ба дигарон дар бораи бевичдони иштирокчиёни муносибатҳои ҳуқуқии граждани шаҳодат намедихад.

Вазифаи асосии тамғаи молӣ аз фардикунонии молҳо ва хизматрасониҳо иборат мебошад ва барои фарқ кардани маҳсулоти амиқ аз байни шумораи дигар молҳо пешбинӣ шудааст. Дар баробари ин фардикунонии молҳо аз ҷониби шахс амалӣ намудани ҳуқуқи истисноӣ ба тамғаи молиро тавассути истифодабарии қонунии нишона дар муомилоти граждани пешбинӣ менамояд, ки чун қоида, барои троллҳои патентӣ қолиб намебошад. Гузашта аз ин, истифода набурдани тамғаи молӣ аз ҷониби соҳиби ҳуқуқ – тролли патентӣ, ки парвандаи судиро оғоз кардааст, худ аз сӯиистифода аз ҳуқуқҳо шаҳодат намедихад⁹. Ҳамин тариқ, дар ҳолати мавҷуд набудани мурофиаи судӣ, ки предмети он бо сабаби истифода нашудани тамғаи молӣ бақайдгириро мавриди баҳс қарор медиҳад, на дар марҳилаи бақайдгирии нишонаи арзшуда ҳамчун тамғаи молӣ ва на пас аз бақайдгирии бомуваффақияти тамғаи молӣ, ба троллҳои патентӣ лозим нест, ки истифодаи ин нишонро дар фаъолияти тичоратӣ исбот намояд.

Аз ин лиҳоз, таҷрибаи хориҷии Иёлоти Муттаҳидаи Амрико, ва маҳз талаботи ҳатмӣ аз ҷониби шахсон пешниҳод намудани мавод ва далелҳои истифода бурдан ва ё нияти воқеии истифодабарии тамғаи молӣ дар тичорат қобили таваҷҷӯҳ аст. Чунин талабнома ҳам дар марҳилаи санҷиши нишонаи арзшуда фаро мегирад (15 U.S.C.S, § 1051 (3-с)¹⁰), ва инчунин пас аз бақайдгирии нишондод тавассути тасдиқкунии истифодабарии воқеи ва муттасил пас аз панҷ соли бақайдгирӣ татбиқ карда мешавад (15 U.S.C.S, § 1065 (3)¹¹).

Чунин равиш ба мониторинги истифодаи одилонаи тамғаҳои молӣ барои пешгирии рақобати беинсофона беҳтарин ба назар мерасад ва аз ҷумла, метавонад ҳамчун чораи пешгирикунанда бар зидди троллҳои патентӣ ва фаъолияти оммавии пешниҳоди онҳо хизмат кунад.

Дар баробари ин, бо мақсади пешгирии татбиқ намудани асосҳо барои пеш аз мӯҳлат қатъ кардани тамғаҳои молӣ дар асоси истифода набурдан, инчунин таъмини ҳузури бештар дар чаҳорҷӯби қонун, троллҳои патентӣ амал мекунад:

Поквичдони иштирокчиёни муносибатҳои ҳуқуқии граждани дар назар дошта шуда, дар Шарҳ зарурати баҳодихии амали тарафҳоро бо назардошти ҳолатҳои воқеӣ пешбинӣ мекунад.

а) супоридани ҳуқуқ барои истифода бурдани тамғаи молӣ аз тарафи шахсони саввум, дар чаҳорҷӯбаи шартномаи литсензионӣ, ки ҳамчун истифодабарии тамғаи молӣ аз ҷониби ҳуди соҳиби ҳуқуқ мувофиқи моддаи 1486 КГ ФР тасниф карда мешавад. Бояд қайд кард, ки оқибати манфии бастании шартномаи литсензионӣ нисбат ба тамғаи молии ба троллҳои патентӣ тааллуқ дорад, метавонад боиси болоравии арзиши ниҳони молҳо, ки ё хизматрасонӣ бо таъсири маблағи боҷҳои иҷозатномадихӣ шавад [7];

б) баъд аз гузаштани мӯҳлати сесола дархости навро барои бақайдгирии тамғаи молии монандро ҳамчун варианти мавҷударо, ки дар оянда метавонад дар натиҷаи истифода набурдан бекор карда шавад.

Тавре аз вариантҳои, ки дар боло оварда шудаанд, бармеояд, троллҳои патентӣ стратегияҳои зиёди рафторро доранд, вале мақсад як мебошад – ба вучуд овардани монеаҳои ҳуқуқӣ барои соҳибкорони поквичдон, ки ҳадафи асосӣ гирифтани ҷуброни пулӣ мебошад, дар ҳоле ки моҳияти тамғаи молӣ, ки ҳадафи инфиродӣ кардани молу хизматрасонӣ дар муомилоти шахрвандӣ мебошад, аҳамияти худро гум мекунад [8].

Ҳамзамон, такмили фаъолонаи қонунгузорӣ ва тағйир додани расмиёти маъмури дар маҷмӯъ на танҳо ба беҳтар намудани шароит барои соҳибкорони бовичдон, балки ба пешгирии фаъолияти соҳибкорони бевичдони бозор низ нигаронида шудааст.

Ҳамин тариқ, қонунгузор мақсад дорад, ки тавозуни манфиатҳоро пайдо кунад, зеро саҳттар кардани қоидаҳо бо мақсади эҷоди монеаҳо барои троллҳои патентӣ метавонад ба тамоми субъектҳои соҳибкорӣ таъсири манфӣ расонад. Дар робита ба ин, тағйиротро дар қонунгузорӣ ва муносибатҳо оид ба тартиби бекор кардани ҳифзи ҳуқуқии тамғаи молӣ бинобар сабаби истифода набурдан аз он, инчунин тартиби маъмури додани ариза барои гирифтани тамғаи мол пурзӯр намудан, қайд кардан бамаврид мебошад.

То 12 июли соли 2017, бо дастрасогии банди 1 моддаи 1486 КГ ФР амал намуда, ҳамагуна шахси манфиатдор метавонист бевосита ба суди арбитражӣ барои бекор кардани ҳифзи ҳуқуқии тамғаи молӣ дар натиҷаи истифода набурдани он муроҷиат кунад. Бо Қонуни федералӣ аз 01.07.2017 № 147-ФЗ¹² тартиби ҳатмии ҳалли баҳсҳои

⁸ Дар ҳамон ҷо.

⁹ Банди 154 Қарори Пленуми Суди Олии Федератсияи Русия аз 23 апрели с. 2019 № 10 «Дар бораи истифодабарии қисми чоруми Кодекси граждани Федератсияи Русия» // Интишори расмии санадҳои меъерии ҳуқуқӣ: сомона. URL: <http://publication.pravo.gov.ru/> (санаи муроҷиат: 28.10.2024).

¹⁰ United States Trademark Law: Rules of Practice & Federal Statutes (USPTO, Updated on January 1, 2023) // Созмони умумтҷаҳонии моликияти зеҳнӣ: сомона. URL: <https://www.wipo.int/wipolex/ru/legislation/details/22363> (санаи муроҷиат: 01.11.2024).

¹¹ Дар ҳамон ҷо.

¹² Қонуни федералӣ аз 01 июли с. 2017 № 147-ФЗ «Дар бораи ворид кардани тағйиротҳо ба моддаҳои 1252 ва 1486 қисми чоруми Кодекси граждани Федератсияи Русия ва моддаҳои 4 ва 99 Кодекси арбитражии мурофиавии Федератсияи Русия» // Интишори расмии санадҳои меъерии ҳуқуқӣ: сомона. URL: <http://publication.pravo.gov.ru/> (санаи муроҷиат: 06.10.2024).

то судӣ тавассути фиристодани даъватнома ба соҳиби тамғаи молии баҳсбарангез барои муроҷиат ба Роспатент бо дархости рад кардани ҳуқуқ ба тамғаи молӣ ва ё худ бо мақсади кам кардани сарборӣ ба системаи судӣ бо шахси манфиатдор шартномаи бегонакунӣ бастан қорӣ карда шуд. Аз ҷумла, тартиби ҳисоббаробаркуниҳои пешакӣ имконият медиҳад, ки хароҷоти судӣ сарфа карда шаванд, бо назардошти он, ки баъзеи онҳо на ҳамеша ба арзиши мавзӯи баҳс мувофиқат мекунанд [9].

Ғайр аз ин, яке аз рӯйдодҳои муҳиме, ки муносибатро ба арзиши амалҳои дорои аҳамияти ҳуқуқӣ вобаста ба бақайдгирии тамғаи молӣ, ихтиёрдорӣ ва қатъи он тағйир доданд, ки соли 2017 ворид намудани тағйирот ба Низомнома дар бораи боҷҳои патентӣ ва дигар боҷҳо мебошад¹³.

Ҳамин таври, бо қарори Ҳукумати ФР аз 23.09.2017 № 115¹⁴ мантиқи ҳисобкунии боҷҳои патентӣ барои гузарондани санҷиш ва бақайдгирии тамғаи молӣ аз шумораи синфҳои ТБМХ тағйир дода шуд. Мутаносибан, чӣ қадар синфҳои ТБМХ дар дархост нишон дода шудааст, ҳамон қадар ҳаҷми боҷи патентӣ зиёд мебошад. Чораи мазкур пеш аз ҳама ба маҳдудкунии чараёни дархостҳое, ки ба тамоми 45 синфҳои ТБМХ пешниҳод шудаанд, равона буд.

Ғайр аз ин, воситаи беш аз ҳама муассиртарин дар мубориза бар зидди троллҳои патентӣ, ки бо қарори зикршуда ворид шудааст, ин тағйир додани принципи ҳисоб кардани боҷи патентӣ барои тамдиди мӯҳлати амали тамғаи молӣ мебошад. Агар то тағйиротҳои соли 2017 андозаи боҷи давлатӣ барои тамдид муқарраршуда буд ва 20 250 рублҳоро ташкил мекард, он гоҳ, мувофиқи тарзе, ки қорӣ шудааст, ҳисобкунӣ 27 000 рублҳо + 1000 барои ҳар синфи ТБМХ зиёда аз 5 ташкил карданд.

Гумон мекунем, ки агар дар субъектҳои калони хоҷагидорӣ, ки дар портфели патентии онҳо якчанд тамғаҳои молӣ мебошанд, ки ба ҳамаи 45 синфҳои ТБМХ ба қайд

гирифта шудаанд, тартиби нав начандон пардохти боҷҳоро барои тамдид намудани тамғаҳои молӣ мушқил кард, вале барои троллҳои патентӣ, ки дар ихтиёрӣ онҳо аз садҳо то ҳазорҳо тамғаҳои молӣ мебошанд, мушкилиҳои молиявии назаррас ба вуҷуд омаданд.

Яке аз тағйиротҳои муҳим ин бекор кардани имтиёзи 30% барои пешбурди коргузори дар шакли электронӣ, ва инчунин баланд бардоштани тамоми боҷҳои патентӣ мебошад.

Новелла дар тағйироти тартиби маъмури оид ба амали-созии амалҳои аз ҷиҳати ҳуқуқӣ тағйиротҳое шуданд, ки дар қарори Ҳукумати Федератсияи Русия аз санаи 18.09.2024 № 1278 «Дар бораи ворид кардани тағйиротҳо ба қарори Ҳукумати Федератсияи Русия аз санаи 10 декабри с. 2008 таҳти № 941» пешбинӣ шудаанд¹⁵.

Яке аз тағйиротҳои муҳим ин бекор кардани имтиёзи 30% барои пешбурди коргузори дар шакли электронӣ, ва инчунин баланд бардоштани тамоми боҷҳои патентӣ мебошад. Аз ин сабаб имконияти бақайдгирии тамғаҳои молӣ нисбати тамоми 45 синфи ТБМХ бо мақсади дар оянда ба шахси саввум бар ивази мукофоти пулӣ мусодира кардан боз ҳам аз ҷиҳати иқтисодӣ дилнокаш гардид.

Ғайр аз ин, тағйирот инчунин ба мӯҳлати пардохти боҷи патентӣ барои гузаронидани тамизи расмӣ ва санҷиши нишоаи дархостшуда дахл дошт. Агар пештар мӯҳлати пардохт 2 моҳ + 6 моҳи иловагӣ (бо 50% зиёд кардани боҷ) ташкил мекард, пас мувофиқи қоидаҳои нав мӯҳлат ба 2 моҳ + 1 моҳи иловагӣ (бо 100% зиёд кардани боҷ) тағйир доданд.

Ҳамин тавр, дар ҳолати мавҷуд набудани боҷи супоридашуда бо гузаштани мӯҳлати семоҳа дархост ҳамчун бозхондашуда эътироф карда мешавад¹⁶. Чораи мазкур ба кам кардани мӯҳлати коргузори аз рӯи дархостҳое, ки бе мақсади пардохт намудани боҷ пешниҳод мегарданд,

¹³ Қарори Ҳукумати Федератсияи Русия аз 10 декабри соли 2008 № 941 «Дар бораи тасдиқи Низомнома дар бораи боҷҳои патентӣ ва дигар боҷҳо барои анҷом додани амалҳое, ки аҳамияти ҳуқуқиро вобаста ба патент ба ихтироот, қолиби фоиданок, намунаи саноатӣ, бо бақайдгирии давлатии тамғаи молӣ ва тамғаи хизматрасонӣ, бақайдгирии давлатӣ ва додани ҳуқуқи истисноӣ ба нишони ҷуғрофӣ, номи маҳалли пайдоиши мол, инчунин ҳангоми бақайдгирии давлатии бегона кардани ҳуқуқи истисноӣ ба натиҷаи фаъолияти зехнӣ ва ё воситаҳои фардикунони, гарави ҳуқуқи истисноӣ, пешниҳод кардани ҳуқуқ барои истифода бурдани чунин натиҷа ва ё чунин восита тибқӣ шартнома, гузариши ҳуқуқи истисноӣ ба чунин натиҷа ва ё чунин восита бе шартнома доранд» // Интишори расмии санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ: сомона. URL: <http://publication.pravo.gov.ru/> (санаи муроҷиат: 09.10.2024).

¹⁴ Қарори Ҳукумати Федератсияи Русия аз 23 сентябри с. 2017 № 1151 «Дар бораи ворид кардани тағйиротҳо ба Низомнома дар бораи боҷҳои патентӣ ва дигар боҷҳо барои анҷом додани амалҳое, ки аҳамияти ҳуқуқиро вобаста ба патент ба ихтироот, қолиби фоиданок, намунаи саноатӣ, бо бақайдгирии давлатии тамғаи молӣ ва тамғаи хизматрасонӣ, бақайдгирии давлатӣ ва додани ҳуқуқи истисноӣ ба нишони ҷуғрофӣ, номи маҳалли пайдоиши мол, инчунин ҳангоми бақайдгирии давлатии бегона кардани ҳуқуқи истисноӣ ба натиҷаи фаъолияти зехнӣ ва ё воситаҳои фардикунони, гарави ҳуқуқи истисноӣ, пешниҳод кардани ҳуқуқ барои истифода бурдани чунин натиҷа ва ё чунин восита тибқӣ шартнома, гузариши ҳуқуқи истисноӣ ба чунин натиҷа ва ё чунин восита бе шартнома доранд» // Интишори расмии санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ: сомона. URL: <http://publication.pravo.gov.ru/> (санаи муроҷиат: 09.10.2024).

¹⁵ Қарори Ҳукумати Федератсияи Русия аз 18 сентябри с. 2024 № 1278 «Дар бораи ворид кардани тағйиротҳо ба қарори Ҳукумати Федератсияи Русия аз 10 декабри с. 2008 № 941» // Интишори расмии санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ: сомона. URL: <http://publication.pravo.gov.ru/> (санаи муроҷиат: 06.10.2024).

¹⁶ Қарори Ҳукумати Федератсияи Русия аз 10 декабри с. 2008 № 941 (таҳия аз 18.09.2024) «Дар бораи ворид кардани тағйиротҳо ба Низомнома дар бораи боҷҳои патентӣ ва дигар боҷҳо барои анҷом додани амалҳое, ки аҳамияти ҳуқуқиро вобаста ба патент ба ихтироот, қолиби фоиданок, намунаи саноатӣ, бо бақайдгирии давлатии тамғаи молӣ ва тамғаи хизматрасонӣ, бақайдгирии давлатӣ ва додани ҳуқуқи истисноӣ ба нишони ҷуғрофӣ, номи маҳалли пайдоиши мол, инчунин ҳангоми бақайдгирии давлатии бегона кардани ҳуқуқи истисноӣ ба натиҷаи фаъолияти зехнӣ ва ё воситаҳои фардикунони, гарави ҳуқуқи истисноӣ, пешниҳод кардани ҳуқуқ барои истифода бурдани чунин натиҷа ва ё чунин восита тибқӣ шартнома, гузариши ҳуқуқи истисноӣ ба чунин натиҷа ва ё чунин восита бе шартнома доранд» // Интишори расмии санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ: сомона. URL: <http://publication.pravo.gov.ru/> (санаи муроҷиат: 09.10.2024).

Қонунгузори Русия ба даъвате, ки имрӯз троллинги патентӣ ба миён гузошт, посух медиҳад.

вале асоси хеле қатъӣ барои раддия кардан дар бақайдгири ба соҳибкорони воқеан манфиатдор мебошад, вале дархостҳои онҳо афзалияти дертарро доранд.

Тағйиротҳои нишон шуда дар бораи кори пайвасти қонунгузор ба самти такмил додани меъёрҳои ҳуқуқӣ тавассути пурзӯр кардани тартибҳои маъмури шаҳодат медиҳанд, дар баробари ин ба фаъолияти троллҳои патентӣ ба таври самарабахш ҳалал расонда метавонанд, ва, албатта, имкониятро барои хулоса баровардан медиҳанд, ки қонунгузори Русия ба даъвате, ки имрӯз троллинги патентӣ ба миён гузошт, посух медиҳад.

Дар баробари ҳамчун тарзи иловагии муқовимат ба фаъолияти троллҳои патентӣ аз тарафи муаллифон тағйирот дар расмиёти маъмури пешниҳод карда мешавад, ки аз ўҳдадори аризадиханда оид ба пешниҳоди маълумот дар бораи мўҳлате, ки дар давоми он вай ўҳдадориҳои амалии тиҷорати тамғаи молиро нисбат ба мол ва хизматрасониҳои дар дархост зикршуда ба зимма мегирад, иборат мебошад.

Ҳамин тавр, мисол аризадиханда ўҳдадор мешавад, ки дар муддати як сол баъд аз бақайдгирии нишона маълумотҳоро дар бораи истифодабарии тиҷорати тамғаи молӣ нисбати молҳо ва хизматрасониҳои мушаххас, содир намудани дигар амалҳо, ки ба раванди қорӣ намудани молҳоро ба гардиши граждани мусоидат мекунанд ва нияти воқеии истифодаи нишонаи ба қайд гирифташударо тасдиқ мекунанд, пешниҳод намояд. Дар ҳолате, ки маълумотҳо пешниҳод нашаванд ва ё чунин маълумотҳо ҳамчун нокифоя дар феҳристҳои кушода эътироф карда шаванд қайди муносиб дар бораи тасдиқ накардани истифодабарии тиҷорати гузошта мешавад.

Ҳамин тавр, агар аз тарафи соҳиби ҳуқуқ истифодабарии тиҷорати тамғаи молии «чавон» тасдиқ нашудааст, он гоҳ нисбати вай мўҳлати эътиборноки ҳатмии сесола, ки бо моддаи 1486 КГ ФР пешбинӣ шудааст, ки шахсонро, ки ба пеш аз мўҳлат қатъ намудани тамғаи молӣ бо сабаби истифода набурдани он манфиатдор мебошанд, маҳдуд мекунанд, қатъ мегардад. Чунин қайд ба шахси манфиатдор имконият медиҳад, ки мўҳлати интизори сесоларо нагузашта ва пеш аз мўҳлат ба соҳиби ҳуқуқ пешниҳодро барои пеш аз мўҳлат муроҷиат кардан ба Роспатент бо ариза дар бораи даст кашидан аз ҳуқуқ барои тамғаи молӣ ва ё пешниҳод дар бораи бастанӣ шартнома бо мусоидира ирсол намояд, ва инчунин мўҳлати пешниҳод кардани ариза ба даъвогӣ бо мавзӯи мутаносиб дар ҳолати ба созиш нарасидан наздик мекунанд.

Пешниҳоди боз ҳам пурзӯр кардани тартиби маъмури, дастрасшавии тартиби қатъи ҳуқуқи истисноӣ ба тамғаи

молиро бинобар истифода нашудан таъмин менамояд. Ба ақидаи муаллифон, ин метавонад ба фаъолияти тиҷорати соҳибони тамғаи молӣ таъсири ҳавасмандкунанда расонад ва барои троллҳои патентӣ монеаҳои иловагӣ эҷод кунад, зеро истифодаи мақсадноки тамғаи молӣ барои онҳо манфиатдор нест ва ўҳдадори амалӣ намудани фаъолияти тиҷорати воқеӣ метавонад ҳамчун манбаи иловагии хароҷоти молиявӣ ва вақт хизмат кунад.

Пешниҳоди боз ҳам пурзӯр кардани тартиби маъмури, дастрасшавии тартиби қатъи ҳуқуқи истисноӣ ба тамғаи молиро бинобар истифода нашудан таъмин менамояд.

Тадқиқоти мазкурро чамбаст намуда бояд қайд кард, ки тасниф ва баррасии равишҳои тактикийи троллҳои патентӣ, таблиғи мантиқи интиҳоби усулҳои таъсири манфӣ ба соҳибкорон як тадбири пешгирикунанда барои ҳифзи соҳибкорӣ буда, фазои мавҷудаи рақобатпазири тиҷоратро мустаҳкам мекунанд. Ҳамзамон, такмил намудани қонунгузорӣ, ҳарчанд бо роҳи пурзӯр кардани расмиёти маъмури ва кам кардани мўҳлатҳои маъмури, дар яққоягӣ бо равишҳое, ки дар баррасии парвандаҳои судӣ мураттабкунонида шудаанд, ки барои ошкор кардани системаи муқарраршудаи кӯшишҳои такрорӣ сӯиистифодаи ҳуқуқҳои имконият медиҳанд, заминаи устувор ва ҳамаҷонибаи мубориза бо троллинги патентиро, ки ба қонунгузори муосири моликият ҳалал ворид кардааст, фароҳам меоранд. Ҳамзамон, заминаи ҳуқуқии ба вучуд омадаи мубориза бо троллинги патентӣ дар баробари ислоҳоти пешниҳодшуда ба расмиёти маъмури қорӣ метавонад ба рушди динамикии бозор ва мубориза бар зидди сӯиистифода аз ҳуқуқи тамғаи молӣ мусоидат намояд.

Рӯйхати адабиётҳо

1. Ворожевич, А. С. Патентный троллинг: сущность, история, правовые механизмы борьбы / А. С. Ворожевич // Закон. – 2013. – № 9. – С. 68–81.
2. Патентное рейдерство идет в Россию / Г. В. Панкина, Л. А. Сашина, А. А. Слыхов, Т. М. Терешкина // Компетентность. – 2011. – № 4–5 (85–86). – С. 34–41.
3. Барабашев, А. Г. Патентный троллинг и правовое регулирование искусственного интеллекта (на примере опыта Соединенных Штатов Америки) / А. Г. Барабашев, Д. В. Пономарева // Вестник Университета имени О. Е. Кутафина (МГЮА). – 2021. – № 1 (77). – С. 39–46.
4. Васильев, Д. В. Патентный троллинг: зарубежный опыт и правоприменительная практика в России / Д. В. Васильев // Образование. Наука. Научные кадры. – 2019. – № 4. – С. 97–101. – DOI: 10.24411/2073–3305–2019–10193.

5. Васильев, Д. В. Правоприменительная практика и зарубежный опыт в противоборстве с «патентным троллингом» / Д. В. Васильев, А. А. Ласкин // Гуманитарное пространство. – 2020. – Т. 9, № 1. – С. 83–93.
6. Прохоров, В. А. Злоупотребление правом при обращении в суд с исковым заявлением о взыскании компенсации за нарушение исключительного права на товарный знак / В. А. Прохоров // Вестник Удмуртского университета. Серия: Экономика и право. – 2024. – Т. 34, № 4. – С. 709–715.
7. Дятлова, А. В. Противодействие патентному троллингу (на примере опыта США и Китая) / А. В. Дятлова // Современная наука: актуальные проблемы теории и практики. Серия: Экономика и право. – 2021. – № 6. – С. 106–110.
8. Мушавкина, П. Критерии определения злоупотребления правом «патентными троллями» / П. Мушавкина // Правовая защита интеллектуальной собственности: проблемы теории и практики: Сборник материалов XII Международного юридического форума (IP Форума). В 2 томах, Университет имени О. Е. Кутафина (МГЮА), 16–17 февраля 2024 года. – Москва: Московский государственный юридический университет им. О. Е. Кутафина (МГЮА), 2024. – С. 249–252.
9. Защита исключительных прав на патентоохраняемые объекты: монография / А. С. Ворожевич. – Москва: Статут, 2020. – 179 с. – ISBN 978–5–8354–1624–0. (United States of America)”, *Vestnik Universiteta imeni O. E. Kutafina (MGYUA)*, no 1 (77), pp. 39–46.
4. Vasijev, D. V. (2019), “Patent trolling: foreign experience and law enforcement practice in Russia”, *Obrazovanie. Nauka. Nauchnye kadry*, no. 4, pp. 97–101.
5. Vasiljev, D. V. and Laskin A. A. (2020), “Law Enforcement Practice and Foreign Experience in Combating “Patent Trolling”, *Gumanitarnoe prostranstvo*, vol. 9, no. 1, pp. 83–93.
6. Prohorov, V. A. (2024), “Abuse of the right when applying to the court with a claim for recovery of compensation for infringement of the exclusive right to a trademark”, *Vestnik Udmurtskogo universiteta. Seriya Ekonomika i pravo*, vol. 34, no. 4, pp. 709–715.
7. Dyatlova, A. V. (2021), “Countering Patent Trolling (US and Chinese Experience)”, *Sovremennaya nauka: aktual'nye problemy teorii i praktiki. Seriya: Ekonomika i pravo*, no. 6, pp. 106–110.
8. Mushavkina, P. (2024), “Criteria for determining abuse of right by “patent trolls”, *Pravovaya zashchita intellektual'noj sobstvennosti: problemy teorii i praktiki: Sbornik materialov XII Mezhdunarodnogo yuridicheskogo foruma (IP Foruma)*, [Legal Protection of Intellectual Property: Problems of Theory and Practice: Proceedings of the XII International Legal Forum (IP Forum)], in 2 volumes, Kutafin Moscow State Law University (MSAL), Moscow, Russian Federation, February 16–17, 2024, pp. 249–252.
9. Vorozhevich, A. S. (2020), *Zashchita isklyuchitel'nykh prav na patentoohranyaemye objekty* [Protection of exclusive rights to patent-protected subject matter], monograph, *Statut*, Moscow, Russia.

Маълумот дар бораи муаллифон

Шлапунув Александр Юрьевич, сардори маркази Сибири ДФМС (ш. Новосибирск, кӯчаи Планетная, х. 30, корп. 2а), ORCID: <https://orcid.org/0009-0008-5692-0048>, SPIN-рамз: 8705-0196; shlapunov@rupto.ru

Мачнева Вера Юрьевна, мумайизи давлатӣ оид ба моликати зеҳнӣ дараҷаи 2-уми маркази Сибири ДФМС (ш. Новосибирск, кӯчаи Планетная, х. 30, корп. 2а), ORCID: <https://orcid.org/0009-0000-5917-5751>, SPIN-рамз: 4016-1124; vera.machneva@rupto.ru

References

1. Vorozhevich, A. S. (2013), “Patent trolling: essence, history, legal mechanisms to combat it”, *Zakon*, no. 9, pp. 68–79.
2. Pankina, G. V., Sashina, L. A., Slyhov, A. A. and Tereshkina, T. M. (2011), “Patent raiding is coming to Russia”, *Kompetentnost*, no. 4–5 (85–86), pp. 34–41.
3. Barabashev, A. G. and Ponomareva D. V. (2021), “Patent Trolling and the Legal Regulation of Artificial Intelligence

Information about the authors

Alexander Yu. Shlapunov, Head of the Siberian Center FIPS (Novosibirsk, Planetnaya str., 30, bld. 2A), ORCID: <https://orcid.org/0009-0008-5692-0048>, SPIN-code: 8705-0196; shlapunov@rupto.ru

Vera Yu. Machneva, State Expert on Intellectual Property, 2nd category, (Novosibirsk, Planetnaya str., 30, bld. 2A), ORCID: <https://orcid.org/0009-0000-5917-5751>, SPIN-code: 4016-1124; vera.machneva@rupto.ru

Муаллифон дар бораи набудани ҳеҷ гуна бархӯрдӣ манфиатҳо изҳор мекунанд.

Ба редакция дар санаи 11.11.2024 ворид шуд
Пас аз баррасиҳо дар санаи 10.12.2024 аз нав дида баромада шудааст
Дар санаи 18.12.2024 барои нашр қабул карда шуд

Мақолаи илмӣ

Original article

ТУД 347.771
EDN <https://elibrary.ru/mniwqe>

Тамдидкунии патент барои ихтироъ, ки ба маҳсулоти доруворӣ, пеститсид ва агрохимикат тааллуқ дорад: омор ва натиҷаҳои пурсиш

Андрей Львович Журавлев, Николай Борисович Лысков,
Татьяна Алексеевна Беззаботнова, Наталия Владимировна Алисова[✉]
Донишқадаи федералии моликияти саноатӣ
[✉]nataliia.alisova@rupto.ru

Шарҳи мухтасар: муҳим будани ин кор аз аҳамиятнокии баланди рушди саноати дорусозӣ вобастагӣ дорад, ки аз он ҷумла дар Стратегияи рушди саноати дорусозӣ то соли 2030 инъикос ёфтааст, ки аз тарафи Ҳукумати ФР тасдиқ шудааст. Мақсад аз таҳлили қонунгузори русиягӣ дар соҳаи тамдид намунаи мӯҳлати эътиборнокии патент барои ихтироъ бо назардошти ақидаи ширкатҳои пешрафти патентиву ҳуқуқӣ ва намоёндоғони ҷамъияти тиҷоратие, ки дар соҳаи гардиши маводҳои доруворӣ кор ва фаъолият мекунанд. Дар кор усули пурсиши истифодабарандагон барои таҳқиқкунии ба қаноатмандӣ аз расмиёти мавҷудаи тамдиди патент истифода бурда шуд, маълумоти дахлдори оморӣ пешниҳод карда мешавад, ки ба донишқадаи тамдиди патент тааллуқ доранд. Дар натиҷаи тадқиқот муайян карда шуд, ки тамдидкунии мӯҳлати эътиборнокии патент ба ихтироотҳо дар соҳаи воситаҳои доруворӣ, пеститсидҳо ва агрохимикатҳо талаботи баландро дорад. Натиҷаҳои бадастомада барои доираи васеи одамон аз нуқтаи назари таҳияи пешниҳодҳо оид ба ворид намудани тағйирот ба санадҳои меъёрии ҳуқуқии ФР таваҷҷӯҳ доранд. Тадқиқотҳо дар яққоягӣ бо Идораи патентии Аврупову Осие дар ҷаҳорҷӯбаи Шартномаи № 05/2024 барои иҷроиши Корҳои илмиву тадқиқотӣ (КИТ) «Реҷаи ҳуқуқии тамдидкунии мӯҳлати эътиборнокии патент дар минтақаи Аврупову Осие» гузаронда шудаанд.

Калимаҳои асосӣ: ихтироъ, маводи доруворӣ, пеститсид, агрохимикат, тамдид намудани мӯҳлати эътиборнокии патент

Барои иқтибосоварӣ: Журавлев А. Л., Лысков Н. Б., Беззаботнова Т. А., Алисова Н. В. Тамдидкунии патент ба ихтироот, ки ба воситаи доруворӣ, пеститсид ва агрохимикат тааллуқ дорад: омор ва натиҷаҳои пурсиш // Ахбороти ДФМС. 2025. Ҷ. 4, № 1 (11). С. 40-47.

Patent renewal for invention related to medicinal product, pesticide and agrochemical: statistics and questionnaire results

Andrey L. Zhuravlev, Nikolay B. Lyskov, Tatiana A. Bezzabotnova, Natalia V. Alisova[✉]
The Federal Institute of Industrial Property
[✉]nataliia.alisova@rupto.ru

Abstract: the relevance of this paper is due to the high importance of the development of the pharmaceutical industry in accordance with the Strategy for the Development of the Pharmaceutical Industry until 2030 approved by the Government of the Russian Federation. The purpose of this paper is to analyze the Russian

legislation in the field of patent term extension taking into account the opinions of leading patent law firms and representatives of the business community working in the field of drug circulation. The paper utilizes a questionnaire survey method to investigate the satisfaction with the current patent term extension procedure among patent law firms and leading pharmaceutical industries engaged in invention-related activities and provides relevant statistical data concerning the institution of extension. The study found that patent term extension for inventions in the field of pharmaceuticals, pesticides and agrochemicals is in high demand. The presented results will be of interest to a wide range of persons from the point of view of developing proposals for amendments to the regulatory legal acts of the Russian Federation. The study was carried out jointly with the Eurasian Patent Office within the framework of the research work on the topic "Legal regime of patent term extension in the Eurasian region".

Keywords: invention, medicinal product, pesticide, agrochemical, patent term extension.

For citation: Zhuravlev A. L., Lyskov N. B., Bezzabotnova T. A., Alisova N. V. Patent renewal for an invention related to a medicinal product, pesticide and agrochemical: statistics and results of the questionnaire // Bulletin of Federal Institute of Industrial Property. 2025. Vol. 4, No 1(11): 40–47 (In Russ.).

Дар шароитҳои иқтисоди нақшавии сотсиалистӣ дар ИЧШС инчунин донишкадаи инкишофёфтаи ҳифзи ихтироотҳо дар намуди шаходатномаҳои муаллифӣ вучуд надошт, зарурият дар тамдид намудани мӯҳлати эътиборнокии ҳуҷҷатҳои ҳимоякунанда набуд. Дар натиҷаи тағйир ёфтани вазъияти сиёси дар мамлакат ва гузаштан ба шакли бозории иқтисод донишкадаи ҳифзи натиҷаҳои моликияти зеҳнӣ тағйир ёфт.

Шакли патентӣ ҳамчун шакли ягонаи ҳифзи ихтироотҳо дар Қонун дар бораи ихтироотҳо дар ИЧШС муқаррар шуд буд¹. Мувофиқи қонуни мазкур мӯҳлати эътиборнокии патент барои ихтироот 20 солро ташкил мекард, ки он аз санаи ворид шудани дархост ба Идораи давлатии патентии ИЧШС (Патенти давлатии ИЧШС) ҳисоб карда мешуд².

Меъёри мазкур баъд аз ба қувваи амал даромадани Қонуни патентии ФР дар соли 1992 тағйир наёфт, банди 3 моддаи 3 нишон меод, ки патент барои ихтироот дар муддати 20 эътибор дорад, ки он аз санаи ворид шудани дархост ба Идораи патентии ФР ҳисоб карда мешавад³. Дар натиҷаи вазъияти иқтисодии ФР дар солҳои 1990, вақте, ки қорхонаҳои соҳаи дорусозӣ бинобар сабаби камдаромадиашон маҳкам мешуданд, ва ё аз ҷониби ширкатҳои хориҷии дорусозӣ харидорӣ мешуданд, мушкилии тамдидкунии мӯҳлати эътиборнокии патент муҳим набуд.

Бори нахуст тамдидкунии мӯҳлати эътиборнокии ҳуқуқи истисноӣ ба ихтироот, ки ба воситаи доруворӣ, пеститсид ва агрохимикат тааллуқ дорад, ба қонунгузорию русиягӣ дар соли 2003 ворид карда шуд⁴ [1].

Бори нахуст тамдидкунии мӯҳлати эътиборнокии ҳуқуқи истисноӣ ба ихтироот, ки ба воситаи доруворӣ, пеститсид ва агрохимикат тааллуқ дорад, ба қонунгузорию русиягӣ дар соли 2003 ҷорӣ карда шуд.

Мувофиқи банди 3 моддаи 3 Қонуни патентии ФР, бо назардошти тағйиротҳо ва иловаҳо, ки дар соли 2003 ворид шудаанд, мӯҳлати эътиборнокии патент ба ихтироот ба мисли пештара 20 солро аз санаи супоридани дархост ба мақомоти федералии ҳокимияти иҷроя оид ба моликияти зеҳнӣ ташкил мекард. Вале ихтироотҳое, ки ба воситаи доруворӣ, пеститсид ва ё агрохимикат тааллуқ доранд, ки барои истифодабарии онҳо иҷозатнома талаб карда мешавад, ки дар тартиби қонун муқаррар шудааст, тамдидкунии мӯҳлати 20-солаи эътиборнокии патент ба мӯҳлате, ки аз санаи супоридани дархост ба ихтироот то санаи гирифтани иҷозатномаи яқум барои истифодабарӣ бо тарҳи панҷ сол пешбинӣ шуда буд. Дар баробари ин мӯҳлате, ки ба он мӯҳлати эътиборнокии патент барои ихтироот тамдид карда мешуд, бо панҷ сол маҳдуд буд. Дархост дар бораи тамдидкунӣ бояд аз тарафи соҳиби патент ба мақомоти федералии ҳокимияти иҷроя оид ба моликияти зеҳнӣ дар давраи эътиборнокии патент то гузаштани шаш моҳ аз санаи гирифтани иҷозатномаи дар боло нишондода шуда ва ё санаи супоридани патент дар вобастагӣ аз он ки кадоме аз ин мӯҳлатҳои дертар ба итмом мерасад, бояд пешниҳод карда шавад.

Бо дастрасогии ҳамин банди қонун амал намуда, соҳибони патентҳо ба пешниҳод кардани дархостҳо барои тамдид намудани мӯҳлати эътиборнокии патент, ки ба маводи доруворӣ тааллуқ дошт, шурӯъ карданд.

Вале татбиқ намудани меъёри қонун бо сабаби набудани санадҳои зерқонунӣ, ки тартиби тамдиди мӯҳлатро фаҳмонда меоданд, дар амал ба мушкило-ти зиёд дучор омад, аз ҷумла, тартиби дароз кардани

¹ Ҳуқуқ барои ихтироот аз тарафи давлат ҳимоя карда мешавад ва бо патент тасдиқ мешавад (банди 1 моддаи 3 Қонуни ИЧШС аз 31 майи соли 1991 № 2213-1 «Дар бораи ихтироотҳо дар ИЧШС» // КонсультантПлюс: сомона. URL: https://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_18406 (санаи мурочиат: 11.11.2024).

² Дар ҳамон ҷо.

³ Қонуни патентии Федератсияи Русия аз санаи 23.09.1992 № 3517-1 (таҳия аз 02.02.2006). Қувваи эътиборнокиро гум кард // КонсультантПлюс: сомона. – URL: https://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_979 (санаи мурочиат: 11.11.2024).

⁴ Қонуни федералӣ аз 07.02.2003 № 22-ФЗ «Дар бораи ворид кардани тағйиротҳо ва иловаҳо ба Қонуни патентии Федератсияи Русия». Қувваи қонуниро гум кард. // КонсультантПлюс: сомона. URL: https://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_40913 (санаи мурочиат: 11.11.2024).

Ҳангоми тамдидкунии мӯҳлати ҳуқуқи истисноӣ ба ихтироот мувофиқи банди 2 моддаи 1363 КГ ФР супоридани патенти иловагӣ пешбинӣ карда мешавад, ки рақами бақайдгирии худро дорад, ки ба Феҳристи давлатии ихтироотҳои ФР ворид карда шудааст.

мӯҳлат, ва объектҳои ихтироотро муайян мекарданд, ки ин тартиб онҳоро фаро мегирад.

Дар баробари ин, бояд гуфт, ки теъдоди чунин тамдидҳо кам буд ва таҷрибаи ба назар намоёни татбиқи ҳуқуқ ба мушоҳида намерасид, бахусус азбаски тамдид намудани мӯҳлат асосан аз ҷониби ширкатҳои дорусозии хориҷӣ дархост мешуд [2].

Аҳамияти донишкадаи мазкурро ба инобат гирифта, қонунгузор онҳо ба қисми нав, чоруми Кодекси граждани (КГ) ФР ворид кард, ки муқарраротҳо тағйиротҳо каме тағйир ёфтанд⁵.

Дар вақти қабул кардани қисми чоруми КГ ФР шумораи дархостҳо оид ба тамдид намудани мӯҳлати эътиборнокии патент барои ихтирооти марбут ба маҳсулоти доруворӣ афзуда буд, ки ин боиси зарурати қабули санадҳои меъёрии зерқонунӣ гардид, ки тартиби баррасӣ намудани аризаҳоро дар бораи тамдид намудани мӯҳлат ба танзим медароварданд. Санади зерқонунӣ бо ташаббуси Роспатент баъд аз гузарондани тадқиқотҳои дахлдор дар ҳамин соҳа қабул карда шуд [3]. Бо вучуди ин, амалияи татбиқи ҳуқуқ чӣ дар санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ оид ба тамдид намудани мӯҳлат ва чӣ худ меъёрҳое, ки дар қисми чоруми Кодекси граждани Федератсияи Россия изҳор шудаанд, камбудҳои назаррасро ошкор карданд [4, 5].

Бо назардошти гуфтаҳои боло, инчунин таҷрибаи судӣ ва татбиқи ҳуқуқ ва таҷрибаи хориҷӣ, ба моддаи 1363 дар таҳрири нави қисми чоруми Кодекси граждани Федератсияи Русия аз соли 2014 тағйир ёфт.

Мӯҳлати эътиборнокии патент ба мисли пешин 20 сол аз санаи супоридани дархост барои гирифтани патент ба мақомоти федералии ҳокимияти иҷроя оид ба моликияти зеҳнӣ ва ё дар ҳолати ҷудокунии дархост (банди 4 моддаи 1381 КГ ФР) аз санаи супоридани дархости ибтидоӣ боқӣ монд. Дар баробари ин, ба банди 2 моддаи 1363 КГ ФР оид ба тартиби тамдид намудани мӯҳлати эътиборнокии патент ба ихтироот ва додани ҳуҷҷати нави муҳофизатӣ – патенти иловагӣ тағйирот ворид карда шуд [6].

Дар баробари ин розӣ нашудан бо ақида номумкин аст, ки дар адабиёт баён шудааст [7, 8], ки шаҳодатномаи муҳофизати иловагӣ (ШМИ), ки дар мамлакатҳо- аъзоёни

Конвенсияи патентии аврупоӣ (КПА), ба патенти иловагӣ мувофиқат мекунад, ки бо меъёри банди 2 моддаи 1363 КГ ФР муқаррар шудааст.

Мутобиқи санадҳои меъёрии ҳуқуқие, ки дар қаламрави кишварҳои хориҷӣ амал мекунад, ҳангоми қабули қарори мусбат дар бораи тамдиди амалии патент, Шаҳодатнома дар бораи ҳимояи иловагӣ (ШҲИ) дода мешавад, рақами он ба феҳрист ворид карда мешавад, маълумот дар бораи он нашр карда мешавад ва он ҳамчун қисми патенти асли ҳисобида мешавад, яъне тамдид танҳо нисбат ба ихтироот, ки барои истифода бурдани он иҷозати дахлдор гирифта лозим буд, сурат мегирад. Дар ин ҳолат формулаи ихтироот тасҳеҳ карда намешавад, ки ин фарқиати асосии байни тартиби бақайдгирии ШҲИ аз додани патенти иловагӣ мебошад, ки дар қонунгузори Русия пешбинӣ шудааст.

Қайд кардан лозим аст, ки ҳангоми тамдид намудани мӯҳлати эътиборнокии ҳуқуқи истисноӣ барои ихтироот мувофиқи банди 2 моддаи 1363 КГ ФР супоридани патенти иловагӣ пешбинӣ карда мешавад, ки рақами бақайдгирии худро дорад, ки ба Феҳристи давлатии ихтироотҳои ФР дохил шудааст. Яке аз фарқиатҳои муҳими ин меъёр аз он иборат мебошад, ки патенти иловагӣ ҳаҷми нави ҳуқуқҳоро тасдиқ мекунад, азбаски дар таркиб формулаи нави ихтироот, ки маҳсулоти амикро тасниф мекунад, ки барои истифодабарии он иҷозатномаи аввал гирифта шудааст, бо тамоми афзалиятҳои ва нуқсонҳои, ки чунин ислоҳи формуларо фаро мегирад, тавсиф мекунад.

Ин чунин санадҳои меъёрии ҳуқуқии зерқонунӣ қабул карда шудаанд, ки чӣ тартиби баррасӣ намудани дархост барои тамдид намудани мӯҳлати эътиборнокии патент барои ихтироот, ки ба маводи доруворӣ тааллуқ дорад⁶, ва чӣ ҳуқуқи моддиро фаро мегирад⁷. Воридкунии Тартиби нави имконияти дақиқ кардани баъзе муқарраротҳоро дод, ки номуайянии ҳуқуқиро дар таҳияи пештараи КГ ФР ва Низомномаи маъмури оид ба тамдидкунии доштанд.

Бояд қайд кард, ки ҳангоми таҳлили имконияти додани патенти иловагӣ ба ҳамбастагии маҷмӯи ало-матҳое, ки доираи ҳифзи ҳуқуқии пайвастигҳои гуруҳӣ пайвастигҳои дар формулаи ихтироот зикргардидаро бо хусусиятҳои компонентҳои фаъоли маҳсулоти доруворӣ дар Шаҳодатномаи бақайдгирӣ зикргардида муайян мекунад, тафтиш карда мешавад. Муносибати шабеҳ ҳангоми тафтиши композитсияи маводи доруворӣ бо назардошти таъиноти композитсия дар Шаҳодатномаи бақайдгирӣ ва таркиби он, ки шакли доруро муайян мекунад, истифода бурда мешавад.

⁵ Кодекси граждани Федератсияи Русия (қисми чорум) аз санаи 18.12.2006 № 230-ФЗ (таҳия аз 01.07.2017) // КонсультантПлюс: сомона. URL: https://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_64629/ (санаи муроҷиат: 11.11.2024).

⁶ Фармони Вазорати рушди иқтисодии Федератсияи Русия аз санаи 3 ноябри 2015 № 810 «Дар бораи тасдиқ намудани Низомномаи маъмури барои аз ҷониби Хадамоти федералии моликияти зеҳнӣ пешниҳод намудани хизматрасони давлатӣ оид ба тамдид намудани мӯҳлати амали ҳуқуқи истисноӣ ба ихтироот ва патент, ки ин ҳуқуқро тасдиқ мекунад» // КонсультантПлюс: сомона. URL: www.pravo.gov.ru (санаи муроҷиат: 14.11.2022).

⁷ Фармони Вазорати рушди иқтисодии Федератсияи Русия аз санаи 3 ноябри 2015 № 809 «Дар бораи тасдиқкунии тартиби супоридан ва эътиборнокии патенти иловагӣ барои ихтироот, тамдидкунии мӯҳлати эътиборнокии патент барои ихтироот» // КонсультантПлюс: сомона. URL: www.pravo.gov.ru (санаи муроҷиат: 14.11.2022).

Ҷадвали 1.

Шумораи дархостҳо дар бораи тамдид намудани мӯҳлати эътиборнокии патент ба ихтироъ, ки ба маводҳои доруворӣ, пеститсидҳо ва агрохимикатҳо тааллуқ доранд, барои давраи солҳои 2015-2023.

Table 1.

The number of applications for the extension of a patent for an invention related to medicinal products, pesticides and agrochemicals for the period 2015–2023

Воридшавии дархостҳо дар бораи тамдид намудани мӯҳлати эътиборнокии патент ба ихтироъ, ки ба маводҳои доруворӣ, пеститсидҳо ва агрохимикатҳо тааллуқ доранд, мувофиқи солҳо									
	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Ҳамагӣ, аз онҳо:	23	42	25	15	23	26	51	40	39
Қонеъ карда шуд	19	30	18	7	20	17	23	24	20
Раддия	4	12	7	8	3	9	28	15	15
Баррасӣ ба итмом нарасидааст	0	0	0	0	0	0	0	1	4

Аз тарафи муаллифон мувофиқи маълумотҳои воридшавии дархостҳо ба Роспатент.

Compiled by the authors based on the receipt of applications to Rospatent

Муқарраротҳои мазкур инчунин ба объекти ихтироъ, ба монанди истифодабарии пайвастанда ва ё композитсия бо мақсади мушаххас татбиқ мешаванд, зеро патент барои истифодаи маҳсулот худи маҳсулотро бо таъиноти мушаххас муҳофизат мекунад [9].

Ҳамин тавр, дар донишқадаи тамдид намудани мӯҳлати эътиборнокии ихтироъ, ки ба маводи доруворӣ тааллуқ дорад, мафҳуми «мутобиқати комил» ҷорӣ карда шуд [10]. Ғайр аз ин, иловатан бо назардошти хусусиятҳои истифодабарии ҳуқуқ, дар ФР имконияти овардани эътироз нисбати патенти иловагӣ чӣ дар тартиби маъмурӣ, ва чӣ дар тартиби судӣ татбиқ шудааст [11, 12]. Эътибори ҳуқуқи истисноӣ ба ихтироъ, қолиби фоиданок, намунаи саноатӣ ва патент, ки ҳуқуқи мазкурро тасдиқ мекунад, аз ҷумла патенти иловагӣ беэътибор доништа мешавад ва ё пеш аз мӯҳлат тибқи асосҳо ва дар тартибе, ки бо моддаҳои 1398 ва 1399 ГК ФР пешбинӣ шудаанд, қатъ мегардад. Тамдид намудани мӯҳлати ҳуқуқи истисноӣ ба ихтироъ, ки ба чунин маҳсулот, ба монанди маводи доруворӣ, пеститсидҳо ва ё агрохимикатҳо тааллуқ доранд, инчунин эътибори патенти иловагӣ, ки онро тасдиқ мекунад, дар сурати вайрон кардани шартҳо, ки бо зербанди 2 моддаи 1363 ГК ФР пешбинӣ шудааст, аз эътибор соқит доништа мешавад.

Бо дарназардошти гуфтаҳои боло, таҳлили омори дархостҳои ба Роспатент барои тамдид намудани мӯҳлати эътиборнокии патент барои ихтирооти марбут ба маводҳои доруворӣ, пеститсидҳо ва агрохимикатҳо дар давраи солҳои 2015-2023, яъне тибқи қонунгузори амаликунанда, ҷолиб аст.

Таҳлили шумораи дархостҳо, ки ба Роспатент барои тамдид намудани эътиборнокии патент барои ихтирооти марбут ба маводҳои доруворӣ, пеститсидҳо ва агрохимикатҳо аз соли 2015 то 2023 пешниҳод шуда, нишон медиҳад, ки ниҳоди мазкур талабот доранд. Ҳамагӣ барои давраи нишон шуда 284 дархост дар бораи тамдид

намудани мӯҳлати эътиборнокии пешниҳод карда шуд (ҷадвали 1).

Ҳиссаи асосии дархостҳо дар бораи тамдид намудани мӯҳлати эътиборнокии патент воридшуда (73,94%) ба ихтироотҳо дахл дорад, ки соҳибони онҳо ширкатҳои дорусозии хориҷӣ мебошанд. Аз онҳо ба ҳиссаҳо аз мамлакатҳои аз ҷиҳати саноатӣ тараққиёфта, ба монанди ИМА, Швейтсария, Ҷопон ва Олмон, 56,7% дархостҳои пешниҳодшуда рост меояд, 17,25% ба ширкатҳо аз дигар мамлакатҳои хориҷӣ, ба ҳиссаи сегменти русиягӣ – 26,1% рост меояд (ҷадвали 2).

Ҷадвали 2.

Тақсимкунии дархостҳо дар бораи тамдид кардан мувофиқи соҳибони ҳуқуқ дар маҷмӯъ барои давраи солҳои 2015-2023.

Table 2.

Distribution of extension applications by patent holders in total for the period 2015–2023

Рамзи мамлакатҳо – соҳибони патентҳо	Шумораи дархостҳо дар бораи тамдид кардан	% дархостҳо дар бораи тамдид кардан
RU	74	26,06
JP	39	13,73
CH	40	14,08
DE	15	5,28
ES	9	3,17
US	67	23,59
ДИГАРҲО	40	14,08

Аз тарафи муаллифон мувофиқи маълумотҳои воридшавии дархостҳо ба Роспатент Rospatent

Compiled by the authors based on the receipt of applications to Rospatent

Барои омӯзиши андешаҳои ҷонибҳои манфиатдор саволнома таҳия карда шуд, ки ҷанбаҳои гуногуни низоми ҳуқуқии тамдид намудани мӯҳлати эътиборнокии ҳуқуқи истисноиро барои ихтирооти марбут ба маҳсулоти доруворӣ, пеститсидҳо ва агрохимикатҳоро фаро мегирад. Саволнома аз саволҳои иборат буд, ки ба шартҳои тамдид кардан, рӯйхати объектҳо барои тамдид кардан, мӯҳлатҳо барои тамдид кардан, миқдори тамдидкунӣ, тааллуқ доранд.

Аз тамоми шумораи дархостҳои пешниҳодшуда аз тарафи Роспатент 178 адад (62,7%) қонён карда шуданд, аз рӯи 101 адад (35,5%) раддияҳо дар тамдид кардан фиристода шуданд, аз рӯи 5 адад (1,8%) коргузорӣ то айни замон то ба охир нарасидааст.

Байни раддияҳо дар тамдид кардани мӯҳлати эътиборнокии патент мувофиқи асосҳои мутлақ сабабҳои зеринро ҷудо кардан мумкин аст:

а) аз рӯи моҳият дархост ба тамдид кардани мӯҳлати эътиборнокии ихтироъ (пардохти боҷҳои солана) – 39 адад (69,64%);

б) вайрон кардани мӯҳлати пешниҳод кардани дархост – 11 адад (19,64%); дигар сабабҳои радкунӣ – 6 адад (10,73%).

Байни раддияҳо дар тамдид намудани мӯҳлати эътиборнокии патент аз рӯи моҳият сабабҳои зеринро ҷудо кардан мумкин аст:

а) мувофиқи қарори санҷиш – 28 адад (62,2%);

б) пешниҳод накардани ҷавоб ба дархост/тақриз – 9 адад (20%);

с) дигар сабабҳои раддияҳо – 8 адад (17,8%).

Ҳамин тариқ, маълумотҳои пешниҳодшуда талаботро ба қоидаҳои барои дароз кардани эътибори патент ба ихтирооти марбут ба маводҳои доруворӣ, пеститсидҳо ва агрохимикатҳо нишон медиҳанд. Қоидаҳои мазкурро чӣ соҳибони ҳуқуқ аз хориҷа, ва чӣ ватанӣ истифода мебаранд.

Бо назардошти гуфтаҳои боло ва бо мақсади омӯختани фикру мулоҳизаҳои шахсони манфиатдор саволнома тартиб дода шуд, ки дар он нӯҳ савол оид ба тамдид намудани мӯҳлати эътиборнокии ҳуқуқи истисноӣ ба ихтирооти марбут ба маводҳои доруворӣ, пеститсидҳо ё агрохимикатҳо иборат аст. Саволнома аз саволҳои иборат буд, ки ба шартҳои тамдид кардан, рӯйхати объектҳо барои тамдид кардан, мӯҳлатҳо барои тамдид кардан, миқдори тамдидкунӣ, тааллуқ доранд.

Саволнома рӯйхати зерини саволҳоро дошт.

1. Оё қоидаҳои тамдид кардани дархостҳо барои ихтироъ, ки ба маводҳои доруворӣ, пеститсидҳо ва агрохимикатҳо тааллуқ доранд, зарар аст?

2. Оё шумо аз намудҳои объектҳои тамдидшаванда (маводҳои доруворӣ, пеститсидҳо, агрохимикатҳо) қаноатманд ҳастед?

3. Оё шумо аз мӯҳлат барои тамдид кардан қаноатманд ҳастед?

4. Оё шуморо намудҳои ихтироотҳои, ки мӯҳлати эътиборнокии онҳо тамдид карда мешавад, (истифодабарии маҳсулот, маҳсулот (комбинатсия, пайвастигии кимиёвӣ, ҳосилаи пайвастигии маълуми кимиёвӣ, композитсия) қаноатманд мекунанд?

5. Оё дар бораи тамдид кардани патент эътироз овардан лозим аст?

6. Қадом шакли ҳимояи ҳуқуқи афзалтар мебошад?

7. Оё шумо таҷрибаи тамдидкуниро дар Русия ва ғайри ин хориҷа доред?

8. Оё шумо чунин меҳисобед, ки принсипи «як шаҳодатномаи бақайдгирӣ – як патент» бояд риоя шавад?

9. Оё мӯҳлати пешниҳод кардани ариза дар бораи тамдид намудани мӯҳлати эътиборнокии патент ба ихтироот, ки вобаста ба маводи доруворӣ, пеститсид ё агрохимикат кифоя аст?

Саволҳои дар боло нишон шуда чор варианти ҷавоб доштанд – «Ҳа», «Не», «Дигар», «Варианти худро нишон диҳед».

Ба ғайр аз саволҳои асосии дар боло нишон шуда, дар саволнома саволи иловагӣ дода шуд: «Мӯҳлати беҳтарин барои пешниҳоди дархост барои тамдид намудани патент, ки ба маводи доруворӣ, пеститсид, агрохимикат тааллуқ дорад, қадом аст?» Ҳамчун посух бояд яке аз бандҳои бо нишондоди давраи вақти зарурӣ барои супоридани дархост дар бораи тамдид намудани мӯҳлати эътиборнокии патент (30 рӯз, 6 моҳ, 12 моҳ ва ғайри ин варианти худро нишон додан) интихоб кардан лозим буд.

Саволномаи мазкур ба ширкатҳои ваколатдорони патентӣ, ки бо ихтироотҳои алоқаманд мебошанд, ба ширкатҳои пешбари дорусозӣ, чӣ ватанӣ, ва чӣ хориҷӣ, ва инчунин иттиҳодияҳои истеҳсолкунандагони дорусозӣ, фиристода шуд. Ҳамагӣ 21 саволнома фиристода шуд.

Натиҷаҳои дар рафти пурсиш ба даст оварда шудаанд, тамоюлҳои зеринро нишон медиҳанд.

Аксарияти пурсидашудагон (85%) зарурати тамдид намудани мӯҳлати эътиборнокии ҳуқуқи истисноиро ба ихтирооти марбут ба маводи доруворӣ, пеститсидҳо, агрохимикат ва патенти ихтироъ, ки ин ҳуқуқро шаҳодат мекунанд, тасдиқ карданд.

Бо натиҷаҳои дигар корҳои илмиву тадқиқоти Муассисаи Федералии Давлатии Буҷавии (МФБЧ) ДФМС дар сомонаи расми МФБЧ ДФМС дар боби «Фаъолияти илмӣ» шинос шудан мумкин аст.

1. Тақрибан 69% пурсидашудагон, ки дар пурсиш ширкат варзиданд, таҷрибаи тамдид намудани эътиборнокии ҳуқуқи истисноӣ ба ихтирооти марбут ба маводҳои доруворӣ, пеститсид ва ё агрохимикатро дар Русия ва ё хориҷа доштанд, дар ҳоле ки 31% дар ин соҳа таҷрибаи мустақил надоштанд.

2. Аксарияти пурсидашудагон (85%) зарурати тамдид намудани мӯҳлати эътиборнокии ҳуқуқи истисноиро ба ихтирооти марбут ба маводи доруворӣ, пеститсидҳо, агрохимикат ва патенти ихтироъ, ки ин ҳуқуқро шаҳодат мекунад, тасдиқ карданд.

3. Зиёда аз 90% пурсидашудагон аз навъҳои маҳсулотҳо (маводҳои доруворӣ, пеститсидҳо, агрохимикат), ки мӯҳлати эътиборнокии ҳуқуқи истисноии ихтироъро тамдид кардан мумкин аст, қаноатманд мебошанд.

4. Дар айни замон мӯҳлати тамдид намудани мӯҳлати эътиборнокии ҳуқуқи истисноӣ ба ихтироъ 5 солро ташкил мекунад, ки 62% пурсидашудагонро қонеъ мекунад, 15% ба тарафдорӣ то 10 сол зиёд кардани ин мӯҳлат, 8% ба тарафдорӣ то 2 сол ин мӯҳлат кам карда шавад, 8% – ҳуди воқеаи дароз кардани мӯҳлати эътиборнокии патентро аслан рад карданд, 7% – барои ҳисоби инфиродӣ бо назардошти давраи байни санаи пешниҳоди дархост барои гирифтани патент ва санаи гирифтани иҷозатномаи аввал изҳори ақида карданд.

5. Тадқиқот оид ба қаноатмандӣ аз намудҳои ихтироот (маҳсулот, аз ҷумла пайвастиҳои кимиёвӣ, ҳосилаҳои пайвастиҳои кимиёвӣ маълум, мувофиқ будан, композитсия ва истифодабарии маҳсулот), ки ба онҳо мӯҳлати ҳуқуқи истисноӣ ба ихтироот метавонад дароз карда шавад, нишон дод, ки 69% пурсидашудагон аз намудҳои ихтироотҳо, ки мӯҳлати эътиборнокии ҳуқуқи истисноӣ ба онҳо дароз карда мешавад, қаноатманд мебошанд, 31% бо навъҳои ихтироот, ки ба онҳо мӯҳлати ҳуқуқи истисноӣ ба ихтироот дароз карда мешавад, изҳори норозигиро баён карданд.

6. Дар мавриди қаноатмандӣ аз тартиби мавҷудай баҳс дар бораи тамдиди ҳуқуқи истисноӣ ба ихтироъ ва эътибори патенти иловагӣ, ки онро тасдиқ мекунад, 62% пурсидашудагон посухи мусбат доданд, 31% розӣ нестанд, ки 50% аз онҳо пешниҳод кардаанд, ки ба тартиби қаблӣ баррасӣ дар Суди моликияти зеҳнӣ баргардонда шавад, зеро онҳо аз тартиби ҷорӣ Роспатент қаноатманд нестанд.

7. Патенти иловагӣ ҳамчун шакли феълии ҳифзи ҳуқуқи ихтироъҳо дар Федератсияи Русия дар ҷараёни васеъ кардани ҳуқуқи истисноӣ ба ихтирооти марбут

ба маводҳои доруворӣ, пеститсидҳо ё агрохимикатҳо талаботи 69% пурсидашудагонро қонеъ мекунад, 23% пурсидашудагон ҷонибдориро барои дароз кардани даъвоҳои инфиродӣ баён карданд, 8% тарафдори истифода бурдани тамдиди патент ҳамчун як шакли ҳифзи ҳуқуқи ихтироот дар ҷараёни васеъ кардани ҳуқуқи истисноӣ ба ихтироъ (чунон ки дар доираи ҳуқуқҳои хориҷӣ) мебошанд.

8. Ба саволе, ки оё принсипи «як шаҳодатномаи бақайдгирӣ – як патенти иловагӣ» бояд риоя шавад, 62% пурсидашудагон ҷавоби манфӣ доданд, 38% ҷавоби мусбат доданд.

9. Дар посух ба саволи пурсиш оид ба кифоя будани мӯҳлати мавҷуда (6 моҳ), ки барои пешниҳоди ариза дар бораи тамдиди мӯҳлати ҳуқуқи истисноӣ муқаррар шудааст ба ихтирооти марбут ба маводи доруворӣ, пеститсид ва ё агрохимикат, 69% пурсидашудагон «ҳа» посух додаанд, 15% гуфтаанд, ки «ба 12 моҳ зиёд карда шавад», 8% гуфтанд, ки «то 3 моҳ кам карда шавад», 8% гуфтанд, ки «ҳуди меъёрҳо дар бораи тамдид намудани мӯҳлати патентро аз байн бардошта шаванд».

Ҳамин тариқ, дар маҷмӯъ зеринро метавон муайян кард:

1. Қоидаҳои тамдид намудани мӯҳлати эътиборнокии мӯҳлати патент барои ихтироъ, ки ба маводҳои доруворӣ, пеститсидҳо ва агрохимикатҳо тааллуқдоранд, талаботҳои зиёд дорад. Аксарияти пурсидашудагон (85%) зарурати мавҷудияти ин ниҳодро медонанд. Дар давраи вақт аз соли 2015 то 2023 миқдори зиёди дархостҳо барои тамдид кардани мӯҳлати эътиборнокии супорида шудааст (284).

2. Дар ФР механизми беҳамтои тамдидкунӣ истифода бурда мешавад, ки дар ҷудокунӣ патенти иловагӣ барои ихтироъ асос ёфтааст. Инчунин ба ниҳод барои дароз кардани эътибори патенти ихтирооти марбут ба маводи дорувор, мафҳуми «мутобиқати комил» дар робита ба муқоисаи шаҳодатномаи бақайдгирии маҳсулоти доруворӣ ва ҳалли техникийи патентӣ ҷорӣ карда шудааст.

3. Соҳибони ҳуқуқ аз намудҳои маҳсулотҳо (маводи доруворӣ, пеститсидҳо, агрохимикатҳо), ки ба онҳо мӯҳлати эътиборнокии ҳуқуқи истисноии ихтироот дароз карда мешавад, инчунин мӯҳлати тамдид ва навъҳои ихтироот, ки мӯҳлати эътиборнокии ҳуқуқи истисноии ихтироъро ба онҳо метавонад дароз карда шавад, изҳори қаноатмандӣ карданд.

4. Соҳибони ҳуқуқро инчунин мӯҳлат қаноатманд мекунад – 6 моҳ, ки барои пешниҳод кардани дархост дар бораи тамдид намудани мӯҳлати эътиборнокии ҳуқуқи истисноӣ ба ихтирооти марбут ба маводи доруворӣ, пеститсидҳо ё агрохимикат тааллуқ дорад, муқаррар шудааст.

5. Аксари соҳибони ҳуқуқи муаллиф аз принсипи «як шаҳодатномаи бақайдгирӣ – як патенти иловагӣ» қаноатманд нестанд. Принсипи мазкур бо маҳдудияти эҳтимолии татбиқи ба истилоҳ стратегияи навсозӣ алоқаманд аст [9, 10], ки тавассути ихтирооти марбут ба маҳсулотҳои доруворӣ амалӣ карда мешавад.

Маълум аст, ки барои бомуваффақият истифода бурдани ихтироъҳо дар бозори дорусозӣ таносуби манфиатҳои байни истеҳсолкунандагони доруҳои инноватсионӣ ва истеҳсолкунандагони ҷенерикҳоро ба назар гирифтани

Маълум аст, ки барои бомуваффақият истифода бурдани ихтироъҳо дар бозори дорусозӣ таносуби манфиатҳои байни истеҳсолкунандагони доруҳои инноватсионӣ ва истеҳсолкунандагони ҷенерикҳоро ба назар гирифтани лозим аст.

лозим аст. Чунин ба ҳам мувофиқ кунандани манфиатҳо аз ҳисоби ҷӯркунии «бориқи» қонунгузорие, ки нисбат ба ниҳоди тамдид намудани муҳлати эътиборнокии патенти ихтироъ истифода мешавад, имконпазир аст.

Рӯйхати адабиётҳо

1. Благополучная, К. В. Единая патентно-правовая охрана изобретений на территории Таможенного союза России, Беларуси и Казахстана как средство его инновационного развития: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03 / Благополучная Камила Владимировна. – М., 2013. – 130 с.
2. Мотина, Д. В. Продление срока действия исключительных прав на изобретение, относящееся к лекарственному средству / Д. В. Мотина // Интеллектуальная собственность: взгляд в будущее: Сборник материалов II Международной научной конференции молодых ученых. В 2 частях, Москва, 29 апреля 2020 года / под ред. О. А. Флягиной. Часть 1. – Москва: Российская государственная академия интеллектуальной собственности, 2020. – С. 169–178.
3. Кирий, Л. Л. Обзор нормативного регулирования и практики предоставления дополнительного срока охраны изобретению / Л. Л. Кирий, Е. И. Горячева, Д. П. Бондаренко. – М.: Патент, 2008. – 22 с.
4. Соболев, А. Ю. Продление срока действия исключительных прав и патента на изобретение, относящееся к лекарственному средству, пестициду или агрохимикату, – кто виноват и что делать? / А. Ю. Соболев / Изобретательство. – 2009. – Т. 9, № 8. – С. 27–40.
5. Михайлов, А. В. «Резиновые» патенты: российская практика фивольного продления патентов на лекарственные средства / А. В. Михайлов // Патентный поверенный. – 2013. – № 4. – С.20–25.
6. Семенов, В. И. Продление срока действия исключительного права на изобретение, относящееся к лекарственному средству, пестициду и агрохимикату / В. И. Семенов, Н. Б. Лысков, Е. Б. Гаврилова // Патенты и лицензии. – 2017. – № 8. – С. 10–19.
7. Пиличева А. В. Лекарственные средства как объекты патентных прав: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03 / Пиличева Анна Владимировна. - М., 2015. – 222 с.
8. Балашова, А. И. Правовой механизм продления срока патентной монополии на изобретения / А. И. Балашова // Интеллектуальная собственность. Промышленная собственность: научно-практический журнал. – 2024. – № 5. – С. 56–62.
9. Полякова, А. А. Стратегия обновления и применение изобретения по определенному назначению / А. А. Полякова, Н. Б. Лысков // Патенты и лицензии. Интеллектуальные права. – 2024. – № 8. – С. 21–29.
10. Назина, Е. Е. Дополнительный патент на изобретение: возможности и проблемы / Е. Е. Назина // Патентный поверенный. – 2017. – № 1. – С. 35–42.
11. Малахов, Б. А. Особенности оспаривания продления патентов в РФ / Б. А. Малахов, Н. А. Айрапетов // Журнал Суда по интеллектуальным правам. – 2022. – № 1 (35). – С. 97–102.
12. Куминова, А. А. Продление срока действия исключительного права на изобретение и дополнительные патенты. Процессуальные аспекты / А. А. Куминова // Интеллектуальные права в цифровую эпоху: избранные аспекты. – Москва: Федеральное государственное бюджетное образовательное учреждение высшего образования «Государственный академический университет гуманитарных наук». – 2023. – С. 380–391.

Маълумот дар бораи муаллифон

Андрей Львович Журавлев, номзади илмҳои ҳуқуқӣ, сардори Маркази байналмилалӣ кооператсияи МФДБ «Донишкадаи федералии моликияти саноатӣ» (Москва, соҳили Бережковская, х. 30, корп. 1); AZhuravlev@rupto.ru
Николай Борисович Лысков, сардори Маркази кимӣ, биотехнологияи тиббии МФДБ «Донишкадаи федералии моликияти саноатӣ» (Москва, соҳили Бережковская, х. 30, корп. 1) ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4655-9275>, SPIN-памз: 9975-5097; otd1463@rupto.ru
Татьяна Алексеевна Беззаботнова, сардори шӯъбаи назорати эътиборнокии патентҳои МФДБ «Донишкадаи федералии моликияти саноатӣ» (Москва, соҳили Бережковская, х. 30, корп. 1); SPIN-памз: 7132-9130; bezzabotnova@rupto.ru
Наталья Владимировна Алисова, корманди калони илмӣ МФДБ «Донишкадаи федералии моликияти саноатӣ» (Москва, соҳили Бережковская, х. 30, корп. 1); ORCID: <https://orcid.org/0009-0004-2825-2610>, SPIN-памз: 4565-9334; natalia.alisova@rupto.ru

Саҳми арзшудаи муаллифон

Ҳамаи ҳаммуаллифон дар концепсия, гузаронидани тадқиқот ва омодагосозии мақола саҳми назаррасро гузоштанд, нусхаи ниҳоии онро пеш аз нашр хонданд ва тасдиқ карданд.

А. Л. Журавлев – концептуализатсия, методология, гузарондани тадқиқот, эҷоди дастнавис ва таҳрири он.
Н. Б. Лысков – концептуализатсия, методология, гузарондани тадқиқот, эҷоди дастнавис ва таҳрири он.
Н. В. Алисова – эҷоди дастнавис ва таҳрири он, гузарондани тадқиқот.
Т. А. Беззаботнова – омодагосозии маълумотҳои оморӣ.

References

1. Blagopoluchnaya, K. M. (2013), Unified patent and legal protection of inventions in the territory of the Customs Union of Russia, Belarus, and Kazakhstan as a means of its innovative development. Cand. Sci. Thesis, Russian State Institute of Intellectual Property, Moscow, Russia.
2. Motina, D. V. (2020), Extension of the term of exclusive rights for inventions related to medicinal products. In *Intellectual Property: A Look into the Future: Proceedings of the II International Scientific Conference of Young Scientists*, Russian State Academy of Intellectual Property, Moscow, Part 1, pp. 169–178.
3. Kiriya, L. L., Goryacheva, E. I. & Bondarenko, D. P. (2008), *Obzor normativnogo regulirovaniya i praktiki predostavleniya dopolnitel'nogo sroka ohrany izobreteniyu* [Overview of regulatory framework and practices for granting additional protection for inventions]. Patent, Moscow, Russia.
4. Sobolev, A. Y. (2009), "Extension of the term of exclusive rights and patents for inventions related to medicinal products, pesticides, or agrochemicals – who is to blame and what to do?", *Inventiveness*, no 9 (8), pp. 27–40.
5. Mikhailov, A. V. (2013), "Rubber" patents: Russian practice of frivolous patent extension for medicinal products", *Patent Attorney*, no 4, pp. 20–25.
6. Gavrilo, E. B., Semenov, V. I., & Lyskov, N. B. (2017), "Extension of the term of exclusive rights for inventions related to medicinal products, pesticides, and agrochemicals", *Patents and Licenses*, no 8, pp. 10–19.
7. Pilicheva, A. V. (2015), Medicinal products as an object of law. Cand. Sc. Thesis, Federal State Research Institution "Institute of Legislation and Comparative Law under the Government of the Russian Federation", Moscow, Russia.
8. Balashova, A. I. (2024), "Legal mechanism for extending the patent monopoly on inventions. Intellectual Property", *Industrial Property: Scientific and Practical Journal*, no 5, pp. 56–62.
9. Polyakova, A. A., & Lyskov, N. B. (2024), "Strategy for updating and applying inventions for a specific purpose", *Patents and Licenses. Intellectual Rights*, no 8, pp. 21–29.
10. Nazina, E. E. (2017), "Additional patent for an invention: Opportunities and challenges", *Patent Attorney*, 1, pp. 35–42.
11. Malakhov, B. A., & Airapetov, N. A. (2022), "Features of challenging patent extensions in the Russian Federation", *Journal of the Intellectual Property Court*, no 1 (35), pp. 97–102.
12. Kuminova, A. A. (2023), "Extension of the term of exclusive rights for inventions and additional patents: Procedural

aspects", in *Intellectualnye prava v cifrovuyu epohu: izbrannye aspekty* [Intellectual Rights in the Digital Age: Selected Aspects], Federal State Budgetary Educational Institution of Higher Education "State Academic University of Humanities", Moscow, pp. 380–391.

Information about authors

Andrey L. Zhuravlev, Cand. Sci. (Law), Head of the FIPS International Cooperation Center of the Federal Institute of Industrial Property (Moscow, Berezhkovskaya emb., 30, bld.1); AZhuravlev@rupto.ru

Nikolay B. Lyskov, Head of the Center for Chemistry, Biotechnology and Medicine of the Federal Institute of Industrial Property (Moscow, Berezhkovskaya emb., 30, bld. 1); ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4655-9275>, SPIN-code: 9975-5097; otd1463@rupto.ru

Tatiana A. Bezzabotnova, Head of FIPS Patent Validity Control Department of the Federal Institute of Industrial Property (Moscow, Berezhkovskaya emb., 30, bld. 1); SPIN-code: 7132-9130; bezzabotnova@rupto.ru.

Natalia V. Alisova, Senior Researcher of the Federal Institute of Industrial Property (Moscow, Berezhkovskaya emb., 30, bld.1); ORCID: <https://orcid.org/0009-0004-2825-2610>, SPIN-code: 4565-9334; natalia.alisova@rupto.ru

Contribution of the authors

All the authors made a significant contribution to the development of the concept, research and preparation of the article, read and approved the final version before publication.

A. L. Zhuravlev – conceptualization, methodology, conducting research, manuscript writing and editing.

N. B. Lyskov – conceptualization, methodology, conducting research, manuscript writing and editing.

N. V. Alisova – manuscript creation and editing, conducting research.

T. A. Bezzabotnova – preparation of statistical data.

Муаллифон дар бораи набудани ҳеҷ гуна бархӯрдии манфиатҳо изҳор мекунанд.

The authors declare no conflict of interests.

Ба редакция дар санаи 21.01.2025 ворид шуд
Пас аз баррасиҳо дар санаи 24.02.2025 аз нав дида баромада шудааст
Дар санаи 26.02.2025 барои нашр қабул карда шуд

3

ХИЗМАТРАСОНИҲОИ ЭЛЕКТРОНИИ
МАЪЛУМОТҲОИ ПАТЕНТӢ

Мақолаи илмӣ

Original article

ТУД 347.77:026
EDN <https://elibrary.ru/lemwdv>Хусусиятҳои сохтани экосистемаи
самараноки рақамии моликияти зеҳнӣ**Владимир Олегович Сиротюк,**
Институти муаммоҳои идоранамоии АИР
vsirotyuk@ipu.ru

Шарҳи мухтасар: Дар шароити рақамикунонии миқёси васеи иқтисоди ФР, масъалаҳои рақамикунонии системаи идоракунии моликияти зеҳнӣ (МЗ), ки аз ҳал кардани масъалаҳо оид ба сохтани фондҳои рақамии иттилоотии МЗ ва экосистемаҳои рақамии МЗ (ЭСР ва МЗ) муҳим мебошанд. Дар баробари ин равишҳо, усулҳо ва воситаҳои муассир аз рӯи меъёрҳои додашуда сохтани ЭСР ва МЗ камтар омӯхташуда мебошанд. Ҳадафи кори мазкур аз тартиб додани талабот барои сохтани ЭСР ва МЗ, муайян кардани мақсадҳо, масъалаҳо ва вазифаҳои ЭСР ва МЗ-и самаранок иборат мебошад. Барои ин мафҳум ЭСР ва МЗ қорӣ карда шуд, меъёрҳои самаранокӣ ва нишондодҳои сифати ташкилкунӣ, ҳамроҳ кардан ва рушди он ифода карда шуданд. Намунаи хизматрасонии идоракунии давраи ҳаёти маҳсулоти патентӣ ва иттилоотӣ пешниҳод карда шуд. Технология дастгирии самараноки иттилоотии қарорҳои аз ҷониби истифодабарандагони системаи идоракунии рақамии моликияти зеҳнӣ қабулшуда баррасӣ карда мешавад. Дар натиҷаи ҳалли вазифаҳои дар кори мазкур гузошташуда, самаранокӣ ва сифати идоракунии давраи ҳаёти дороиҳои МЗ, фаъолияти ихтироъкорон, ташкилотҳои патентӣ, илмӣ-тадқиқотӣ ва таълимӣ ва дигар субъектҳои системаи идоракунии МЗ такмил дода мешавад. Равишҳо, моделҳо ва усулҳои пешниҳодшуда дар бунёди ЭСР ва МЗ фазои мумайизӣ ва иттилоотии Авруосиё истифода бурда шудаанд. Натиҷаҳои гирифташуда барои мумайизон ва мутахассисон дар соҳаи таҳия ва истифодабарии системаҳои идоракунии системаи рақамии иттилоотӣ муфид хоҳанд буд.

Калимаҳои асосӣ: системаи рақамии идоракунии моликияти зеҳнӣ, экосистемаи рақамии моликияти зеҳнӣ, фонди рақамии иттилоотии моликияти зеҳнӣ, манбаъи додаҳо маълумотҳои патентӣ, манбаъи додаҳо маълумотҳои ғайрипатентӣ, манбаъи додаҳои сермавзӯ.

Барои иқтибос: Сиротюк В. О. Хусусиятҳои сохтани экосистемаи самараноки рақамии моликияти зеҳнӣ // Ахбороти ДФМС. 2025. Ҷ. 4, № 1 (11). С. 48-53.

Features of building an effective digital
ecosystem of intellectual property**Vladimir O. Sirotjuk**Institute of Control Sciences of Russian Academy of Sciences
vsirotyuk@ipu.ru

Abstract: in the context of large-scale digitalization of the Russian economy, the issues of digitalization of the intellectual property (IP) management system are relevant, including solving the problems of building digital information funds of IP and digital IP ecosystems (DES IP). The least studied in this regard are the approaches, methods and tools for building effective DES IP according to the specified criteria. The purpose of this work is

to formulate requirements for the creation of DES IP, define the goals, objectives and functions of an effective DES IP. For this purpose, a definition of DES IP is introduced, efficiency criteria and quality indicators of its formation, maintenance and development are formulated. A service model for managing the life cycle of patent information products is proposed. An effective technology for information support of decisions made by users of the digital IP management system is considered. As a result of solving the problems set in the work, the efficiency and quality of managing the life cycle of IP objects, the work of inventors, patent, research and educational organizations and other entities of the IP management system are increased. The proposed approaches, models and methods were used in building the DES IP of the Eurasian expert information space. The obtained results will be useful to experts and specialists in the field of development and use of digital information system management systems.

Keywords: digital intellectual property management system, digital ecosystem of intellectual property, digital intellectual property information fund, patent information database, non-patent information database, polythematic database.

For citation: Sirotyuk V. O. Features of building an effective digital ecosystem of intellectual property // Bulletin of Federal Institute of Industrial Property. 2025. Vol. 4, No 1 (11): 48–53 (In Russ.).

Муқаддима

Рақамкунони идораи моликияти зеҳнӣ (МЗ) зарурати гузариш ба намудҳо, усулҳо ва технологияҳои иттилоотии (ТИ) навро барои татбиқи равандҳои бизнес, идоракунӣ ва тарзҳои истеҳсолот ва истифодабарии маҳсулоти иттилоотии патентӣ ва пешниҳоди хидматҳое, ки ба талаботи истифодабарандагон ҷавобгӯ буда, давраи ҳаёти объектҳои МЗ фаро мегиранд, талаб мекунад [1-3].

Системаи рақамии идоракунии МЗ (ЭСР ва МЗ), ки дар натиҷаи табдилдиҳии системаи анъанавии идоракунии МЗ ташаккул ёфтааст, таъсиси фонди иттилоотии рақамии МЗ (ФИР МЗ) ва ташкили экосистемаи рақамии моликияти зеҳнӣ (ЭСР ва МЗ), таъмини ҳамгирии захираҳои иттилоотии патентӣ, хизматрасониҳо, маҳсулотҳо ва хизматрасониҳои субъектҳоро дар доираи системаи идоракунии моликияти зеҳнӣ фаро мегирад.

Бунёди системаи ЭСР ва МЗ боиси баланд бардоштани самаранокӣ ва сифати кори ихтироъкорон, олимон, намояндагони патентӣ, ташкилотҳои илмиву тадқиқоти ва таълимӣ ва дигар субъектҳои системаи идоракунии МЗ мегардад.

НШарти зарурии бунёди ЭСР ва МЗ муассир дастрас будан, инчунин мукамалӣ, мувофиқат ва мувофиқати маҷмӯаҳои иттилоотии патентӣ ва ғайрипатентӣ, ки дар базаи маълумотҳои (БМ) ФРИМЗ нигоҳдошта мешаванд, ки масъалаҳои сохтмон ва муносибкунони онҳо дар манбаъ баррасӣ шудаанд [3].

ЭСР ва МЗ бояд ҳамкориҳои мутақобилаи оптималии субъектҳои системаи идоракунии МЗ тибқи меъёрҳои

муайяни самаранокӣ ва нишондиҳандаҳои самаранокӣ таъмин намояд. Ин таҳия ва пешбурди намунаҳои хизматрасонии истеҳсолот ва тижоратикунони маҳсулоти патентӣ ва иттилоотии марбут ба моликияти зеҳнӣ, инчунин такмил додани муносибатҳои иқтисодии байни субъектҳои системаи идоракунии моликияти зеҳнӣ, ки ба қонеъ гардонидани талаботи муштариён бо роҳи таъмини онҳо бо натиҷаҳои қор бо онҳо дар тамоми марҳилаҳои давраи ҳаёти маҳсулот/хизматрасонӣ, яъне амиқ дарки муштарӣ нигаронида шудааст, талаб мекунад. Ин маънои онро дорад, ки ЭСР ва МЗ бояд дар асоси принципҳои тавачҷӯи муштариён ва ҳамаҷониба, дар асоси меъёри самаранокӣ дар вақти ҳадди ақали қоркарди дархостҳои истифодабарандагон ва ташаккули манбаъи маълумотҳои сермавзӯӣ (ММСМ) таъсис дода шавад.

Мавзӯи бунёди ЭСР ва МЗ ва ҳатто бештар аз он, сохтани экосистемаи оптималии МЗ дар асоси меъёрҳои додасуда дар айни замон кам омӯхта мебошад. Дар нашрияҳои камшуморе, ки ба масъалаҳои табдилдиҳии рақамии системаи идоракунии МЗ бахшида шудаанд, ба масъалаҳои ташаккули ЭСР ва МЗ ва ё умуман аҳамият дода намешавад, ё бидуни баррасии мушкилот ва вазифаҳои сохтмони онҳо зикр шудаанд. Дар баробари ин, ҳуди экосистемаи МЗ, чун қоида, ба таври умумӣ бе назардошти хусусиятҳои таснифотҳои фаъолияти патентӣ ва иттилоотӣ, хусусиятҳои ҳамкориҳои субъектҳои МЗ ва ТИ патентӣ ва платформаҳои рақамӣ, ки дар ин раванд истифода мешаванд, тавсиф карда мешавад [4, 5].

Дар мақолаи мазкур таърифи экосистемаи моликияти зеҳнии рақамӣ қори шудаанд, талаботҳои ташаккули онро баррасӣ шуданд, ҳадафҳо, масъалаҳо ва вазифаҳои ЭСР ва МЗ таҳия мекунад, меъёрҳои самаранокӣ ва нишондиҳандаҳои сифати ЭСР ва МЗ пешниҳод мекунад. Тавачҷӯи маҳсус барои баррасӣ намудани хусусиятҳои яке аз нишондиҳандаҳои муҳими ЭСР ва МЗ – нишондиҳандаи мавҷудияти маълумот ва хизматрасониҳо дода мешавад. Тарзҳои бунёди ММСМ ТИ самаранокӣ дастгирии иттилоотии истифодабарандагони ЭСР ва МЗ пешниҳод шуданд.

Бунёди системаи ЭСР ва МЗ боиси баланд бардоштани самаранокӣ ва сифати кори ихтироъкорон, олимон, намояндагони патентӣ, ташкилотҳои илмиву тадқиқоти ва таълимӣ ва дигар субъектҳои системаи идоракунии МЗ мегардад.

Бунёди ЭСР ва МЗ бояд дар асоси меъмурии системаҳои кушода амалӣ карда шавад, ки интиқоли додаҳо ва барномаҳо, мобилии истифодабарандагон, дастрасии додаҳо ва қобилияти ҳамкориро таъмин мекунад.

1. Маҳфуми ЭСР МЗ. Талаботҳо ва ҳадафҳои бунёд кардан. Масъалаҳо ва вазифаҳои ЭСР

Биёед таърифи экосистемаи рақамии МЗ-ро ворид мекунем.

ЭСР МЗ гуфта шабақаҳо ТИ, платформаҳои рақамӣ ва хидматрасонии ба ҳам алоқамандро дар назар дорем, ки ҳамкориҳои самарабахши субъектҳои зеҳниро бо мақсади истифодаи оптималии захираҳои моддӣ, молиявӣ, иҷтимоӣ, маърифатӣ (даркшаванда), меҳнатӣ, илмӣ, патентӣ ва иттилоотӣ ва дигар захираҳо ба даст овардан, бақайдгирӣ, ҳифз ва истифодабарии натиҷаҳои фаъолияти зеҳнӣ (НФЗ) таъмин мекунад.

ЭСР МЗ чузъи платформаи умумии рақамии системаи идоракунии ЗС мебошад. Он бояд дастрасии муассир, бидуни монеа ва бехатари рақамиро ба ММ-и ФРИМЗ бо мақсади чуштучӯи иттилоот, ташкил кардан ва истифода бурдани ММСМ ҳангоми иҷроиши кори илмиву тадқиқотӣ (КИТ) ва кори амаливу конструкторӣ (КАК), баррасии дархостҳо ва қабули қарорҳо оид ба патентпазирии онҳо; дастрасӣ ба платформаҳои рақамӣ, IT ва хидматҳои субъектҳои МЗ барои ҳалли мушкилоти идоракунии равандҳои тиҷоратӣ дар иттилооти патентӣ ва фаъолияти истеҳсолӣ ва иқтисодӣ таъмин намояд.

Омилҳои мазкур бунёди сохтори тақсимшудаи иттилоотӣ ва назорати ФРИМЗ-ро муайян мекунад, ки ҳамкориҳои фаврии иртиботиро байни субъектҳои системаи идоракунии МЗ ҳангоми гирифтани НФЗ ва ҳифзи онҳо, тиҷоратӣ ва интиқоли (таҷҳизонидани) объектҳои МЗ ба иқтисодиёт таъмин менамояд.

Талаботҳои мураттабшуда зарурати бунёди ЭСР МЗ-ро дар асоси модели хидматрасонии «Объекти МЗ (НФЗ) ҳамчун хизматрасонӣ», таъмин менамояд, ки қонеъ гардонидани самараноки талаботи субъектҳои МЗ дар тамоми марҳилаҳои давраи ҳаёти маҳсулот/хизматрасонӣ таъмин карда шавад.

Мақсади таъсис додан, ҳамроҳӣ намудан ва рушди ЭСР МЗ ин ҳамгироии захираҳои иттилоотии гуногунрангии патентӣ, хизматрасонӣ, маҳсулоти иттилоотӣ ва хизматрасониҳои субъектҳои МЗ дар сохтори ягона, аз ҷумла дар асоси абрӣ, муҳити рақамӣ, идоракунии дастрасӣ ба маълумоти ФРИМЗ мебошад.

Ҳадафҳои ЭСР МЗ пешниҳод намудани хизматрасониҳои ҳамаҷониба ва самараноки иттилоотӣ ва технологияҳои ба истифодабарандагони системаи

идоракунии МЗ ва таъмин намудан онҳоро бо маҳсулот ва хизматрасониҳои иттилоотии баландсифат мебошанд.

Барои ҳалли вазифаҳои мураттабшуда ЭСР МЗ вазифаҳои асосии зеринро иҷро мекунад:

- коммуникатсионӣ (байни равандҳо) байни субъектҳои системаи идоракунии МЗ (мумайизон, ҷомеаи илмӣ, довталабон, дорандагони патентҳо, ташкилотҳо, корхонаҳо ва ғайраҳо) ҳангоми гирифтани НФЗ ва додани ҳуҷҷатҳои муҳофизатӣ ба объектҳои МЗ. Функсияи коммуникатсия тавассути дастрасӣ ба шабакаи ТИ бо ҳам алоқаманд, маҳсулот ва хизматрасониҳои иттилоотӣ, ки субъектҳои системаи идоракунии МЗ пешниҳод мекунад, амалӣ карда мешавад;
- иттилоотӣ барои дастгирии қарорҳое, ки аз тарафи мумайизон қабул карда мешавад, ва инчунин барои иҷроиши масъалаҳои илмӣ ва техникӣ, меъёриву маълумотдиҳӣ ва дигар намудҳои масъалаҳо. Функсияи иттилоотӣ тавассути дастрасӣ, чуштучӯӣ ва истифодабарии маълумоти ММ ФРИМЗ, ташаккули ММ сермавзӯӣ мувофиқи дархостҳои истифодабарандагон иҷро мешавад;
- интиқоли барои қорӣ намудани (интиқол додани) объектҳои сохташавандаи МЗ ба иқтисодиёт, тиҷораткунонии объектҳои МЗ. Сохтмони чузъи интиқол бо истифода бурдан аз намунаи хидматрасонии «Объекти МЗ (НФЗ) ҳамчун хизматрасонӣ» амалӣ карда мешавад.

Бунёди ЭСР ва МЗ бояд дар асоси меъмурии системаҳои кушода амалӣ карда шавад, ки интиқоли додаҳо ва барномаҳо, мобилии истифодабарандагон, дастрасии додаҳо ва қобилияти ҳамкориро таъмин мекунад. Риояи принципҳои системаҳои кушода ҳалли масъалаҳои ҳамкориҳои мутақобилаи додаҳо, системаҳо, маҳсулот ва хидматҳои субъектҳои МЗ, ки дар платформаҳои гуногуни дастгоҳиву барномавӣ (рақамӣ) амалӣ карда мешаванд, ҳамгироии захираҳои иттилоотӣ ва патентиро ба муҳити ягонаи сохтори абрӣ ба таври назаррас осон мекунад.

2. Меъёрҳои самараноки ва нишондиҳандаҳои сифати ЭСР МЗ

Меъёри умумии самаранокии сохтани ЭСР МЗ дараҷаи қонеъ гардонидани талаботи истифодабарандагон бо маҳсулот ва хизматрасониҳои иттилоотии аз ҷониби ЭСР пешниҳодшуда мебошад.

Меъёрҳои хусусии самаранокии ЭСР МЗ инҳо мебошанд: вақти ҳадди ақал барои расондани хидмат ба дархостҳои истифодабарандагон, ҳадди аксар пуррагии маълумот,

Нишондиҳандагони сифати ЭСР МЗ – таъмин намудани сатҳҳои муайян кардани пуррагӣ, эътимодноки, мутабиқат будан, саривақтӣ, ихтилоф набудан ва амнияти маълумотҳо ва хизматрасониҳо.

маҳсулот ва хизматрасониҳои пешниҳодшуда, қулай будани истифодабарии маҳсулот ва хизматрасониҳои субъектҳои МЗ дар асоси интерфейси ягона ва ғайраҳо.

Нишондиҳандагони сифати ЭСР МЗ – таъмин намудани сатҳҳои муайян кардани пуррагӣ, эътимодноки, мутобиқат будан, саривақтӣ, ихтилоф набудан ва амнияти маълумотҳо ва хизматрасониҳо.

Аз бисёр ҷиҳат, арзишҳои ин нишондиҳандаҳо аз нишондиҳандаҳои сифатии ММ патентӣ (ММП) ва ММ манбаи илмӣ ва техникии (ММ МИТ) ФРИМЗ вобаста мебошанд. Нишондодҳои онҳо инчунин аз усулҳои вобастаанд, ки барои дастрасӣ ба додаҳо ва хидматҳо, моделҳо ва усулҳои ташаккули сохторҳои пойгоҳи додаҳо ва таҳияи стратегия ва тактикаи ҷустуҷӯи иловагӣ дар ММП ва ММ МИТ истифода мешаванд. Ҳалли масъалаҳои мазкур дар сарчашмаҳо баррасӣ шудааст [3, 6].

Таснифотҳои нишондоди дастрасии маълумотҳо ва хизматрасониҳои ЭСР баррасӣ мекунем. Нишондиҳандаи дастрасии маълумотҳои ФРИМЗ, маҳсулотҳои патентиву иттилоотӣ ва хизматрасониҳои субъектҳои системаи идоракунии МЗ нишондиҳандаи муҳими сифати ЭСР МЗ мебошад, ки аз он дар навбати аввал пуррагӣ ва самаранокии ҷустуҷӯҳо ва тадқиқотҳои патентиву иттилоотӣ, ки истифодабарандагон мегузаронанд, вобастагӣ дорад. Нишондиҳандаи мазкур бо қобилияти гирифтани иттилооти зарурӣ, маҳсулот ва хизматрасониҳои иттилоотӣ барои ҳалли масъалаҳои аз ҷониби истифодабарандагон оид ба коркарди маълумот ва татбиқи равандҳои бизнес барои тарҳрезӣ, сохтан, татбиқи намудан, идора кардан, ҳамроҳи кардан ва рушди МЗ тавсиф карда мешавад. Бе назардошти талаботи сиёсати амнияти иттилоотӣ ва маҳдудиятҳои соҳибони иттилоот – субъектҳои МЗ, нишондиҳандаи дастрасӣ ба таври расмӣ бо роҳи ҳисоб кардани эътимоднокии роҳҳои дастрасӣ ба маълумотҳо арзёбӣ карда мешавад [6].

3. Дастигирии иттилоотии тамизи ЭСР МЗ

Тавре қаблан қайд карда шуд, яке аз функсияҳои ЭСР МЗ ин таъмин намудани дастигирии иттилоотии қарорҳои, ки аз тарафи мумайзон ва мутахассисони системаи идоракунии МЗ қабул карда мешаванд.

Дар кори мазкур тартиб ва технологияи дастигирии самарабахши иттилоотии истифодабарандагони системаи идоракунии МЗ пешниҳод карда шудааст, ки дар навбати аввал ба истифодаи равиши ММСМ ва дуюм, ба истифода бурдани усулҳои баррасии тамизи шабакавӣ, ки ҳамчун воситаи қабули қарорҳои ҳамоҳангшуда аз ҷониби мумайзон оид ба ихтирооти мушаххас асос ёфтааст, пешниҳод карда мешавад. Истифодабарии онҳо имконият медиҳад, ки самаранокӣ ва сифати хулосаҳои мумайзон баланд бардошта, вақти баррасии дархост ва қабул кардани қарор аз рӯи онҳо кам карда шавад [6, 7].

Тарзҳои ташаккулёбии ММ сермавзӯро (ММСМ) баррасӣ мекунем.

ММСМ аз тарафи субъектҳои системаи идоракунии МЗ, ки корҳои илмиву тадқиқотӣ ва амаливу конструкториро анҷом медиҳанд, дар натиҷаи гузаронидани

ҷустуҷӯҳои тибқи мавзӯи иттилоотии патентӣ дар ММ ФРИМЗ ва интиҳоб кардани маълумоти дахлдори патентӣ ва ғайрипатентӣ аз онҳо ташкил карда мешаванд.

ММСМ барои таҳияи ҳуҷҷатҳои марбут ба фаъолияти истеҳсолӣ ва хоҷагидорӣ субъект ва асосноккунии қарорҳои он: пешгӯӣҳо, барномаҳо, нақшаҳои тичоратӣ, нақшаҳои бунёд ва рушди иқтидорҳои истеҳсолӣ ва хизматрасонӣ; ҳуҷҷатҳои марбут ба ташаккул ва татбиқи сиёсати сармоягузорӣ; банақшагири ва ҳуҷҷатҳои техникӣ барои иҷроиши КИТ ва КАК; ҳуҷҷатҳо, ки вобаста бо арзёбии дараҷаи техникӣ ва сифати маҳсулот ва ғайра истифода бурда мешавад.

Сарфи назар аз гетерогени манбаъҳои маълумотҳо, ки барои ташкил кардани ММСМ истифода мешаванд, маълумот дар онҳо бояд ба истифодабарандагон дар шакли ягона, ки барои визуализатсия ва истифода бурдан қулай мебошад, пешниҳод карда шавад.

Сарфи назар аз гетерогени манбаъҳои маълумотҳо, ки барои ташкил кардани ММСМ истифода мешаванд, маълумот дар онҳо бояд ба истифодабарандагон дар шакли ягона, ки барои визуализатсия ва истифода бурдан қулай мебошад, пешниҳод карда шавад. Ин ҳамгирии маълумотро дар сатҳи мантиқии муаррифӣ талаб мекунанд, ки дастрасии ягонро ба онҳо таъмин мекунанд.

Дар робита ба ин, усули мувофиқтарин барои ЭСР МЗ-ро сохтани, ки ба талаботи истифодабарандагони ММСМ мувофиқат мекунанд, эҷоди онҳо ҳамчун манбаъҳои маълумотҳои федеративӣ (ММФ), дастрасиро ба манбаъҳои ММП ва ММ МИТ таъмин кардан, маълумотро аз онҳо дар асоси дархостҳои мавзӯӣ ва мантиқии ҳамгирии маълумотҳо гирифтани. Сохтори мантиқии ММФ схемаҳои ММ ФРИМЗ-ро муттаҳид мекунанд, ки аз онҳо маълумот барои ММСМ истихроҷ карда мешавад ва интерфейси ягонаи дастрасиро ба манбаъҳои иттилоотии патентӣ ва ғайрипатентӣ, ки мувофиқи қоидаҳои ҷустуҷӯ интиҳоб карда шудаанд, фароҳам оварда, аз истифодабарандагон хусусиятҳои дастрасии ҳар як манбаи маълумотро пинҳон мекунанд. Дар баробари ин ба истифодабаранда дастрасии ягона ба тамоми маҷмӯи маълумотҳои дода мешавад, ки воқеан дар манбаи асли боқӣ мемонанд.

Ташкил кардани ММСЗ дар меъморӣ ММФ як қатор бартарихоро дорад, ва маҳз: ММСЗ дар асоси танҳо маълумотҳои сарчашмаҳои ибтидоӣ ташаккул меёбад, ки мувофиқат ва ҳамоҳангии маълумотҳо, пуррагӣ ва мувофиқати маълумотҳо, кам кардани шумораи хатогиҳои маълумотҳоро кафолат медиҳад. Муносибати федеративӣ имконият медиҳад, ки манбаъҳои асосии иттилоотии истифодашаванда ба осонӣ васеъ карда

Предложенные модели и методы использовались при построении ЦЭС ИС евразийского экспертно-информационного пространства [1, 3], что позволило повысить эффективность и качество управления жизненным циклом объектов ИС

шаванд, ки барои баланд бардоштани пуррагӣ, самаранокӣ ва сифати ҷустуҷӯи иттилоот муҳим аст; сохтани ММСЗ дар дохили меъморӣ ММФ аз таҳиякунанда татбиқи расмиёти мураккаби муттаҳидсозии маълумотҳоро талаб намекунад.

Меъёрҳои асосии самаранокӣ синтези сохторҳои муносиби мантиқии ММСМ дар меъморӣ ФБД ин ҳадди ақали умумии хидматрасонии дархостҳои мавзӯӣ ба истифодабарандагони ЭСР МЗ, ҳадди ақали дарозии умумии роҳҳои дастрасии маълумотҳо мебошанд.

Бо дарназардошти гуфтаҳои боло, технологияи самаранокӣ дастгирии иттилоотии истифодабарандагони ЭСР МЗ дар асоси ташаккули ММСЗ дар меъморӣ ММФ ва истифодабарии усулҳои тамизи шабақавӣ аз тартибҳои асосии зерин иборат мебошад:

- масъалаҳоро оид ба гузаронидани тадқиқотҳои патентӣ ва иттилоотӣ ва илмӣ гузоштан;
- муайянкунии сарлавҳаҳои мавзӯӣ бо истифодабарии таснифотҳои Таснифоти байналмилалии патентӣ (ТБП) ва ТУД;
- интиҳоб кардани сарчашмаҳои маълумотҳо ва ММ ФРИМЗ барои гузарондани ҷустуҷӯӣ;
- ташаккул ва мутаносиб гардондани самаранокӣ сохтори ММСМ дар меъёри ММД мувофиқи меъёри додасуда;
- ҷустуҷӯӣ мавзӯиро гузарондан, ҷудокуни ва сарбории маълумоти мутаносиб ба ММФ;
- дастрасогиро ба истифодабарандагон ба ММФ пешниҳод кардан;
- визуализатсия ва коркарди иттилооти ММФ ва аз ҷониби мумайизон қарорҳои ҳамоҳангшударо (дастҷамъиро) қабул кардан.

Хулосаҳо ва хотима

Кор ба баррасии намудани мушкилотҳо ва вазифаҳо барои сохтани ЭСР МЗ бахшида шудааст, ки дар бунёди системаи иттилоотии рақамӣ МЗ нақши муҳим дорад.

Қайд карда шуд, ки барои идоракунии самаранокӣ давраи ҳаёти маҳсулот ва хизматрасониҳои иттилоотии патентӣ ЭСР МЗ бояд дар асоси модели «Объекти МЗ ҳамчун хизматгузорӣ» дар меъморӣ системаҳои кушода сохта шаванд.

Таърифи ЭСР МЗ ҷорӣ карда шуда, талаботҳо ба рои ташаккули он, ҳадафҳо, масъалаҳо ва вазифаҳои

экосистема баррасӣ шуда, меъёрҳои самаранокӣ ва нишондиҳандаҳои фаъолияти ЭСР МЗ пешниҳод карда шуданд.

Таҳлили хусусиятҳои нишондиҳандаи мавҷудияти маълумот ва хидматҳо, ки дар бунёди экосистемаи муассир нақши муҳим мебошад, гузаронида шуд.

Мушкилиҳо ва вазифаҳои ташаккули ММ сермавзӯӣ, ки барои таъмини иттилоотии қарорҳои коршиносон ва мутахассисон истифода мешаванд, баррасӣ карда шуданд. Усулҳои ташаккули сохторҳои муассири ММСМ дар меъморӣ ММ федеративӣ тавсиф карда шудаанд.

Технологияи самаранокӣ расонидани дастгирии иттилоотӣ ба истифодабарандагони ЭСР ММ дар асоси ташаккули ММСМ дар меъморӣ ММФ ва истифодаи усулҳои экспертизаи шабақавӣ баррасӣ карда шуд.

Намунаҳо ва усулҳои пешниҳодшуда дар сохтмони ЭСР ММ фазаи мумайизӣ ва иттилоотии Аврупо ва Осиё истифода шудаанд [1, 3], ки ин имконият дод, ки самара ва сифати идоракунии давраи ҳаёти объектҳои МЗ бехтар шаванд ва ба ин васила самаранокӣ ва сифати кори мумайизон, ихтироъкорон, ташкилотҳои патентӣ, илмӣ-тадқиқотӣ ва таълимӣ ва дигар субъектҳои системаи идоракунии интеллектуалӣ бехтар гардид.

Натиҷаҳои гирифташуда метавонанд аз ҷониби лоиҳакашон ва таҳиягарони технологияҳои иттилоотӣ ва системаҳо дар ташкили экосистемаҳои рақамии самаранок дар соҳаи МЗ, инчунин аз ҷониби субъектҳои системаи идоракунии МЗ ҳангоми маҳсулоти босифати патентӣ ва иттилоотиро тайёр кардан истифода шаванд.

Руйхати адабиётҳо

1. Кульба, В. В. Концептуальные основы цифровизации системы управления интеллектуальной собственностью / В. В. Кульба, В. О. Сиротюк // Вестник ФИПС. – 2023. – Т. 2, № 1. – С. 32–35.
2. Неретин, О. П. Интеллектуальный суверенитет экономики России / О. П. Неретин – Москва: Федеральное государственное бюджетное учреждение «Федеральный институт промышленной собственности», 2022. – 166 с.
3. Неретин, О. П. Оптимизация структур данных цифровых информационных фондов систем управления интеллектуальной собственностью / О. П. Неретин, В. В. Кульба, В. О. Сиротюк. – Москва: Федеральное государственное бюджетное учреждение «Федеральный институт промышленной собственности», 2023. – 260 с.
4. Зубов, Ю. С. Формирование системы управления интеллектуальной собственностью в регионе. Опыт Республики Мордовия / Ю. С. Зубов, А. А. Здунов // Вестник ФИПС. – 2024. – Т. 3, № 2 (8). – С. 112–120.
5. Видякина, О. В. Инновационная экосистема: компоненты системы / О. В. Видякина // Копирайт. Вестник РГАИС. 2021. – № 1. – С. 46–56.
6. Кульба, В. В. Формализованная методология повышения эффективности и качества патентных инфор-

мационных фондов и опыт ее использования при формировании и развитии евразийского патентно-информационного пространства / В. В. Кульба, В. О. Сиротюк – Москва: Институт проблем управления им. В. А. Трапезникова Российской академии наук, 2019. – 235 с.: ил. – ISBN 978-5-91450-238-3.

7. Губанов Д. А., Коргин, Н. А., Новиков Д. А., Райков А. Н. Сетевая экспертиза / Под ред. чл.-корр. РАН Д. А. Новикова, проф. А. Н. Райкова. М.: Эгвес, 2010. – 168 с. – ISBN 978-5-91450-037-2.

Маълумот дар бораи муаллиф

Сиротюк Владимир Олегович, доктори илмҳои техники, дотсент, Донишқадаи мушқилиҳои идоракунии АИР, корманди пешбари илмӣ (Москва, кӯчаи Профсоюзная, х. 65); ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4900-7639>; SPIN-рамз: 6505-5337; vsirotyuk@ipu.ru.

References

1. Kulba, V. V. and Sirotyuk, V. O. (2023), "Conceptual foundations of digitalization of the intellectual property management system", *Bulletin of Federal Institute of Intellectual Property*, vol. 2, no 1., pp. 32–35.
2. Neretin, O. P. (2022), *Intellektualnyj suverenitet ekonomiki Rossii [Intellectual sovereignty of the Russian economy]*, Federal Institute of Intellectual Property, Moscow, Russia.
3. Neretin, O. P., Kulba, V. V. and Sirotyuk, V. O. (2023), *Optimizaciya struktur dannyh cifrovyh informacionnyh fondov sistem upravleniya intellektualnoj sobstvennostyu [Optimization of the data structure of digital information funds in the intellectual property management system]*, Federal Institute of Intellectual Property, Moscow, Russia.
4. Zubov, Yu. S. and Zdunov, A.A. (2024), "Formation of an intellectual property management system in the

region. Experience of the Republic of Mordovia", *Bulletin of Federal Institute of Intellectual Property*, vol. 3, no 8, pp. 112–120.

5. Vidjakina, O. V. (2021), "Innovation ecosystem: system components", *Copyright (Bulletin of the Academy of Intellectual Property)*, no 1, pp. 46–56.
6. Kulba, V. V. and Sirotyuk, V. O. (2019), *Formalizovannaya metodologiya povysheniya effektivnosti i kachestva patentnyh informacionnyh fondov i opyt ee ispolzovaniya pri formirovanii i razvitii evrazijskogo patentno-informacionnogo prostranstva [A formalized methodology for improving the efficiency and quality of patent information funds and the experience of its use in the formation and development of the Eurasian patent information space]*, IOS RAS, Moscow, Russia.
7. Gubanov D. A., Korgin et al. (2010), *Setevaya ekspertiza [Network expertise]*, in Novikov D. A. and Rajkov A. N. (ed.), Egves, Moscow, Russia.

Information about the author

Vladimir O. Sirotyuk, Doctor of Technical Sciences, Associate Professor, Institute of Control Sciences of Russian Academy of Sciences, Leading Researcher (Moscow, Profsoyuznaya str., 65); ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4900-7639>; SPIN-code: 6505-5337; vsirotyuk@ipu.ru.

Муаллиф дар бораи мавҷуд набудани ҳеҷ бархӯрдии манфиатҳоро баён мекунад.

The author declares no conflict of interests.

Ба редакция дар санаи 20.01.2025 ворид шуд
Пас аз баррасиҳо дар санаи 19.02.2025 аз нав дида баромада шудааст
Дар санаи 24.02.2025 барои нашр қабул карда шуд

Мақолаи илмӣ

Original article

ТУД: 004.6:004.9

EDN <https://elibrary.ru/lyiud>

Феҳристҳои рақамӣ ва манбаъҳои маълумотҳои захираҳои генетикӣ ва донишҳои анъанавие, ки бо онҳо алоқаманд мебошанд: таҷрибаи байналмилалии ташкилкунӣ

Олег Петрович Неретин, Елена Александровна Томашевская[✉]

Донишқадаи федералии моликияти саноатӣ

[✉]otd5727@rupto.ru

Шарҳи мухтасар: дар мақола натиҷаҳои таҳлили таҷрибаи байналмилалии сохтани системаҳои иттилоотӣ ва манбаъҳои маълумотҳои захираҳои генетикӣ ва донишҳои анъанавӣ, ки бо захираҳои генетикӣ алоқаманд мебошанд, оварда шудаанд. Созмони умумиҷаҳонии моликияти зеҳнӣ (СУМЗ) шартномаи байналмилалӣ оид ба моликияти зеҳнӣ ва захираҳои ирсӣ ва донишҳои анъанавии марбут ба захираҳои генетикиро дар моҳи майи соли 2024 қабул карда шуд, ки боиси баррасии тарҳсозии меъморӣ системаи иттилоотии анъанавии донишҳо ҳамчун механизми таъмини самаранокӣ ва сифати системаи патентӣ нисбат ба донишҳои анъанавӣ гардид. Системаи иттилоотиро метавон ҳамчун маҷмӯи қарорҳои ташкилӣ, маъмурӣ, техникӣ ва технологӣ баррасӣ кард, ки дар натиҷаи ҳамгироии ҷузъҳои алоҳидаи системаҳои мавҷуда дар соҳаҳои гуногун, ки ба донишҳои анъанавӣ тааллуқ доранд, ба вуҷуд меояд. Механизмҳои ҷорӣ танзимӣ донишҳои анъанавӣ ба тамоми соҳаҳои ин падидаҳо яқсон татбиқ мешаванд, ки муносибати ягонро ба иттилоотикунони барои тамоми соҳаҳои донишҳои анъанавӣ, инчунин бо назардошти дурнамои кӯшишҳои СУМЗ оид ба таҳияи санади ҳуқуқии байналмилалӣ оид ба донишҳои анъанавӣ ва ифодаҳои фарҳангии анъанавӣ тақозо менамояд. Таҳлил дар асоси номгӯи захираҳои, ки аз ҷониби СУМЗ барои истифода бурдан дар санҷиши дархостҳо пешниҳод шудааст, ки барои бақайдгирии ҳуқуқи моликияти зеҳнӣ ба идораҳои патентӣ пешниҳод карда мешавад, гузаронида шуд. Тарзу ва усулҳои асосии таъминоти иттилоотии манбаъҳо маълумотҳо, ки дорои иттилоот дар бораи захираҳои ирсӣ ва донишҳои анъанавӣ, ки дар фазои байналмилалӣ истифода мешаванд, ки бо онҳо алоқаманданд, қайд карда шудаанд. Хулосаҳои бароварда шуда имконият медиҳанд, ки равишҳо барои тарҳсозии меъморӣ системаи иттилоотӣ арзёбӣ ва ҳамоҳанг карда шаванд, то он ба талаботҳои системаи моликияти зеҳнӣ дар сатҳи миллӣ ва байналмилалӣ мувофиқ бошад. Ғайр аз ин, дарк намудани имконпазирӣ ва самаранокии усулҳои сохтани системаҳои иттилоотии анъанавии донишҳои дар хориҷа татбиқшаванда, инчунин пайдо кардани роҳҳои мушаххаси татбиқ дар шароити миллии Русия, зарур аст.

Калимаҳои асосӣ: моликияти зеҳнӣ, донишҳои анъанавӣ, захираҳои генетикӣ, системаҳои иттилоотӣ, манбаъҳои маълумотҳо, таъминоти иттилоотӣ.

Барои иқтибосоварӣ: Неретин О. П., Томашевская Е. А. Феҳристҳои рақамӣ ва манбаъҳои маълумотҳои генетикӣ ва донишҳои анъанавӣ, ки бо онҳо алоқаманд мебошанд: таҷрибаи байналмилалии сохтан // Ахбороти ДФМС. 2025. Ҷ. 4, № 1 (11). С. 54-61.

Раҳматномаҳо: мақола аз рӯи кори илмиву тадқиқотии ДФМС «Тарҳсозии концептуалии меъморӣ системаи иттилоотии донишҳои анъанавӣ» тайёр карда шудааст.

Digital registries and databases of genetic resources and related traditional knowledge: international experience in creating

Oleg P. Neretin, Elena A. Tomashevskaya[✉]

Federal institute of industrial property

[✉]otd5727@rupto.ru

Abstract: the article presents the results of analysis of international experience in creating information systems and databases of genetic resources and traditional knowledge related to genetic resources. In May 2024, the World Intellectual Property Organization (WIPO) adopted the international treaty on intellectual property, genetic resources and traditional knowledge associated with genetic resources, which led to the topic of modeling the architecture of the traditional knowledge information system as a mechanism to ensure the effectiveness and quality of the patent system in relation to traditional knowledge. An information system can be considered as a complex of organizational, administrative, technical and technological solutions resulting from the integration of individual components of existing systems in various fields related to traditional knowledge. Modern mechanisms for regulating the field of traditional knowledge are common for all subjects of these phenomena, which determines the expediency of a unified approach to informatization for all subjects of traditional knowledge, taking into account the prospects for the development of WIPO's activities to create an international legal instrument related to traditional knowledge and traditional cultural expressions. The analysis was carried out on the basis of the lists of resources provided by WIPO for use in the examination of applications submitted to patent offices for registration of intellectual property rights. The main techniques and methods of information support for databases containing information on genetic resources and related traditional knowledge used internationally are highlighted. The conclusions made make it possible to evaluate and harmonize approaches to modeling the architecture of an information system in such a way as to make it relevant to the needs of the intellectual property system at the national and international levels. In addition, it requires understanding the possibilities and effectiveness of methods for building information systems of traditional knowledge implemented abroad, as well as searching for specific solutions for use in national Russian conditions.

Keywords: intellectual property, traditional knowledge, genetic resources, information systems, databases, information support, informatization.

For citation: Neretin O. P., Tomashevskaya E. A. Digital registries and databases on genetic resources and related traditional knowledge: international experience in creating // Bulletin of Federal Institute of Industrial Property. 2025. Vol. 4, No 1 (11): 54–61 (In Russ.).

Acknowledgements: the article is based on the materials of the scientific research work of FIPS «Conceptual modeling of the architecture of the traditional knowledge information system».

Муқаддима

Нақши афзоиши инноватсия дар рушди иқтисодӣ ва дар баробари ин афзоиши истифодабарии механизмҳои ҳуқуқи моликияти зеҳнӣ барои ҳифзи дастовардҳои зеҳнӣ тавачҷӯҳи чиддиро ба таъминоти самаранокии расмиёти санҷиши дархостҳо барои бақайдгирии ҳуқуқҳо барои моликияти зеҳнӣ талаб мекунад. Дар ин замина ташкили ҳадамоти иттилоотии рақамӣ, ки сифати санҷишро беҳтар мекунад, вазифаи аввалиндараҷа мебошад.

Конфронси дипломатии Созмони умумиҷаҳонии моликияти зеҳнӣ (СУМЗ), ки моҳи майи соли 2024 баргузор гардид, марҳилаи ниҳии раванди музокироти бисёрсолаи байналмилалии байниҳукуматӣ оид ба таъсиси шартнома дар бораи моликияти зеҳнӣ, захираҳои ирсӣ ва донишҳои анъанавӣ, ки бо захираҳои генетикӣ алоқаманд мебошанд, шуд. Дар натиҷаи конфронс санади ҳуқуқи байналмилалӣ қабул карда шуд, ки дар асоси он кишварҳои иштирокчи маҷмӯи тадбирҳоро оид ба баланд бардоштани самаранокӣ, шаффофият ва

сифати системаҳои патентии миллии захираҳои генетикӣ ва донишҳои анъанавии марбут ба захираҳои генетикӣ таҳия мекунад, инчунин барои пешгирӣ кардани нодуруст додани патент ба ихтироотҳое, ки нав нестанд ё сатҳи ихтироъкориро дар робита ба захираҳои ирсӣ ва донишҳои анъанавӣ, ки бо онҳо алоқаманд мебошанд, надоранд, кӯмак мерасонад¹. Хуҷҷати мазкур таъсиси системаҳои иттилоотии донишҳои анъанавӣ ҳамчун яке аз тадбирҳои ноил шудан ба ҳадафҳои шартномаи пешбинӣ мекунад. Илова бар ин, Кумитаи байниҳукумати оид ба моликияти зеҳнӣ ва захираҳои генетикӣ, донишҳои анъанавӣ ва фолклор (КБЗГ) СУМЗ кори худро ҷиҳати таҳияи санадҳои ҳуқуқи байналмилалӣ, ки ҳифзи донишҳои анъанавӣ ва ифодаҳои анъанавӣ

¹ Конфронси дипломатӣ оид ба захираҳои генетикӣ ва донишҳои анъанавӣ, ки бо онҳо алоқаманд мебошанд. Майи 2024 // СУМЗ: сомона. URL: <https://www.wipo.int/export/sites/www/diplomatic-conferences/ru/docs/tk-dipcon-2024-explainer.pdf> (санаи муруҷиат: 02.09.2024).

фарҳанги тавассути механизмҳои ҳуқуқи моликияти зеҳнӣ ба танзим мебароранд, идома медиҳад.

Бояд қайд кард, ки таваҷҷӯҳи истеҳсолкунандагони молу хизматрасониҳои Русия дар асоси донишҳои анъанавӣ ба истифодаи механизмҳои ҳуқуқи моликияти зеҳнӣ барои ҳифзи маҳсулот ва муайян кардани хосиятҳои беназири онҳо хеле баланд аст [1]. Дар ин бора маълумоти пурсиши сотсиологии Донишкадаи федералии моликияти саноатӣ дар солҳои 2022-2023 дар доираи лоиҳаи тадқиқоти «Арзёбии талабот ба хизматрасониҳои моликияти зеҳнӣ дар соҳаи фарҳанги хунари мардумӣ ва донишҳои анъанавӣ» шаҳодат медиҳад². Дар айни замон тамоюли эҷоди трендҳои минтақавӣ ҳамчун омилҳои рушди иқтисодӣ ва таҳкими истиқлолияти миллии инкишоф ёфта, ба ин васила талабот ба воситаҳои моликияти зеҳнӣ дар соҳаҳои, ки ба донишҳои анъанавӣ алоқаманд мебошанд, меафзояд [2].

Дар нашрияҳои илмӣ муҳаққиқони рус ҷанбаҳои ҳуқуқи ҳифзи донишҳои анъанавӣ ва ифодаҳои фарҳангии анъанавӣ, инчунин равишҳои методологии СУМЗ барои ҳалли мушкилоти ин самти кори КБЗГ СУМЗ ба таври васеъ мавриди баррасӣ қарор гирифтаанд. Мушкили мазкур дар корҳои А. С. Каргина ва А. В. Костина (3), Д. А. Литвина (4), А. Н. Слепцова ва И. А. Слепцова [5], дар монографияи «Истифодабарии системаи моликияти зеҳнӣ барои ҳифзи ҳуқуқи захираҳои ирсӣ, донишҳои анъанавӣ ва хунарҳои мардумӣ» аз ҷониби гурӯҳи муаллифон мувоҷиҳа карда мешавад [6]. Корҳои А. С. Селезнева (7), Н. Г. Пономарева [8] ба омӯзиши таҷрибаи амалии байналмилалӣ дар ин соҳа бахшида шудаанд.

Дар ҷаҳорҷӯбаи кори илмӣ тадқиқоти ДФМС «Таҳлили татбиқи манбаъҳои иттилоот оид ба донишҳои анъанавӣ, ифодаҳои фарҳангии анъанавӣ ва захираҳои генетикӣ ҳамчун адабиёти ғайрипатентӣ барои санҷиши дархостҳои барои бақайдгирии моликияти зеҳнӣ»³ ҷустуҷӯ ва таҳлили мағбаъҳои рақамии маълумотро дар бораи захираҳои генетикӣ ва донишҳои анъанавӣ дар сегменти Русия, ки метавонанд дар экспертизаҳои моҳиятӣ истифода шаванд, фаро мегирад. Тадқиқотҳо маҷозӣ набудани манбаъҳои муосир ва манбаъҳои захираҳои генетикӣ ва донишҳои анъанавӣ бо онҳо алоқаманд дастрас, ки барои ин мақсад истифода мешаванд, нишон доданд [9].

Нашрияҳои илмӣ, ки ба масъалаҳои системаҳои иттилоотӣ донишҳои анъанавӣ бахшида шудаанд, хусусиятҳои асосии онҳо ва векторҳои рушди ин соҳаро муайян мекунанд. Риоя намудани анзодоҳои

Бояд қайд кард, ки таваҷҷӯҳи истеҳсолкунандагони молу хизматрасониҳои Русия, ки дар асоси донишҳои анъанавӣ сохта шудаанд, барои истифодаи механизмҳои ҳуқуқи моликияти зеҳнӣ барои ҳифзи маҳсулоти худ ва муайян кардани хосиятҳои беназири онҳо хеле баланд аст.

байналмилалӣ пешниҳоди маълумот оид ба донишҳои анъанавӣ дар манбаъҳои рақамӣ, ки ҳангоми санҷиши дархостҳо ба ихтироот истифода мешаванд, ниҳоят муҳим аст, зеро онҳо бояд барои идораҳои патентии хориҷӣ дастрас бошанд [10]. Дар натиҷаи омӯхтани амалияи иттилоотнокӣ дар соҳаи ҳифз ва оммафаҳм кардани мероси таърихӣ фарҳангӣ ва донишҳои анъанавӣ дар Русия ва байналмилалӣ пешниҳод шудааст, ки раванди мураккаби нигоҳдории иттилоотӣ рақамӣ дар бораи донишҳои анъанавӣ ҳамчун раванди муттаҳидкунандаи ҳалли технологӣ, иқтисодӣ ва ҳуқуқӣ баррасӣ карда шавад [11, 12]. Зарурати мутобиксозии методологияи тавсифи донишҳои анъанавӣ ҳамчунин баррасӣ шуд [13].

Омӯзиши таҷрибаи байналмилалӣ дар ташкили захираҳои иттилоотӣ оид ба донишҳои анъанавӣ ва захираҳои генетикӣ як қадами муҳими бунёдӣ дар ташкили системаи иттилоотӣ барои ҳалли мушкилоти таъмини самаранокии расмиёти патентӣ барои объектҳои мебошад, ки донишҳои анъанавӣ ва захираҳои генетикӣ истифода мебаранд. Ин ба мо имкон медиҳад, ки таҷрибаҳои мавҷудаи ҳуҷҷатгузорӣ ва пешниҳоди донишҳои анъанавӣ дар фазои рақамиро муттаҳид созем ва равишҳои асосии эҷоди системаи иттилоотӣ донишҳои анъанавӣ ба таври боз ҳам мутавозин ва самаранок муайян карда шаванд.

Натиҷаҳои тадқиқоти бадастомада гуногуни ҳадафҳо ва шароити иҷтимоӣ фарҳанги барои татбиқи лоиҳаҳо дар ин самт дар миқёси байналмилалӣ ва дар баробари ин ҳамзамон сатҳи баланди таваҷҷӯҳ ба ин қишри дониш ҳамчун манбаи инноватсияҳо, талаботхоро дар марҳилаи муосир ба ин донишҳо нишон медиҳанд.

Шарҳи захираҳои иттилоотӣ

Омӯзиши таҷрибаи байналмилалӣ дар ташкили захираҳои рақамӣ ва пойгоҳи додаҳои донишҳои анъанавӣ ва захираҳои генетикӣ дар асоси рӯйхатҳои, ки дар давоми кори Кумитаи байниҳукуматӣ оид ба моликияти зеҳнӣ ва захираҳои генетикӣ, донишҳои анъанавӣ ва фолклори (КБЗГ) СУМЗ тартиб дода шудаанд, дар асоси тадқиқоти кишварҳои – аъзоёни СУМЗ, ки дар солҳои 2002 ва 2016, бо мақсади пешниҳод намудани

² Арзёбии талабот ба хизматрасонӣ дар соҳаи моликияти зеҳнӣ дар соҳаи фарҳанги хунари мардумӣ ва донишҳои анъанавӣ: ҳисобот дар бораи КИТ (ниҳой) / Донишкадаи федералии моликияти саноатӣ; роҳбар. О. П. Неретин, М., 2023. КИТ 11-ЭП-2022. 311 с.

³ Таҳлили қобили татбиқ будани сарчашмаҳои иттилоот оид ба донишҳои анъанавӣ, ифодаҳои фарҳангии анъанавӣ ва захираҳои генетикӣ ҳамчун адабиёти патентӣ барои санҷиши дархостҳои барои бақайдгирии моликияти зеҳнӣ: ҳисобот дар бораи КИТ (ниҳой) / Донишкадаи федералии моликияти саноатӣ; роҳбар. О. П. Неретин, М., 2022. КИТ 1-ЭП-2022. 215 с.

тамизи патентӣ бо воситаи эҳтимолии ҷустуҷӯи онлайн⁴, гузаронида шуд, инчунин дар бораи маълумоте, ки аз ҷониби 23 кишвари узви СУМЗ дар назарсанҷии онлайнӣ СУМЗ оид ба таъсис, фаъолият ва идоракунии системаҳои иттилоотӣ, феҳристонҳо ва манбаъҳои маълумотҳо оид ба захираҳои генетикӣ, донишҳои анъанавӣ ва ифодаҳои анъанавии фарҳангӣ (солҳои 2022-2023) пешниҳод шудаанд⁵.

Сарчашмаҳои номбаршуда маълумотро дар бораи донишҳои анъанавии ошкоршуда фаро мегиранд, ки қисми сатҳи маълуми техника дар соҳаҳои гуногуни технология мебошанд. Ҳамагӣ 250 захираҳои иттилоотӣ ва манбаъҳои маълумотҳо пешниҳод карда мешаванд, ки 164 аз онҳо айни замон муҳим мебошанд, яъне ин захираҳо навсозӣ ва нигоҳдорӣ мешаванд ва ба таври роӣгон ё музднок тавассути шабакаи Интернет дастраси умум мебошанд.

Таҳлили захираҳои дорои маълумот оид ба донишҳои анъанавӣ нишон медиҳад, ки ҳуҷҷатгузорӣ пеш аз ҳама бо мақсади нигоҳ доштан ва тарғиб намудани донишҳои анъанавӣ ва мероси таърихӣ фарҳангии гурӯҳҳои одамон ва халқҳои гуногун сурат гирифтааст.

Аз ин захираҳо 39% дар ИМА, 23% дар кишварҳои Аврупо гузаронда шуда истодаанд, 13% дорои мақоми байналмилалӣ/байниҳукуматӣ, 10% ба Хитой тааллуқ доранд, дигар лоиҳаҳои боқимонда – дар кишварҳои Осиё, Африқо ва Амрикои Лотинӣ, инчунин Австралия ва Зеландияи Нав мебошанд. Тамоми захираҳои иттилоотиро аз рӯи намуди маълумоти дар онҳо пешниҳод шудаанд, гурӯҳбандӣ кардан мумкин аст: захираҳои библиографӣ; дорои маълумот оид ба захираҳои генетикӣ ва донишҳои анъанавӣ; маводҳои ҳуҷҷатгузори донишҳои анъанавӣ; дорои адабиёт ва сарчашмаҳои илмӣ ва дигар, инчунин истинодҳо ба онҳо, дар мавзӯи захираҳои генетикӣ ва донишҳои анъанавии марбут ба захираҳои генетикӣ; ва ё навҳои омехта. Провайдерони манбаъҳо бо ташкилотҳои идоравӣ, илмиву тадқиқотӣ ва соҳавӣ, созмонҳо дар соҳаи фарҳанг пешниҳод шуданд. Илова бар ин, дар рӯйхатҳои лоиҳаҳои тадқиқотчиёни хусусӣ ва майдонҷаҳо савдо оварда шудаанд, ки гиёҳҳои шифобахш ва маҳсулот дар асоси аз қисматҳои табиӣ ва донишҳои анъанавӣ истеҳсолшударо тариқи Интернет фурӯхта мешаванд, аммо шумораи онҳо ночиз аст. Баъзе захираҳо комилан ба захираҳои генетикӣ ва донишҳои анъанавии алоқаманд бахшида шудаанд, ба монанди манбаи маълумотҳои «The Bush Doctor's Pharmacy», ки дорои маълумот дар бораи истифодаи растаниҳои шифобахш дар тибби анъанавии Суринам мебошанд. Баъзе захираҳо ба мавзӯҳои гуногун (тиб, кишоварзӣ ва ғайра) бахшида шудаанд, аммо онҳо метавонанд

маълумотро дар бораи донишҳои анъанавӣ низ дошта бошанд, зеро донишҳои анъанавӣ бо мавзӯҳои асосии иттилоотӣ алоқаманданд, ба мисли манбаи BIOSIS Previews. Истифодаи захираҳои генетикӣ дар тибби анъанавӣ ё дигар таҷрибаҳои анъанавӣ аҳамияти онро ба таври назаррас афзоиш медиҳад ва метавонад ба сиёсатҳои ҳифзи гуногуни биологӣ таъсир расонад, барои муқаррар кардани вазъиятҳои ҳифзшударо талаб кунад. Аз ин лиҳоз ба зухурҳои мазкур таваҷҷӯҳи хеле баланд мебошад.

Захираҳои иттилоотӣ мувофиқи донишҳои анъанавӣ

Байни манбаъҳои иттилоотӣ, ки ба донишҳои анъанавӣ бахшида шудаанд, онҳое вучуд доранд, ки бевосита ба моликияти зеҳнӣ алоқаманд мебошанд, ва ҷудо карда шудаанд, яъне онҳое, ки барои дифоъ ва/ё ҳимояи мусбати⁶ донишҳои анъанавӣ офарида шудаанд. Барои ҳифзи муҳофизати⁷ захираҳо ба монанди манбаи патентии тибби анъанавии хитой (Хитой), Китобхонаи рақамии донишҳои анъанавии Ҳиндустон (Traditional Knowledge Digital Library, TKDL) ва Портали донишҳои анъанавии Ҷумҳурии Корея (Korean Traditional Knowledge Portal, КТКР) истифода бурда мешаванд. Захираҳои мазкур барои осон кардани дастрасӣ ба иттилоот дар бораи донишҳои анъанавии миллӣ барои санҷишҳои патентӣ ва дигар мутахассисон ва шахсони манфиатдор истифода бурда мешаванд. Тамоми маълумот дар бораи донишҳои анъанавӣ, ки ба манбаъҳои маълумот дохил карда шудаанд, пешакӣ ҳуҷҷатгузорӣ карда шудааст. Кор оид ба таҳияи ин захираҳо аз ҷамъоварии сарчашмаҳои иттилоот оид ба донишҳои анъанавӣ, тафтиши онҳо ва пурра намудани онҳо бо иттилооти махсус бо мақсади суръат бахшидан ва баланд бардоштани самаранокии расмиёти ҷустуҷӯи мутахассисони моликияти зеҳнӣ иборат буд. Аз ин сабаб маълумотҳо дар бораи донишҳои анъанавӣ бояд бо ҷунин майдонҳои маълумотҳо, ба монанди «калимаҳои асосӣ» ва «ТБМ» (рамзи Таснифоти байналмилалӣ патентӣ), истинод ба сарчашмаҳо ва ё нусхаҳои худи сарчашмаҳо илова карда шаванд. Тавсифи объекти (падидаи) дониши анъанавӣ ба наздик талаботи пешниҳоди моҳияти ихтироъ дар ариза ба қайдгирии ихтироъ, ки ба идораи патентӣ пешниҳод шудааст, тартиб дода шудааст. Маълумоти анъанавии дониш, ки дар ҳамаи ин манбаъҳои додаҳо ҷойгир шудааст, моликияти ҷамъиятӣ мебошад.

Ҳифзи мусбии донишҳои анъанавӣ аз ҷониби системаҳои қонунгузори миллии sui generis, ки ташкили феҳристонҳои махсусро фаро мегирад, муайян карда мешавад. Маълуман ба донишҳои анъанавии «зинда»

⁴ Draft Quick-win Online Databases and Registries of Traditional Knowledge and Genetic Resources Update: December 5, 2016 // СУМЗ: сомона. URL: https://www.wipo.int/tk/en/resources/db_registry.html. (санаи мурочиат: 21.02.2024).

⁵ Surveys, Key Issues, Gap Analyses and Consultations // СУМЗ: сомона. URL: <https://www.wipo.int/tk/en/igc/consultations.html> (санаи мурочиат: 06.11.2024).

⁶ Луғати истилоҳоти асосии марбут ба моликияти зеҳнӣ, захираҳои генетикӣ, донишҳои анъанавӣ ва ифодаҳои анъанавии фарҳангӣ. Женева: Созмони Умумиҷаҳонии моликияти зеҳнӣ (СУМЗ), 2025. 61 с. Таҳияи электронии нашрияи ҷопӣ. URL: https://www.wipo.int/edocs/mdocs/tk/ru/wipo_grtkf_ic_50/wipo_grtkf_ic_50_inf_7.pdf (санаи мурочиат: 23.02.2025).

⁷ Дар ҳамон ҷо.

Ҳангоми таъсиси захираҳои иттилоотии донишҳои анъанавӣ аксар вақт якчанд ташкилот ва шӯъбаҳои соҳаҳои гуногун ҷалб карда мешаванд. Агар захираҳои барои ҳифзи донишҳои анъанавӣ пешбинӣ шуда бошад, пас, чун қоида, таъсиси он аз ҷониби идораи миллии моликияти зеҳнӣ амалӣ карда мешавад.

дахл дорад: он дар айни замон аз ҷониби халқҳои таҳҷой асосан дар маконҳои анъанавӣ зиндагӣ мекунанд ва тарзҳои анъанавии зиндагӣ эҷод мекунанд, татбиқ ва инкишоф медиҳанд. Чунин нуктаҳои аҳолинишин аксар вақт дар шароити нодири иқлимӣ чуғрофӣ ҷойгир мебошанд. Дар робита ба ин дониши анъанавӣ, доираи соҳибон – бенефитсиарҳо эҳтимолӣ, ва инчунин ҳудуди минтақаи чуғрофӣ, ки барои амалияҳои анъанавӣ шароитҳои махсус доранд, маҳдуд мебошад. На ҳама донишҳои анъанавӣ барои чунин феҳристҳои моликияти ҷамъиятӣ мебошанд.

Қонунгузориҳои Панама низоми махсуси моликияти зеҳнӣ нисбати ҳуқуқҳои дастаҷамъии мардуми асли ва бақайдгирии ҳуқуқ ба донишҳои анъанавӣ ва ифодаҳои анъанавии фарҳангиро пешбинӣ мекунанд ва феҳристи дастаҷамъии моликияти зеҳнӣ пеш бурда мешавад. Махсусан муҳим падидаҳои марбут ба тарҳрезии либос, нассочӣ ва ҳунарҳои мардумӣ ба шумор мераванд.

Қонунгузориҳои Перу якчанд намуди феҳристи донишҳои анъанавиро пешбинӣ мекунанд – ин феҳристҳо, ки пешбурди онҳо аз ҷониби Институти миллии муҳофизат аз рақобат ва ҳифзи моликияти зеҳнӣ (INDECOP) амалӣ мегарданд: феҳристи ҷамъиятии миллии дар моликияти ҷамъиятӣ ва феҳристи махфии миллии. Қонунгузориҳои инчунин феҳристҳои маҳаллиро пешбинӣ мекунанд, ки онҳоро мардуми маҳаллӣ ва ҷамоатҳо бо дастгирии INDECOP нигоҳ дошта метавонанд. Феҳристи мероси биологии маҳаллӣ дар боғи картошка, ки аз ҷониби ҷамоатҳои маҳаллӣ дар Перу сохта шудааст, ба таври васеъ маълум аст.

Ҳангоми таъсиси захираҳои иттилоотии донишҳои анъанавӣ аксар вақт якчанд ташкилот ва шӯъбаҳои соҳаҳои гуногун ҷалб карда мешаванд. Агар захираҳои барои ҳифзи донишҳои анъанавӣ пешбинӣ шуда бошад, пас, чун қоида, таъсиси он аз ҷониби идораи миллии моликияти зеҳнӣ амалӣ карда мешавад. Мисол, барои КТКР, ки аз тарафи идораи корейгӣ (KIPO) таъсис шудааст, маводҳоро аз нашрияҳои Агентии оид ба рушд минтақаҳои деҳот ва Хадамоти тадқиқотҳои хоҷагии қишлоқ истифода бурда мешаванд. ТКДЛ инчунин як манбаи бисёрсоҳавӣ мебошад: ҳангоми сохтан он Вазорати илм ва технология, Шӯрои тадқиқоти илмӣ ва

саноатӣ (CSIR) ва вазорати Аюрведа, йога, натуропатия, Унани, Сидда, Сова Ригпа ва гомеопатия (AYUSH) иштирок мекунанд.

Хусусиятҳои алоҳидаи захираҳои иттилоотӣ ва хусусиятҳои ҳуҷҷатгузориҳои донишҳои анъанавӣ

Аксарияти захираҳои иттилоотие, ки дар рӯйхатҳои СУМЗ пешниҳод шудаанд, ба мақсади муҳофизати донишҳои анъанавӣ тавассути механизмҳои ҳуқуқи моликияти зеҳнӣ истифода бурда намешаванд. Онҳо бо лоиҳаҳои мақсаднокӣ идоравӣ, лоиҳаҳои академӣ, илмӣ ва нашриётӣ, лоиҳаҳои таърихӣ ва фарҳангӣ, тиҷоратӣ пешниҳод шудаанд. Тамоми лоиҳаҳо дорои хусусияти маҳаллӣ мебошанд, яъне доираи падидаҳои тадқиқшуда бо мавзӯ маҳдуд мебошад, ки бо хусусиятҳои таърихӣ фарҳангии онҳо, мансубияти этникӣ ва сарҳадҳои чуғрофӣ онҳо муайян карда мешавад.

Реҷаи ҳуҷҷатгузорӣ ва ҳаҷми маълумоти сабтшуда ҳамеша аз намуди феҳрист ва ҳадафҳои гузашташуда вобаста мебошад. Ҳамчун намунаи манбаи бузурги маълумотҳои ASTIS (Маҳзани системаи иттилоотии илмӣ техникаи Арктика) мебошад, Канада, ки доираи васеи мавзӯҳоро (геология, илмҳои биологӣ ва тандурустӣ, муҳандисӣ ва технология, илмҳои иҷтимоӣ, донишҳои анъанавӣ, таърих ва адабиёт) фаро мегирад. Манбаи мазкур аз 85 ҳазор сабтҳо – нашрияҳо ва лоиҳаҳои тадқиқотӣ дар бораи Канадаи Шимолӣ ва Арктикаи назди кутбӣ – иборат мебошад. Ӯ ин ки манбаи AMED (Mails Advanced Medicine), Британияи Кабир, ки тибби Аюрведикӣ, тибби анъанавии Хитой ва тибби фитотерапияро фаро мегирад, 500 маҷалларо индексатсия мекунанд ва дорои маводҳои аз соли 1995 нашршуда мебошад. Манбаи Chinese Herbal Medicine Database маълумотро дар бораи тақрибан 400 гиёҳҳои шифобахши хитой, ба таври васеъ дар Ҳонконг истифода бурда мешаванд, фаро мегирад, ки дар он суратҳо, тавсифотҳои умумӣ, тавсифи хосиятҳои шифобахш, тарзҳои истифодабарӣ пешниҳод шудаанд. Манбаи мазкур аз ҷониби Донишгоҳи Политехникии Ҳонконг сохта ва нигоҳдорӣ мешавад ва бо худ пойгоҳи маълумотҳои ифода мекунанд, ки микдори нисбатан ками иттилоотро дорад.

Манбаҳои метавонанд ҳаҷми калони маълумотҳоро оид ба ҳар як объект иттилоотӣ ва ё хурд, маҳдудихтисос дошта бошанд. Ҳамин тавр, манбаи хусусӣ Eastern Chinese Export Company (Хитой) феҳристи номгӯҳои тақрибан 600 ҷузъҳои шифобахши тиббии анъанавии хитойро ба забонҳои хитой (пиньинь⁸), англисӣ ва лотинӣ нашр мекунанд. Он барои осон кардани ҷустуҷӯи номҳои ҷузъҳои доруворӣ сохта шудааст. Ва манбаи маълумотҳои About Herbs Маркази саратоншиносии Мемориал Слоан Кеттеринг, ки барои оммаи васеъ ва мутахассисони соҳаи тиб барои истифодабарии гиёҳҳои маъмулӣ ва иловаҳои ғизоӣ дар терапия фароҳам оварда шудааст,

⁸ Пиньинь – системаи транслитератсия (транскрипт)-и забони хитой ба алифбои лотинӣ.

дар он доираи васеи маълумот оид ба маводҳои гиёҳӣ, ки аз растаниҳои офарида шудаанд, мавҷуд аст: тавсифоти умумӣ, самаранокӣ, номи илмӣ, тавсифи мухтасари клиникӣ, механизми таъсир, таъсири ғайриасосӣ, таъсири мутақобила бо гиёҳҳо ва доруҳо, истинодҳо ва ғайраҳо.

Мушкилии муқоисаи номгӯйҳои растанӣ бо забонҳои гуногун ҳамчун як мушкилоти мушаххас дар ҳуҷҷатгузорӣ муайян карда мешавад.

Реҷаи махсуси ҳуҷҷатгузорӣ истифода мешавад, масалан, ҳангоми сабти донишҳои анъанавӣ, ки махфӣ мебошанд. Барои сабтҳои махфӣ ҳуҷҷатгузорӣ аз ҷониби намоёндагони халқҳои аслии ва ҷамоатҳои маҳаллӣ, аксар вақт тавассути сабти видеоии амалияҳо сурат мегирад.

Раванди ҳуҷҷатгузорӣ метавонад бо чораҳои қонунгузорӣ ва маъмури ҳамоҳанг шавад ё хусусияти маҳаллӣ дошта бошад (тадқиқотӣ, тичоратӣ ва ғайраҳо). Тадбирҳои қонунгузорӣ ва маъмури имкон медиҳанд, ки маълумот оид ба донишҳои анъанавӣ мунтазам ва доимӣ ҷамъоварӣ карда шаванд, то онҳо ҳифз карда шаванд ва ба раванди инноватсионӣ ҷалб карда шаванд.

Равишҳои асосии татбиқи системаи иттилоотии донишҳои анъанавӣ

Се марҳилаи чораҳои пур кардани маҳзани маълумотҳои анъанавӣ бо иттилоот муайян карда шудаанд, ки аз ҷониби идораҳои патентӣ амалӣ мегарданд: якум, пур кардани маълумот аз доираи махсуси хурди манбаҳои нашршуда; дуюм, таъсиси механизмҳои ҷамъовари маълумот оид ба донишҳои анъанавӣ аз доираи васеи нашрияҳо ва сарчашмаҳо; ин маълумот ба манбаъ ва гузаронидани корҳои дахлдор ба таври доимӣ ворид кардан; сеюм, ҳуҷҷатгузории донишҳои анъанавӣ, аз ҷумла он чизе, ки дар амалияи муосир аз ҷониби мардуми аслии ва ҷамоатҳои маҳаллӣ истифода мешавад ва ин маълумотҳоро ба манбаи маълумотҳо ворид кардан. Истифодабарии марҳалаҳои якум ва дуюмро дар сохтани манбаҳои иттилоотӣ дар соҳаи моликияти зеҳнӣ дар манбаи маълумотии патентии Хитой оид ба тибби анъанавии Хитой, КТКП Корея ва ТКДЛ мебинем. Системаҳои ташкилкунӣ феҳристонҳои Панама ва Перу инчунин марҳилаи саввумро пешбинӣ мекунанд.

Ду намуди манбаъҳоро бо маълумот оид ба донишҳои анъанавӣ ҷудо кардан мумкин аст: расман (масалан, адабиёти илмӣ ва патентӣ) ва сусти ба

расмият даровардашуда – дигар манбаъҳое, ки дар онҳо маълумот дар шакли озод пешниҳод карда мешавад. Ҳангоми ташкили феҳристи донишҳои анъанавӣ бо мақсади баланд бардоштани самаранокии тамизи дархостҳо барои бақайдгирии ҳуқуқи моликияти зеҳнӣ ба манбаҳои расмиятпарастӣ афзалият дода мешавад. Ворид намудани чунин манбаъҳо ба пойгоҳҳои маълумот метавонад хеле зуд анҷом дода шавад, ки ин имкон медиҳад, ки мундариҷаи асосии захираи иттилоотӣ зуд ташаккул ёбад. Сарчашмаҳои сусти ба расмият даровардашуда тафтиши дақиқи маълумотҳо, кори расмикунонӣ, ки барои таснифоти дахлдорро муайян кардан, калимаҳои асосӣ ва дигар маълумоти зарурии муайянкунанда заруранд, талаб мекунанд. Кори мазкур сармоягузори бештарро тақозо мекунанд, аммо аз нуқтаи назари рушди инноватсия он муҳимтар аст, зеро он имкон медиҳад, ки дороиҳои донишҳои анъанавӣ, ки қаблан ба раванди инноватсионӣ ворид карда нашудаанд ва ё ба таври кофӣ омӯхта нашудаанд, муайян карда шаванд.

Дар фазои байналмилалӣ мо усулҳои зерини дастгирии иттилоотиро барои раванди ташкил кардани пойгоҳи додаҳои донишҳои анъанавӣ бо мақсади соҳаи моликияти зеҳнӣ мебинем:

- ташкил ва пешбурди феҳристи ҳуқуқ ба донишҳои анъанавӣ дар асоси низомҳои миллии моликияти зеҳнӣ sui generis барои бақайдгирии ҳуқуқҳо аз ҷониби мақоми ваколатдори давлатӣ (ҳимояи мусбӣ);
- ташкили захираҳои иттилоотӣ ва манбаҳои маълумотҳои донишҳои анъанавӣ (ҳифзи муҳофизатӣ), ки барои онҳо маълумот зеркашӣ карда мешавад:
 - а) аз адабиёти патентӣ;
 - б) аз нашрияҳои илмӣ (ва ё бо нашрияҳои илмӣ);
 - в) аз нашрияҳо (ва ё бо нашрияҳо) дар бораи донишҳои анъанавӣ, ки дар идораҳои алоҳида ва/ва ё ташкилотҳои зертобеъ, ташкилотҳои илмиву тадқиқотӣ ва ғайраҳо;
 - д) аз дигар нашрияҳо ва доираи васеи сарчашмаҳо, гузаронидани корҳоро оид ба тафтиш кардан ва ба расмият даровардани маълумот оид ба донишҳои анъанавӣ;
 - е) пуркунии манбаъи додаҳо бо маълумоте, ки аз халқҳои асосӣ ва ҷамъиятҳои маҳаллӣ, татбиқи лоиҳаҳо оид ба ҳуҷҷатгузории донишҳои анъанавӣ.

Хулоса

Роҳҳо ва равишҳои методологие, ки ҳангоми омӯзиши таҷрибаи байналмилалӣ оид ба ташкили захираҳои рақамӣ, феҳристонҳо ва манбаҳои маълумотҳо оид ба донишҳои анъанавӣ муайян карда шудаанд, ба мо имкон медиҳад, ки дурнамои бунёди системаи миллии иттилоотии донишҳои анъанавӣ дар соҳаи моликияти зеҳнӣ нишон диҳанд. Конунгузории амалкунанда ҳифзи мусбати ин зухуротро пешбинӣ нашудааст. Аз ин лиҳоз, шояд дар ояндаи наздик чораҳои муҳофизатӣ оид ба ҳифзи донишҳои анъанавӣ метавонанд амалӣ гарданд. Системаи иттилоотии анъанавии Русия бояд маълумоти заруриро оид ба донишҳои анъанавӣ барои раванди

Мушкилии муқоисаи номгӯйҳои растанӣ бо забонҳои гуногун ҳамчун як мушкилоти мушаххас дар ҳуҷҷатгузорӣ муайян карда мешавад. Реҷаи махсуси ҳуҷҷатгузорӣ истифода мешавад, масалан, ҳангоми сабти донишҳои анъанавӣ, ки махфӣ мебошанд.

тамирро аз рӯи моҳият таъмин намояд. Илова бар ин, дастрасӣ ба ин маълумот оид ба донишҳои анъанавӣ бояд ҳам барои мумайзони патентии Русия ва ҳам хориҷӣ таъмин карда шавад.

Равишҳои асосии пур кардани захираҳои рақамӣ бо донишҳои анъанавӣ оид ба амнияти муҳофизатӣ, ки тавассути омӯзиши таҷрибаи байналмилалӣ муайян карда шудаанд, метавонанд дар бунёди системаи иттилоотии Русия истифода шаванд. Бо вучуди ин, имконпазирӣ ва самаранокии татбиқи баррасии онҳо, инчунин ҷустуҷӯи роҳҳои мушаххаси ташкилӣ, методӣ ва техникаи татбиқи онҳо дар фазои Русияро талаб мекунад.

Рӯйхати манбаъҳо

1. Горушкина, С. Н. Народная художественная культура как сфера применения современных инструментов интеллектуальной собственности: оценка готовности отрасли / С. Н. Горушкина, Е. Г. Царева, П. А. Суконкина // *Культура: теория и практика: Электрон. научн. журн.* – 2022. – № 5 (50). – URL: <http://theoryofculture.ru/issues/127/1578/> (дата обращения: 19.01.2025).
2. Горушкина, С. Н. Региональные бренды в межкультурном пространстве современной России / С. Н. Горушкина, Е. Г. Царева // *Стратегии устойчивого развития: социальные, экономические и юридические аспекты: материалы Всероссийской научно-практической конференции, Чебоксары, 26 января 2023 года.* – Чебоксары: Общество с ограниченной ответственностью «Издательский дом «Среда», 2023. – С. 233–235.
3. Каргин, А. С. Сохранение нематериального культурного наследия народов РФ как приоритет культурной политики России в XXI веке / А. С. Каргин, А. В. Костина // *Культурная политика.* – 2008. – № 3. – С. 59–71.
4. Литвина Д. А. Основные подходы международной правовой защиты нематериального культурного наследия // *Актуальные проблемы современного международного права: материалы X ежегодной Всероссийской научно-практической конференции, посвященной памяти профессора И. П. Блищенко, Москва, 13–14 апреля 2012 г.* – Москва: РУДН, 2012. – Часть 1. – С. 487–495.
5. Слепцов, А. Н. Защита самобытной культуры и традиционных знаний коренных малочисленных народов Севера в контексте права интеллектуальной собственности / А. Н. Слепцов, И. А. Слепцова // *Вестник Сургутского государственного университета.* – 2021. – № 4 (34). – С. 88–95. – DOI 10.34822/2312–3419–2021–4–88–95 (дата обращения: 16.01.2025).
6. Использование системы интеллектуальной собственности для правовой охраны генетических ресурсов, традиционных знаний и народного творчества: монография / А. Д. Корчагин, Л. Н. Си-
монова, Ю. Г. Смирнова, Н. Г. Пономарева; Российское агентство по патентам и товарным знакам; Федеральный институт промышленной собственности. – Москва: ИНИЦ Роспатента, – 2002. – 101 с.
7. Селезнева, А. С. Основные направления современной политики Австралии в области защиты традиционной культуры и интеллектуальной собственности аборигенов / Селезнева А. С. // *Юго-Восточная Азия: актуальные проблемы развития.* – 2014. – № 25. – С. 107–114.
8. Пономарева, Н. Г. Специализированные реестры как инструмент правовой охраны генетических ресурсов и традиционных знаний / Н. Г. Пономарева // *IP: теория и практика.* – 2023. – № 2. – С. 32–39.
9. Традиционные знания, традиционные выражения культуры и генетические ресурсы в качестве сведений, необходимых для экспертизы заявок на изобретения / Н. Б. Лысков, А. А. Полякова, И. Б. Никитина, Н. В. Зарянов // *Интеллектуальная собственность как базовое условие обеспечения технологического суверенитета Российской Федерации: Сборник докладов XXVI Международной научно-практической конференции Роспатента, Москва, 29 сентября 2022 года / Выпускающий редактор Е. Г. Царёва.* – Москва: Федеральное государственное бюджетное учреждение «Федеральный институт промышленной собственности», 2022. – С. 54–58.
10. Лысков, Н. Б. Охрана традиционных знаний в Индии / Н. Б. Лысков, А. А. Полякова // *Патенты и лицензии. Интеллектуальные права.* – 2019. – № 10. – С. 74–79.
11. Неретин О. П. Интеллектуальная собственность как инструмент цифровизации культуры: к вопросу сохранения традиционных знаний и традиционных выражений культуры / О. П. Неретин // *Вестник Московского государственного университета культуры и искусств.* – 2018. – № 6 (86). – С. 158–163.
12. Токарева, А. А. Интеграция интеллектуальной собственности в социокультурное пространство / А. А. Токарева // *Вестник культуры и искусств.* – 2022. – № 3 (71). – С. 122–129.
13. Томашевская, Е. А. Проблемы дефиниции понятий «традиционные знания» и «традиционные выражения культуры»: информационный и культурологический подход / Е. А. Томашевская // *Культура: теория и практика: Электрон. научн. журн.* – 2022. – № 6 (51). – URL: <http://theoryofculture.ru/issues/128/1583/> (дата обращения: 16.01.2025).

Маълумот дар бораи муаллиф

Олег Петрович Неретин, доктори илмҳои иқтисод, директори МФДБ «ДФМС» (Москва, соҳили Бережковская, х. 30, корп. 1); ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-1370-6008>, SPIN-памз: 1961–2721; neretin@rupto.ru.

Елена Александровна Томашевская, корманди калони илмии «ДФМС» (Москва, соҳили Бережковская, х. 30, корп. 1); SPIN-рамз: 8005-0900; otd5727@rupto.ru.

References

- Gorushkina, S. N., Tsareva, E. G. and Sukonkina, P. A. (2022) "Folk art culture as a sphere of application of modern intellectual property tools: assessment of industry readiness", *Culture: theory and practice*, vol. 5 (50), available at <http://theoryofculture.ru/issues/127/1578/> (Accessed 19 January 2025).
- Gorushkina, S. N. and Tsareva, E. G. (2023) "Regional brands in the intercultural space of modern Russia", *Strategii ustoychivogo razvitiya: sotsialniye, ekonomicheskiye i yuridicheskiye aspekti* [Sustainable development strategies: social, economic and legal aspects], Materiali Vserossiyskoy nauchno-prakticheskoy konferentsii [Proceedings of the All-Russian Scientific and Practical Conference], Cheboksary, Russian Federation, 26 January 2023, pp. 233–235.
- Kargin, A. S. and Kostina, A. V. (2008), "Preservation of the intangible cultural heritage of the peoples of the Russian Federation as a priority of Russia's cultural policy in the 21st century", *Cultural policy*, vol. 3., pp. 59–71.
- Litvina, D. A. (2012), "Basic approaches to international legal protection of intangible cultural heritage", *Aktualniye problemi sovremennogo mejdunaronogo prava* [Actual problems of modern International law], Materiali X egegodnoy Vserossiyskoy nauchno-prakticheskoy konferentsii posvyaschennoy pamiati professora I. P. Blishchenko [Proceedings of the X Annual All-Russian Scientific and Practical Conference dedicated to the memory of Professor I. P. Blishchenko], Moscow, Russian Federation, 13–14 April 2012, vol. Part 1, pp. 487–495.
- Sleptsov, A. N. and Sleptsova, I.A. (2021), "Protection of the indigenous culture and traditional knowledge of the indigenous peoples of the North in the context of intellectual property law", *Bulletin of SurGU*, vol. 4 (34), available at: <https://cyberleninka.ru/article/n/zaschita-samobytnoy-kultury-i-traditsionnyh-znaniy-korennyh-malochislennyh-narodov-severa-v-kontekste-prava-intellektualnoy> (Accessed 16 January 2025).
- Korchagin, A. D., Simonova, L. N., Smirnova, Yu. G. and Ponomareva, N. G. (2002), *The use of the intellectual property system for the legal protection of genetic resources, traditional knowledge and folk art*, Russian Agency for Patents and Trademarks, Moscow, Russian Federation.
- Selezneva, A. S. (2014), "The main directions of Australia's modern policy in the field of protection of traditional culture and intellectual property of aborigines", *Southeast Asia: current problems of development*, no 25, 107–114.
- Ponomareva, N.G. (2023) "Specialized registries as a tool for the legal protection of genetic resources and traditional knowledge", *IP: theory and practice*, no 2, pp. 31–38.
- Lyskov, N. B., Polyakova, A. A., Nikitina, I. B. and Zaryanov, N. V. (2022), "Traditional knowledge, traditional cultural expressions and genetic resources as information necessary for the examination of applications for inventions", *Proceedings of the XXVI International Scientific and Practical Conference of Rospatent "Intellectual property as a basic condition for ensuring technological sovereignty of the Russian Federation"*, 29 September 2022, Moscow, Russian Federation, pp. 54–58.
- Lyskov, N. B. and Polyakova, A. A. (2019), "Protection of traditional knowledge in India", *Patents and licenses. Intellectual property rights*, no 10, pp. 74–79.
- Neretin, O. P. (2018), "Intellectual property as a tool for digitalization of culture: on the issue of preserving traditional knowledge and traditional cultural expressions", *Bulletin of the Moscow State University of Culture and Arts*, vol. 6 (86), pp. 158–163.
- Tokareva, A.A. (2022), "Integration of intellectual property into the socio-cultural space", *Bulletin of Culture and Arts*, vol. 3 (71), pp. 122–129.
- Tomashevskaya, E. A. (2022), "Problems of defining the concepts of "traditional knowledge" and "traditional cultural expressions": an informational and cultural approach", *Culture: theory and practice*, vol. 6 (51), available at: <http://theoryofculture.ru/issues/128/1583/> (Accessed 16 January 2025).

Information about the authors

Oleg Petrovich Neretin, Dr. Sci. (Economics), Director of Federal Institute of Industrial Property (Moscow, Berezhkovskaya emb., 30, bld. 1); ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-1370-6008>, SPIN-code: 1961–2721; neretin@rupto.ru.
Elena Aleksandrovna Tomashevskaya, Senior Researcher of Federal Institute of Industrial Property (Moscow, Berezhkovskaya emb., 30, bld. 1); SPIN-code: 8005–09004 otd5727@rupto.ru.

Муаллифон дар бораи набудани ҳеч гуна бархӯрдии манфиатҳо изҳор мекунад
 The authors declare no conflict of interests.

Ба редакция дар санаи 20.01.2025 ворид шуд
 Пас аз баррасиҳо дар санаи 03.03.2025 аз нав дида баромада шудааст
 Дар санаи 05.03.2025 барои нашр қабул карда шуд

Мақолаи илмӣ

Original article

ТУД: 347.77:004

EDN <https://elibrary.ru/hecvro>

Хусусиятҳои ҳамкорӣ бо хизматрасониҳои иттилоотиву ҷустуҷӯӣ барои истифодабарандагони навомӯз: имкониятҳо ва маҳдудиятҳо

Роман Газиевич Алилов[✉], Элина Романовна Абиева, Дмитрий Иванович Зубов

Донишқадаи федералии моликияти саноатӣ

roman.alilov@rupto.ru

Шарҳи мухтасар: ба тадқиқоти хусусияти ҳамкорӣ бо хизматгузориҳои иттилоотиву ҷустуҷӯӣ (ХИЧ) бахшида шудааст ва барои истифодабарандагони навомӯз пешбинӣ шудааст, ки бо объектҳои моликияти зеҳнӣ (ОМЗ) кор мекунад. Мақсади мақола – ба истифодабарандагони навомӯз дар функционали ХИЧ фаҳмиш пайдо кардан кӯмак расондан ва интиҳоб кардани системаҳои беш аз ҳама мувофиқро барои масъалаҳои худ ёд гирифтани мебошад. Дар мақола усули таҳлил истифода бурда мешавад, ки ҳам ба ҷамъбасти корҳои нашршуда, ки хусусиятҳои асосии чунин системаҳоро тавсиф мекунад ва ҳам ба маълумоти таҷрибавӣ, ки ҳангоми иҷрои дархостҳои мушаххас ба даст оварда шудаанд, асос ёфтааст. Дар кор таснифотҳои асосӣ, имкониятҳои функционалӣ, маҳдудиятҳо ва истифодабарии куллайи ХИЧ баррасӣ мешаванд. Диққати махсус ба усулҳои ҷустуҷӯӣ, ки барои ҳал кардани масъалаҳои дорои мураккабии гуногун ёрдам мекунад, ва инчунин ба тавсияҳо оид ба интиҳоби системаҳои мутаносиб барои иҷроиши навъҳои гуногуни дархостҳо дода мешавад. Мақола ба мутахассисони навомӯз, донишҷӯён ва истифодабарандагон, ки дар ҷустуҷӯӣ самараноки маълумот дар бораи объектҳои моликияти зеҳнӣ (ОМЗ) пешбинӣ шудааст, ва инчунин хусусиятҳои ҳамкориро бо системаҳои иттилоотиву ҷустуҷӯӣ муосир баррасӣ мекунад.

Калимаҳои асосӣ: объекти моликияти зеҳнӣ, моликияти зеҳнӣ, ҷустуҷӯӣ патентӣ, хизматгузориҳои иттилоотиву ҷустуҷӯӣ, системаҳои ҷустуҷӯӣ.

Барои иқтибосоварӣ: Алилов Р. Г., Абиева Э. Р., Зубов Д. И. Хусусиятҳои ҳамкорӣ бо хизматгузориҳои маълумотиву ҷустуҷӯӣ барои истифодабарандагони навомӯз: имкониятҳо ва маҳдудиятҳо // Ахбороти ДФМС. 2025. Ҷ. 4, № 1 (11). С. 62-75.

Раҳматномаҳо: мақола аз рӯи маводҳои кори илмиву тадқиқотии ДФМС «Омӯзиши таҷрибаи истифодабарандагон дар гирифтани хизматгузориҳои моликияти зеҳнӣ ва таҳияи тавсияҳо барои модернизатсия ва рушди хизматгузориҳои рақамӣ» тайёр шудааст.

Features of interaction with information search services for novice users: opportunities and limitations

Roman G. Alilov[✉], Elina R. Abieva, Dmitrii I. Zubov

Federal Institute of Industrial Property

roman.alilov@rupto.ru

Abstract: the article is devoted to the study of the specifics of interaction with information search services (ISS) for novice users working with intellectual property objects (IPO). The purpose of the article is to help novice

users understand the functionality of existing ISSS and learn how to choose the most suitable systems for their tasks. The article uses an analysis method based both on the generalization of published works describing the main characteristics of such systems, and on experimental data obtained by performing specific queries. The paper examines the key characteristics, functionality, limitations, and usability of popular ISS. Particular attention is paid to search methods that help solve tasks of varying complexity, as well as recommendations for choosing suitable systems for performing different types of queries. The article is addressed to novice specialists, students, and users interested in effectively searching for information about IPOs and explores the features of interacting with modern information retrieval systems.

Keywords: intellectual property item, intellectual property, patent search, information searching service, searching systems.

For citation: Alilov R. G., Abieva E. R., Zubov D. I. Features of interaction with information search services for novice users: opportunities and limitations // Bulletin of Federal Institute of Industrial Property. 2025. Vol. 4, No 1 (11): 62–75 (In Russ.).

Acknowledgements: The article was prepared based on the materials of the research work of the Federal Institute of Industrial Property (FIPS) "Study of user experience in receiving services in the field of intellectual property in electronic form and preparation of recommendations for modernization and development of digital services".

Муқаддима

Дар ҷаҳони муосир маълумот захира асосӣ мегардад, ва малакаи зуд ва бо самар пайдо кардан маълумотҳои зарурӣ қисми ҷудонашавандаи фаъолияти касбӣ ба ҳисоб меравад. Ин махсусан муҳим барои одамоне, ки объектҳои моликияти зеҳнӣ (ОМЗ) кор мекунанд, дар он ҷой дақиқ будан, пуррагӣ ва мувофиқати ҷустуҷӯ муҳим мебошанд. Вале гуногунии системаҳои иттилоотиву ҷустуҷӯӣ (СИЧ)-ҳои дастрас метавонад боиси ба вуҷуд омадани мушкилиҳо дар истифодабарандагони навомӯз гардад, ки бо интиҳоби асбоби боз ҳам мувофиқтар барои ҳалли масъалаҳои мушаххас дучор мешаванд.

Рушди технологияҳои иттилоотӣ (ТИ) нақши хизматгузориҳои электрониро дар таъминоти муҳофизати моликияти зеҳнӣ ва васеъкунии механизмҳои мониторинги истифодабарии натиҷаҳои фаъолияти зеҳнӣ ба таври назаррас афзоиш дод. Яке аз самтҳои ояндадор сохтани платформаҳои гардид, ки имкон медиҳад аз рӯи хусусиятҳо ва ё таснифотҳои гуногуни объектҳои моликияти зеҳнӣ ҷустуҷӯӣ карда, баъдан ба тартиб дароварда ва таҳлили натиҷаҳо имконпазир гардад. Имрӯз дар соҳаи моликияти зеҳнӣ (МЗ) бо таҳияи чунин хизматгузориҳои иттилоотиву ҷустуҷӯӣ ҳам идораҳои давлатӣ ва ҳам ширкатҳои хусусӣ машғуланд.

Гузашта аз ин, чунин системаҳо на танҳо ба талаботҳои возеҳ барои умқи маълумотҳо, сифат ва навсозӣ дучор меоянд, балки инчунин ба беҳтар кардани таҷрибаи истифодабарандагон диққати махсус медиҳанд. СИЧ-ҳои

муосир бояд қулай, беихтиёрон фаҳмо ва дастрас барои доираи васеи истифодабарандагон, аз ҷумла ба онҳое, ки нав корро бо моликияти зеҳнӣ шурӯъ мекунанд.

Мақсади мақола – ба истифодабарандагони навомӯз дар функционали ХИЧ-ҳои мавҷуда фаҳмиш пайдо кардан кӯмак расондан ва интиҳоб кардани системаҳои беш аз ҳама мувофиқро барои масъалаҳои худ ёд гирифтани мебошад. Мо якчанд платформаҳои маълумро дида мебароем, қобилиятҳои онҳоро тавсиф мекунем ва барои истифодабарии онҳо маслиҳатҳои амалӣ пешниҳод мекунем. Таҳлил ҳам ба ҳулосаи корҳои нашршуда, ки хусусиятҳои асосии чунин системаҳоро тавсиф мекунанд ва ҳам ба маълумоти таҷрибавӣ, ки тавассути иҷрои дархостҳои мушаххас ба даст оварда шудаанд, асос меёбад.

Диққати махсусро ба категорияҳои ихтироотҳо мегардонем, зеро аксарияти СИЧ-ҳои муосир маҳз ба ҷустуҷӯӣ дархостҳо ва бақайдгириҳо, ки бо ҳамин навъи объектҳои моликияти зеҳнӣ алоқаманд мебошанд, нигаронида шудаанд. Маҳз таҳлили дархостҳо, ки бо ихтироотҳо алоқаманд мебошанд, асбоб асосии тадқиқот хоҳад шуд.

Ҳамин тавр, мақсади мақола на танҳо аз таҳлил кардани системаҳо мавҷуда иборат аст, балки инчунин тасвияҳои амалиро барои мутахассисони навомӯз пешниҳод кардан мебошад, ки ба онҳо дар кори худ бо самар истифода бурдани СИЧ-ро кӯмак мерасонанд.

Асбобу анҷоми ҷустуҷӯӣ муосири патентӣ: имкониятҳо ва маҳдудиятҳо

Биёед равишҳо ва имкониятҳои асосии системаҳои муосири иттилоотиву ҷустуҷӯиро баррасӣ кунем, ки имконияти ҳал кардани масъалаҳои мураккаби гуногунро медиҳанд.

Ба усулҳои ҷустуҷӯӣ патентӣ тааллуқ доранд:

- Ҷустуҷӯӣ аз рӯи рақамҳо – ҷустуҷӯӣ мувофиқи муайянкунандаҳои бақайдгирӣ (мисол, рақамҳои патент ва ё дархостҳо).
- Ҷустуҷӯӣ аз рӯи номҳо – ҷустуҷӯӣ мувофиқи аризадиҳандаҳо ва ё соҳибони ҳуқуқ.

Рушди технологияҳои иттилоотӣ нақши хизматгузориҳои электрониро дар ҳифзи моликияти зеҳнӣ ва тавсеаи механизмҳои мониторинги истифодаи моликияти зеҳнӣ ба таври назаррас афзоиш дод.

СИЧ-ҳои муосир доираи васеи асбобҳоро барои кор бо объектҳои моликияти зеҳнӣ пешниҳод мекунанд. Аз тарзҳои содда, ба монанди ҷустуҷӯӣ мувофиқи рақамҳо ва ё номӣ, то алгоритмҳои мураққаб дар асоси ЗС.

- Ҷустуҷӯӣ аналогҳо – ҷустуҷӯӣ объектҳои ҳаммонанд дар асоси мувофиқати рақамҳои таснифотҳо, ба монанди Таснифоти байналмилалии патентӣ (ТБП).

Сохтори индекси таснифоти ТБП чунин мебошад. Биед индекси А01В 1/00-ро ҳамчун мисол гирем, дар он литераи А – индекси бахшро ифода мекунад, патентҳои ин бахш ба қонеъ кардани ниёзҳои инсон дахл доранд. 01 – ин синфест, ки бахшро муайян мекунад, дар мисоли мо, ин «кишоварзӣ; ҷангалпарварӣ; чорводорӣ; шикор ва доми ҳайвонҳо; моҳидорӣ ва моҳипарварӣ» мебошад. Литераи В – зерсинфро нишон медиҳад, дар мисоли мо ин нишон медиҳад, ки патент ба «коркарди хок дар хоҷагии қишлоқ ва ҷангал; агрегатҳо, қисмҳо ва лавозимоти мошинаҳо ва асбобҳои хоҷагии қишлоқ дар умум». 1/00 – гурӯҳест, ки ҳадафи патентро боз ҳам равшан мекунад; дар мисоли мо ин «асбобҳои дастӣ» мебошад.

Шарҳи муфассали технология оид ба ҷустуҷӯӣ аналогҳо дар кори Петрова И. Ю., Пучкова А. А. оварда шудааст [1], ва нуктаи назар оид ба таҳлили маҷмӯъавии метаодаҳо дар маърузаи Смирнов И. В. оварда мешаванд [2]. Тарзҳои мазкур дар истифодабарӣ осон мебошанд ва хатто барои истифодабарандагон навомӯз дастрас мебошанд.

Системаҳо, ки боз ҳам пешрафта мебошанд, имкониятҳои васеъро барои таҳлили маълумотҳо пешниҳод мекунанд:

- Ҷустуҷӯӣ мавзӯӣ имконияти ҷамъоварӣ намудани маълумотро дар бораи технологияи мушаххас ва технологияҳои монанд, аз он ҷумла прототипҳои ихтироотҳо, ки ба дархости ҷустуҷӯӣ ҷавобгӯӣ мебошанд, ва инчунин ошкор намудани иштирокчиёни асосиро дар бозори МЗ ва ихтироъкороне, ки бо онҳо ҳамкорӣ мекунанд, медиҳад [3].
- Ҷустуҷӯӣ ҳуҷҷатҳои «монанд» (similarity search) аз тарзҳои омӯзиши мошинӣ ва нейрошабақаҳо барои ҷустуҷӯӣ патентҳо, ки аз ҷиҳати семантикӣ наздик мебошанд. Шарҳи муфассали ин нуктаи назар дар мақолаи Genin B. L. ва Zolkin D. S. [4] оварда шудааст.

Дар солҳои охир фаёлона тарзҳои зеҳнӣ сунӣ (ЗС) барои таҳлили ҳаҷмҳои калони маълумотҳо инкишоф меёбанд. Масалан, Aristodemou L. ва Tietze F. [5] шарҳи адабиётро, ки ба истифодабарии ЗС дар таҳлилҳои патентӣ бахшида шудааст, гузаронданд. СИЧ-ҳои муосир шабақаҳои нейрониро барои автоматикӣ кардани равандҳои мураққаб, ба монанди муқоисаи тамғаҳои моликияти тасвирӣ, истифода мебаранд. То ба вақти наздик ин таҳлили бисёрмарҳилавиرو,

аз ҷумла филтрукунӣ аз рӯи рамзҳои таснифоти Вена ва мувофиқати тасвири дастӣ, талаб мекард. Дар айни замон, чунин масъалаҳо бо истифода аз шабақаҳои нейронии ихтисоркунӣ [7] ҳал карда мешаванд, ки ин равандро хеле суръат мебахшад.

Вале барои ҳамгуна тарзи ҷустуҷӯӣ нишондиҳандаҳои асосии арзёбии сифат инҳо мебошанд:

- мувофиқ будан – мувофиқат кардани натиҷаҳои бадастомада ба дархости иттилоотӣ;
- мутобиқ будан – мутобиқат кардани иттилоот ба ниёзҳои воқеии истифодабаранда.

Меъёрҳои мазкур на танҳо ба патентҳо, балки ба дигар категорияҳои арзёбии моликияти зеҳнӣ (АМЗ), ба монанди тамғаҳои молӣ, истифода бурдан мешаванд. Ҷорӣ намудани системаҳои автоматикӣ барои беҳтар кардани ин ду меъёрро имконият медиҳад, вақтеро ба меҳнати дастӣ сарф шудааст, ба таври назаррас коҳиш медиҳад.

СИЧ-ҳои муосир доираи васеи асбобҳоро барои кор бо объектҳои моликияти зеҳнӣ пешниҳод мекунанд. Аз тарзҳои содда, ба монанди ҷустуҷӯӣ мувофиқи рақамҳо ва ё номӣ, то алгоритмҳои мураққаб дар асоси ЗС. Ҳар як система афзалиятнокӣ ва хусусиятҳои худро дорад. Интиҳоби платформаи мувофиқ аз масъалаҳои мушаххаси истифодабаранда ва сатҳи омодагии вай вобаста аст.

Натиҷаҳои тадқиқот

Тамоми системаҳои ҷустуҷӯиро ба таври глобалӣ ба ду категорияи калон тақсим кардан мумкин аст: кушода ва тиҷоратӣ. Вале системаҳои кушодаи ҷустуҷӯӣ метавонанд як қисми хизматрасониро дар асоси тиҷоратӣ пешниҳод кунанд. Одатан, ин равиш тавассути таъмини қобилияти мутақобила ба таври худкор бо платформаҳо тавассути пайвасти API (Application Programming Interface – ин маҷмӯи усулҳо ва қоидаҳост, ки тавассути онҳо барномаҳои гуногун бо ҳамдигар муошират мекунанд ва маълумот мубодила мекунанд. Бо иборати дигар, ин қоидаҳо мебошанд, ки муқаррар мекунанд, ки як замима ҳангоми гирифтани дархост аз дигар замима чӣ бояд кард) амалӣ карда мешавад.

Шумораи умумии хизматгузориҳои ҷустуҷӯиро дақиқи номбар кардан мушкил аст, танҳо шумораи ройгони онҳо аз садто зиёд мебошад, ки зикри онҳоро дар Интернет пайдо кардан мумкин аст. Масалан, дар Созмони умумиҷаҳонии моликияти зеҳнӣ дар айни замон 193 мамлакат-аъзоён мебошанд. Ва аксарияти онҳо хизматгузориҳо оид ба ҷустуҷӯӣ маълумоти патентӣ вучуд доранд. Дар баробари ин онҳо метавонанд бениҳоят содда ва аз як сатр барои

Тамоми системаҳои ҷустуҷӯиро ба таври глобалӣ ба ду категорияи калон тақсим кардан мумкин аст: кушода ва тиҷоратӣ. Вале системаҳои кушодаи ҷустуҷӯӣ метавонанд як қисми хизматрасониро дар асоси тиҷоратӣ пешниҳод кунанд.

чустучӯи аз рӯи як ва ё якчанд хусусият дар манбаи миллии объектҳои ба қайд гирифташуда бошанд.

Системаҳои боз ҳам мушкилтар, ки ба манбаҳои аз коркарди агрегати гузаштанд тақя мекунанд, ва маҷмӯи васеи имкониятҳо барои чустучӯи пешниҳод мекунанд, аз он ҷумла чустучӯи аз рӯи расм, формулаҳо, иқтибосҳо аз ҳуҷҷатҳо, тартиб додани ҳисоботҳои таҳлилий ва ҷадвалҳо бо визуализатсия ва сохтани манзараҳои патентӣ сармоягузориҳои назаррасро талаб мекунанд. Аз ин сабаб системаҳои пешрафтаи чустучӯиро ё идораҳои миллии патентии мамлакатҳо бо иқтисоди тараққиёфта, ба монанди ИМА, Олмон, Фаронса, Чопон, ва ё ташкилотҳои болои миллӣ, ба мисли Созмони умумиҷаҳонии моликияти зеҳнӣ (СУМЗ), Идораи патентии Аврупо (ИПА) ва ё ташкилотҳои тиҷоратӣ доранд. Шумораи умумии хизматгузориҳои тиҷоратиро инчунин муайян кардан мушкил аст, гарчанде, ки шумораи аз ҷама азимтарин аз онҳо якчанд даҳҳо, ба монанди ҷи фэйритахассусӣ, ва ҷи соҳавӣ мебошад.

Шумораи умумии хизматгузориҳои чустучӯиро дақиқи номбар кардан мушкил аст, танҳо шумораи ройғони онҳо аз садто зиёд мебошад, ки зикри онҳоро дар Интернет пайдо кардан мумкин аст. Масалан, дар Созмони умумиҷаҳонии моликияти зеҳнӣ дар айни замон 193 мамлакат-аъзоён мебошанд. Ва аксарияти онҳо хизматгузориҳо оид ба чустучӯи маълумоти патентӣ вучуд доранд.

Вале бояд қард, ки шумораи хизматгузориҳои чустучӯӣ барои арзёбӣ овардашуда танҳо барои иҷроиши дархостҳои чустучӯӣ бо забони англисӣ мувофиқ хоҳанд буд. Дастгирии дигар забонҳо, аз он ҷумла забони русӣ, хеле маҳдуд мебошад. Худи ҳамин дар мавҷудияти маълумотҳо аз манбаи патентии русиягӣ дар платформаҳои мазкур дахл дорад.

Дар кори мазкур шарҳи баъзе аз системаҳои чустучӯи машҳур, ва инчунин муқоисаи баъзе аз онҳо дар қисмати чустучӯи маълумот аз рӯи объектҳои ба қайд гирифташудаи русиягӣ оварда мешавад.

ШАРҲИ СИСТЕМАҲОИ МАШҲУРИ ИТТИЛОТИВУ ЧУСТУЧҮӢ

Системаи иттилоотиву чустучӯии интернет-портالي ДФМС

Система «Системаи иттилоотиву чустучӯии интернет-портالي ДФМС» (мухтасар СИЧ ДФМС номида мешавад) бо худ онлайн-хизматгузориҳо ифода мекунад, ки барои

чустучӯи маълумотҳо дар бораи объектҳои моликияти зеҳнӣ пешбинӣ шудааст.

Хусусиятҳо

- Хусусиятҳои асосии Системаи иттилоотиву чустучӯии интернет-портالي ДФМС инҳо мебошанд:
- маҷмӯи васеи объектҳои моликияти зеҳнӣ пешниҳод шуда (ҳангоми дастрасии музднок ҷама, ба истиснои нишонаҳои ҷуғрофӣ);
- дастрасии кушода ба маълумотномаҳо-таснифотҳои асосии байналмилалӣ, ки ба забони русӣ тарҷума шудаанд, дар баробари ин як қатор таҳияҳои таснифотҳои пештара пешниҳод шудааст;
- натиҷаҳои чустучӯӣ сабтҳо аз феҳристи дархостҳо/бақайдгирӣ мебошанд.

Бартариҳо

- Манбаи муҳим мувофиқи маълумотҳои муосир (иловатан барои дастрасии музднок ретроспектива мувофиқи ихтироотҳо) ба таври доимӣ нав карда мешавад.
- Имконияти чустучӯи элементҳои сохтори таснифотҳо мувофиқи истилоҳот ва номгӯиҳои ба онҳо дохилшуда вучуд дорад.
- Мавҷудияти асбобҳо барои чустучӯи мувофиқи таъсвияҳои носаҳеҳ.
- Гузаронидани лемматизатсия¹ бо иҷроиши ояндаи дархости чустучӯӣ таъмин карда мешавад.
- Ҳар як хусусият дар шакли чустучӯӣ хуб шарҳ дода шудааст, мисолҳои пуркунӣ оварда шудаанд.
- Истифодабарандагони ба қайд гирифташуда имконияти ба даст овардани маълумоти омӯрӣ дар бораи ҳамкориҳои онҳо бо системаи чустучӯӣ доранд.
- Маълумоти мазкур аз муайян кардани давраи таҳлил, намоиши алоҳидаи маълумот аз рӯи категорияҳои дархостҳои ройгон ва пулакӣ, ҳисоботи муфассал бо нишон додани суроғаи IP, ки дархост аз он сурат гирифтааст, сана ва вақти дархост, намуди дархост, гуруҳи манбаҳои маълумотҳо ва шумораи ҳуҷҷатҳои дар посух ба дархост пайдошуда ва дидашуда иборат мебошад.

Камбудихо

Яке аз камбудихои хизматгузори он мебошад, ки барои чустучӯӣ танҳо манбаи русиягӣ аз рӯи объектҳои моликияти зеҳнӣ мебошад ва як қисми маълумотҳо танҳо дар асоси музднок пешниҳод карда мешавад.

Пардохт барои ҳар як бақайдгирӣ ва барои ҳар як «лифофаи дархостҳо» (5) мувофиқи дархостҳо гирифта мешавад, яъне дар миқдори дархостҳои чустучӯӣ маблағ метавонад калон шавад.

- Натиҷаҳои чустучӯӣ зеркашӣ кардан маҳдуд мебошад.

¹ Лемматизатсия – раванди овардани шакли калима ба лемма, яъне ба шакли муруттаби (луғатии) он мебошад. Дар илм забоншиносии компютерӣ лемматизатсия – раванди алгоритмии муайян кардани леммаи калима дар асоси маънои эҳтимолӣ мебошад.

Истифодабарии системаи иттилоотиву ҷустуҷӯии интернет-портالي ДФМС дар ҳолате тавсия дода мешавад, вақте ки иттилоотро дар бораи Объекти Моликияти Зеҳнӣ (ОМЗ) пайдо кардан лозим аст. Барои ҷустуҷӯи дақиқ истифода бурдани рамзҳои таснифотҳо (ТБП, МКПО ва ТБМХ) дар якҷоягӣ бо дигар хусусиятҳои дархост тавсия дода мешавад.

- Дар формати «барои чоп кардан» (PDF), зиёда аз он танҳо саҳифаи якуми натиҷаҳои ҷустуҷӯӣ зеркашӣ мешавад.
- Гирифтани ҳуҷҷат дар шакли сохторӣ имконнопазир мебошад.
- Набудани API ва пешниҳоди сохтории шакли пайдошудаи ҳуҷҷат (XML) раванди автоматикунони ҷустуҷӯ ва таҳлили минбаъдаи натиҷаҳоро ба таври назаррас мушкил мекунад.

Категорияҳои истифодабарандагон

Истифодабарандагони хизматгузори ба ду категория тақсим карда мешаванд:

1. Истифодабарандаи ба қайд гирифта нашуда. Дастрасӣ ба маҷмӯи маҳдуди манбаъҳои маълумотҳои пешниҳод карда шуд:
 - ихтироотҳои ояндадор (манбаъи маълумотҳо бо матни пурра);
 - ихтироотҳо бо забонҳои русӣ ва англисӣ (манбаъҳои маълумотҳои реферативӣ);
 - қолибҳои фойданок (реферативӣ);
 - барномаҳо барои МЭХ;
 - манбаъҳои маълумотҳои ба қайд гирифташуда;
 - топологияи микросхемаҳои интегралӣ;
 - ихтироотҳо, қолибҳои фойданок, намунаҳои саноатӣ ва тамғаҳои молӣ барои моҳи охири (маълумот бо матни пурра, ки дар моҳи охири нашр шудааст);
 - дархостҳо барои ихтироотҳо;
 - таснифоти байналмилалӣ (ихтироотҳо, намунаҳои саноатӣ, тамғаҳои молӣ).
2. Ба истифодабарандагони ба қайд гирифташуда дастрасии музднок ба маҷмӯи иловагии манбаъҳои маълумотҳо дастрас мебошад:
 - ихтироотҳо (бо матни пурра аз соли 1994 то замони мо);
 - ихтироотҳо (бо матни пурраи ретроспективӣ, солҳои 1924-1993);
 - қолибҳои фойданок (бо матни пурра);
 - тамғаҳои молӣ;
 - дархостҳо ба тамғаҳои молӣ;
 - номгӯи ҷойҳои пайдоиши молҳо;
 - дархостҳо аз рӯи номгӯи ҷойҳои пайдоиши молҳо;

- тамғаҳои молӣ, ки ба ҳама маълум мебошанд;
- намунаҳои саноатӣ.

Натиҷаи истифодабарии хизматгузори

- Дар натиҷаи истифодабарии хизматгузори истифодабаранда маълумотро аз таснифотҳои байналмилалӣ мегирад, ки дар ҳар як ҳуҷҷати патентӣ сарлавҳаи МПК гузошта шудааст ва истилохотро, ки барои сарлафҳа хос мебошад, ки ба шартҳои дархости ҷустуҷӯӣ ҷавобгӯӣ аст, дидан мумкин аст. Маълумоти мазкур метавонад барои сохтани ҳисоботҳои таҳлилӣ, ва инчунин, аз ҳама муҳим ба даст овардани сабтҳо аз феҳристи бақайдгирӣ/дархостҳо аз рӯи объекти ҷустуҷӯии моликияти зеҳнӣ истифода бурда шавад.

Алоқаи мутақобила бо истифодабаранда

Алоқаи мутақобил бо истифодабаранда бо мавҷудияти асбобҳои зерин барои алоқаи мутақобила бо истифодабаранда:

- Мавҷудияти луқмаҳо дар ҳар хусусияти ҷустуҷӯӣ бо намунаҳои пуркунии он.
- Мавҷудияти дастурамал оид ба кор бо хизматгузори. Дастурамал хеле фаҳмо ва бо ҳадди аксар муфассал мебошад. Дар он скриншотҳои интерфейс ва шарҳи қадам ба қадам сохтани дархостҳои алоҳида, механикаи кор ва ҳамкориҳои операторони алоҳидаи ҷустуҷӯӣ барои тартиб додани дархостҳо мавҷуданд.

Ҳангоми ба вучуд омадани мушкилиҳо, ва инчунин ошкор кардани ҳамагуна хатогиҳо имконияти ба тавассути телефон ҳабар додан ва ё мактубро ба дастгирии техникӣ тавассути почтаи электроӣ фирисодан вучуд дорад.

Истифодабарии системаи иттилоотиву ҷустуҷӯии интернет-портالي ДФМС дар ҳолате тавсия дода мешавад, вақте ки иттилоотро дар бораи Объекти Моликияти Зеҳнӣ (ОМЗ) пайдо кардан лозим аст. Барои ҷустуҷӯи дақиқ истифода бурдани рамзҳои таснифотҳо (ТБП, МКПО ва ТБМХ) дар якҷоягӣ бо дигар хусусиятҳои дархост тавсия дода мешавад.

СИ «Инфрасохтори ҷустуҷӯи маълумоти патентӣ ва воситаҳои фардикунонӣ»

- Системаи «Инфрасохтори ҷустуҷӯи маълумоти патентӣ ва воситаҳои фардикунонӣ» (СИ «Платформаи ҷустуҷӯӣ») бо худ онлайн-платформаро ифода мекунад, ки барои ҷустуҷӯи маълумотҳо дар бораи объектҳои моликияти зеҳнӣ, коркарди маълумотҳо бо истифодабарии технологияҳои маълумотҳо, механизмиҳо ва усулҳои калони ЗС пешбинӣ шудааст.

Хусусиятҳо

- Хусусиятҳои асосии СИ «Платформаи ҷустуҷӯӣ» инҳо мебошанд:
- интерфейси модарии қулай бо шумораи зиёди маслиҳатҳо, ки раванди пур кардани маълумотро барои анҷом додани дархости ҷустуҷӯӣ содда мекунад;

- имконияти ҷустуҷӯи объектҳои моликияти зеҳнӣ, ки берун аз қаламрави Федератсияи Русия ба қайд гирифта шудаанд (патентҳо, тамғаҳои молӣ);
- имконияти ҷустуҷӯи пайдарпаии генетикӣ аз рӯи сафедаҳо/нуклеотидҳо;
- доираи васеи объектҳои моликияти зеҳнии пешниҳодшуда (ҳама, ба истиснои нишондодҳои ҷуғрофӣ ва номҳои маҳалли пайдоиши молҳо);
- имконияти ҷустуҷӯи ҳуҷҷатҳои патентии шабеҳ бо истифода аз алгоритмҳои ЗС;
- имконияти ҷустуҷӯи тамғаҳои молӣ аз рӯи тасвирҳо;
- имконияти иҷроиши ҷустуҷӯи патентӣ бо забонҳои гуногун ва ё тарҷумаи матн дархост ба забонҳои дигар ва сипас онро иҷро кардан.

Бартариҳо

Бо тугайли мавҷудияти хусусиятҳои сершумори ҷустуҷӯӣ ва омезиши чандири онҳо, дараҷаи баланди тағирёбӣ дар ташаккули дархостҳо ба даст оварда мешавад. Мавҷудияти воситаҳо барои таҳлили сатҳи баланди натиҷаҳои ҷустуҷӯ барои патентҳо, барномаҳои МЭХ, пойгоҳи додаҳо ва топологияҳои микросхемаҳои интегралӣ, ки пас аз анҷоми ҳуди ҷустуҷӯ пешниҳод карда мешаванд. Имконияти зеркашии натиҷаҳои ҷустуҷӯ барои патентҳо, барномаҳои МЭХ, пойгоҳи додаҳо ва топологияҳои микросхемаҳои интегралӣ дар форматҳои гуногун.

Масалан, барои тамғаҳои моликияти рамзӣ, ба ғайр аз ҷустуҷӯ аз рӯи тасвир, ҷустуҷӯ аз рӯи рамзҳои таснифоти Вена дастрас аст. Ва барои шифоҳӣ – вариантҳои ҷустуҷӯ аз рӯи имло, семантикӣ ё фонетикӣ дастрасанд.

Маҳзани васеи объектҳои моликияти зеҳнӣ, ки пайваста пурра ва нав карда мешавад. Дастрасии ройгон ба хизматгузори инчунин бартарӣ мебошад.

Камбудихо

- Имконияти ҷустуҷӯӣ аз рӯи нишонаҳои ҷуғрофӣ ва номҳои ҷойҳои пайдоиши молҳо вучуд надорад.
- Имконияти зеркашӣ кардани натиҷаҳои ҷустуҷӯӣ аз рӯи тамғаҳои молӣ вучуд надорад.

Категорияҳои истифодабарандагон

Гурӯҳи истифодабарандагони беруна аз нақшаҳои зерин иборат мебошад:

1. Меҳмон. Имконияти содироти натиҷаҳои ҷустуҷӯӣ ва чопкунии ҳуҷҷатҳои патентӣ маҳдудшуда мебошад. Имконияти фармоиши офлайн зеркашӣ кардани маводҳо вучуд надорад. Амалисозии ҷӯркунии андозаҳои ҷустуҷӯӣ имконнопазир аст. Имконияти ҷустуҷӯӣ пайдарпаии генетикии Русия ва дастрасӣ ба таҳлили патентӣ вучуд надорад. Кор бо API имконнопазир аст.
2. Истифодабарандаи ба қайд гирифта шуда. Содироти натиҷаҳои ҷустуҷӯӣ ва чопкунии ҳуҷҷатҳои патентӣ дар ҳаҷми пурра. Имконияти фармоиши офлайн зеркашӣ кардани маводҳо вучуд дорад. Имконияти ҷустуҷӯӣ пайдарпаии генетикии Русия ва дастрасӣ ба таҳлили патентӣ вучуд дорад. Кор бо API имконнопазир аст.

Бо тугайли мавҷудияти хусусиятҳои сершумори ҷустуҷӯӣ ва омезиши чандири онҳо, дараҷаи баланди тағирёбӣ дар ташаккули дархостҳо ба даст оварда мешавад. Мавҷудияти воситаҳо барои таҳлили сатҳи баланди натиҷаҳои ҷустуҷӯ барои патентҳо, барномаҳои МЭХ, пойгоҳи додаҳо ва топологияҳои микросхемаҳои интегралӣ, ки пас аз анҷоми ҳуди ҷустуҷӯ пешниҳод карда мешаванд.

Натиҷаи истифодабарии хизматгузори

Натиҷаи истифодабарии хизматгузори ҳуҷҷат ва ё гурӯҳи ҳуҷҷатҳои пайдо шуда, ки ба дархостҳо/бақайдгирӣ аз рӯи объектҳои моликияти зеҳнӣ мебошад.

Хусусиятҳо ва бартариҳои ин платформа имкон медиҳанд, ки ин корро ройгон, зуд ва бозътимод анҷом диҳед. Ва доираи васеи хусусиятҳои ҷустуҷӯ имконият медиҳад, ки ин равандро барои категорияҳои гуногуни истифодабарандагон содда кунад.

Алоқаи мутақобила бо истифодабаранда

Бо тугайли дархостҳои сершумор ва паёмҳои фаҳмо дар бораи хатоӣ, ки мустақиман дар интерфейс ҳангоми эҷоди дархост нишон дода мешаванд, аз платформа истифода бурдан осон мебошад. Мавҷудияти бахши маълумоти иттилоотӣ, ки на танҳо дар шакли матн, балки дар шакли видео пешниҳод шудааст, инчунин ба таҷрибаи истифодабаранда таъсири мусбат мерасонад.

Ҳангоми бо мушкилотҳо дучор шудан, ва ошкор намудани хатоҳои гуногун имконияти фиристодани мактуб ба дастгирии техникӣ ба воситаи почтаи электронӣ вучуд дорад.

PATENTSCOPE (WIPO)

Система PATENTSCOPE – системаи ҷустуҷӯии Созмони умумиҷаҳонии моликияти зеҳнӣ мебошад, ки ҳам барои ҷустуҷӯи патентӣ ва ҳам кофтуковҳо на аз рӯи ҳуҷҷатҳои патентӣ, балки аз рӯи нашрияҳо дар баъзе манобеъи маъруфи шабакаи Интернет, ки ба иттилооте, ки дар манбаи патентии ҳуҷҷатҳои алоҳидаи мушаххас мавҷуд аст, бо истифода бурдан аз воситаҳои муосири тамғагузори ва коркарди иттилоот пешбинӣ шудааст. Ба шумораи сарчашмаҳои «адабиёти ғайрипатентӣ» тааллуқ доранд:

- Донишқадаи муҳандисони электротехника ва электроника (IEEE);
- Нашриёт маҷаллаҳои илмӣ бо дастрасии озод (MDPI);
- маҷалла Nature;
- интернет-китобхонаи кушода Wikipedia.

Дар натиҷаи истифода бурдан аз хизматрасонӣ, истифодабаранда маълумоти патентӣ, аз ҷумла маълумотҳои библиографӣ, рефератҳо, тавсифҳо, формулаҳо, расмҳо, ва барои баъзе қисми дархостҳо – намуди сохтори маълумоти библиографӣ дар формати XML, инчунин тасвирҳоро дар формати TIF мегирад.

Хусусиятҳо

- Маълумот аз шумораи зиёди ташкилотҳои милли оид ба ҳифзи моликияти зеҳнӣ дорад.
- Имконияти истифода бурдан аз воситаи ҳамгиршудаи тарҷумаро байни 28 ҷуфти забонҳо медиҳад.
- Имконияти аз рӯи формулаҳои кимиёвӣ ҷустуҷӯӣ карданро медиҳад.

Ҷустуҷӯӣҳоро тавассути ворид кардани формулаҳо, сарбор кардани тасвирҳо дар форматҳои гуногун (TIFF, JPEG, GIF, MOL, PNG, SMILES) ва ё бо истифода аз муҳаррири дарунсохт Structure editor анҷом додан мумкин аст, ки барои иҷрои минбаъдаи дархости ҷустуҷӯӣ имкон медиҳад, сохторҳои кимиёвиро расм кашед ва таҳрир кунед.

Бартариҳо

- Манбаи васеи маълумотҳо, ки мунтазам нав карда мешавад. Дар айни замон, манбаи маълумотҳо тақрибан 120 млн адад сабтҳои патентиро фаро мегирад.
- Маводҳои гуногуни омӯзишӣ, дастурамали истифодабаранда, маҷмӯаи «машқҳо» ва сабтҳои видеои вебинарҳо мавҷуданд.
- Тағйирпазири баланди механизмҳои тартиб додани дархостҳо.
- Имконияти тартиб додани дархостҳое, ки ҳамзамон дар якҷанд забон ҷустуҷӯӣ мекунанд. Бо мавҷудияти механизми ҷустуҷӯӣ ҳуҷҷатҳо бо забони дигар аз забоне, ки дархост пешниҳод шудааст, фарқ мекунад (CLIR – Cross-language information retrieval), таъмин карда мешавад.
- Мавҷудияти категорияҳои синтезшуда, ки патентҳои гуногунро дар асоси хусусиятҳои гуногун муттаҳид мекунанд.
- Ба замимаҳои байналмилалӣ ҳуҷҷатҳои XML ҳамроҳ карда мешаванд, ки коркарди иттилооти библиографиро осон мекунанд.
- Имконияти содироти натиҷаҳои дархости ҷустуҷӯӣ.
- Барои истифодабарандаи ба қайд гирифта шуда имконияти зеркашӣ кардан то 10 000 номгӯи натиҷаи дархости ҷустуҷӯӣ дода мешавад.

- Мавҷудияти воситаҳо барои гузаронидани таҳлили сатҳи баланд дар асоси натиҷаҳои дархост.

Камбудиҳо

Барои омӯзиши воситаҳои пешрафтаи ҷустуҷӯӣ патентӣ ва имкониятҳои онҳо вақти зиёдро талаб мекунад.

Категорияҳои истифодабарандагон

Дар платформа се категория истифодабарандагон пешниҳод шудаанд:

1. Истифодабарандаи ба қайд гирифта нашуда. Имконияти зеркашӣ кардани натиҷаҳои ҷустуҷӯӣ вучуд надорад. Миқдори хусусиятҳои ҷустуҷӯӣ маҳдуд мебошад. Масалан, филтр кардани дархост аз мувофиқи ташкилотҳои патентии милли ва ё ҷустуҷӯӣ аз рӯи пайдарпаии кимиёвӣ (формулаҳо) ғайриимкон аст.
2. Истифодабарандаи ба қайд гирифта шуда. Аккунти ройгони Созмони умумиҷаҳонии моликияти зеҳнӣ. Имконияти то 10,000 номгӯи натиҷаи дархости ҷустуҷӯӣро зеркашӣ кардан. Маҷмӯи пурраи хусусиятҳои ҷустуҷӯӣ пешниҳод карда мешавад. Имконияти дидани таърихи дархостҳо ва захира кардани танзимоти хусусиятҳои ҷустуҷӯӣ интихобшуда вучуд дорад.
3. Истифодабарандаи ба қайд гирифташуда бо аккунти музднок. Категорияи мазкур ба се зеркатегория тақсим карда мешавад, ки бо дастрасӣ ба хизматгузориҳои гуногун ва мутаносибан бо ҳаҷми пардохт барои хизматрасониҳои пешниҳодшаванда фарқият мекунанд:
 - фурӯши ҳуҷҷатҳо аз рӯи обунашавӣ;
 - фурӯши ҳуҷҷатҳои бойгонии РСТ (тафсири пурраи матнӣ ва бандҳои формулаи ихтироъ (натиҷаи OCR) барои дархостҳои байналмилалӣ аз соли 1978 то соли гузашта ба забонҳои англисӣ, испанӣ, олмонӣ, португалӣ, русӣ ва фаронсавӣ ба забонҳои ғайриосиёӣ ва осиёӣ нашр шудаанд);
 - дигар маҳсулотҳо.

Дар навбати худ, категорияҳои мазкур дар асоси фарқиятҳо дар дастрасӣ ба хизматҳо ва протоколҳои мубодила ба таври зер тақсим карда мешаванд.

Натиҷаи истифодабарии хизматгузорӣ

Дар натиҷаи истифода бурдан аз хизматрасонӣ, истифодабаранда маълумоти патентӣ, аз ҷумла маълумотҳои библиографӣ, рефератҳо, тавсифҳо, формулаҳо, расмҳо, ва барои баъзе қисми дархостҳо – намуди сохтори маълумоти библиографӣ дар формати XML, инчунин тасвирҳоро дар формати TIF мегирад. Гирифтани рӯйхати объектҳои моликияти зеҳнӣ, ки ба шартҳои дархости ҷустуҷӯӣ мувофиқат мекунанд. Маълумоти мазкур метавонад барои таҳияи ҳисоботи таҳлилии истифода бурда шавад. Инчунин истифодабаранда хронологияи ҳуҷҷатҳоро аз досеи Бюрои байналмилалӣ оид ба дархостҳои байналмилалӣ мегирад.

Тавсияҳо

- Истифодабарии PATENTSCOPE барои истифодабарандагоне тавсия дода мешавад, ки сатҳи ибтидоиро дар соҳаи гузаронидани ҷустуҷӯи патентӣ доранд, ва ё барои истифодабарандагоне, ки бо маводҳои омӯзанда, ки дар ин хизматгузорӣ ҷойгиранд, шинос шудаанд.

«Яндекс.Патентҳо»

Хизматгузори «Яндекс.Патентҳо» бо худ системаи иттилотиву ҷустуҷӯи ифода мекунад, ки дар асоси Донишкадаи федералии моликияти саноатӣ (ДФМС) асос ёфтааст. Он воситаи қулай ва дастрас барои ҷустуҷӯи ҳуҷҷатҳои патентӣ мебошад, ба доираи васеи истифодабарандагон нигаронида шудааст.

Платформа дастрасиро ба зиёда аз 3 млн ҳуҷҷатҳои патентӣ (дар лаҳзаи муроҷиат кардан ба система) пешниҳод мекунад:

- Дархостҳо барои патентҳо: зиёда аз 600 ҳазор сабт.
- Патентҳо ва шаҳодатномаҳои ба қайд гирифта шуда: зиёда аз 1 млн 21 ҳазор сабт.
- Ҳуҷҷатҳои ИЧШС: зиёда аз 1 млн 470 ҳазор патентҳо ва шаҳодатномаҳои ба қайд гирифта шуда.

Хизматгузорӣ «Яндекс.Патентҳо» дорои интерфейси оддӣ, содда ва фаҳмо мебошад, ки онро барои доираи васеи истифодабарандагон, аз ҷумла ихтироъкорон, донишҷӯён ва намояндагони тиҷорати хурд дастрас мекунад. Қайд кардан муҳим аст, ки ин хизматгузори ройгон аст ва ба экосистемаи системаи ҷустуҷӯи «Яндекс» ворид карда шудааст, ба истифодабарандагон имкон медиҳад, ки бевосита дар платформа ва тавассути интерфейси асосии системаи кофтуковӣ ҷустуҷӯи кунанд.

Дар хизматрасонӣ ҷустуҷӯро на танҳо аз рӯи калимаҳои калидӣ, балки аз рӯи хусусиятҳои гуногуни ҳуҷҷат, ба монанди рақами бақайдгирӣ, унвон, муаллиф ва ё соҳиби патент, санаҳои гуногун, намудҳои ҳуҷҷат (масалан, дархостҳои патентӣ ё патентҳои ба қайд гирифташуда) ва дигар метадодаҳо татбиқ шудааст. Чунин муносибат раванди ҷустуҷӯро ба таври назаррас содда мекунад ва барои танг кардани доираи натиҷаҳо ба ҳуҷҷатҳо, ки ба дархост бештар мувофиқанд, кӯмак мекунад.

Хизматгузори «Яндекс. Патентҳо» бо худ воситаи қулай ва функционалӣ барои қор бо маълумотҳои патентӣ ба забони русӣ ифода мекунад, ки бо худ осонии истифодабариро бо чандирии кофӣ барои ҳалли доираи васеи вазифаҳо муттаҳид мекунад ва барои онҳое, ки дар соҳаи ҷустуҷӯи патентӣ навшогирд ҳастанд, беҳтарин мебошад.

Яке аз хусусиятҳои асосии система имконияти ҷустуҷӯи аз рӯи мафҳум мебошад. Ин маънои онро дорад, ки хизматгузори метавонад патентҳоро дар як мавзӯӣ пайдо кунад, ҳатто агар ихтироотҳо дар онҳо бо истифода аз калимаҳои гуногун тавсиф карда шаванд. Чунин нуктаи назар тавассути истифодаи шабакаи нейрон, ки наздикии семантикии ҳуҷҷатҳоро таҳлил мекунад, амалӣ карда мешавад. Барои ҳар як ҳуҷҷати ёфтшуда, рӯйхати патентҳои алоқаманд, аз ҷумла онҳое, ки дар он истинод ё зикр шудаанд, пешниҳод карда мешавад. Инчунин рӯйхати ҳуҷҷатҳои алоқаманд барои омӯхтани ихтироотҳои шабех, ки ба истифодабарандагон имкон медиҳад, ки мавзӯҳои мавриди тавачҷӯро бештар омӯзанд.

Манбаи маълумотҳои платформа ба мунтазам нав карда мешавад, ки муҳим будани маълумотро таъмин мекунад. Бо вучуди ин, система танҳо бо ҳуҷҷатҳои Русия маҳдуд мебошад, ки онро нисбат ба хизматгузориҳои байналмилалӣ, ба монанди Google Patents ва ё PATENTSCOPE камтар фарогир мекунад.

Ҳамин тавр, платформаи «Яндекс.Патентҳо» бо худ воситаи қулай ва функционалӣ барои қор бо маълумотҳои патентӣ ба забони русӣ ифода мекунад, ки бо худ осонии истифодабариро бо чандирии кофӣ барои ҳалли доираи васеи вазифаҳо муттаҳид мекунад ва барои онҳое, ки дар соҳаи ҷустуҷӯи патентӣ навшогирд ҳастанд, беҳтарин мебошад.

Google Patents

Google Patents платформаи бисёрфункционалӣ барои ҷустуҷӯ ва таҳлили иттилооти патентӣ буда, маълумотро аз зиёда аз 100 идораи патентии миллӣ ва байналмилалӣ фаро мегирад. Система ба ҳамгирии маълумот аз чунин манбаъҳои бонуфуз, аз қабилҳои ИПА, СУМЗ ва феҳристҳои миллии патентӣ, аз ҷумла Роспатент, Идораҳои патентии ИМА ва Чопон ва ғайра асос ёфтааст. Дар айни замон, маҳзани Google Patents зиёда аз 100 миллион ҳуҷҷатҳоро дар бораи дархостҳои патентии нашршуда ва патентҳои ба қайд гирифташуда, инчунин маълумот дар бораи баҳсҳои патентӣ ва судҳо (интегратсия бо Darts-ip [5]) ва микдори зиёди адабиёти ғайрипатентӣ аз сарчашмаҳо ба монанди Nature [6], Science [7], The Lancet [8] ва ғайра дорад. Платформа бо дараҷаи баланди автоматикунии равандҳои коркарди маълумот тавсиф карда мешавад, ки он дар вақти воқеӣ бо навсозии муҳим будани иттилоотро таъмин мекунад.

Google Patents доираи васеи воситаҳоро барои иҷроиши дархостҳои ҷустуҷӯ таъмин мекунад. Истифодабарандагон метавонанд аз рӯи калимаҳои калидӣ, рақамҳои патентҳо, муаллифон, докталабон ва ё соҳибони ҳуқуқ ҷустуҷӯ кунанд. Диққати маҳсус ба таҳлили семантикии матнҳо дода мешавад, ки ин имконияти пайдо кардан ҳуҷҷатҳоеро, ки аз ҷиҳати маъно шабех мебошанд, медиҳад, гарчанде ки онҳо бо ибораҳои гуногун ҳам тавсиф шуда бошанд. Бо ин мақсад усулҳои омӯзиши мошинсозӣ ва ЗС, аз ҷумла технологияҳои коркарди забони табиӣ (NLP) истифода бурда мешаванд.

Google Patents воситаи пуриқтидор барои кор бо маълумоти патентӣ буда, фарогирии глобалӣ, интерфейси қулай ва қобилиятҳои пешрафтаи таҳлиро муттаҳид мекунад. Якҷояшавӣ бо Google Scholar ва дастгирии забонҳои гуногун платформаро барои аудиторияи васеъ беҳамто мегардонад.

Система инчунин воситаҳои таҳлиро барои арзёбии натиҷаҳои ҷустуҷӯ пешниҳод мекунад. Масалан, истифодабарандагон метавонанд маълумоти омори дар бораи динамикаи нашрҳо аз рӯи солҳо, тақсими патентҳо аз рӯи синфҳои Таснифоти байналмилалии патентӣ, инчунин маълумот оид ба истинод ба ҳуҷҷатҳои патентӣ ба даст оваранд.

Яке аз бартариҳои асосии Google Patents беҳамтоии он мебошад. Платформа забонҳои гуногунро дастгирӣ мекунад ва онро барои доираи васеи истифодабарандагон, аз ҷумла онҳое, ки бо ҳуҷҷатҳо бо забонҳои русӣ, хитой, ҷопонӣ ва дигар забонҳо кор мекунанд, дастрас мекунад. Ғайр аз ин, якҷояшавӣ бо Google Scholar имкон медиҳад, ки ҳуҷҷатҳои патентиро бо нашрияҳои академӣ пайваст кунад, ки ин махсусан барои тадқиқоти илмӣ муфид аст.

Платформа тарҷумаи пурраи ҳуҷҷатҳои патентиро ба забони англисӣ дастгирӣ мекунад ва имкониятҳои истифодабарандагонро, ки бо забонҳои аслии ҳуҷҷатҳо гап намезананд, ба таври назаррас васеъ мекунад. Илова бар ин, механизмҳои ҷустуҷӯӣ формулаҳои кимиёвӣ, аз ҷумла қобилияти сарбор кардани тасвирҳои формулаҳо ва ё кашидани онҳо бо истифода аз муҳаррири графикӣ амалӣ карда шуданд.

Система дастрасӣ ба маҷмӯи глобалии маълумотҳои патентӣ фароҳам меорад, ки махсусан барои тадқиқотчиёне, ки дар лоиҳаҳои байнисоҳавӣ кор мекунанд ва ширкатҳое, ки мехоҳанд тамоюлҳои технологиро дар сатҳи байналмилалӣ пайгирӣ кунанд, муҳим аст.

Яке аз мушкилоти асосӣ ин аз меъёр зиёди иттилоот аст, ки аз ҳаҷми бузурги додаҳо ба вучуд омадааст, ки метавонад пайдо кардани иттилооти мувофиқро душвор созад. Махсусан ин ба ҳуҷҷатҳое дахл дорад, ки сатҳи пасти иқтибос ё зикр дар Шабака доранд, ки онҳоро алгоритмҳои платформа аз даст дода метавонанд.

Мушкилоти кор бо маълумотҳои суствотхоршуда, ба монанди тамғаҳои молии рамзӣ ё пайдарпаии генетикӣ, инчунин фаъолияти системаро маҳдуд мекунад. Набудани API барои автоматикунони равандҳои ҷустуҷӯ ва таҳлили маълумотҳо самаранокии онро барои истифодабарии касбӣ коҳиш медиҳад.

Google Patents воситаи пуриқтидор барои кор бо маълумоти патентӣ буда, фарогирии глобалӣ, интерфейси қулай ва қобилиятҳои пешрафтаи таҳлиро муттаҳид мекунад. Якҷояшавӣ бо Google Scholar ва дастгирии забонҳои гуногун платформаро барои аудиторияи васеъ беҳамто мегардонад. Вале бояд қайд кард, ки фаъолияти система бештар ба мутахассисони соҳаи ҳуқуқи патентӣ, тадқиқотчиён ва таҳлилгароне нигаронида шудааст, ки бо миқдори зиёди маълумот кор мекунанд. Сарфи назар ба дастрасӣ будан барои истифодабарандагони навомӯз, платформа барои самаранок истифода бурдан аз тамоми воситаҳои пешниҳодшуда сатҳи муайяни донишро талаб мекунад.

Муқоисаи хизматгузориҳои ҷустуҷӯӣ

Бо назардошти он, ки Федератсияи Русия дар савдои байналмилалии моликияти зеҳнӣ кам иштирок меварзад, интиҳоб ба ду системаи ҷустуҷӯии миллии ва ду муҳаррики ҷаҳонӣ, ки бо забони русӣ дастгирӣ мешавад, ду системаи иттиҳодияҳои болоии миллии моликияти зеҳнӣ ва ду платформаи бузурги тичоратӣ бо манбаи додаҳои васеъ афтод.

Масалан, биёед шарҳи дар боло зикршудаи системаҳои ҷустуҷӯии чунин азимҳои технологӣ ба монанди Яндекс (Яндекс.Патентҳо [3]) ва Google (Google Patents [4])-ро гирем. Фарқияти асосии байни онҳо: «Яндекс» манбаи патентии Донишкадаи федералии моликияти зеҳнӣ (ДФМС) оид ба намунаҳои фоиданок ва ихтироотҳоро истифода мебарад.

Google ба маълумоти нишонгузоришудаи худ така мекунад, то манбаи маълумотҳои Google Patents-и худро дар саросари ҷаҳон дар вақти воқеӣ навсозӣ кунад ва хусусиятҳои ҷолибро, аз қабилҳои индексатсияи автоматии матн ва тарҷума ба забони англисӣ, инчунин ҷустуҷӯ аз рӯи формулаҳои кимиёвӣ дастгирӣ мекунад [7].

Барои муқоисаи ду хизматгузори ҷустуҷӯии пешниҳодшудаи патентҳои русиягӣ, аз меъёрҳои мувофиқат ва мутобиқати дар боло тавсифшуда истифода мебарем. Биёед патентҳои тасодуфиро барои омехтаи бетон интиҳоб кунем. Номгӯӣ: омехтани бетонӣ, синфҳо аз таснифот (СПК): C04B 28/04, C04B 14/06, рақами бақайдгирӣ: 2 658 926.

Шартҳо:

1) Арзёбии мувофиқат – барои дархости «Омехтаи бетонӣ», дар асои метрикаи Precision at K.

Precision at K (p@K) – метрикаи асосии рейтингӣ сифат барои як объект:

$$p@K=r/K$$

ки дар ин ҷо r – миқдори натиҷаҳои мувофиқ байни якум K -натиҷаҳои;

2) Арзёбии мувофиқат – ҷустуҷӯӣ аз рӯи дархост «Омехтаи бетонӣ 04В 28/04, C04В 14/06», дар асоси баҳои мумайзӣ.

Арзёбии мувайизи мувофиқат ба таҳлили эзоҳҳо ва фойданокии умумии натиҷаҳои ҷустуҷӯ барои истифодабаранда асос меёбад; он баҳои миёна (аз рӯи ҷадвали панҷ-балӣ) аз рӯи К-натиҷаҳои аввал мебошад;

3) ҷустуҷӯи иловагӣ аз рӯи дархост дар қисми шарҳи формула (бо ҷои ихтисоршуда): «Омехтаи бетонӣ, ки он фарқиат мекунад, ки дар таркиб иловатан реги кварсӣ ва асидолро бо нишондодаҳои зерин: рег 30,0-35,0; об 13,0-15,0» дорад.

Дархост ба «Яндекс.Патентҳо»

1. Арзёбии мувофиқат.

Аз рӯи ҳамин дархост 28 156 сабт пайдо шуда буд. Аз якум 50 натиҷаҳо 43 мувофиқ мебошанд, он гоҳ:

$$p@K=43/50=0,86$$

2. Арзёбии мувофиқат.

Аз рӯи ҳамин дархост 107 сабт пайдо шуда буд. Арзёбии якум 20 натиҷаҳо дар зер оварда шудааст:

Рақами тартиб	Баҳо	Рақами тартиб	Баҳо
1	4	11	3
2	3	12	3
3	4	13	3
4	5	14	4
5	4	15	4
6	4	16	3
7	4	17	4
8	4	18	4
9	4	19	4
10	3	20	3

Он гоҳ ҳоли миёна – 3,7.

Бо ҳуди ҳамон меъёрҳо хизматгузори Google Patents-ро месанҷем

1. Арзёбии мувофиқат.

Натиҷаи иҷроиши дархост: 3227 ҳуҷҷат. Аз якум 50 натиҷа 29 натиҷаи мувофиқ мебошанд, он гоҳ:

$$p@K=29/50=0,58$$

2. Арзёбии мувофиқат.

Натиҷаҳои дархост бо чор мавқеъҳо маҳдуд карда мешаванд, ки дар байни онҳо номгӯи ҷустуҷӯйкардамон вучуд надорад. Санҷиш бо нокомӣ анҷом шуд. Кӯшиши ҷустуҷӯй кардан аз рӯи рақами бақайдгирӣ инчунин бебарор мебошад. Барои чӣ?

Шарҳ хеле оддӣ аст. Google Patents дастрасии бевоситаро ба манбаи Роспатент надорад, танҳо ба натиҷаҳои дархостҳо ва индексатсияи дар сатри ҷустуҷӯй таъҷ мекунад. Ин маънои онро дорад, ки агар ин маводҳои патентӣ индекси иқтибосҳои паст ва зикр

шудан дар Шабака дошта бошанд, пас эҳтимоли зиёд вучуд дорад, ки ин маводҳо аз ҷониби алгоритмҳои Google номаълум боқӣ мемонанд.

Ҷустуҷӯи иловагӣ аз рӯи дархост дар «Яндекс.Патентҳо» натиҷаи хубро нишон дод: се мавқеъ пайдо шуд, сабти ҷустуҷӯй дар рӯйхат якум мебошад.

Ҳамин тавр, ҳулоса баровардан мумкин аст, ки ҳардуи платформаҳои нишоншуда дар қисми ҷустуҷӯи семантикӣ муносиб карда шудаанд. Хизматгузори «Яндекс.Патентҳо» ҷустуҷӯҳои баландсифатро тавасути маҳзани маълумотҳои филтршудаи қайдшуда анҷом медиҳад. Ва дар асоси натиҷаи додаҳои Google Patents бавосита сатҳи иқтибосоварӣ ба ҳуҷҷатҳои патентиро дар интернет арзёбӣ кардан мумкин аст. Нишондиҳандаи мазкур, вақте ки на танҳо барои як патент таҳлил карда мешавад, балки интиҳоби калон барои давраҳои муайян, метавонад барои муайян кардани тамоюлҳои рушди илмию технологияи минтақа ё соҳа кӯмак расонад, имконият медиҳад, ки банақшагирии иқтисодӣ дар сатҳи корхонаҳои алоҳида ва ё мамлакат самараноктар бошад.

Ташкилотҳои асосии патентӣ, ба монанди Ташкилоти Умумиҷаҳонии Моликияти Зеҳнӣ (ТУМС) ва Созмони патентии аврупоӣ (СПА) мутаносибан хизматҳои ҷустуҷӯии PATENTSCOPE ва Espacenet-ро пешниҳод мекунад. Хизматгузориҳои ҷустуҷӯй дорой манбаи хеле васеи ҳуҷҷатҳои патентӣ аз идораҳои гуногуни миллий ва инчунин дархостҳои дар доираи Шартномаи ҳамкориҳои патентӣ (РСТ) пешниҳодшуда мебошанд. Дар айни замон, манбаи маълумот дар PATENTSCOPE зиёда аз 120 млн ҳуҷҷат ва дар Espacenet зиёда аз 150 млн ҳуҷҷат иборат мебошад. Ҳам Espacenet ва ҳам PATENTSCOPE имкон медиҳанд, ки на танҳо ҷустуҷӯи пурраи матн дар сатҳи ҳуҷҷатҳои инфиродӣ, балки инчунин ҷустуҷӯ дар сатҳи оилаи патентӣ иҷро намоянд, ки ин равишро бо имкониятҳои тарҷумаи мошинӣ пурра мекунад. Илова бар ин PATENTSCOPE имконият медиҳад, ки аз рӯи формулаҳои кимиёвӣ, аз ҷумла шинохти тасвирҳо бо формулаҳо, инчунин қобилияти навиштани чунин формулаҳои кимиёвӣ дар ҳуди система бо истифода аз муҳаррири графикӣ Structure editor ҷустуҷӯ кунад.

Мо мувофиқат ва мутобиқати натиҷаҳои ҷустуҷӯро барои ин ду системаро бо истифода аз вариантҳои дар боло зикршуда месанҷем.

PATENTSCOPE

1. Арзёбии мувофиқат.

Дар натиҷаи иҷроиши ҳамин дархост 11 926 сабтҳо пайдо карда шудаанд. Аз якум 50 натиҷаҳо ҳамаашон алоқаманд бошад, он гоҳ:

$$p@K=50/50=1$$

2. Арзёбии мувофиқат.

Аз рӯи ҳамин дархост 90 сабт пайдо шуда буд. Арзёбии якум 20 натиҷаҳо дар зер оварда шудааст:

Рақами тартиб	Баҳо	Рақами тартиб	Баҳо
1	3	11	3
2	3	12	3
3	3	13	3
4	4	14	2
5	4	15	2
6	4	16	2
7	4	17	2
8	4	18	3
9	4	19	3
10	3	20	2

Он гоҳ ҳоли миёна – 3,05.

Ҷустуҷӯи иловагӣ танҳо як сабтро ошкор кард, ки онро мекофтем.

Espacenet-ро аз рӯи ҳамин дархостҳо санҷидан имконнопазир мебошад: дастгирии забони русӣ вучуд надорад.

Аз рӯи натиҷаҳо бояд қайд кард, сарфи назар аз он, ки дар маҳзани маълумотҳои PATENTSCOPE ҳуҷҷатҳо бо бисёр забонҳо вучуд доранд, вале оптимизатсияи ҷустуҷӯи патентӣ баландтар нисбат аз хизматгузори ҷустуҷӯи самтҳои умумӣ – «Яндекс. Патентҳо» мебошад. Иловатан PATENTSCOPE имконият медиҳад, ки забони ҳуҷҷатро ба таври автоматикӣ дарёфт кунад ва асбобҳои лимматизатсия ва NLP пешниҳод карда, ҷустуҷӯи семантикиро муносиб кунонад [12].

Баъзе аз чунин системаҳо гирифтани натиҷаҳои ҷустуҷӯиро дар ҳаҷми калон дар шакли ҷадвал имконияти медиҳанд. Мисол, PATENTSCOPE имконияти то 10 000 натиҷаҳои дархости ҷустуҷӯиро (бо шarti истифодабарии аккаунти ройгон) гирифтано медиҳад. Espacenet имконияти зеркашии танҳо 500 натиҷаҳои якуми дархостро медиҳад.

PATENTSCOPE имконияти ба даст овардани баъзе маълумоти омори дар бораи натиҷаҳои ҷустуҷӯӣ, ва инчунин тасвири онро дар шакли графикӣ пешниҳод мекунад.

Google Patents маҷмӯи маълумотҳои омории хеле камро пешниҳод мекунад: маълумотҳо дар бораи аризадиҳандагон, ихтирооёкорон, синфҳои СРС, ва инчунин ба гурӯҳҳо миқдори ҳуҷҷатҳои пайдошударо аз рӯи солҳо ҷудо кардан.

Ба ҳуди ҳамин категория манбаъҳои маълумотҳо бо дастрасии озод ду хизматгузори давлатии русиягӣ тааллуқ доранд: системаи иттилоотиву ҷустуҷӯи интернет-портали ДФМС ва инфрасохтори ҷустуҷӯи маълумоти патентӣ ва воситаҳои фардикунонӣ «Платформаи ҷустуҷӯи Роспатент» (СИ ПЧ).

Донишкадаи Моликияти Саноатии (ДФМС) ДФМС

Азбаски хизматгузори мазкур имконияти ҷустуҷӯиро аз рӯи манбаъҳои гуногуни ОИС пешниҳод мекунад, он гоҳ пеш аз иҷроиши дархост дар намуди ошкоро интиҳоб

кардани маҳзани маълумотҳо, ки дар он ҷустуҷӯи амалӣ мегардад, лозим меояд. Дар ҳолати мо ин «Ҳуҷҷатҳои патентии ФР (рус.)».

1. Арзёбии мувофиқат.

Дар вақти иҷроиши ҳамин дархост 4248 сабтҳо пайдо карда шуд. Аз якум 50 натиҷаҳо 45 алоқаманд мебошанд, он гоҳ:

$$p@K=45/50=0,9$$

2. Арзёбии мувофиқат дар формати дар боло тавсифшуда имконнопазир мебошад, зеро:

1) агар дар майдони ҷустуҷӯӣ ҷумлаи ҷустуҷӯшавандаро пахш кунед, он гоҳ иҷроиши дархост бо хатогӣ «Формати нодурусти истилоҳоти дархост» қанда мешавад.

2) кӯшиши дар алоҳидагӣ пахш намудани рамзҳои СПК инчунин бебарор аст: маҳз барои рамзҳои СПК майдони пахшкунӣ пешбинӣ нашудааст.

Ҷустуҷӯи иловагӣ ҳамчунин бо хатогии дар боло оварда шуда анҷом мешавад, ҳатто агар барои ҷустуҷӯи майдонро барои пахшкунии формула истифода баред.

Агар аз рӯи рақами бақайдгирӣ бичӯем, он гоҳ ҳуҷҷати ҷустуҷӯшаванда бо осонӣ пайдо мешавад.

СИ «Платформаи ҷустуҷӯӣ»

1. Арзёбии мувофиқат.

Ҳангоми иҷроиши дархости мазкур 22 477 сабтҳо пайдо карда шуданд. Аз якум 50 натиҷаҳо ҳамашон алоқаманд бошад, он гоҳ:

$$p@K=50/50=1$$

2. Арзёбии мувофиқат.

Аз рӯи дархости мазкур 323 сабтҳо пайдо карда шуданд. Арзёбии якум 20 натиҷаҳо дар зер оварда шудааст:

Рақами тартиб	Баҳо	Рақами тартиб	Баҳо
1	4	11	4
2	3	12	4
3	4	13	2
4	4	14	3
5	3	15	2
6	2	16	1
7	2	17	4
8	4	18	2
9	4	19	3
10	1	20	1

Он гоҳ ҳоли миёна – 2,85.

Ҷустуҷӯи иловагӣ инчунин натиҷаи хубро нишон дод: 79 номгӯй пайдо шуд, сабти ҷустуҷӯшаванда якум дар рӯйхат мебошад.

Бартари калонтарини Системаи иттилоотиву ҷустуҷӯи ДФМС (СИЧ ДФМС) ва Системаи иттилоотӣ

«Платформаи ҷустуҷӯӣ» аз пешниҳоди дастрасӣ ба маълумотҳо дар бораи категорияҳои гуногуни ОИС: патентҳо, воситаҳои фардикунонӣ, барномаҳои МЭҲ ва маҳзанаҳои маълумотҳо, топологияҳои микросхемаҳои интегралӣ иборат мебошад. Як қисм маълумотҳоро СИЧ ДФМС дар асоси тиҷоратӣ пешниҳод мекунад, дар ҳама вақте, СИ «Платформаи ҷустуҷӯӣ» дастрасиро ба тамоми маводҳо комилан ройгон пешниҳод мекунад. Ҳарду ин платформаҳои мазкур имкониятҳои иҷроиши дархостҳои ҷустуҷӯиро чӣ аз рӯи рӯйхати васеи хусусият ва метамаълумотҳо, ва чӣ аз рӯи матнҳои ҳуҷҷатҳо медиҳанд. Системаи Иттилоотии Платформаи Ҷустуҷӯӣ (СИ ПЧ) аз тасвияҳои носаҳеҳро истифода бурда, имконияти ҷустуҷӯро аз рӯи матнҳои ҳуҷҷатҳо медиҳад.

Иловатан СИ «Платформаи ҷустуҷӯӣ» имконияти иҷроиши ҷустуҷӯиро аз рӯи формулаҳои кимиёвӣ медиҳад, ва барои тамғаҳои молии тасвирӣ тарзҳои ИИ амалисозии ҷустуҷӯиро аз рӯи тасвир кӯмак мекунад.

Вале инчунин бояд диққатро ба тарафҳои сусти ин ду хизматгузориҳо дод. СИЧ ДФМС – асбоби хуб дар дасти одами кордон дар соҳаи ҷустуҷӯии патентӣ, вақте ки тамоми хусусиятҳои асосии дархостҳо ва ё бақайдгирӣ ба ихтироотҳо маълум мебошанд. Ва чунин кофтукови оддии барои шахси муқаррарӣ дар ибораҳо, ки маҷмӯи муайяни хусусиятҳоро дар шакли ғайрисохторшударо фаро мегирад, имкон нопазир мебошад.

Дар СИ «Платформаи ҷустуҷӯӣ», аз натиҷаи санҷиш баромада, номувофиқи аҳамиятнокии ҷузъҳои гуногуни ҷустуҷӯ вучуд дорад. Ҳангоми коркарди ибора вазни калон дар тақсимкунӣ бо рақамҳо бо афзалияти минбаъдаи категорияҳои муайяни таснифотҳо ба рақамҳо дода шуд, ва танҳо дар охир ҷустуҷӯи арзиши имконпазирӣ семантикии «харфӣ» қисми ибора иҷро шуд.

Дар соҳаи ҷустуҷӯии патентӣ инчунин миқдори калони маҳсулотҳои тиҷоратӣ вучуд доранд.

Масалан, платформаи Derwent Innovation IP дорои 152 млн ҳуҷҷатҳои патентӣ аст, аз онҳо зиёда аз 113 – ин интишорҳо мебошанд. Darts-ip (зиёд аз 2,2 млн қарорҳо) интегралсияро бо манбаъҳои қарорҳои судӣ ва инчунин зиёда 59 идораҳо доранд. Платформаи мазкур имкониятро барои миқдори бениҳоят калони маълумоти омори визуалӣ кардан (ҳар як сабт зиёда аз 300 хусусиятҳои муътадиликунонидари дорад), харитаҳои манзараҳои патентиро сохтан медиҳад. Бароҳати иловагӣ дар кор бо ҳамин хизматгузор бо чандирии ҷӯркунии ҳолатҳои пештара дар система, имконияти тартиб додани қолибҳои ҷустуҷӯӣ ва таҳлили таъмин карда мешавад.

Системаи Orbit Intelligence маълумотҳоро аз 95 идораҳои патентӣ дорад. Манбаъ ҳуҷҷатҳоеро дорад, ки бо забонҳои гуногун тартиб дода шудаанд, ва аз зиёда 100 млн ҳуҷҷатҳои патентӣ ва 150 млн ҳуҷҷатҳои ғайрипатентӣ иборат мебошад. Система аз воситаҳои таҳлилий иборат мебошад, ки ба шумо имконияти натиҷаҳои ҷустуҷӯро арзёбӣ кардан ва тасаввур карданро медиҳад. Имконияти сохтани конструксияҳо дар се

андоза барои иҷроиши таҳлили бисёрмили вучуд дорад. Патентҳо аз рӯи аломати мавзӯӣ ба коллексияҳо якҷоя карда шудаанд. Ҷустуҷӯӣ аз рӯи мутассилиҳои генетикӣ ва формулаҳои кимиёвӣ имконпазир аст. Дар системаи мазкур инчунин санҷиш гузаронда шуд.

1. Арзёбии мувофиқат.

Дар вақти иҷроиши ҳамин дархост 1313 сабтҳо пайдо карда шуд. Аз якум 50 натиҷаҳо 46 алоқаманд мебошанд, он гоҳ:

$p@K=46/50=0,92$

2. Арзёбии мувофиқат.

Аз рӯи ҳамин дархост 340 сабт пайдо шуда буд.

Арзёбии якум 20 натиҷаҳо дар зер оварда шудааст:

Рақами тартиб	Баҳо	Рақами тартиб	Баҳо
1	4	11	4
2	4	12	4
3	4	13	4
4	4	14	4
5	4	15	4
6	4	16	4
7	4	17	4
8	3	18	4
9	4	19	4
10	4	20	4

Он гоҳ ҳоли миёна – 3,95.

Дар натиҷаи ҷустуҷӯии иловагӣ як ҳуҷҷат пайдо карда шуд, ки онро мекофтем.

Таҳлили муқоисавӣ нишон медиҳад, ки дар хизматгузориҳои тиҷоратӣ тартиби яклухт ба рақамикунонӣ татбиқ карда шуд: ба ғайр аз маълумотҳои тоза карда шуда ва сохторкунондашуда маҷмӯи асбобҳои васеъ барои иҷроиши ҳисобкунонӣ таҳлилий бо тасвиркунии ояндаи натиҷаҳо пешниҳод карда мешавад, ки сохтани харитаҳои манзараҳои патентӣ бо тасвир дар се андоза фаро мегирад. Имкониятҳои платформаҳои кушодаи иттилоотиву таҳлилий одатан бо пешниҳоди маълумотҳо маҳдуд карда мешаванд. На ҳамаи чунин системаҳои имконият медиҳанд, ки натиҷаҳои ҷустуҷӯиро барои коркарди автоматикӣ бигиред. Бо иборати дигар, системаҳои ҷустуҷӯии кушода воситаҳоро барои ҳалли масъалаи ҷустуҷӯии хусусии СОИ-и аз ҳама муҳим пешниҳод мекунад, аммо онҳо бесамар мебошанд ва ё истифодабарии воситаҳои иловагиро барои ҳалли мушкилотро, ки бо муайянкунии мутобиқат ба қонун ва тамоюлҳо рушдро талаб мекунад, ки маҳсусан барои сохтани таҳлил дар асоси маълумотҳои калон муҳим мебошад [8]. Дар алоҳидагӣ бояд қайд кард, ки хизматгузориҳои маҳсусгардонидашудаи ҷустуҷӯӣ на ҳамаша рафтори дӯстонаро нисбат ба шахси оддии бетаҷриба нишон медиҳанд ва асосан барои одамони кордон аз соҳаи ҳуқуқи патентӣ пешбинӣ шудаанд.

Хулоса

Таҳлили хизматгузориҳои иттилоотиву ҷустуҷӯӣ дар соҳаи моликияти зеҳнӣ нишон медиҳад, ки системаҳои муосир аз ҷиҳати функсияҳо, фарогирии маълумот ва осонии истифодабарӣ ба таври кулӣ фарқ мекунанд. Дар айни замон бозор ҷӣ бо платформаҳои кушода (мисол, «Яндекс.Патентҳо», «Платформаи ҷустуҷӯӣ»-и Роспатент), ва ҷӣ бо роҳҳои ҳалли тиҷоратӣ (мисол, PATENTSCOPE, Derwent Innovation IP ва Orbit Intelligence) пешниҳод шудааст. Ҷар яке аз ин хизматгузорҳо тарафҳои пурзӯр ва сусти худро дорад, ки онҳоро барои категорияҳои гуногуни истифодабарандагон татбиқшаванда мекунанд.

Системаҳои тиҷоратӣ барои одамони кордон имкониятҳои васеъро, аз он ҷумла дастрасӣ ба манбаъҳои глобалии патентӣ, асбобҳои таҳлилий ва имконияти зеркашӣ кардани ҳаҷмҳои калони маълумотҳо, пешниҳод мекунанд. Вале истифодабарии онҳо зуд-зуд донишҳо ва малакаҳои махсусро металабад, ва инчунин метавонад бо обунашавии музнок маҳдуд карда бошад. Чунин платформаҳо барои ваколатдорони патентӣ, ихтироъкорон ва таҳлилгарон, ки бо массивҳои калони маълумотҳо кор мекунанд, беш аз ҳама мувофиқ мебошанд.

Системаҳои кушода, ба монанди «Яндекс. Патентҳо» ва «Платформаи ҷустуҷӯӣ»-и Роспатент, дастрасогии ройгонро ба маълумотҳои патентии русиягӣ ва воситаҳои фардикунонӣ пешниҳод мекунанд. Онҳо бо интерфейси содда ва беихтиёрон фаҳмо тасниф карда мешаванд, ки онҳоро барои ихтироъкорони навомӯз, донишҷӯён ва ширкатҳои хур кулай мекунанд. Вале платформаҳои мазкур бо манбаи маълумотҳои русиягӣ ва асбобҳои пешрафтаи таҳлилий. ба монанди кластеризатсия ва ё таҳлили семантикӣ, дастгирӣ намекунад.

Ба мутахассисони навомӯз кор кардан бо системаҳои кушода, ба монанди СИЧ ДФМС ва ё СИ «Платформаи ҷустуҷӯӣ»-и Роспатент, тавсия дода мешавад, зеро онҳо дастрасогии ройгонро пешниҳод мекунанд ва интерфейси фаҳморро доранд. Платформаҳои мазкур имконияти аз худ кардани принципҳои ҷустуҷӯӣ патентиро бидуни зарурияти ба механизмҳои мураккаби дархостҳо ҷуқур дохил шуда медиҳанд.

Қайд кардан муҳим аст, ки рушди технологияҳои ЗС ва омӯзиши мошинӣ уфуқҳои навро барои оптимизатсияи системаҳои ҷустуҷӯӣ мекушояд. СИЧ-ҳои муосир зуд-зуд асбобҳоро барои маълумотҳои ғайрисохториро

коркард, тарҷумаи автоматикӣ ва таҳлили семантикӣ ҷорӣ мекунанд. Ин имконияти бехтар намудани сифати ҷустуҷӯиро медиҳад ва онро боз ҳам дастрастар барои аудиторияи васеъ мекунанд.

Ҳамин тавр, интиҳоби системаи иттилоотиву ҷустуҷӯӣ аз мақсадҳои истифодабаранда, сатҳи омодагии вай ва захираҳои дастрас вобаста мебошад. Барои мутахассисони навомӯз ва истифодабарандагони муқаррарӣ – системаҳои кушода бо интерфейси кулай. Дар оянда рушди минбаъдаи хизматгузориҳои рақамӣ ба назар гирифта шудааст, ки дастрасогӣ ва самаранокии онҳоро барои тамоми категорияҳои истифодабарандагон баланд мекунанд.

Рӯйхати адабиётҳо

- Петрова, И. Ю. Методика проведения патентного анализа с целью поиска аналогов и прототипов полученных технических решений / И. Ю. Петрова, А. А. Пучкова // Вестник Мордовского университета. – 2016. – № 1. – С. 50–57.
- Смирнов, И. В. Патентная аналитика для научно-технологического развития стран Большой Евразии / И. В. Смирнов // Сборник материалов IV Международной научно-практической конференции «Аналитика развития, безопасности и сотрудничества: Большая Евразия – 2030». – 2017. – С. 149–151.
- Сафронова, Н. И. Формула практической полезности и эффективности патентного поиска / Н. И. Сафронова // Наука и инновации. – 2020. – № 4 (206). – С. 28–33.
- Genin B., Zolkin D. (2021), "Similarity search in patents databases. The evaluations of the search quality", World Patent Information, vol. 64, no. 61.
- Aristodemou L., Tietze F. (2018), "The state-of-the-art on Intellectual Property Analytics (IPA): A literature review on artificial intelligence, machine learning and deep learning methods for analysing intellectual property (IP) data", World Patent Information, vol. 55, pp. 37–51.
- Акиншина, А. В. Автоматизация проведения поиска по изобразительным обозначениям товарных знаков и правовые основы для ее осуществления / А. В. Акиншина // Отечественная юриспруденция. – 2016. – № 4 (206). – С. 24–26.
- Кашеварова, Н. А. Цифровые инструменты патентных исследований / Н. А. Кашеварова, А. А. Андреева, Е. И. Пономарева // Вопросы инновационной экономики. – 2020. – Т. 10 № 2. – С. 1059–1074.
- Шпак, Ю. О. Возможности применения искусственного интеллекта в патентной аналитике / Ю. О. Шпак, Е. С. Юшковец // Актуальные проблемы развития социально-экономических систем: Сборник научных статей XII Международной научно-практической конференции, Курск, 27 мая 2022 года. – 2022. – С. 391–398.

Маълумот дар бораи муаллифон

Роман Газиевич Алилов, муовини сардори шӯъбаи идоракуни ва ҷорӣ намудани лоиҳаҳои МФДБ «Донишқадаи

Ба мутахассисони навомӯз кор кардан бо системаҳои кушода, ба монанди СИЧ ДФМС ва ё СИ «Платформаи ҷустуҷӯӣ»-и Роспатент, тавсия дода мешавад, зеро онҳо дастрасогии ройгонро пешниҳод мекунанд ва интерфейси фаҳморро доранд.

федералии моликияти зеҳнӣ» (Москва, соҳили Бережковская, 30, к. 1); roman.alilov@rupto.ru

Элина Романовна Абиева, мушандиси дараҷаи 1-уми шӯбаи тархезии қарорҳои портали МФДБ «Донишкадаи федералии моликияти зеҳнӣ» (Москва, соҳили Бережковская, 30, к. 1); elina.abieva@rupto.ru

Дмитрий Иванович Zubov, сармутахассиси шӯбаи таҳлили системаҳои ва тиҷорати Муассисаи Федералии Давлатии Буҷавӣ (МФБД) «Донишкадаи федералии моликияти саноатӣ» (Москва, соҳили Бережковская, 30, к. 1); d.zubov@rupto.ru

Саҳми арзшудаи муаллифон

Р. Г. Алилов ҳамчун роҳбари тадқиқот баромад кард. Вай мафҳуми умумии корро муайян кард, мақсад ва масъалаҳоро мурағаб кард, ва инчунин қараёни навиштани мақоларо мутобиқ менамуд. Саҳми вай аз коркарди методологии мавзӯ, таҳлили таҷрибаи истифодабарандагии ҳамкорӣ бо СИЧ, ва инчунин иштироки вай дар шарҳи натиҷаҳо ва тартиб додани тавсияҳои амалӣ иборат буд.

Э. Р. Абиева ба ҷанбаҳои техникӣ ва таҳлили тадқиқот тамарқуз кард. Ӯ тавсири муфассали функсионали СИЧ-ҳои машуртаринро (аз он ҷумла СИЧ ДФМС, PATENTSCOPE, «Яндекс.Патентҳо») гузаронд, маълумотҳоро дар бораи имкониятҳо ва маҳдудиятҳои он мурағаб кард.

Д. И. Zubov. Саҳми вай аз муқоисаи платформаҳои тиҷоратӣ ва кушода (мисол, Google Patents, Orbit Intelligence), коркарди омории метрикаҳои Precision@K ва арзёбиҳои мумайизӣ иборат буд. Вай инчунин дар ифодакунии хулосаҳо дар бораи сифати хизматгузориҳои ҷустуҷӯӣ ва истифодабарии онҳо иштирок варзида буд.

References

- Petrova, I. Yu. and Puchkova, A. A. (2016), "The methodology of patent analysis in order to find analogues and prototypes of the obtained technical solutions", *Vestnik Mordovskogo universiteta*, no. 1, pp. 50–57.
- Smirnov, I. V. (2017), "Patent Analytics for Scientific and Technological Development of Greater Eurasia Countries", *Sbornik materialov IV Mezhdunarodnoj nauchno-prakticheskoy konferencii* [Collection of materials of the IV International Scientific and Practical Conference], *Analitika razvitiya, bezopasnosti i sotrudnichestva: Bol'shaya Evraziya – 2030* [Analytics of development, security and cooperation: Greater Eurasia – 2030], Moscow, Russia, 27 November, 2017, pp. 149–151.
- Safronova, N. I. (2020), "The formula of practical usefulness and effectiveness of patent search". *Nauka i innovatsii*, no. 4 (206), pp. 28–33.
- Genin, B. and Zolkin, D. (2021), "Similarity search in patents databases. The evaluations of the search quality", *World Patent Information*, vol. 64, no. 61.
- Aristodemou, L. and Tietze, F. (2018), "The state-of-the-art on Intellectual Property Analytics (IPA): A literature review on artificial intelligence, machine learning and deep learning methods for analysing intellectual property (IP) data", *World Patent Information*, vol. 55, pp. 37–51.

- Akinshina, A. V. (2016), "Automation of the search for pictorial designations of trademarks and the legal basis for its implementation", *Otechestvennaia iurisprudentsiia*, no. 10 (12), pp. 24–26.
- Kashevarova, N. A., Andreeva, A. A. and Ponomareva, E. I. (2020) "Digital tools for patent research", *Voprosy innovatsionnoy e'konomiki*, vol.10, no. 2, pp. 1059–1074.
- Shpak, Yu. O. and Yushkovec E. S. (2022), "Possibilities of using artificial intelligence in patent analytics", *Sbornik nauchny'x statej XII Mezhdunarodnoj nauchno-prakticheskoy konferencii* [Collection of scientific articles of the 12th International Scientific and Practical Conference], *Aktual'ny'e problemy' razvitiya social'no-e'konomicheskix sistem* [Current issues of development of socio-economic systems], Kursk, Russia, 27 May, 2022, pp. 391–398.

Information about the authors

Roman. G. Alilov, Deputy Head of the Department of Project Management and Implementation of the Federal Institute of Industrial Property (Moscow, Berezhkovskaya emb., 30, bld. 1); roman.alilov@rupto.ru

Elina R. Abieva, Category 1 Engineer in the Portal Solutions Design Department of the Federal Institute of Industrial Property (Moscow, Berezhkovskaya emb., 30, bld. 1); elina.abieva@rupto.ru

Dmitriy I. Zubov, Chief Specialist of the System and Business Analysis Department of the Federal Institute of Industrial Property (Moscow, Berezhkovskaya emb., 30, bld. 1); d.zubov@rupto.ru

Contribution of the authors

R. G. Alilov – acted as the research supervisor. He defined the overall concept of the work, formulated the goal and objectives, and coordinated the article writing process. His contribution included methodological elaboration of the topic, analysis of user experience in interacting with patent information search systems (PISS), as well as participation in the interpretation of results and formulation of practical recommendations.

E. R. Abieva – focused on the technical and analytical aspects of the research. She conducted a detailed review of the functionality of popular PISS (including FIPS IPIS, PATENTSCOPE, Yandex.Patents), systematizing data on their capabilities and limitations.

D. I. Zubov – his contribution included comparing commercial and open platforms (e. g., Google Patents, Orbit Intelligence), statistical processing of Precision@K metrics and expert evaluations. He also participated in formulating conclusions about the quality of search services and their applicability.

Муаллифон дар бораи набудани ҳеч гуна бархӯрдии манфиатҳо изҳор мекунанд.

Authors declare no conflict of interests.

Ба редакция дар санаи 20.11.2024 ворид шуд
Пас аз баррасиҳо дар санаи 08.04.2025 аз нав дида баромада шудааст
Дар санаи 09.04.2025 барои нашр қабул карда шуд

4 ҲОДИСА

Мақолаи илмӣ

Original article

ТУД 94 (47).084.8:347.77:026.06

EDN: <https://elibrary.ru/cltbxf>

Китобхонаи умумирусиягии патентиву техникӣ дар солҳои Ҷанги Бузурги Ватанӣ

Наталья Олеговна Некрасова

Донишкадаи федералии моликияти саноатӣ

natalia.nekrasova@rupto.ru

Шарҳи мухтасар: масъалаҳои ёддошти таърихи муҳим мебошанд, сарфи назар ба гузаштани ҳашт даҳсола пас аз ба итмом расидани Ҷанги Бузурги Ватанӣ. Барои тайёркунии мақола ҳуҷҷатҳои бойгонии Бойгонии давлатии иқтисодии Русия (БДИР), Бойгонии марказии давлатии Санкт-Петербург (БМД Спб), Бойгонии давлатии Федератсияи Русия (БД ФР), Бойгонии Китобхонаи Илмии Русия (КИР) ва ғайраҳо, санадҳои меъёриву ҳуқуқӣ ва телеграммаҳо омӯхта шудаанд, ки имконияти ба таври объективӣ инъиқос додани фаъолияти китобхонаи патентиву техникӣ дар вақти ҷангӣ медиҳад. Нақши кормандони китобхона оид ба наҷотдиҳӣ ва нигоҳдории фондҳои ҳуҷҷатҳои патентӣ ҳамчун сарчашмаи муҳимтарини маълумоти илмиву техникӣ дар Ленингради муҳосиравӣ, дар давраи эвакуатсия ва реэвакуатсия нишон дода шуд. Муҳимт будани мавзӯ бо зарурияти аҳамиятнокии нақши китобхонаҳо барои ҷомеаи муосир дар ҳифзи мероси илмию фарҳангии кишвар ва интиқоли хотираи таърихии Ҷанги Бузурги Ватанӣ муайян карда мешавад.

Калимаҳои асосӣ: китобхонаи патентӣ, Ҷанги Бузурги Ватанӣ, ихтироотҳо, фонди патентӣ, ҳуҷҷатҳои бойгонӣ, КУПТ, фондҳои нигоҳ доштан, Ленингради мусоҳирашуда, эвакуатсия ва реэвакуатсияи фондҳо.

Барои иқтибосоварӣ: Некрасова Н.О. Китобхонаи умумирусиягии патентиву техникӣ дар солҳои Ҷанги Бузурги Ватанӣ // Ахбороти ДФМС. 2025. Ҷ 4, № 1 (11) С. 76-81.

The All-Russian Patent and Technical Library during the Great Patriotic War

Natalya O. Nekrasova

Federal Institute of Industrial Property

natalia.nekrasova@rupto.ru

Abstract: the historical memory issues are still relevant after the eight decades since the end of the Great Patriotic War. The article is based on archival documents from the Russian State Archive of Economics (RGAE), Saint Petersburg Central State Archive (TsGA SPb), the State Archive of the Russian Federation (GA RF), National Library of Russia (RNB) Archive etc., government decrees, orders and telegrams, allowing to reflect objectively the activities of the Patent and Technical Library in the wartime. The library staff's role in the rescue and conservation of patent documents collections as the most important scientific and technical information source in the blockade Leningrad, during the evacuation and re-evacuation, is shown. The relevance of the

topic is determined by the significance of libraries' role for modern society in preserving the country's scientific and cultural heritage and in transmitting the Great Patriotic War historical memory.

Keywords: patent library, Great Patriotic War, inventions, patent collection, archival documents, VPTB, collections preservation, siege of Leningrad, collections evacuation and re-evacuation.

For citation: Nekrasova N. O. The All-Russian Patent and Technical Library during the Great Patriotic War // Bulletin of Federal Institute of Industrial Property. 2025. Vol. 4, No 1(11): 76–81 (In Russ.).

Чаҳорчӯбаҳои хронологии тадқиқот, ки дар мақола оварда шудаанд, таърихи Китобхонаи умумироссиягии патентӣ-техникиро (КУТБ) дар солҳои Ҷанги Бузурги Ватанӣ фаро гирифта, саҳифаҳои ҳанӯз пурра омӯхта нашудаи таърихи китобхонаро дар асоси далелҳо ва маводи бойгонии фаъолияти Китобхонаи патентӣ-техникии умумииттифоқӣ тасдиқ менамояд,¹ фидокории коргарони он, ки барои нигоҳ доштани Фонди патентии давлатӣ, ҳамчун захираи умумихалқии муҳимтарин қарорҳои техникӣ ва ихтироотҳо, ки ба рафти ҷанг таъсир расонданд, тамоми қори аз дасташон меомадагиро қарданд.

То Ҷанги Бузурги Ватанӣ идоракунии умури ихтирооткорӣ дар мамлақати мо ғайримутамарказӣ буд. Дар давраи солҳои 1936-1955² дархостҳо барои ихтироотҳо ба комиссариатҳои халқӣ (вазоратҳо) пешниҳод карда мешуданд, дар ҳуди он ҷойҳо тамизи онҳо мегузашт, танҳо бақайдгирии дархостҳо ва ҳуҷҷатҳои ҳимоякунанда мутамарказонида шуда буд. Бо Қарори Кумитаи марказии иҷроияи ва Иттиҳоди комиссариатҳо халқӣ (ИКХ) аз санаи 22.07.1936 таҳти № 68/1324 супоридани шаҳодатномаҳои муаллифӣ ва патентҳо барои ихтироотҳо, ва инчунин нашри маълумотҳо дар бораи дархостҳои воридшуда ва шаҳодатномаҳои муаллифӣ ва патентҳо барои ихтироотҳои дода шуда ба комиссариатҳои халқии Иттифоқи ҶШС вогузор шуда буд. Бақайдгирии ояндаи тамоми шаҳодатномаҳои муаллифӣ ва патентҳо, ки аз тарафи комиссариатҳои халқӣ дода шудаанд, аз тарафи Комиссияи давлатии нақшавӣ дар назди ИКХ Иттифоқи ҶШС (Нақшаи давлатии ИҶШС) иҷро мешуд, ки дар тобеати он дар ҳамон давраи китобхона ва бойгонии Бюрои навгонӣ буданд.³ Китобхона дар яқҷоягӣ бо Бюрои бақайдгирии ояндаи ихтироотҳо дар суроғаи Ленинград, ҳиёбони 25 Октябр (ҳиёбони Невский)⁴, 44, ҷойгир буда, ба бюро ва комиссариатҳои халқӣ хизмат мерасонд.

Мувофиқи қадвали штатӣ ба соли 1941, дар штати Бюрои бақайдгирии ояндаи ихтироотҳо 28 нафар кор мекарданд, аз онҳо 22 – қорамдонии китобхона: мудири китобхона – 1, мудири шӯъбаи китобхона – 4,

Дар арафаи ҷанг, дар моҳи марти с. 1941, бо қарори ИКХ Иттифоқи ҶШС Низомнома дар бораи ихтироотҳо ва такмилҳои техникӣ ва дар бораи тартиби маблағгузории хароҷотҳо оид ба ихтирооткорӣ, такмилҳои техникӣ ва пешниҳодҳои ратсионализаторӣ тасдиқ карда шуд, ки дар доргузаронидани тамизи навгонии ихтироотҳо ба Бюрои санҷиш ва бақайдгирии ихтироотҳо Нақшаи Давлатӣ дар назди Шӯрои Комиссариатҳои Халқии ИҶШС вогузор карда шуд.

предметизатор – 1, китобдори қалон – 2, китобдори дараҷаи 1-ум – 2, китобдори дараҷаи 2-ум – 10, китобдор – 2 [1].

Дар арафаи ҷанг, дар моҳи марти с. 1941, бо қарори ИКХ Иттифоқи ҶШС Низомнома дар бораи ихтироотҳо ва такмилҳои техникӣ ва дар бораи тартиби маблағгузории хароҷотҳо оид ба ихтирооткорӣ, такмилҳои техникӣ ва пешниҳодҳои ратсионализаторӣ тасдиқ карда шуд⁵, ки дар доргузаронидани тамизи навгонии ихтироотҳо ба Бюрои тамиз ва бақайдгирии ихтироотҳо Нақшаи Давлатӣ дар назди Шӯрои Комиссариатҳои Халқии ИҶШС вогузор карда шуд. Дар баробари ин «дар асоси санҷиши навгунӣ бояд шаҳодатномаҳои муаллифӣ ва патентҳои шӯравӣ, то давраи шӯравӣ, хориҷӣ, дархостҳое, ки пеш карда шудаанд, адабиёт, ки дар ҳудуди Иттиҳоди ҶШС нашр шуд, адабиёти хориҷӣ, инчунин маълумотҳои дар бораи истифодабарии ихтироотҳо, гузошта мешуданд» (банди 30 Низомнома). Ба Бюро аз он қумла «гузарондани мубодилаи байналмилалӣ бо маводҳои патентӣ, пурқунӣ ва идоракунии китобхонаи умумииттифоқии патентиву техникӣ; маълумоти техникӣ дар бораи ихтироотҳои наватарин, ҷи шӯравӣ, ва ҷи хориҷӣ, мувофиқи

¹ Номи китобхонаи патентӣ то с. 1946.

² Бо қарори Шӯрои Вазирони ИҶШС аз санаи 29.09.1955 таҳти № 1772 Кумитаи оид ба қорҳои ихтироотҳо назди Шӯрои Вазирони ИҶШС таъсис дода шуд (ШВ ИҶШС барои сентябри с. 1955 (№1605-1772) 1955. С. 283).

³ Қарори Кумитаи Марказии Иҷроияи ва Шӯрои Комиссарҳои Халқӣ аз санаи 22.07.1936 таҳти № 68/1324 «Дар бораи аз нав таъсис додани идоракунии қори ихтироотӣ» // Маҷмӯи қонунҳо ва фармоишҳои ҳукумати Коргарон ва Деҳқонии ИҶШС. 1936. № 39. Моддаи 334. С. 557-558. URL: <https://docs.historyrussia.org/ru/nodes/400510> (санаи мурочиат: 14.02.2025).

⁴ Ленинград. Китоби суроғавӣ ва маълумотдиҳӣ барои соли 1939. Ленинград: Лениздат, 1939. С.80.

⁵ Низомнома дар бораи ихтироотҳо ва навгуниҳои техникӣ: бо қарори ИКХ Иттифоқи ҶШС аз санаи 05.03.1941 таҳти №448 тасдиқ шудааст // Маҷмӯи қарорҳо ва фармоишҳои Ҳукумати ИҶШС. 1941. №9. Моддаи 150. С.268-283. URL: <https://docs.historyrussia.org/ru/nodes/403767-postanovlenie-soveta-narodnyh-komissarov-soyuz-a-ssr-ob-utverzhdenii-polozheniya-ob-izobreteniyah-i-tehnicheskikh-usovershenstvovaniya-h-i-oporyadke-finansirovaniya-zatrat-po-izobretatelstvu-tehnicheskim> (санаи мурочиат: 14.02.2025).

Коллексияи китобхонаи патентиву техникӣ 3 045 801 нусха ва аз фондҳои патентӣ, китобӣ, маҷаллавӣ, фонди нархномаҳо, маводҳои бойгонӣ, аз он ҷумла картотекаҳо, рӯйхати рақамӣ иборат буд.

адабиёти патентиву техникӣ, ва инчунин нашриёти адабиёт оид ба ихтироъкорӣ» гузошта мешуд (банди 50 Низомнома).

Дар мақолаи худ «Эзоҳҳо ба масъалаҳои таҷрибаи муносибатҳои тарафайни Комиссариатҳои халқӣ ва Шӯъбаи ихтироотҳои» Н. Г. Рябчинский⁶ дар бораи таъиноти истифодабарии маводҳои маълумотҳои техникӣ дар бораи ихтироотҳои навтарин, ҷӣ шӯравӣ, ва ҷӣ хоричӣ, дар кори комиссариатҳои халқӣ оид ба ҳавасмандкунии фаъолияти ихтирооткорӣ дар ҳамин соҳаи хоҷагӣ менависонад. «Тамизи тахассуссӣ наметавонад ва набояд танҳо бо гузоштани аломатҳои муҳими навуғиноҳои ихтироотҳо маҳдуд карда шавад. Он нозуғир бояд ва воқеан аз ҷаҳорҷӯбаи ин тадқиқот пеш гузашта меравад. Аз донишу таҷрибаи худ барои арзёбӣ намудани пешниҳодҳои баррасишаванда аз нуктаи назари манфиатҳои мудофиавӣ ва халқиву хоҷағидорӣ мамлақати истифода бурда» [2].

Дар бораи сохтор ва нигоҳдорӣ фондҳои китобхонаи патентӣ дар давраи таҳқиқшаванда санаде шаҳодат медиҳад, ки дар асоси телеграммаи ҳуқуматӣ аз 8 сентябри с. 1941 муовини раиси Нақшаи давлатӣ Никитин тартиб дода шудааст. Санад аз тарафи муваққатан иҷрокунандаи вазифаи сардори шӯъбаи ихтироотҳои Нақшаи давлатӣ назди ИКХ ИҶШС Н. Л. Найник имзо карда шуд, ки дар ҳузури мудирӣ қорҳои шӯъбаи ихтироотҳои Нақшаи давлатӣ назди ИКХ ИҶШС Л. В. Кликович, мудирӣ китобхона С. П. Савин ва сармуҳосиб М. В. Гусева қорҳо ва ҳисоботҳои шӯъбаи ихтирооткориро қабул кард⁷.

Коллексияи китобхонаи патентиву техникӣ 3 045 801 нусха ва аз фондҳои патентӣ, китобӣ, маҷаллавӣ, фонди нархномаҳо, маводҳои бойгонӣ, аз он ҷумла картотекаҳо, рӯйхати рақамӣ иборат буд. Фонди китобхона барои хизматрасонӣ ба мутахассисон ва санҷиши ихтироотҳо, инчунин барои маълумотро ба саноат дар бораи ихтироотҳо ва навигариҳо додан пешбинӣ шуда

буд. Барои хонандагони бегона толори хониш кушода буд, ки дар он ихтироъкорон, муҳандисон, қормандони илмӣ ва дигар шахсон бо пешниҳод намудани шиноснома метавонистанд бо тамоми адабиёти мавҷудбудаи дар китобхона метавонистанд шинос шаванд. Абонементи байниқитобхонагӣ ба шӯъбаи ихтирооткорӣ ва бюрҳои мумайизиро бо адабиёте, ки дар китобхона набуд, хизматрасонӣ мекард, ва инчунин ба дигар китобхонаҳои илмӣ меод. Бойғоние, ки дар китобхона нигоҳ дошта мешуд, дар тобеати ташкилотии идораи қорҳои шӯъбаи ихтироотҳо буд, ҳуҷҷатқоро оиди бақайдғирӣ ихтироотҳо аз давраи тошӯравӣ дошт (Қумита оид ба қорҳои техникӣ Вазорати савдо ва саноат, Қумита оид ба қорҳои ихтироотҳо, Бюрои навуғиноҳо, Бюрои ихтироотҳо ва ғайраҳо), парвандақоро оид ба ҳайати шахсӣ, фармонҳо ва фармоишҳои мақомотҳои боломақом ва ғайраро фаро меғирӣфт. Дар фонди бойғони дархостҳо ба ихтироотҳо бо тамоми ҳуҷҷатҳо дар бораи додан ва ё раддия дар супоридани шаҳодатномаҳои муаллифӣ ва ё патентҳо, картотекаи алифбоии довталабони ватаниву хоричӣ, парвандаҳо ба «муҳарриқи доимӣ» ва ғайраҳо нигоҳ дошта мешуданд. Парвандаҳо аз бойғонӣ ба гурӯҳҳои мумайизии комиссариатҳои халқӣ, гурӯҳи мумайизии Бюрои ихтироотҳо ва идораи қорҳо бо дархост ба мӯҳлати ду ҳафта дода мешуданд.

Дар рӯзҳои аввали ҷанг масъала дар бораи нигоҳ доштани фонди патентӣ ҳамчун захираи арзишӣ, аҳамияти давлатиро дошт, ҳалл карда мешуд.

Ҷун вазъияти умумии шаҳри муҳосирашуда торафт бинобар сабаби гуруснагӣ, наздик омадани сардиҳо, қатъ гардидани обу қувваи барқ ва баъд тамоман қатъ гардидани онҳо, набудани канализатсия, ки қор мекард, ва телефонҳои хизматӣ, қатъ гардидани ҳаракати тамоми намудҳои нақлиёти ҷамъиятӣ, нарасидани сӯзишворӣ, газ ва ғайраҳо душвортар мешуд, аз тарафи қормандони Бюрои ихтирооткорӣ ва китобхона гурӯҳҳо барои ҳифзи фондҳои патентӣ ва бино ташкил карданд. Гурӯҳ ба речаи қазармавӣ гузашта, дар нуктаҳои қатъии муайяншудаи объект 24 соат дар як шабонарӯз навубатдорӣ мекард. Барои гармқунӣ печқаҳои муваққатӣ истифода бурда мешуданд, ки дар мобайни утоқҳо қойғир кшудаанд, кубурҳо аз печқаҳо ба ҳиёбони Невский тавассути бодхон берун бароварда шуда буданд. Давра ба давра фондқоро аз назар меғузaronданд, аз онҳо ҷангу пӯпанакро тоза мекарданд. Ҷанғоварони гурӯҳ ба қадри имқон дар фосилаи байни бонги хатар ва тирпарронӣ қори қалонро анқом доданд, ки дархостқоро аз бойғонӣ ба сейфҳои собиқ Бонки Сибир, ки дар таҳқонаи бино буданд, гузаронданд⁸.

Илова бар он пеш аз фарорасии зимистони аввали соли 1941, ки бо сардиҳои то -30-40 °С мерасиданд, илҳомбахши асосии гурӯҳ, мудирӣ китобхона Сергей Павлович Савин вафот кард. Дар забонхати мудирӣ шӯъбаи маҷмуқунӣ аз санаи 15 декабри с. 1943 ҳабар дода мешавад, ки дар Китобхонаи миллии Русия (ҚМР)

⁶ Рябчинский Николай Георгиевич – мутахассиси Бюрои мумайизӣ ва бақайдғирӣ ихтироотҳои Нақшаи давлатӣ ИҶШС, муаллифи интишорҳо дар соҳаи ҳифзи ҳуқуқи ихтироотҳо: Рябчинский, Н.Г. Ба расмият даровардани ҳуқуқҳо барои ихтироотҳо / Бюрои мумайизӣ ва бақайдғирӣ ихтироотҳои Нақшаи давлатӣ ИҶШС. Москва: Госпланиздат, 1943. 36 с.: черт.; Дархост дар бораи додани шаҳодатномаи муаллифӣ ва ё патент барои ихтироот ҷӣ хел карда мешавад. Бюрои мумайизӣ ва бақайдғирӣ ихтироотҳои Нақшаи давлатӣ ИҶШС. Тартибдодагон: П. В. Сысоев, Н.Г. Рябчинский. М. Госпланиздат. 1944. 24 с.

⁷ Санад аз 08.09.1941 дар бораи қабул кардани қорҳо ва ҳисоботҳои Шӯъбаи Ихтироотҳо, шаҳри Ленинград // РГАЭ, ф. 4372, Оп 41, Д.2358. Л. 193-202.

⁸ Ёддоштҳои қормандони ҚУТП нашр нашуда.

дафтари ёддошти шахсии С. П. Савин (ду дафтари муқаррари мактабӣ) нигоҳ дошта мешавад⁹.

Бо фармони В. 1987-1917 П. Никитин¹⁰ дар моҳи июли с. 1941 қисми асосии коллексияи китобхонаи патентӣ дар 452 қуттӣ борпеч карда шуда ва дар зери масъулияти бево-сита, назорат ва ҳамроҳинамоии мудирӣ шӯъбаи патентии китобхона Зоя Федоровна Тимофеевская¹¹ дар санаи 31 июли с. 1941 ба Чкалов (Оренбург) фиристода шуд [3].

Таркиби фондҳое, ки ба Ленинград эвакуатсия ва мононда шудаанд, дар санади дар боло зикр шуда оварда шудааст, ки мувофиқи он ба Чкалов бурда шудаанд: ҳуҷҷатҳои патентии Русия (солҳои 1897-1917, 29 745 нусха), ИЦШС (солҳои 1924/25-1941, 57 141 нусха), Олмон (солҳои 1877-1940, 700 418 нусха), Норвегия (солҳои 1928-1941, 18 777 нусха), Лаҳистон (солҳои 1924-1941, 29 203 нусха), Фаронса (солҳои 1907-1939, 495 412 нусха), Ҷопон (солҳо 1926-1941, 68 913 нусха), ИМА (солҳои гуногун, 180 ҳазор нусха). Дар Ленинград ҳуҷҷатҳои Русия ва ИЦШС (солҳои 1897-1917, солҳои 1924/25-1941, 89 310 нусха), Австрия (солҳои 1912-1940, 102 979 нусха) ва Британия Кабир (солҳои 1852-1921, 630 996 нусха) мононда шудаанд.

Коллексияи патентие, ки бояд эвакуатсия карда мешуд, ба кассетаҳо бо шумораи умумӣ 21 123 адад, аз он ҷумла картотекаҳо бо миқдори 711 адад борпеч карда шудаанд. Аломатҳои рақамӣ барои маҷмӯи патентҳо (ИЦШС, Олмон, Норвегия, Лаҳистон, Чехословакия, Швейтсария, Фаронса, Шветсия, Ҷопон) дар миқдори 70 ҷилд ба Чкалов фиристода шудаанд, Англия (19 ҷилд) ва картотекаи алифбоии муаллифон ва соҳибони патентҳои ИЦШС солҳои 1897-1941 дар Ленинград боқӣ монданд.

Бо қарори кумитаи иҷроияи Ленинград аз санаи 05.10.1942¹² ба директори Китобхонаи оммавӣ ба номи Салтыков-Щедрин (аз 2 октябри с. 1941 вазифаҳои директори китобхонаро Е. Ф. Горенкова иҷро мекард) назорат барои бехатарии тамоми маводҳое, ки дар собиқ утоқи шӯъбаи ихтироотҳои Нақшаи давлатӣ дар Ленинград вогузор карда шуд. Ба ғайр аз ҳуҷҷатҳои патентӣ, дар он

Фаъолияти қисми китобхонаи патентие, ки ба Чкалов бурда шуд, дар вақти ҷанг асосан хизматӣ буд. Он аз расондани хизматрасонӣ ҷӣ ба мумайзон, ки ба ҳайати ин ва ё он комиссариати халқӣ дар ҳайси ғайриштатӣ дохил мешуданд, ва ҷӣ мумайзоне, ки ба штати Бюрои ихтироотҳо дохил мешуданд, иборат буд.

ҷой фондҳои асосии маҷаллаҳои китобӣ, ва маҳз 20 000 маҷмӯи солонии маҷаллаҳои хориҷиву русӣ барои солҳои гуногун ва 70 000 нусха китоб боқӣ мондаанд [4].

Дар аввали моҳи августи с. 1941 ба Чкалов дар ҳамроҳии П. В. Никитин ва якчанд мумайзони Бюрои ихтирооткорӣ як қисми фондҳои патентии китобхона омад, ки ба ҳадди ақал барои таҳлили навгунӣ дархостҳо лозим мебошад, ва утоқи суратгирӣ бо маводҳо омад. Дар муддати якчанд моҳҳо фондҳо дар қўттиҳои пўшида дар утоқи муваққатие, ки аз тарафи кумитаи иҷроияи Чкалов пешниҳод карда шуд, нигоҳ дошта мешуданд.

Шаҳре, ки қаламрави калонро ишғол мекард, ки воқеан аз нақлиёти сафарбарӣ маҳрумшуда, якбора ба бюро ва китобхонаи он майдони мувофиқро барои кор пешниҳод кардан натавонист. Дар баробари ба самти шарқ пешрафтани фашистон ба Чкалов то рафт бештар ташкилотҳо ва одамони алоҳидаи нав, ки аз Киев, Харьков, Сталинград, Москва, Ленинград ва дигар шаҳрҳо эвакуатсия шуданд, меомаданд. Нихоят, дар охири соли 1941 як қисми майдони бинои ҳануз нотамоми Хонаи Советҳо дар майдони кўчаи асосии Советскаяи шаҳр ҷудо карда шуд. Ба утоқҳои ошёнаи таҳонаи ҳамин бинои мазкур қисми фонди патентие, ки аз Ленинград омад, аз қўттиҳои бароварда шуда ва дар кассетаҳо буда, ҷойгир карда шуд. Ба таври мувофиқат кардани утоқҳо дар ошёнаи саввуми бинои сохтмони нотатоми Хонаи Советҳо барои кор ва насбунии рафҳо қад-қадӣ деворҳо дар он кассетаҳо ба он ҷой дароварда мешуданд. Нигоҳдории патентҳо дар кассетаҳо дар таҳонаи намнок ҳангоми муҳосираи Ленинград дар тирамоҳу зимистони соли 1941, албатта, ба бехатарии онҳо мусоидат намекард. Илова бар ин, кассетаҳо бо патентҳои олмонӣ ҳамчун ивазкунондаи матрас барои коргароне, ки ташриф меоварданд, то он даме, ки онҳо ҷой мегирифтанд, хизмат мекарданд.

Фаъолияти қисми китобхонаи патентие, ки ба Чкалов бурда шуд, дар вақти ҷанг асосан хизматӣ буд. Он аз расондани хизматрасонӣ ба мумайзоне, ки ба ҳайати ин ва ё он комиссариати Халқӣ дар ҳайси ғайриштатӣ дохил мешуданд, ва ҷӣ мумайзоне, ки ба штати Бюрои ихтироотҳо дохил мешуданд (шӯъбаи ихтироотҳои Нақшаи давлатии ИЦШС) адабиёти патентӣ ва дигар аз шумораи китобҳо ва маҷаллаҳои воридотҳои нав иборат буд. Фондҳои патентӣ дар тобеати муовини мудирӣ китобхона З. П. Тимофеевская

⁹ Ба Шӯъбаи Ихтироотҳои Комиссияи Давлатии Нақшавӣ назди ИКХ ИЦШС. Ба вақолатдори Б. И. Нақшаи давлатӣ 15 декабри с. 1943 // Бойгонии Китобхонаи миллии Русия (КМР). Ф. 2. Оп. 26. Рақами нигоҳдорӣ 16. Саҳифаи 61. URL: <https://docs.historyrussia.org/ru/nodes/255160-savin-sergey-pavlovich-otdelu-izobreteniy-gosudarstvennoy-planovoy-komissii-pri-snk-sssr-ot-zav-otdelom-komplektovaniya-gpb-15-dekabrya-1943> (санаи мурочият: 14.02.2025).

¹⁰ Тимофеевская Зоя Федоровна (1900–?) – муҳосиб, китобдор. Аз с. 1919 дар муассисаҳои гуногуни Петроград дар вазифаҳои коргузор, инструктор, котиб кор мекард. Аз моҳи январ с. 1940 – дар вазифаи китобхоначи калони шӯъбаи мураттабкунӣ ва маълумот (Луғати тарҷимаи ҳоли кормандони Китобхонаи Академияи илмҳои Русия. СПб., 2014. Кн.2. С.737).

¹¹ Қарори Шӯрои Комиссарҳои Мардумӣ. Дар бораи тасдиқкунии р. Никитин В. П. ба аъзои Комиссияи Давлатии Нақшавӣ назди ИКХ ИЦШС аз 28 апрели с. 1939 № 561 // Китобхонаи электронии ҳуҷҷатҳои таърихӣ: сомона. URL: <https://docs.historyrussia.org/ru/nodes/402580-postanovlenie-soveta-narodnyh-komissarov-ob-utverzhdenii-t-nikitina> (санаи мурочият: 14.02.2025).

¹² Иқтибос аз протоколи маҷлиси Кумитаи Иҷроияи Шӯрои депутатҳои меҳнаткашонии шаҳри Ленинград аз санаи 05.10.1942. «Дар бораи бурдани назорат барои бехатарии маводҳои адабиётӣ ва дархостҳои ихтирооткорӣ шӯъбаи ихтироотҳои Нақшаи давлатӣ назди ИКХ Иттифоқи ЧШС» // Бойгонии давлатии марказии адабиёт ва санъати СПБ (БДМАС СПб), ф. Р-97 (Оп. 3. Адади бойгонӣ 706).

Мумайзон ҳуҷҷатҳои патентиро, ки ба Чкалов оварда шудаанд, на танҳо барои гузарондани санҷиш, балки инчунин барои тартиб додани «шарҳҳои ихтироотҳо» истифода мебарданд, ки барои технологҳо, конструкторҳо, ихтироъкорон ва дигар коргарони саноати мудофиавӣ ва саноати мошинӣ ва сохтмонӣ муфид мебошанд.

буд, дар кори китобхона принципи ленинградии С. П. Савин роия мешуд: дастрасии озоди мумайзон ба рафҳо, ки ба кори мумайиз суръат мебахшид ва сифати ҷустуҷӯро баланд мекард.

Мумайзон ҳуҷҷатҳои патентиро, ки ба Чкалов оварда шудаанд, на танҳо барои гузарондани санҷиш, балки инчунин барои тартиб додани «шарҳҳои ихтироотҳо» истифода мебарданд, ки барои технологҳо, конструкторҳо, ихтироъкорон ва дигар коргарони саноати мудофиавӣ ва саноати мошинӣ ва сохтмонӣ муфид мебошанд. Ба нашриёт шарҳҳо бо мавзӯҳои зеринро пешбинӣ карданд: ивазкунандагони пӯлоди зудбуранда; ивазкунандаҳои баббит; лаппинг-раванд; кафшеркунии барқӣ; қолибсозии хунук; автоматикунони идоракунии дастгоҳҳое, ки металлҳоро мебаранд; ҳаракатовари барқии дастгоҳҳое, ки металлҳоро мебаранд, муҳарриқҳои газӣ ва генераторӣ; асбобҳои оптикӣ ва механикӣ назоративу ченкунӣ дар сохтани машинаҳо.

Қайд кардан мумкин, мисол шарҳе, ки дар Чкалов дар соли 1942 аз тарафи Госполитиздат «Олатҳо ва асбоб барои корҳои харротӣ», ки аз тарафи А. Л. Элькишек тартиб дода шуд [5]. Мумайизи калон-химик Е. С. Гуревич, аз маводҳои патентӣ истифода бурда, тарзи истеҳсол кардани собунро, ки барои ҳаёти хандақӣ хеле зарур аст, ки шапуш ва дигар паразитҳоро нест мекунад, пешниҳод кард [6]. Пешниҳод қабул карда шуд ва бо муваффақият дар ҷанг истифода бурда шуд.

Дар эвакуатсия қарор дошта, дар амал бо мушкилиҳои ҳамкори тарафайн бо Нақшаи давлатӣ ва комиссариатҳои халқии соҳавӣ дучор шуда, роҳбарияти шӯъбаи ихтироотҳо ба таври доимӣ дар назди Нақшаи давлатӣ масъаларо оид ба бозгашти шӯъбаи ихтироотҳо ва китобхона на ба Ленинград, балки ба Москва, мегузошт.

Дар санаи 28 апрели с. 1943 фармоиши Ҳукумати ИҶШС таҳти № 8617-р¹³ дар бораи гузарондани Бюрои санҷишӣ ва бақайдгирии ихтироотҳои Нақшаи давлатии ИҶШС аз Чкалов ба Москва дар якҷоягӣ бо ҳайати коргарон бароварда шуд. Дар Москва утоқ барои шӯъбаи ихтироотҳои

Нақшаи давлатии ИҶШС пайдо карда шуд – як қисми таҳона, ошёнаҳои якум ва саввуми бинои Осорхонаи политехникӣ (гузаргоҳи Серов 4, даромадгоҳи 7-а), ки дар он Ҷамъияти ихтироъкорони умумииттифоқӣ (ҶИУ) ҷойгир буд, ки ҳоло то вақти ҷанг барҳам хӯрда буд. Ба суроғаи нишоншуда кучониши шӯъбаи Нақшаи давлатии ИҶШС аз Чкалов амалӣ гашт, ва инчунин фонҳо пас аз реэвакуатсия оварда шудаанд. Кассетаҳоро бо патентҳо бевосита ба контейнерҳои роҳи оҳан бор мекарданд. Навбати якуми патентҳо ва коргарон, ки аз ҳама сершумор буд, аз Чкалов ба Москва дар санаи 28 июли с. 1943, дуввум – дар охири моҳи ноябри с. 1943 рафт. Баъд аз пурра озод карда шудани Ленинград аз муҳосираи душманӣ, 14-27 январи соли 1944, ва дере нагузашта, баъди Рӯзи Ғалаба 9 майи с. 1945 қисми асосии фонди патентии давлатӣ, фондҳои китобҳо ва маҷаллаҳо, бойгонии дархостҳо ва ҳатто як қисми мебелҳои бюрои ихтироъкорӣ, аз ҷумла, дивани чармини кунҷӣ, ки дар рӯзҳои муҳосира сарбозони гурӯҳи бехатарии объекти «Невский 44» бо навбат истироҳат мекарданд, ба Москва кӯчонда шуд.

Дар асоси маводҳои китобхонаи патентиву техникӣ шӯъбаи ихтироотҳо хулосаҳо-тақризҳо оид ба санҷиши ихтироотҳо аз рӯи 4703 дархост дода шудаанд. 6228 тақризҳои санҷиш баррасӣ шуданд ва тасдиқ шудаанд, 1371 шаҳодатномаҳои муаллифӣ ва патентҳо ба қайд гирифта шудаанд. 804 тавсирҳои ихтироотҳо таҳрир карда шудаанд [3].

Дар давраи Ҷанги Бузурги ватанӣ тақрибан 7000 ҳуҷҷатҳои ҳимоявӣ барои ихтироотҳо дода шудаанд (1941 – 2196; 1942 – 1482; 1943 – 525; 1944 – 1318; 1945 – 1398)¹⁴.

Коргарони китобхонаи патентӣ бо меҳнати фидокоронаи худ ва гоҳе вақт ба қимати ҷони худ дар ҳифзи фондҳои патентӣ ҳамчун арзиши фарҳангӣ саҳм гузоштаанд.

Дар натиҷаи таҳлили маълумотҳо дар бораи фондҳои Китобхонаи умумирусиягии патентиву техникӣ ба ҳолати ба с. 1965 [8] ва мазмуни санад аз санаи 08.09.1941 бо боварии комил хулоса баровардан мумкин аст, ки фонди патентии китобхона, ки ба якҷанд қисм тақсимшуда, ки ба Чкалов эвакуатсия карданд, дар Ленинград боқӣ монда ва аз Чкалов ва Ленинград ба Москва овардашуда, амалан дар шакли бетағйир нигоҳ дошта шуд. Дар ин хизмати шоистаи коргарони китобхонаи патентӣ мебошад, ки бо меҳнати фидокоронаи худ ва гоҳе вақт ба қимати ҷони худ дар ҳифзи фондҳои патентӣ ҳамчун арзиши фарҳангӣ саҳм гузоштаанд.

¹³ Фармоиши Шӯрои Комиссарҳои Халқии Иттиҳоди ҶШС аз 28.04.1943 №8617 // Бойгонии давлатии Федератсияи Русия (БДФР). Ф Р-5446. Оп. 2. Д. 63. Саҳифаи 357.

¹⁴ 100 Years Protection of Industrial Property Statistics: Synoptic Tables on Patents, Trademarks, Designs, Utility Models and Plant Varieties 1883–1982 = Cent ans de Protection de la Propriete Industrielle. Statistiques: Tableaux Synoptiques pour les brevets, les marques, les dessins et modeles industriels, les modeles d'utilite et les obtentions vegetales 1883–1982 / Preface A. Bogsch; WIPO. Geneva: WIPO, 1983. Парал. англ., фр.

Аҳамияти калонро ҷори намудани ба гардиши илмӣ сарчашмаҳои нави ҳуҷҷатӣ мебошад, ки саҳифаҳои қаблан номаълуми Ҷанги Бузурги Ватаниро мекушоанд. Дар солҳои охир ҳуҷҷатҳои «комилан маҳфӣ»-и пӯшида рамзкушоӣ мешаванд, ки онҳо дар сомонаҳои бойгонӣ ва китобхонаҳо ҷойгир мешаванд, барои омӯзиши оммаи васеъ дастрас мешаванд. Дар мақолаи мазкур ҳуҷҷаҳо истифода бурда шудаанд, ки қаблан ба таъбу нашр нарасидаанд: қарорҳои Кумитаи Марказии Ҳизби Умумииттифоқи Коммунистӣ (большевикҳо) ва Шӯрои Комиссариатҳои Халқии Иттиҳоди Ҷумҳуриҳои Шӯравии Сотсиалистӣ (КМ ҲУК (б) ва ШКХ ИҶШС), фармонҳои комиссариатҳои халқии лавозимотҳои ҷангии ИҶШС, ҳуҷҷатҳои бойгонӣ, ки барои солномаи Китобхонаи патенти техникаи умумироссиягӣ сарчашмаҳои маълумотҳои нав шуданд.

Таърихи Китобхонаи Умумироссиягии Патентиву Техникии солҳои 1941-1945 воқеаҳои давраи ҷанг ба ёддоштҳои нашрнашудаи кормандоне, ки аз ҷанг зинда мондаанд, мисолҳои фидокорӣ ва арзишҳои ҳақиқиро инъикос кардааст. Ёддоштҳои шоҳидҳо ва ҳуҷҷатҳои он солҳо имконият медиҳад, ки ҳақиқати Ҷанги Бузурги Ватанӣ ба наслҳои нави русҳо ба таври ҳақиқӣ ва бегаразона расонда шавад.

Рӯйхати адабиётҳо

1. Переписка с Бюро последующей регистрации изобретений по вопросам штатных расписаний, сметы расходов и другим административно-хозяйственным вопросам. Центральный аппарат за 1941 г. // РГАЭ, Ф.4372. Оп. 41. Д. 2358.
2. Рябчинский, Н. Заметки по вопросам практики взаимоотношений Наркоматов и Отдела изобретений Госплана при СНК СССР / Н. Рябчинский // Ежемесячный бюллетень Отдела изобретений Госплана при СНК СССР. – 1942. – № 4. – С. 48–51.
3. Колесников, А. П. Вклад ученых и изобретателей в победу над фашизмом (к 75-летию Победы в Великой Отечественной войне 1941–1945 гг.): архивные материалы / А. П. Колесников // Федеральная служба по интеллектуальной собственности (Роспатент), Федеральный институт промышленной собственности (ФИПС). – Москва: ФИПС, 2020. – 196 с.: цв. ил. – Библиогр.: С. 188–196.
4. О работе отдела изобретений Госплана при СНК в 1942 г. // РГАЭ. Ф. 4372. Оп.42. Д.1121. Л. 75–79.
5. Элькишек, А. Приспособления и инструмент для рачных работ: монография / А. Элькишек. – Чкалов: Госпланиздат, 1942. – 115 л. с.: ил. – (Обзоры советских и иностранных изобретений по оборонной и машиностроительной промышленности).
6. Гуревич, Е. С. Производство хозяйственного мыла / инженер Е. С. Гуревич; Чкаловск. обл. пл. комис. – Чкалов: ОГИЗ Чкаловское изд-во, 1943. – 38, [1] с. табл.
7. Фонды патентной литературы Всесоюзной патентно-технической библиотеки: (Справка) / Государственный комитет по делам изобретений и открытий СССР, Всесоюзная патентно-техническая библиотека. – 1-е изд. – Москва: Центр. науч. – исслед. ин-т патентной

информации и техн. – экон. исследований, 1965. – 155 с.

Маълумот дар бораи муаллиф

Наталья Олеговна Некрасова, сардори шӯъбаи маркази иттилоотиву библиографӣ «Адабиёти умумироссиягии патентиву техники»-и Муассисаи Федералии Давлатии Буҷавӣ (МФДБ) «Донишдаи федералии моликияти саноатӣ» (Москва, соҳили Бережковская, х. 24); SPIN-рамз: 8503–9944; natalia.nekrasova@rupto.ru

References

1. Correspondence with the Bureau of Subsequent Registration of Inventions on staff schedule, cost estimates and other administrative and economic issues. The Central Apparatus, for 1941, RGAE. F. 4372. OP. 41. D. 2358.
2. Ryabchinsky, N. (1942), "Notes on the practice of relations between People's Commissariats (Narkomats) and the Department of Inventions of the State Planning Commission (Gosplan) under the Council of People's Commissars (SNK) of the USSR", *The monthly bulletin of the Department of Inventions of the State Planning Commission under the Council of People's Commissars of the USSR*, no 4, pp. 48–51.
3. Kolesnikov, A. P. (2020), *Vklad uchenyh i izobretatelej v pobedu nad fashizmom (k 75-letiyu pobedy v Velikoj Otechestvennoj vojne 1941–1945 gg.): arhivnye materialy* [Scientists' contribution to the victory over fascism (to the 75th anniversary of the victory in the Great Patriotic War of 1941–1945): Archival materials], FIPS, Moscow, Russia.
4. On the functioning of the Department of Inventions of the State Planning Commission (Gosplan) under the Council of People's Commissars (SNK) in 1942, RGAE. F. 4372. OP. 42. D. 1121. L. 75–79.
5. Elkishek, A. (1942), *Prisposobleniya i instrument dlya rastrochnykh rabot* [Devices and tools for boring work: monograph], Gosplanizdat, Chkalov, Russia.
6. Gurevich, E. S. (1943), *Proizvodstvo hozyajstvennogo myla* [Production of laundry soap], OGIZ Chkalov Publishing House, Chkalov, Russia.
7. Patent literature collections of the All-Union Patent and Technical Library: (Note), (1965), CSRIPI Moscow, Russia.

Information about the author

Natalya O. Nekrasova, Head of Information and Bibliography Division of "All-Russian Patent and Technical Library" (VPTB) Center of Federal Institute of Industrial Property (Moscow, Berezhkovskaya emb., 24); SPIN-code: 8503–9944; natalia.nekrasova@rupto.ru

Муаллиф дар бораи мавҷуд набудани ҳеҷ бархӯрдии манфиатҳоро баён мекунад.

The author declares no conflict of interests.

Ба редакция дар санаи 10.03.2025 ворид шуд
Пас аз баррасиҳо дар санаи 25.03.2025 аз нав дида баромада шудааст
Дар санаи 26.03.2025 барои нашр қабул карда шуд

5

ХАБАРҶО АЗ ИДОРАҶОИ ПАТЕНТИИ ХОРИҶӢ

Хабарҷо ва ё қайдҷо

Notes

ТУД 347.77: 002.2 (048)
EDN <https://elibrary.ru/oappph>

Шарҳи рӯйдодҳои асосии идораҳои патентии Осиёи Шарқӣ

Анастасия Александровна Ломакина

Донишқадаи федералии моликияти саноатӣ
anastasiia.lomakina@rupto.ru

Шарҳи мухтасар: маълумот дар бораи воқеаҳои асосии идораҳои Хитой, Тайван, Ҷумҳурии Корея, Ҷопон дар давраи вақт аз декабри соли 2024 то феврари соли 2025. Шарҳи рӯйдодҳои хабарӣ ба хонандагон имконият медиҳад, ки бо тамоюлҳои асосии фаъолияти идораҳои патентӣ дар ин кишварҳо шинос шаванд ва мисолҳои ҷолиб аз амалияи ҳифз, ҳифз ва тижоратикунони моликияти зеҳнӣ, инчунин ба даст овардани маълумоти оморӣ оид ба ҳифзи моликияти зеҳнӣ, инноватсия ва таҷрибаи судӣ.

Калимаҳои асосӣ: дайҷест, моликияти зеҳнӣ, идораҳои патентӣ, Раёсати миллии моликияти зеҳнии Хитой, Идораи корейгӣ оид ба моликияти зеҳнӣ, Идораи патентии Ҷопон, Идора оид ба моликияти зеҳнии Тайван.

Барои иқтибос: Ломакина А. А. Шарҳи воқеаҳои асосии идораҳои патентии Осиёи Шарқӣ // Ахбороти ДФМС. 2025. Т. 4 № 1 (11). С. 82-91.

East Asia intellectual property offices main events review

Anastasiia A. Lomakina

Federal Institute of Industrial Property
anastasiia.lomakina@rupto.ru

Abstract: information of patent offices of China, Taiwan, South Korea, Japan, main events for the period of December 2024 – February 2025 is collected. An overview of news events in the form of a digest provides readers with the opportunity to get acquainted with the key trends in the activities of patent offices in the region and bright examples in practice of protection and commercialization of intellectual property and get statistics on intellectual property protection, innovation, case law.

Keywords: digest, intellectual property, patent office, China National Intellectual Property Administration, Korean Intellectual Property Office, Japan Patent Office, Taiwan Intellectual Property Office.

For citation: Lomakina A. A. East Asia intellectual property offices main events review // Bulletin of Federal Institute of Industrial Property. 2025. Vol. 4, No 1 (11): 82–91 (In Russ.).

Хитой

Стандарти миллӣ оид ба нишондодҳои чуғрофӣ қабул карда шуд

Стандарти тавсияшудаи миллӣ «Нишондодҳои чуғрофӣ – истилоҳоти асосӣ (GB/T 44584–2024)» тасдиқ шудааст ва расман мавриди амал қарор дода шуд. Стандарт аз тарафи Зеркумита оди ба нишондодҳои чуғрофӣ (TC554SC1) дар назди Кумитаи миллии техникии 554 оид ба стандартизатсияи идоракунии моликияти зеҳнӣ ва донишҳои Хитой идора карда мешавад. Хуҷҷат ба санадҳои меъёрӣ ва стандартҳои оид ба нишондодҳои чуғрофӣ (НЧ)-и муносиб ва дар асоси таҷрибаи амалии ҳифзи НФ 25 истилоҳотҳои навро дар соҳаи мазкур муайян мекунад. Ҳамин тавр, холигии истилоҳоти асосӣ дар ин соҳа пур карда шуд.

Сарчашма:

CNIPA: сомона. – URL: https://english.cnipa.gov.cn/art/2024/12/10/art_1340_196562.html

CNIPA ва Донишгоҳи Тсинхуа ба нақша гирифтанд, ки Коллеҷи байналмилалӣ моликияти зеҳнро таъсис диҳанд

Роҳбарони Раёсати миллии моликияти зеҳнии Хитой (CNIPA) Донишгоҳи Тсинхуа созишнома дар бораи ҳамкорӣ ба имзо расонданд, ки дар чаҳорҷӯбаи он таъсис додани Коллеҷи байналмилалӣ моликияти зеҳнӣ ба нақша гирифта шудааст. Ҳамкорӣ ба мусоидати рушди истеъдодҳо дар соҳаи моликияти зеҳнӣ, дастгирии тадқиқоти пешрафтаи академӣ ва роҳандозии мубодилаи сатҳи баланди байналмилалӣ нигаронида шудааст. Мувофиқи шартҳои созишнома тарафҳо шӯрои ҳамкорӣ дар чунин бахшҳо ба монанди қабулкунӣ қарорҳо ва идоракунии, рушди истеъдодҳо, тадқиқотҳои академикӣ ва табодули таҷрибаро таъсис хоҳанд дод.

Сарчашма:

CNIPA: сомона. – URL: https://english.cnipa.gov.cn/art/2024/12/19/art_1340_196735.html

Профессор Сюэ Цикун муҳим будани моликияти зеҳнӣ барои илм ва инноватсияҳо қайд кард

Сюэ Цикун, академики Академияи илмҳои Хитой, президенти Донишгоҳи илм ва технологияи ҷанубӣ ва профессори Донишгоҳи Тсинхуа, ки барои кори навоари худ дар физикаи муҳитҳои конденсатӣ, аз ҷумла тадқиқот оид ба таъсири ғайриоддии квантии Холл ва суперноқилияти баланд ҳарорат сазовори ҷоизаи олиии илм ва технологияи Хитой гардид, дар мусоҳиба ба China IP News нақши махсуси моликияти зеҳнро дар пешбурди тадқиқотҳои бунёдӣ қайд кард. Ба ақидаи вай, моликияти зеҳнӣ ба таври табиӣ озмоишгоҳи илмиро бо хати истеҳсолӣ мепайвандад.

Дар давраи фаъолиятҳои худ ба ҳайси ноиби президенти Донишгоҳи Тсинхуа, профессор Сюэ ба кори оид ба тичоратикунонӣ ва истифодабарии дастовардҳои технологӣ роҳбарӣ мекард ва бо агентҳои патентӣ ва платформаҳои

оиди табдилдиҳии технологияҳо барои муайян кардан, арзёбӣ ва тичоратӣ кардани дастовардҳои илмӣ ва технологӣ фаъолона ҳамкорӣ мекард.

Сюэ Цикун ба тарбияи мутахассисони боистеъдод дар соҳаи моликияти зеҳнӣ диққати калон медиҳад. Ба гуфтаи ӯ, ҳадаф – рушди истеъдодҳо, ки фаҳмиши технология, қонунгузорӣ ва бозор ва соҳиби салоҳиятҳои IP мебошад, инчунин барои мустақам кардани базаи кадрӣ моликияти зеҳнӣ, ки беҳтаркунии муттаҳидшавии инноватсионӣ ва занҷирҳои соҳавиро таъмин намуда, мустақилият ва қувваро дар илму техника афзун гардонанд, ва бо сифати баланди тараққиёти иктисодӣ ва иҷтимоиро дастгирӣ мекунад.

Профессор Сюэ чунин мешуморад, ки калиди баланд бардоштани самаранокии сармоягузори бозор ба инноватсия ва ҳавасмандгардонии тағйиротҳои сифатӣ – дар воридоти технологияи баландсифат мебошад. Дар ин раванд моликияти зеҳнӣ ду нақшо мебошад: он метавонад ҳамчун нишондиҳандаи сатҳи инноватсия ва ҳамчун механизми самаранокии бозорӣ амал кунад, ки имкониятҳои пешниҳоди технологияҳои баландсифат ва дигаргун шудани маҳсулотро васеъ мекунад.

Сарчашма:

CNIPA: сомона. – URL: https://english.cnipa.gov.cn/art/2025/1/17/art_2975_197239.html

Дастовардҳои Хитой дар соҳаи моликияти зеҳнӣ дар соли 2024

Хитой чораҳои фаъолонро барои ҳали мушкилотҳои моликияти зеҳнӣ ва қонун намудани талаботҳои корхонаҳо андешида, ки ҳимоя баробарро ҷӣ барои навоарони ватанӣ ва барои навоарони хориҷӣ таъмин кард. Бо ин мақсад низоми моликияти зеҳнӣ ба қоидаҳои байналмилалӣ мутобиқ карда шуда, чиҳати таъмини ҳалли самаранокии баҳсҳо ва таъсиси каналҳои мунтазами иртиботӣ кор бурда мешавад. Ғайр аз ин, дар Хитой тибқи стандартҳои баландтарини байналмилалӣ чораҳои саҳти муҷозотӣ қорӣ карда, барои мубориза бо троллҳои патентӣ чораҳои муассир андешида шуданд.

Натиҷаи кори мазкур афзоиши шумораи патентҳои барои ихтироотҳо, ки ба хориҷиён дода шудаанд ва тамғаҳои молие, ки аз ҷониби ширкатҳои хориҷӣ ба қайд гирифта шудаанд. Тибқи маълумотҳои CNIPA, аз январ то октябри соли 2024 Хитой ба довтолабони хориҷӣ 92,000 патентҳои барои ихтироотҳо додааст, ки нисбат ба соли 2023 5,3% зиёд мебошад. Теъдоди тамғаҳои молӣ, аз ҷониби хориҷӣ дар Хитой ба қайд гирифта шудаанд, ба 121 ҳазор расидааст, ки нисбат ба соли 2023 13,1% зиёд аст.

Инчунин бояд кам кардани мӯҳлати санҷиши патентӣ дар Хитой қайд кард. Дар моҳи октябри соли 2024 15,6 моҳро ташкил кард. Ҳадафи CNIPA – дар соли 2025 мӯҳлати санҷиширо то 15 моҳ кам кардан мебошад. Дар натиҷаи кам кардани мӯҳлатҳои санҷиш миқдори патентҳои дода шуда афзуд: дар айни замон дар Хитой

4,66 млн патентҳо барои ихтироотҳо амал мекунад. Бо мақсади қонеъ намудани талаботҳои инқилоби илмиву техникӣ ва табдилдиҳии саноатӣ CNIPA корхоро оид ба такмилдиҳии санҷиши патентӣ дар чунин соҳаҳои махсусан муҳим, ба мисли зеҳни сунъӣ, технологияи ирсӣ, маълумоти квантӣ, ва инчунин биология ва тиббиёт анҷом дода истодааст.

Барои расондани хизматрасонӣ оид ба муҳофизати моликияти зеҳнии наввоар дар қисмҳои гуногуни

мамлакат дар Хитой 123 маркази миллии моликияти зеҳнӣ кушода шудаанд. Дар муддати семоҳаи I-III соли 2024 ба марказҳо 98 ҳазор дархостҳо ворид шуданд, мӯҳлати миёнаи баррасии муроҷиатҳо ду ҳафтаро ташкил кард.

Сарчашмаҳо:

CNIPA: сомона. – URL: https://english.cnipa.gov.cn/art/2024/12/5/art_2975_196447.html

CNIPA: сомона. – URL: https://english.cnipa.gov.cn/art/2024/12/5/art_2975_196448.html

Чумхурии Корея

Тағйиротҳо дар қонунгузорӣ дар бораи моликияти зеҳнӣ

Лоиҳаҳои қонунҳо дар бораи ворид намудани тағйироту иловаҳо ба Қонуни патентӣ ва қонун дар бораи намунаҳои фоиданок, ки ба пешгирии паҳншавии технологияҳои патентӣ ба хориҷа нигаронида шудаанд, инчунин лоиҳаи қонун дар бораи ворид намудани тағйироту иловаҳо ба Қонуни патентӣ ҷиҳати васеъ намудани ҳуқуқи интихоби доруворӣ қабул карда шуданд. Дар қонуни амалкунанда муқарраротҳои алоҳида махсусан барои вайрон кардани қоидаҳо дар бораи махфӣ будан қазоро пешбинӣ намекунад, аммо дар дигар кишварҳо онҳо хеле сангин мебошанд: дар ИМА, он то 2 сол аз озодӣ маҳрум шудан ё ҷаримаи то 10 000 долларро фаро мегирад; дар Ҷопон ба мӯҳлати то 2 сол аз озодӣ маҳрум шудан ё то 1 млн иена ҷарима ситонида мешавад; дар Хитой бошад, аз 3 то 7 сол аз озодӣ маҳрум шуданро пешбинӣ мекунад. Лоиҳаҳои қонунҳо барои вайрон кардани тартиби истифодабарии махфии ихтироот ба мӯҳлати то 5 сол аз озодӣ маҳрум кардан ва на бештар аз 50 млн вон ситонидани ҷаримаро фаро мегиранд.

Маҷлиси миллии Чумхурии Корея ба қонун дар бораи тамғаи молӣ тағйирот ворид кард, ки тибқи он мӯҳлати пешниҳоди эътироз ба тамғаи молӣ то 30 рӯз кам карда шуд. Аҳ ҳисоби кам кардани мӯҳлати овардани эътироз мӯҳлати санҷиши дархост барои тамғаи молӣ кам карда хоҳад шуд.

Тибқи Қонуни аз нав дида баромадашуда дар бораи тамғаи молӣ ва Қонуни ҳифзи намунаҳои саноатӣ (тағйиротҳо аз 22 июли соли 2025 эътибор пайдо мекунад), ҷарима барои вайрон кардани тамғаи молӣ ва намунаи саноатӣ аз се баробар ба панҷ баробар зиёд мешавад, ки ҳамчун чораи пешгирии вайронкунии шубҳанок ба ҳуқуқи тамғаи молӣ ва намунаи саноатӣ хизмат хоҳад кард, ва инчунин самаранокии пардохти ҷуброн таъмин карда шавад. Қайд карда шуд, ки сабаби бартарафнашаванда будани нақзи ҳуқуқи моликияти зеҳнӣ дар он аст, ки фоидае, ки дар натиҷаи вайронкунӣ ба даст омадааст, аз арзиши одилонаи моликияти зеҳнӣ зиёд мебошад. Тибқи иттилои Идораи моликияти зеҳнӣ Корея (KIPO) мониторинги маҳсулоти қалбақӣ дар интернет ва чораҳо оид ба муқовимат бо он, паҳншавии моли қалбақӣ босуръат меафзояд (аз 137 382 ҳолат дар соли 2020 то 272 948 ҳолат дар соли 2024).

Аз соли 2025 KIPO барномаи кам кардани бочҳои патентро барои шахсони воқеӣ ва тиҷорати хурд васеъ мекунад. Бочҳои патентӣ барои шахсони воқеӣ ва тиҷорати хурд, ки аз офатҳои табиӣ зарар дидаанд, то 90% кам карда, ва мӯҳлати эътиборнокии ҳолҳои моликияти зеҳнӣ¹ ба соҳибони патент додашуда, аз 5 то 10 сол зиёд карда мешавад. Барои гирифтани имтиёз бояд ариза пешниҳод кунед, ки дар он сабаб барои гирифтани имтиёз ва далели зарари расонидашуда нишон дода шаванд. Давраи кам кардани бочҳо як солро аз санаи дар бораи офати табиӣ эълон кардан ташкил мекунад.

Сарчашмаҳо:

KIPO: сомона. – URL: <https://www.kipo.go.kr/ko/kpoBultnDetail.do?menuCd=SCD0200618&ntatcSeq=20362&sysCd=SCD02&aprchId=BUT0000029>

KIPO: сомона. – URL: <https://www.kipo.go.kr/ko/kpoBultnDetail.do?menuCd=SCD0200618&ntatcSeq=20363&sysCd=SCD02&aprchId=BUT0000029>

KIPO: сомона. – URL: <https://www.kipo.go.kr/ko/kpoBultnDetail.do?menuCd=SCD0200618&ntatcSeq=20381&sysCd=SCD02&aprchId=BUT0000029>

KIPO: сомона. – URL: <https://www.kipo.go.kr/ko/kpoBultnDetail.do?menuCd=SCD0200618&ntatcSeq=20372&sysCd=SCD02&aprchId=BUT0000029>

Навгонӣ дар амалияи KIPO

Аз 19 феввали соли 2025 барои ноил шудан ба пешсафии технологияи ҷаҳонӣ, дархостҳои патентие, ки барои баррасии фаврӣ ҳуқуқдоранд, дархостҳои барои ихтироъ дар соҳаҳои нимноқилҳо, дисплейҳо ва аккумуляторҳо, биология, МЗ ва робототехникаро фаро мегиранд. Интизор меравад, ки ин мӯҳлати баррасии чунин дархостҳо дар ин соҳаро то ду моҳ коҳиш диҳад. Дар баробари ин KIPO штати мумайизонро зиёд кард ва инчунин ба нақша гирифт, ки 60 мутахассисонро ҳамчун мумайизон дар соҳаи робототехника ҷалб кунад, ва инчунин тартиботҳои маъмуриро содда мекунад.

Сарчашма:

KIPO: сомона. – URL: <https://www.kipo.go.kr/ko/kpoBultnDetail.do?menuCd=SCD0200618&ntatcSeq=20378&sysCd=SCD02&aprchId=BUT0000029>

¹ Ба довталабон мувофиқи бочи пардохта шуда ҳолҳо дода мешаванд.

Муҳофизати сирри тиҷоратӣ дар Ҷумҳурии Корея

KIPO се ташкилоти хусусиро (Маркази байналмилалии сирри тиҷоратии Оннури, LG CNS ва Redwit) ба ҳайси агентҳо оид сертификатсияи сирри тиҷоратӣ таъин кард. Қаблан чунин метавонианд танҳо муассисаҳои давлатӣ бошанд. Хизматрасонии сертификатсия бо худ тасдиққунии файли электроние, ки сирри тиҷоратиро дорад, ифода мекунад. Соҳибони сирри тиҷоратӣ, ки аз хизматрасонии сертификатсияи ибтидоӣ истифода мебаранд, метавонанд, бидуни тарс аз ихроҷшавии маълумотҳо, ҳамчун далели соҳибии сирри тиҷоратиро изҳои электронии ангуштонро, ки аз файли электронии асли, имзоҳои электронии аризадиҳандагон ва маълумотро дар бораи бақайдгирӣ дар агентҳо оид ба сертификатсиякунӣ гирифташуда ба қайд гиранд. Шумораи онҳо, ки сирри давлатиро дар соли 2023 ба қайд гирифтаанд, аз 200 ҳазор зиёд шуд ва дар 2024 соли 215 ҳазор расид.

Сарчашма:

KIPO: сомона. – URL: <https://www.kipo.go.kr/ko/kpoBultnDetail.do?menuCd=SCD0200618&ntatcSeq=20382&sysCd=SCD02&aprchId=BU0000029>

Натиҷаҳои форуми «Моликияти зеҳнӣ ва амнияти иқтисодӣ»

Дар санаи 26 феввали соли 2025 дар Сеул форуми «Моликияти зеҳнӣ ва амнияти иқтисодӣ» баргузор гардид, ки ба пурзӯр намудани ҳифзи моликияти зеҳнӣ бо мақсади таъмин намудани амнияти иқтисодӣ бахшида шудааст. Форум аз тарафи KIPO дар якҷоягӣ бо Вазорати савдо, саноат ва энергетикаи Ҷумҳурии Корея ташкил карда шуд.

Мақсади форум – аҳамиятнокии моликияти зеҳнӣро ҳамчун асосии таъминоти амнияти иқтисодӣ эътироф кардан, ва инчунин барои ҷустуҷӯи стратегияи посух ба даъватҳои иқтисодӣ мебошад. Дар форум тақрибан 20 корманди KIPO ва Вазорати савдо, саноат ва энергетика, намоёндагони доираҳои академикӣ ва ширкатҳои ҳуқуқӣ иштирок варзиданд. Дар рафти форум намоишҳои мумайизӣ ва муҳофизатҳои кушода дар мавзӯҳои зерин, ба монанди ҳифзи технологияҳои саноатиро пурзӯр кардан ва сатҳи огоҳиро дар бораи амнияти иқтисодӣ баланд бардоштан ва инчунин таҳияи стратегияи савдои ҳуқуқӣ моликияти зеҳнӣ тавассути таҳлили маълумотҳои бузурги патентӣ сурат гирифт². Иштирокчиён қайд карданд, ки дар ҳолате, ки таҳия ва ҳифзи технологияҳои пешрафт бевосита бо амнияти иқтисодӣ посухи афзалиятноки ҳукумат дар соҳаи ҳифзи моликияти зеҳнӣ аҳамияти асосиро дорад, ва, алалхусус, фаълонан 600 миллион адад маълумотҳои калон дар бораи патентҳо истифода

бурдан барои муҳофизати технологияҳои асосӣ ва идорақунии онҳо лозим аст.

Сарчашма:

KIPO: сомона. – URL: <https://www.kipo.go.kr/ko/kpoBultnDetail.do?menuCd=SCD0200618&ntatcSeq=20421&sysCd=SCD02&aprchId=BU0000029>

Кори KIPO бо бачагон ва ҷавонон

Дар санаи 26 феввали соли 2025 KIPO ва Донишқадаи байналмилалии моликияти зеҳнӣ барои 19 нафар хонандагони синфҳои ибтидоӣ ва миёна дар соҳаи ихтироъ омӯзиш гузаронданд. Барномаи таълимӣ барои ҳавасмандкунии эҷодкорӣ ва тарбияи ҷавонон тавассути экскурсияҳо ба иншоотҳои маркази таълимии KIPO ва шиносӣ бо контентҳои ихтироъкорӣ таҳия шудааст. Ин барнома барои ду гурӯҳи синну сол – хонандагони синфҳои ибтидоӣ ва миёнаи мактаб мутобиқ карда шудааст. Барои хонандагони синфҳои ибтидоӣ мактаб чорабиниҳо оид ба ихтироъкорӣ дар асоси бозӣ ва мастер-класс оид ба сохтани ашёҳои ниёзи аввалия бо истифода аз маҷмӯаҳои ихтироъкорӣ ташкил карда шуданд, ва барои хонандагони синфҳои болоӣ ва миёнаи мактаб дарсҳои назарияи ихтироъ ва мастер-класс оид ба сохтани робот ва рамзгузориҳои ҳаракатҳои он баргузор гардиданд.

Дар нақшаҳои KIPO – гузарондани чунин чорабиниҳои таълимиро барои мактаббачагон сола ду маротиба, дар вақти таътил, давом диҳанд.

12 декабри соли 2024 KIPO дар якҷоягӣ бо Донишқадаи байналмилалии омӯзиши моликияти зеҳнӣ (IIPIT) ва Иттиҳодияи ҳамкорӣ ба ихтироотҳои Корея (KIPA) дар Мактаби миллии хоҷагии қишлоқи Сеул (мактаби махсус барои кӯдакон бо шунавоии суст) як силсила дарсҳо, ки ба ихтироъкорӣ бахшида шуданд, гузаронд. Чунин дарсҳо аллакай бори дувум аст, ки баргузор мешаванд (бори нахуст дар мактаби Сеул дар Samsung) ва барои фарҳам овардани имкониятҳои баробар дар таҳсил барои хонандагони дорои қобилиятнокии маҳдуд нигаронида шудааст. Дарсҳо аз рӯи мавзӯи истифодабарии НҲМИ³ дар раванди ихтироъкорӣ дар Портали миллии моликияти зеҳнӣ гузаронда мешуданд.

Сарчашмаҳо:

KIPO: сомона. – URL: <https://www.kipo.go.kr/ko/kpoBultnDetail.do?menuCd=SCD0200618&ntatcSeq=20354&sysCd=SCD02&aprchId=BU0000029>

KIPO: сомона. – URL: <https://www.kipo.go.kr/ko/kpoBultnDetail.do?menuCd=SCD0200618&ntatcSeq=20420&sysCd=SCD02&aprchId=BU0000029>

² Маълумоти асосии патентӣ, ба монанди таснифоти патентҳо, тамоюлҳои патенткунӣ мувофиқи ширкатҳо/кишварҳо, кормандони тадқиқотӣ, сатҳи иқтисосоварӣ ва маълумоти муфассал дар бораи технологияҳо.

³ Назарияи ҳалли масъалаҳои ихтироъӣ (НҲМИ) – ин маҷмӯи усулҳои ҳал ва тақмил додани масъалаҳо ва системаҳои техникӣ тавассути муайян ва ҳал кардани муҳолифатҳои техникӣ мебошад. Аз тарафи муҳандис-ихтироъкорӣ шӯравӣ Г. Альтшуллер таҳия шудааст, ки дар кӯшиши пайдо кардани қонуниятҳо дар раванди ҳалли масъалаҳои муҳандисӣ ва пайдоиши ғояҳои нав, 40 ҳазор патентро таҳлил кард. Кор бо НҲМИ аз тарафи Г. Альтшуллер дар соли 1946 оғоз шуд, нашрияти якум вай ва Р. Шапиро дар соли 1956 ба таъб расид.

KIPO Нақшаи аввалини асосӣ оид ба идоракунии иттилооти моликияти саноатӣ ва истифодабарии он барои давраҳо аз соли 2025 то соли 2029 эълон кард

Дар чаҳорҷубаи 51-ум конференсия оид ба масъалаҳои амнияти миллӣ, ки дар санаи 19 декабри соли 2024 баргузор гардид, KIPO Нақшаи аввалини асосӣ оид ба идоракунии иттилооти моликияти саноатӣ ва истифодабарии он барои давраҳо аз соли 2025 то соли 2029 пешниҳод кард, ки аз се стратегия ва даҳ масъалаи асосӣ иборат буда, ки ба васеъшавии истифодабарии моликияти саноатӣ равона шудаанд, экосистемаи устуворро ба тавассути дастгирии марҳилавии ширкатҳои хизматрасон ва мустақамкунии системаҳо ва инфрасохтор бунёд кардан; платформаи таҳлилий ва дигар системаҳои таҳлили маълумотҳо дар бораи моликияти саноатӣ бунёд кардан.

Дар чаҳорҷубаи стратегияи якум истифодабарии стратегияи иттилоот дар бораи моликияти саноатӣ ба таври васеъ, масалан, бо мақсадҳои амнияти иқтисодӣ ва корҳои илмиву тадқиқот ва таҷрибавию конструкторӣ (КИТТК) истифода бурда шавад. Ғайр аз он, тавассути гузарондани таҳлилии маълумотҳои патентӣ барои муайян кардани манбаъҳои алтернативии таъминоти молҳо, ки барои коҳиш додани вобастагии беруна зарур мебошанд, сиёсати диверсификасияи занҷири таъминот фаъолна дастгирӣ карда мешавад. Диққати махсус ба технологияҳои пешрафта ва стратегияи миллӣ, инчунин таҳлилии маълумотҳои стандартии патентӣ барои татбиқи стандартҳои байналмилалӣ ва таҳлилии маълумотҳои бузурги патентӣ барои муайян кардани самтҳои КИТТК-ҳои давлатӣ ва хусусӣ дода мешавад. Сиёсат аз васеъ кардани истифодабарии маълумотҳои зиёд дар бораи патентҳо дар таҳқиқоти муштараки байналмилалӣ, инчунин барои баланд бардоштани самаранокии маблағгузориҳо дар тамоми давраи КИТТК-ҳои давлатӣ (масалан, бо роҳи пешгирии такрори тадқиқот) иборат мебошад.

Стратегияи дуввум бунёди стратегияи устувори эко-система ба воситаи рушди саноати хизматрасониҳои иттилоотӣ дар соҳаи моликияти саноатӣ пешбинӣ мекунад. Бо мақсади баланд бардоштани нуфузи ширкатҳои Корея дар бозор, дастрасӣ ба маълумоти баландсифат васеъ карда мешавад ва дастгирии КИТТК, сармоягузорӣ ва каналҳои фурӯш, аз таъсис додани ширкат то ворид шудани он ба бозорҳои хориҷӣ, пурзӯр карда мешавад. Барои тайёр кардани кадрҳои касбӣ, ки ба соҳаҳои мушаххас нигаронида шудаанд, барномаҳои гуногуни таълимӣ татбиқ карда мешаванд.

Ҳангоми татбиқи стратегияи сеюм, KIPO барои рушди платформаҳои (системаҳои) таҳлилий дар асоси ЗС дастгирӣ мекунад. Ғайр аз он, таҳияи сиёсат объективӣ, ки бо маълумотҳои асосӣ ёфтааст, тавассути омезиши қобилиятҳои таҳлилии KIPO барои зуд ҷавоб додан ба дархостҳои дар бораи таҳлилии сиёсӣ воридшаванда ва пешниҳоди иттилооти фардикунонӣ, ки аз вазорату идораҳо ворид мегардад, самараноктар хоҳад буд. Барои ҳамин платформа бо манбаи маълумотҳои ҷиҳозонида мешавад, ки маълумотро дар бораи моликияти саноатӣ бо иттилооти

саноативу иқтисодӣ мепайвандад. Инчунин функцияҳои шабакавӣ, ки барои созмонҳои дахлдор дархости таҳлил ва мубодилаи мисолҳои истифодабариро осон мекунад, пешбинӣ шудаанд. Ғайр аз он, KIPO платформаро пешбарӣ хоҳад кард, то маълумот дар бораи моликияти саноатӣ ҳангоми ба нақша гирифтани КИТТК дар технологияҳои саноатӣ, инчунин дар миёнаравӣ ҳангоми муттаҳидшавӣ ва харидории корхонаҳои хурд ва миёна, истифода бурда шавад.

Сарчашма:

KIPO: сомона. – URL: <https://www.kipo.go.kr/ko/kpoBultnDetail.do?menuCd=SCD0200618&ntatcSeq=20356&sysCd=SCD02&aprchId=BUT0000029>

Тичораткунонии патентҳо барои натиҷаҳои Корҳои илмиву тадқиқотӣ ва таҷрибавию конструкторӣ (КИТТК)

Дар санаи 14 январи соли 2025 комиссари KIPO Ким Ванги ба Пажӯҳишгоҳи илмиву тадқиқотии стандартҳо ва илми Корея⁴ (KRIS) бо мақсади муҳокимаи масъалаҳои таъминоти рақобатпазирии Ҷумҳурии Корея дар соҳаи технологияҳои квантӣ ташриф овард.

Технологияи квантӣ – яке аз технологияҳои миллии стратегияи Ҷумҳурии Корея мебошад, дар 10 соли охир (2013–2022) шумораи дархостҳои патентӣ дар соҳаи мазкур ба ҳисоби миёна дар як сол тақрибан 32% афзоишро нишон дод (аз 15 дархост дар соли 2013 то 186 дархост дар соли 2022).

KRIS дар истифодабарии моликияти зеҳнӣ ва таҳияи стратегияи худ аз ҳисоби иштироки худ дар лоиҳаҳои KIPO-и оид ба дастгирии сармоягузори дубора фоида аз моликияти зеҳнӣ (2021–2024) ва дастгирии таҳлилии патентӣ (2024) кӯмаки назаррасро гирифтааст. Мақсади лоиҳаи якум – дастгирии тичораткунонии технологияҳои ояндадори патентшуда, ки ба донишгоҳҳо ва ташкилотҳои ҷамъиятӣ тааллуқдоранд, ва инчунин бунёд намудани як давраи самаранок бо роҳи аз нав сармоягузорӣ кардани як қисми фоида аз интиқоли технология ба тичораткунонии дигар технологияҳои ояндадори патентдор мебошад. Лоиҳаи дуюм бо мақсади баланд бардоштани самаранокӣ ва истифодабарии қуллаи патентҳои давлатии КИТТК нигаронида шудааст, таҳлилии патентҳои донишгоҳҳо ва ташкилотҳои ҷамъиятӣ бо коркарди ояндаи стратегияи истифодабарии онҳо гузаронида мешавад.

Сарчашма:

KIPO: сомона. – URL: <https://www.kipo.go.kr/ko/kpoBultnDetail.do?menuCd=SCD0200618&ntatcSeq=20374&sysCd=SCD02&aprchId=BUT0000029>

Инкишофи зеҳни сунъӣ дар Ҷумҳурии Корея

Бозори роботҳо бо ЗС дар солҳои охир аз ҳисоби конвергенсияи технологияҳои ЗС, ба монанди моделҳои забони калон (LLM) ва омӯзиши тақлид бо технологияҳои

⁴ Пажӯҳишгоҳи илмиву тадқиқотии стандартҳо ва илми Корея – сомони пешрафт дар соҳаи технологияҳои квантовӣ – дар соли 2024 компютери квантовии 20-кубитавиро таҳия кард, аз номи он 119

робототехника босуръат меафзояд. Интизор меравад, ки бозори ҷаҳонии чунин роботҳо бо суръати афзоиши солонаи 35,7% аз 10,9 трлн вонҳои кореягӣ (7,8 млрд доллари ИМА) дар соли 2023 то 147,8 трлн вонҳои кореягӣ (105,77 млрд доллари ИМА) дар соли 2032 афзоиш ёбад.

Тибқи маълумоти таҳлилии КИРО, шумораи дархостҳои патентӣ вобаста ба роботҳо бо истифода аз технологияи ЗС дар идораҳои IP5 (Корея, ИМА, Хитой, Иттиҳоди Аврупо ва Ҷопон) аз соли 2012 то 2021 ба ҳисоби миёна 58,5% дар як сол афзоиш ёфта, дар соли 2021 ба 1260 расид. Ҷои якум аз рӯи шумораи дархостҳои пешниҳодшуда Хитой ишғол кард – 3313 дархост (60%), дар ҷои дуввум Корея бо 1367 дархост (24,7%), дар ҷои сеvvум – ИМА бо 446 дархост (8,1%). Агар суръати миёнаи солоноро ба назар гирем, он гоҳ Хитой аз рӯи шумораи дархостҳои патентӣ дар соҳаи роботҳо бо зеҳни сунъӣ бо 59,7% пешсаф мебошад, ва Корея бо 53,4% дар ҷои дуввум қарор дорад.

Аз рӯи таҳлили соҳаҳо, ки дар онҳо технологияҳои зикршуда истифода бурда мешаванд, ҷойи аввалро технологияи идоракунии ишғол кард, ки роботҳо дар соҳаҳои маориф, фароғат ва тиб истифода бурда мешаванд – 53,6% (2962 дархост). Ҷои дуюм ба технологияи ҳамкорӣ бо муҳити беруна, ки ба роботҳо имкон медиҳад объектҳои шинохт ва идора кунанд, бо 33,8% (1869 дархост) ва сеюм технологияи муҳимтарин – идоракунии ҳаракатовар, ки ҳаракати роботҳоро тавассути омӯзиш идора мекунад, 12,6% (694 дархост) ишғол карданд.

Сарчашма:

КИРО: сомона. – URL: <https://www.kipo.go.kr/ko/kpoBultnDetail.do?menuCd=SCD0200618&ntatcSeq=20369&sysCd=SCD02&aprchId=BU0000029>

Дастгирии ташаббусҳо, ки бо экология алоқаманд мебошанд

КИРО дар ҳамкорӣ бо Вазорати муҳити зисти Ҷумҳурии Корея стартапи кабудро бунёд мекунад. КИРО ба нақша гирифтааст, ки лоиҳаи дастгирии рушди технологияҳо, ки бо иқлим алоқаманд мебошад, тавассути истифода бурдан аз технологияҳои патентии давлатӣ, оғоз кунанд. Ҳадафи лоиҳаи дастгирии эко-стартап муайян кардани ширкатҳои ояндадор ва инчунин дастгирии такмилидиҳии ғояҳо ва технологияҳо мебошад. Ба ширкатҳо, ки барои иштирок варзидан дар лоиҳаҳо чун интиҳоб шудаанд, дар самтҳои маблағгузорӣ ва тиҷораткунонии истеҳсоли прототипҳо, маркетинг, машварат (устодӣ), таҳлили бозор ва машваратҳои ҷалби сармоягузорӣ кӯмак расонида мешавад.

Дар соли 2025 лоиҳа ба нақша гирифтааст, ки иштирокчиёро аз 180 довталаб дар ҷаҳон самт интиҳоб кунанд: соҳибкорони навкор, ширкатҳо-стартап, ширкатҳо, ки ба моликияти зеҳнӣ дар соҳаи ҳифзи иқлим машғуланд ва ширкатҳо-стартап афзоианда.

КИРО дар бораи оғози лоиҳаи дастгирии транзаксияҳо ва тиҷораткунонии ғояҳо дар бахши карбон бетараф дар соли 2025 эълон кард. Лоиҳаи дастгирии савдо ақидаҳо дар соҳаи бетарафии карбон ва тиҷораткунонӣ – як лоиҳаи инноватсионӣ дар соҳаи

маҳсулотҳои кушода асос мебошад, ки тавассути он КИРО роҳҳои ҳалли мушкилоти марбут ба нигоҳдории иқлимро, ки аз ҷониби ширкатҳо пешниҳод шудаанд, муайян мекунад (www.ideago.kr). Лоиҳаи мазкур ба ду самт тақсим шудааст: «Маҳсулоти инноватсионӣ, ки бо иштироки шахрвандон таҳия шудаанд», ки ба корхонаҳои хурду миёна ва стартапҳо дар таҳияи маҳсулоти аз карбон бетараф бо истифода аз ғояҳои пешниҳодкардаи аҳоли дастгирӣ мекунад, ва «Инноватсияе, ки аз талаботи хусусӣ бармеояд», ки шахрвандон, корхонаҳои хурду миёна ва стартапҳо фаро мегирад, ки якҷоя ҳалли мушкилоти маҳсулоти карбон бетарафро таҳия мекунад, ки аз ҷониби ширкатҳои бузург ва миёна пешниҳод шудаанд.

Сарчашмаҳо:

КИРО: сомона. – URL: <https://www.kipo.go.kr/ko/kpoBultnDetail.do?menuCd=SCD0200618&ntatcSeq=20365&sysCd=SCD02&aprchId=BU0000029>

КИРО: сомона. – URL: <https://www.kipo.go.kr/ko/kpoBultnDetail.do?menuCd=SCD0200618&ntatcSeq=20370&sysCd=SCD02&aprchId=BU0000029>

Дар рӯзмарра оғоз намудани лоиҳаҳои ҳифзи ихтирооти Корея дар хориҷа мебошад

Дар соли 2025, КИРО барои пешбурди ҳифзи моликияти зеҳнӣ дар хориҷа барои ширкатҳои содиркунандаи мол аз Корея 25 миллиард вон сармоягузорӣ хоҳад кард. Идора тақрибан 100 ширкатеро, ки мушкилоти содиротӣ доранд, интиҳоб карда, маслиҳатҳои ҳамаҷонибаи стратегӣ, аз ҷумла арзёбии пешакии хатари баҳсҳои моликияти зеҳнӣ дар хориҷа пешниҳод мекунад. КИРО низ ба нақша гирифтааст -технологияи ЗС-ро барои бастании паҳншавии маҳсулоти қалбақӣ дар интернет истифода барад.

Дар ҷаҳорҷӯбаи фаъолияти мазкур лоиҳаҳои зерин эълон кард. Лоиҳаи Export Challenge Company IP Risk Response Enhancement Project бояд ташхиси пешгирикунандаи ҳавфи баҳсҳои дар соҳаи моликияти зеҳнӣ ба миёномадаро таъмин намояд. Он инчунин машваратҳоро оид ба стратегияҳои ҳамаҷонибаи рафъи омилҳои ҳавф пешбинӣ мекунад. Гирандагони лоиҳа – корхонаҳои хурду миёна (КХМ) мебошанд, ки нишондиҳандаҳои содиротӣ надоранд ё ба маблағи камтар аз 100 000 доллари ИМА маҳсулот содир мекунад, инчунин корхонаҳо, ки барои каналҳои содиротии фуруш аз ҳукумат кӯмак гирифтаанд.

Дар доираи лоиҳаи дастгирии ҷилавгирӣ аз фуруши маҳсулоти қалбақӣ дар хориҷа, дар назар аст, ки тақрибан 200 000 сомонаҳо, ки моли қалбакиро паҳн мекунад, дар интернет масдуд карда шаванд.

Лоиҳаи дастгирии стратегияи вокуниш ба баҳсҳои нисбати брендҳои K-Brand ба расондани кӯмак ба ширкатҳои кореягӣ дар ҳалли масъалаҳои истеҳсолоти судии марбут ба маҳсулоти қалбақӣ ва сӯиистифодаи тамғаҳои молӣ дар хориҷа равона шудааст.

Ҳадафи лоиҳаи дастгирии стратегияи вокуниш ба баҳсҳои патентӣ дастгирии тақрибан 250 ширкатро

дорад. Аз ҷумла, ба корхонаҳои хурду миёна, инчунин ба ширкатҳои бахши миллии технологияҳои стратегӣ бо додани баҳои ҳадди аксар (5 хол) дар раванди интиҳоб дастгирии афзалиятнок дода мешавад. Ғайр аз ин, дар ҳолатҳое, ки аз корхонаҳои хурду миёна пешниҳод кардани кафолати патент⁵ дар рафти таҳвил талаб карда мешавад ва ё дар ҳолате, ки баҳси патент ба вуҷуд меояд ва калофати патент иҷро шуд, дастгири то 100 млн вон дар қорҷубаи тартиботи тизонда пешниҳод карда мешавад.

Дар 8 кишвари ҷаҳон 10 маркази моликияти зеҳнии хориҷӣ мавҷуд аст, ки дар соҳаи моликияти зеҳнӣ машваратӣ ва ҳуқуқӣ хизматрасониҳоро пешниҳод мекунанд.

Сарчашма:

KIPO: сомона. – URL: <https://www.kipo.go.kr/ko/kpoBultnDetail.do?menuCd=SCD0200618&ntatcSeq=20422&sysCd=SCD02&aprchlId=BUT0000029>

Дар Ҷумҳурии Корея Биокумитаи Миллӣ таъсис карда шуд

Дар санаи 23 январи соли 2025 дар биохаби Сеул маросими кушодашавии Биокумитаи миллӣ – маркази ҳамоҳангсозӣ оид ба таҳияи биосиёсати миллӣ гузашт. Дар конфронс инчунин стратегияи миллӣ пешниҳод карда шуд, ки ҳадафи он қойғир кардани Ҷумҳурии Корея дар байни панҷ қудрати бузурги биологияи ҷаҳон мебошад.

Ба ҳайати Кумитаи миллии биологӣ аз 24 коршинос ва 12 узви ex officio дохил мебошанд, аз ҷумла аз вазир илм ва технология, кишоварзӣ, корҳои хӯрокворӣ ва деҳот, саноат ва неқӯаҳволӣ, директори Хадамоти миллии иктишофӣ, Комиссари Вазорати амнияти озӯқаворӣ ва маводи доруворӣ, комиссари Агентии назорат ва пешгирии бемориҳо дар Корея иборат мебошад. Ҳадафи таъсис додани биокумита аз муттаҳид кардан сиёсатҳоро, ки аз ҷониби ташкилотҳои дахлдор ба таври инфиродӣ пешбарӣ карда мешаванд, ва пурзӯр намудани иқтисодии бахшҳои давлатӣ ва хусусӣ дар ҳама соҳаҳои марбут ба биология, аз ҷумла тандурустӣ, хизматрасонии тиббӣ, маҳсулоти ғизӣ ва энергетика иборат мебошад.

Дар ҷаласаи аввал Стратегияи биотрансформатсияи Ҷумҳурии Корея, ки дар якҷоягӣ аз ҷониби ҳамаи вазоратҳои таҳия шудааст, муаррифӣ карда шуд, ки дар он вазиғаҳои калидӣ дар соҳаҳои инфрасохтор, инноватсияҳои КИТТК ва саноат барои трансформатсияи биоиндустрия дар Корея муайян карда шуданд. Ҳадафҳои трансформатсияи инфрасохтор аз таъсиси биокластери услуби корейгӣ (то соли 2030), таҳияи стратегияи миллии амнияти биологӣ ва пешбурди омодагӣ 110 ҳазор мутахассисон дар соҳаи биотиббиёт (то соли 2027), инчунин таъсиси барномаҳои аспирантураҳои тахассусии дар соҳаҳои асосӣ иборат мебошанд. Илова бар ин, он ба нақша гирифтааст, ки рақобатпазирии ҷаҳониро тавассути ҷалби олимони

хориҷӣ ва тавсеаи сафарҳои хориҷӣ ва барномаҳои омӯзишӣ барои пажӯҳишгарони корейгӣ тақвият диҳад.

Дар соҳаи трансформатсияи КИТТК ва трансформатсияи инноватсионӣ масъалаи тизондани суръати навоарӣ тавассути конвергенсияи биотехнология ва технологияҳои аз дигар соҳаҳо, ки хароҷоти вақт ва молиявиро кам мекунанд, гузошта шудааст. Ҳамчун лоиҳаи озмоишӣ ба нақша пурра кушодани маълумоти биологӣ барои 15 пажӯҳишгоҳҳои илмиву тадқиқотии давлатӣ, ва дар оянда – ба тамоми бахши давлатӣ таъмин кардан гирифта шудааст. Системаи ягонаи ҳамкорӣ таъсис дода мешавад, ки имкониятҳои давлатӣ ва хусусиро дар атрофи Кумитаи миллии биологӣ муттаҳид намуда, ҳамкориҳои вазоратҳои, бахшҳои давлатӣ ва хусусӣ, муассисаҳои давлатӣ ва созимонҳои байналмилалӣ таҳким бахшад.

Нақшаи табдилдиҳии саноат, аз ҷумла, суръат бахшидан ба рушди ширкатҳоро, ки ба тиҷоратикунони биотехнология машғул мебошанд ва ба бозорҳои калонтар паҳн мешаванд, инчунин дастгирии маблағгузори зарурӣ, ҳавасмандгардонии сармоягузори хусусӣ ва таҳкими имкониятҳои рушди корпоративиро дар ҳар марҳилаи рушди биокорпоратсия фаро мегирад. Барои дастгирии сармоягузориҳои аввалия ва тавсеаи ширкат, маблағҳои мега-фондҳои беш аз 1 трлн вонии корейгӣ таъсис дода мешаванд ва дастгирии маблағгузори сиёсат ва суғуртаи тиҷорат, ба монанди фоизҳои имтиёзннок ва меъёри қарзӣ васеъ карда мешаванд.

Сарчашма:

KIPO: сомона. – URL: <https://kipo.go.kr/ko/kpoBultnDetail.do?menuCd=SCD0200618&ntatcSeq=20389&sysCd=SCD02&aprchlId=BUT0000029>

Медиатсия ба ҷои муурофияи судӣ ва системаи рақамии даъвои патентӣ

Судҳое, ки системаи судиву ҳақамии моликияти зеҳнӣ татбиқ мекунанд, берун аз Сеул ва Сувон васеъ карда мешаванд ва бо суди округи Тэчон муттаҳид карда мешаванд. 24 декабри соли 2024, KIPO ва суди округи Тэчон дар бораи имзо кардани созишномаи тиҷоратӣ оид ба татбиқи системаи иртиботи судӣ ва миёнаравӣ⁶ дар суди округи Тэчонро эълон карданд. Бо туйфайли ҳамин созишнома Кумита оид ба танзим даровардани баҳсҳо, ки бо ҳуқуқҳои моликияти саноатӣ алоқаманд мебошанд, ҷаҳорҷуборо барои дастгирии ҳалли фаврии парвандаҳои ҳуқуқӣ моликияти зеҳнӣ, ки дар судҳои Корея баррасӣ мешаванд, таъсис дод.

Ҳангоми супоридани парвандаро ба Кумита оид ба медиатсия баҳсҳо дар бораи ҳуқуқҳои моликияти саноатӣ мӯҳлати миёнаи ҳалли баҳс тақрибан се моҳро ташкил мекунанд, дар баробари ин тарафҳои хароҷотҳои иловагиро намероданд.

Дар соли 2024 Суд оид ба моликияти зеҳнӣ ва Комиссияи апеллятсионӣ (IPTAV) 25-сола шуд. IPTAV

⁵ Кафолати патент – муқаррароти шартномавие, ки кафолат медиҳад ки маҳсулот ва ё технологияи муайян патенти дигар шахсро вайрон намекунад. Агар маҳсулот боиси мушкили бо патент дучор гардад, ширкат масъулияти пурра, аз ҷумла боздоштани таъминот ва ҷуброни зарарро ба дӯш мегирад.

⁶ Системае, ки парвандаҳоро, ки дар суд қарор доранд, барои баррасӣ ба агентии берунии касбии миёнаравӣ мефиристанд.

кори худро такмил медиҳад. Ҳамин тариқ, аз моҳи январи соли 2025 сар карда, бо мақсади пешгирии таъхир дар додани патентҳо ба ихтироот ва намунаҳои саноатӣ, IPTAB парвандаҳоро танҳо дар сурати зарурати тамизи иловагӣ ба мумайиз бармегардонад, масалан, агар масъалаҳои вучуд дошта бошанд, ки дар марҳилаи санҷиш баррасӣ нашудаанд ё сабабҳои нави радкунӣ ошкор шуда бошанд. Ҳамин тариқ, дар ҳолатҳои, ки шикоятҳои апеллятсионӣ аз болои қарори рад қабул шудааст, аризадиҳанда метавонад аз як то ду моҳ пештар патентро барои ихтироъ ва ё намунаи саноатӣ гирад, зеро мумайиз бевосита дар асоси қарори қабулшуда қарорро дар бораи бақайдгирӣ қабул мекунад.

Дар моҳи декабри соли 2024 КИПО эълон кард, ки системаи рақамии истеҳсолоти судии патентиро оғоз мекунад. Система аз ҷаҳор вазифа оид ба баланд бардоштани самаранокии идоракунии дохилӣ, аз қабилҳои автоматикунони қабули қарорҳо бо истифода аз зеҳни сунъӣ, ва як вазифа оид ба такмил додани низоми хизмати давлатӣ иборат мебошад. Интизор мешавад, ки системаи мазкур ба истифодабарандагон имкон медиҳад, ки тамоми баҳсҳои патентии худро назорат кунанд. Илова бар ин, хизматрасонии огоҳкунии мобилӣ ҷорӣ карда шуд: акнун огоҳиномаро на танҳо дар речаи онлайн, балки тавассути почта низ қабул кардан мумкин аст. Инчунин автоматикунони муруфияҳои судӣ инчунин бо истифода бурдан аз ЗС ва шинохти оптикӣ аломатҳо (OCR) васеъ карда шудааст. Бо мақсади кам кардани мӯҳлат барои қабул кардани қарор 80 намуди иловагии ҳуҷҷатҳои ибтидоии судӣ ва 18 сабаби радкунӣ ба система илова карда шуданд, ва маълумоти зарурӣ аз ҳуҷҷатҳои судӣ ва

тасвирҳои замимашуда ба таври автоматикӣ истихроҷ ва тафтиш карда шудааст. Лоиха дар муддати се сол (солҳои 2023-2025) татбиқ мегардад.

Сарчашмаҳо:

КИПО: сомона. – URL: <https://www.kipo.go.kr/ko/kpoBultnDetail.do?menuCd=SCD0200618&ntatcSeq=20361&sysCd=SCD02&aprcHid=BUT0000029>

КИПО: сомона. – URL: <https://www.kipo.go.kr/ko/kpoBultnDetail.do?menuCd=SCD0200618&ntatcSeq=20366&sysCd=SCD02&aprcHid=BUT0000029>

КИПО: сомона. – URL: <https://www.kipo.go.kr/ko/kpoBultnDetail.do?menuCd=SCD0200618&ntatcSeq=20358&sysCd=SCD02&aprcHid=BUT0000029>

Инкишофи марказҳои минтақавии моликияти зеҳнӣ

Дар 28 минтақаи Кореяи Ҷанубӣ марказҳои моликияти зеҳнӣ қор ва фаъолият мекунад – ин ташкилотҳои махсусгардонидашуда мебошад, ки ба соҳибони тиҷорати хурд ва миёна кӯмак мерасонанд ва лоихаҳои дастгирии стартапҳо ва воридотро дар асоси моликияти зеҳнӣ татбиқ мекунад. Дар соли 2024 марказҳои минтақавии моликияти зеҳнӣ 819 корхонаи хурду миёнаро барои ба даст овардани ҳуқуқи патентӣ дар хориҷа дастгирӣ карданд, ки дар натиҷа содирот ба маблағи 187,4 миллиард вон афзуд ва ба 601 стартап оид ба идоракунии моликияти зеҳнӣ машварат дода, дар таъсиси 1178 ҷойҳои нави корӣ саҳм гузоштанд.

Сарчашма:

КИПО: сомона. – URL: <https://www.kipo.go.kr/ko/kpoBultnDetail.do?menuCd=SCD0200618&ntatcSeq=20423&sysCd=SCD02&aprcHid=BUT0000029>

Ҷопон

Ҳисоботи нав дар бораи тадқиқоти муштаракӣ системаҳои судии Ҷопон, Хитой ва Ҷумҳурии Корея нашр шуд

Гурӯҳи муштаракӣ мумайизон оид ба муруфияҳои судӣ ва апеллятсияҳо (JEGTA) бори аввал соли 2013 бо мақсади мусоидат ба ҳамкорӣ, табодули иттилоот ва таҳлили таҷрибаҳои байни Идораи патентии Ҷопон (JPO), CNIPA ва КИПО мулоқот карда буд. Аз он вақт инҷониб, се ниҳод дар якҷоягӣ омӯзиши муқоисавии системаҳо ва амалияҳои муруфияи судӣ ва апеллятсиониро мегузаронанд.

Моҳи январи соли 2025 JPO, CNIPA ва КИПО гузориши навро таҳти унвони «Тадқиқоти муқоисавӣ оид ба ворид кардани ислоҳотҳо (тағйиротҳо) пас аз супоридани патент ва функцияҳои чунин меъёрҳо» интишор карданд. Ҳисобот дар истиноди зерин дастрас мебошад: https://www.jpo.go.jp/e/system/patent/gaiyo/ai/ai_shutsugan_chosa.html.

Намояндагони се кишвари дар боло зикршуда умедворанд, ки ин гузоришҳо ба истифодабарандагон

дар фаҳмидани дурнамои мухталифи таҷрибаи судӣ ва раванди апеллятсионӣ кӯмак хоҳанд кард.

Моҳи январи соли 2025 Идораи патентии Ҷопон (JPO), CNIPA ва КИПО гузориши навро таҳти унвони «Тадқиқоти муқоисавӣ оид ба ворид кардани ислоҳотҳо (тағйиротҳо) пас аз супоридани патент ва функцияҳои чунин меъёрҳо» интишор карданд.

Сарчашма:

JPO: сомона. – URL: <https://www.jpo.go.jp/e/news/kokusai/nityukan/090502.html>

Тайван (ҶМХ)

Маълумотҳои омории ТИРО

Дар соли 2024 Идораи оид ба моликияти зеҳнии Тайван (ТИРО) дар маҷмӯъ 72,742 дархости патентиро гирифт, ки тақрибан ба нишондодҳои соли 2023 баробар аст. Дар баробари ин шумора дархостҳо барои гирифтани патент ба ихтироот (50 823) коҳиш ёфта, шумораи дархостҳо барои гирифтани патент ба қолибҳои фоиданок (14 559) ва намунаҳои саноатӣ (7360) афзудааст. Шумораи дархостҳо барои бақайдгирии тамғаи молӣ (90 341) давра ба давра кам мешуд. Нисбати тамиз, мӯҳлати миёнаи баррасии дархост аз амали аввал аз рӯи дархост барои аризаҳо дар бораи додани патент ба ихтироот 8,4 моҳ ва барои бақайдгирии тамғаи молӣ 6,1 моҳро ташкил дод.

Шумораи дархостҳо барои гирифтани патент барои ихтироъ аз ҷониби резидентҳо (19 586) 0,2% кам шуда, шумораи дархостҳо барои намунаҳои фоиданок (13 341) 0,2% каме афзудааст. Ҳангоми аз рӯи намудҳои аризадиҳанда тақсим кардани шумораи дархостҳои патентии ихтироъ аз ҷониби корхонаҳои саноатӣ 1% кам шуд, аммо шумораи дархостҳо оид ба намунаҳои фоиданок 3% зиёд шуд, ки ин дар бораи гуногунии стратегияҳои портфели патентиро шаҳодат медиҳад. Шумораи дархостҳо барои патент барои ихтироотҳое, ки аз тарафи донишгоҳҳо ва пажуҳишгоҳҳои илмиву тадқиқотии Тайвань пешниҳод кардаанд, ба 3-8% зиёд шуд, барои намунаҳои фоиданок 13-57% афзуд.

Шумораи дархостҳои хориҷӣ барои гирифтани патент барои ихтироот (31 237) ҳамагӣ 0,1% афзуд. Тақсимот аз рӯи кишварҳои довталабон нишон медиҳад, ки Ҷопон пешсаф боқӣ мондааст (12 307 дархост), баъдан ИМА (6817 дархост), Хитойи материкӣ (3472 дархост), Ҷумҳурии Корея (3365 дархост) ва Олмон (1035 дархост) мебошанд.

Шумораи дархостҳо барои гирифтани патентҳои намунаи саноатӣ аз ҷониби ғайрирезидентҳо 4% афзуд ва 4022 дархостро ташкил дод. Ҷопон пешсаф шуд (880 дархост), ИМА ҷои дувумро ишғол кард (772 дархост), ки пас аз он Хитойи материкӣ (755), Швейтсиярия (370 дархост) ва Олмон (241 дархост) меоянд.

Шумораи дархостҳо оид ба бақайдгирии тамғаи молӣ 90 341 ададро ташкил дод (бо дархостҳо 112 534 синф фаро гирифта шуд – 2% камтар нисбат ба соли қаблӣ), ки ба 1% камтар нисбат ба коҳиши (-3%) дар соли 2023 мебошад. Қобили зикр, шумораи муроҷиатҳои резидентҳо 4% кам шуд (69 386 дархост), дар ҳоле ки шумораи муроҷиатҳои ғайрирезидентҳо ба 7% (20 955 ариза) зиёд шудааст.

Дар байни панҷ кишваре (минтақаҳо), ки дархостҳоро барои тамғаи молӣ пешниҳод карданд, Хитойи пешсаф мебошад (5624), Ҷопон ҷои дувумро ишғол кард (3397 дархост), баъдан ИМА (2822 дархост), Кореяи Ҷанубӣ (1919 дархост) ва Ҳонконг (1227 дархост) меоянд.

Дархостҳо барои бақайдгирии тамғаҳои молиии резидентҳо асосан дар синфи 35 (реклама; идоракунии тиҷорат) (13 407 дархост) пешниҳод карда шудаанд. Дар байни 10 синфи калонтарин – 3 (косметика ва

лавозимотҳои ҳоҷатхона), 5 (маводҳои дорусозӣ) ва 42 (хизматрасонии илмию техникӣ) – суръати афзоишро аз -0,3% (афзоиши манфӣ) то 2,2% нишон доданд, дар ҳоле ки шумораи дархостҳо дар синфҳои дигар аз 1,8% то 10,6% коҳиш ёфтааст.

Шумораи зиёди дархостҳо оид ба бақайдгирии тамғаҳои молӣ аз ғайрирезидентҳо дар синфи 9 (компютерҳо ва технологияҳо) (3848 ариза) пешниҳод шудааст. Дар байни топ-10 синф 3 (косметика ва лавозимоти ҳоҷатхона), 25 (либос, пойафзол, каллапӯшҳо), ва 18 (пӯст ва тақлиди он, бағоч) афзоиши дукартара аз 12,2% то 15,4% нишон доданд, хол он ки дар синфҳои 5 (дорусозӣ) ва 42 (хизматрасонии илмию техникӣ ва технологӣ) дархостҳо мутаносибан ба 3,7% ва 9,8% кам шудааст.

ТИРО кӯшиш мекунад, ки ба воситаи тезондани раванди супоридан, сифат ва самаранокии тамизи патентӣ ва тамғаи молӣ беҳтар кунад. Дар натиҷа, давраи миёнаи баррасии дархост патент барои ихтироот 8,4 моҳро дар соли 2024 ташкил дод, ки нисбат ба соли 2023 0,5 моҳ камтар мебошад. Шумораи дархостҳое, ки дар марҳилаи баррасӣ шудан қарор доранд, 52 712 ададро ташкил кард. Барои дархостҳо ба тамғаҳои молӣ мӯҳлати миёнаи баррасӣ ба 0,1 моҳ коҳиш ёфта 6,1 моҳро ташкил кард. Шумораи дархостҳое, ки дар марҳилаи баррасӣ қарор доштанд, то 52 860 адад кам карда шуданд.

Сарчашма:

ТИРО: сомона. – URL: <https://www.tipo.gov.tw/en/cp-282-997184-dff18-2.html>

Хабарҳои барномаҳои санҷиши суръатбахш

Барномаи таҷдиди назаршудаи озмоишии санҷиши мусбати патентӣ барои стартапҳо аз 1 январи соли 2025 амал мекунад. Ҳадаф аз он иборат аст, ки ба стартапҳо, ки ҷоизаҳои миллии гирифтаанд ва ё дар барномаҳои сарпарастии ТИРО ширкат вазиданд, имконияти гирифтани патентро дар давоми чор моҳи пешниҳод ва ба ин васила таҳким намудани бартарии рақобатпазирии онҳо дар соҳа мебошад. Меъёрҳои интихоб васеъ карда шуданд: шумораи иштирокчиёни барнома акнун аз ширкатҳое иборат мебошанд, ки қобилиятҳои илмиву тадқиқотии инноватсиониро доранд, ки дар ду соли охир ҷоизаҳои миллиро гирифтаанд, ва инчунин ширкатҳое, ки аз ҷониби ташкилотҳои ваколатдори ТИРО идора карда мешаванд.

Барномаи озмоишии санҷиши босуръати дархостҳо барои патентҳои намунаи саноатӣ то 31 декабри соли 2026 тамдид карда шуд. Дар доираи барнома, довталабон метавонанд барои санҷиши босуръат дар давраи байни гирифтани огоҳиномаи ТИРО дар бораи оғози санҷиши пешакӣ ва қабули қарори нахусти идора муроҷиат намоянд. Дар давоми давраи санҷиш аз рӯи ҳамин барномаи мазкур боҷ ситонида намешавад.

Барои иштирокчиҳои барнома шудан ҳуҷаатҳоро пешниҳод кардан лозим аст, ки истифодабарии тиҷоратии дизайн аз ҷониби шахсони саввум (каталогҳои

маҳсулотҳо, мақолаҳо дар нашрияҳо ва ғайраҳо) тасдиқ мекунад, ва маълумотҳои тарафи саввумро нишон додан лозим аст. Ғайр аз ин, дизайн бояд бо ҷоизаҳои бонуфуз эътироф карда шавад. Дар баробари ин, мувофиқи шартҳои барнома, ҳар як стартап метавонад на зиёд аз се дархостро дар як сол пешниҳод кунад. Стартапҳо, ки ҳуқуқи иштирок варзиданро дар барнома доранд, бояд ширкатҳо бошад, ки на камтар аз ҳашт сол пеш мувофиқи қонун дар бораи ширкатҳо ва ё қонунҳои мутаносиби хориҷӣ таъсис шуда бошанд. Мӯҳлати таъсис аз санаи бақайдгирии ширкат то рӯзи пешниҳод кардани дархост барои гирифтани патент ба намунаи саноатӣ ҳисоб карда мешавад. Агар афзалият талаб карда шавад, ҳисобкунӣ аз санаи афзалиятнокии аввалиндараҷа асос меёбад. Ба ширкатҳои хориҷӣ тасдиқнома дар бораи санаи таъсисёбӣ бо тарҷумаи ҳуҷҷат ба забони хитой пешниҳод карда лозим аст.

Сарчашмаҳо:

TIPO: сомона. – URL: <https://www.jpo.go.jp/e/news/kokusai/nityukan/090502>.

TIPO: сомона. – URL: <https://www.tipo.gov.tw/en/cp-282-993279-d338c-2.html>

TIPO: сомона. – URL: <https://www.tipo.gov.tw/en/cp-282-993278-e8d08-2.html>

Қулай будан барои истифодабарандагон – афзалиятнокии TIPO

Бо мақсади баланд бардоштани сатҳи қулай будан, аз ҷумла дар телефонҳои мобилӣ, TIPO системаи нави ҷустуҷӯи тамғаи молиро бо реҷаҳои ҷустуҷӯии содда ва васеъшударо барои қонунҳои кардани ниёзҳои гурӯҳҳои гуногуни истифодабарандагон ба кор андохтааст. Ғайр аз, ин дар системаи нав то 1000 натиҷаҳои ҷустуҷӯӣ нишон дода мешавад, ки имконияти раҳо ёфтани тангшавии ҷаҳорҷӯбаҳои дархости ҷустуҷӯӣ медиҳад.

Барои осон кардани ба довталабон тартиби ворид кардани ислоҳот ба ҳуҷҷатҳои дархост барои гирифтани патент ва тамғаи молӣ, ва кам кардани ҳаҷми мукотибаи байни довталабон ва TIPO, идора доираи хидматҳои онлайнро дар платформаи TIPONet васеъ кардааст. Аз 15 октябри соли 2024 довталабон метавонанд платформаро барои ивазкунии намояндагони худ истифода баранд. Баъд аз ворид шудан ба TIPONet, довталабон ё намояндагони патентии онҳо метавонанд функцияи «Пешниҳоди дархост барои патент/Онлайн тағйир додан»-ро барои тағйир додани маълумоти асосии маълумотҳо, аз ҷумла номи намояндаи дархосткунанда бо забонҳои хитой ва англисӣ, маълумот дар бораи аризадиханда ва намояндаи патентии вай ба забонҳои хитой ва англисӣ, рақами телефон ва суроғаи почтаи электронӣ интихоб кунанд.

Барои суръат бахшидан ба коркарди дархостҳои тарҳрезии саноатӣ, ки онлайн пешниҳод карда мешаванд, TIPO системаи ба веб-нигаронидашударо ба кор андохтааст. Система доираи васеи функцияҳоро пешниҳод мекунад, аз ҷумла пешниҳоди аризаҳои нав, имтиҳонҳои тақрорӣ, ворид намудани тағйирот

ба ариза, пешниҳоди дархост барои баррасӣ, додани патент, пардохти боч, пешниҳоди ҷавоб ба хулосаи коршинос, раддия дар додани патент, пешниҳоди дархост дар бораи ба таъхир андохтани мӯҳлат, ва инчунин додани ҳуқуқ ба патент ба намунаи саноатӣ ва ё намунаи саноатии ҳосилшуда. Ба истифодабарандагон дигар лозим нест, ки асбобҳои алоҳидаро насб кунанд, зеро система тавассути браузер дастрас мебошад ва функцияҳои кросс-платформавиро дастгирӣ мекунад.

Аз соли 2021, TIPO абри IP Info Cloud-ро таҳия мекунад. Ҳадафи ин ташаббус ба сохтани платформаи хизматрасонии абри бо дастрасии баланд ва миқёспазир бо истифода аз инфрасохтори абри дастраси умум равона мебошад. Дар соли 2024 веб-сомонаи платформаи донишҳои патентӣ (Industry Patent Knowledge Platform) бомуваффақият ба абр интиқол дода шуд ва барои истифодабарии озмоишӣ дастрас мебошад.

Интерфейси истифодабарии платформа барои таъмин намудани кори пайваста чӣ дар компютерҳо ва чӣ дар телефонҳои мобилӣ муносиб карда шудааст. Истифодабарандагон метавонанд ба осонӣ ба манобеъ, аз қабili ҳуҷҷатҳои патентӣ, мақолаҳои мумайзисон, охири хабарҳои моликияти зеҳнӣ, маълумот дар бораи системаҳои патентӣ дар кишварҳои гуногун ва маводҳои таҳлили, ки олимони таҳия кардаанд, дастрас бошанд.

Сарчашмаҳо:

TIPO: сомона. – URL: <https://www.tipo.gov.tw/en/cp-282-985628-d213e-2.html>

TIPO: сомона. – URL: <https://www.tipo.gov.tw/en/cp-282-985629-f2e5b-2.html>

TIPO: сомона. – URL: <https://www.tipo.gov.tw/en/cp-282-993277-2e707-2.html>

TIPO: сомона. – URL: <https://www.tipo.gov.tw/en/cp-282-993283-44de8-2.html>

Маълумот дар бораи муаллиф

Анастасия Александровна Ломакина, ходими хурди илмии Маркази ташкилкунӣ фаъолияти илмии МФДБ «Донишқадаи федералии моликияти зеҳнӣ» (Москва, соҳили Бережковская, 30, к.1); ORCID: <https://orcid.org/0009-0009-1493-9311>; SPIN-рамз : 1463-1513; anastasiia.lomakina@rupto.ru

Information about the author

Anastasiia A. Lomakina, junior researcher of the Center of Scientific Activity Management of the Federal Institute of Industrial Property (Moscow, Berezhkovskaya emb., 30, bld.1); ORCID: <https://orcid.org/0009-0009-1493-9311>; SPIN-code: 1463-1513; anastasiia.lomakina@rupto.ru

Муаллиф дар бораи мавҷуд набудани ҳеҷ бархӯрдии манфиатҳоро баён мекунад.

The author declares no conflict of interests.

Ба редакция дар санаи 07.03.2025 ворид шуд
Дар санаи 11.03.2025 барои нашр қабул карда шуд

6 X-ФАЙЛҲО (КУПТ)

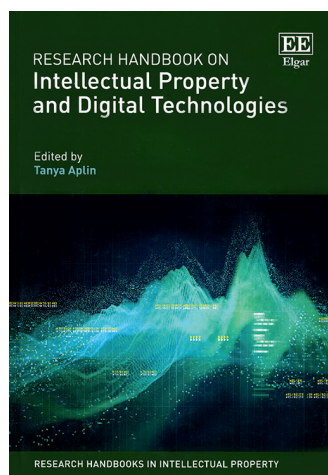

EDN <https://elibrary.ru/shhypl>

МАВОДҲОИ ЭКСКЛЮЗИВИ АЗ ФОНДИ КУПТ

Илм ва техника бо суръати тез тараққӣ мекунад! Технологияҳои рақамӣ ва зеҳнӣ сунъӣ қисми ҷудо нашавандаи ҳаёти мо шуданд. Дар нашриётҳои дар зер пешниҳодшуда комёбиҳои мазкур аз нуқтаи назари моликияти зеҳнӣ баррасӣ шудаанд.

Инчунин дар соли 80-солагии Ғалаба ба хонандагон китобро дар бораи ҳаёти Ю. Е. Максарев – конструктор, директори заводи танкии Урал, корманди давлатие, ки дар муддати 17 сол Кумитаи Давлатии ИЧШС оид ба корҳои ихтироӣ ва кашфиётҳо роҳбарӣ мекард, ки пешгузаштаи Хадамоти федералии моликияти зеҳнӣ мебошад, пешниҳод мекунам.

Бо рушди технологияҳои рақамӣ даъватҳои нав дар соҳаи муҳофизати ҳуқуқҳои истисноӣ пайдо мешаванд. Дар маҷмӯаи мазкур мақолаҳои илмӣ, муаллифон падидаҳои гуногуни рақамиро таваҷҷуҳи ҷониби қонуни мушаххаси моликияти зеҳнӣ (МЗ), аз ҷумла аз нуқтаи назари ҳуқуқи байналмилалӣ, қонунгузори ИА ва ИМА баррасӣ мекунад. Таҳлили як қатор технологияҳои

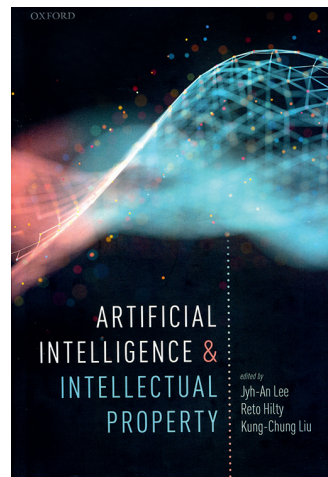
асосӣ ва таъсири онҳо ба МЗ, аз ҷумла додаҳои калон, зеҳнӣ сунъӣ, интиқоли ҷараёнӣ, таъминоти барномавӣ, пойгоҳи додаҳо, контенти истифодабаранда, рақамикунони оммавӣ, метатегҳо, калимаҳои калидӣ ва ҷопи 3D оварда шудааст. Масъалаҳои рақобат ва истифодабарии ҳуқуқ дар партави истифодабарии интернет ва поймол кардани ҳуқуқ баррасӣ шудаанд.

Нашрия барои тадқиқотчиён дар соҳаи МЗ ва ҳуқуқшиносҳои ҷимоякунандагон, ки мехоҳанд дар бораи муносибаҳо ва ғояҳои пешрафт дар соҳаи мазкур бидонанд, ғоиданок хоҳад буд

Research Handbook on Intellectual Property and Digital Technologies: нашриёти маълумотдиҳӣ / ed. T. Aplin. – Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2020. – 593 p. – (Research Handbooks in Intellectual Property).

Дастурмаал оид ба тадқиқотҳо дар бораи моликияти зеҳнӣ ва технологияҳои рақамӣ.

Рамз: 2.020; R45

Зеҳнӣ сунъӣ (ЗС) дар муҳити тиҷорати имрӯза дар ҳама ҷо паҳн шудааст: аз чат-ботҳо дар хизматрасонии тандурустӣ то роҳҳои гуногуни эҷоди иттилооти муфид. Дар ҳоле ки ЗС барои муносибкунии равандҳои эҷодӣ ва инноватсионӣ боз ҳам ба таври васеъ бештар истифода мешавад, ҳамгироии он ба маҳсулот, хизматгузориҳо ва расмиёти

дигар саволҳои муҳимро дар тамоми соҳаҳои қонун ба миён меорад. Таҳлили алоқаи мутақобилаи байни СИ ва МЗ дар заминаи технологӣ, тиҷоратӣ ва иқтисодӣ, тағйироти ҳуқуқӣ дар қаламравҳои гуногун дар мисоли Австралия, Хитой, Ҷопон, Британияи Кабир, ИМА ва ИА пешниҳод шудааст.

Дар нашрия шарҳи васеи дурнамои технологияи ЗС, ҳамкориҳои он бо намудҳои гуногуни СИ, идоракунии СИ, таъминоти барномавӣ ва додаҳо ошкор шудааст, инчунин таъсири иҷтимоӣ иқтисодии ЗС ба сиёсати инноватсия ва ниҳоят, қобилияти ҳуқуқии ЗС ҳамчун шахси ҳуқуқӣ баррасӣ мешавад.

Artificial Intelligence & Intellectual Property / editors: Jyh-An Lee, Reto M. Hilty, Kung-Chung Liu. – Oxford: Oxford University Press, 2021. – xii, 449 p.

Зеҳнӣ сунъӣ ва моликияти зеҳнӣ.

Рамз: 8.012; A81

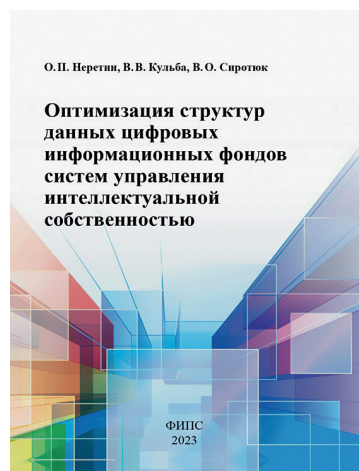
Дар ин монографияи мазкур ҳифзи ҳуқуқи моликияти зеҳние, ки ба рушди интернет, технологияҳои нави иттилоотӣ, зеҳни сунъӣ ва технологияҳои геномӣ дар шароити муосир алоқаманд мебошад, баррасӣ шудааст. Муаллифон тамоюлҳои тағйирот ва рушди қонунгузори моликияти зеҳниро тавсиф мекунанд, таъсири соҳибхотиери давлатро дар фазои

рақамӣ шарҳ медиҳанд, таҷрибаи танзими миллии ҳифзи моликияти зеҳнӣ дар интернетро дар Британия Кабир, ИМА, Чопон, Фаронса ва Чин таҳлил мекунанд, ва инчунин дар бораи таъмин намудани мувозинат байни муҳофизати патентӣ ва манфиатҳои ҷамъияти муҳокима мекунанд.

Нашрия ба олимони омӯзгорон, аспирантҳо, донишҷӯёни муассисаҳои олии таълимии ҳуқуқӣ ва ҳар касе, ки ба масъалаҳои моликияти зеҳнӣ тавачҷӯҳ дорад, равона шудааст.

Моргунов, Е. А. Ҳуқуқҳои моликияти зеҳнӣ дар шароитҳои рушди технологияҳои нав: монография / Е. А. Моргунова, Б. А. Шахназаров; Донишгоҳи давлатии ҳуқуқи Москва ба номи О. Е. Кутафин. – Москва: Норма: ИНФРА-М, 2023. – 150 с.

Рамз: 2.020.7; М 79

Дар ин монография ташаккул ва рушди фондҳои иттилоотии рақамии моликияти зеҳнӣ (ФРИМЗ), ҳадафҳо ва вазифаҳои онҳо, талаботҳои баъри таъсиси онҳо, инчунин тарҳрезӣ, таҳия, нигоҳдорӣ ва таҳияи пойгоҳи додаҳои патентӣ ва иттилооти илмию техникии ФРИМЗ баррасӣ шудаанд. Муаллифон тарзу

усулҳои тарҳрезии сохторҳои мутаносиби манбаҳои маълумотҳои мавзӯи ФРИМЗ-ро меомӯзанд, идоракунии сифат, амнияти иттилоотӣ ва ҳифзи маълумотро таҳлил мекунанд. Методологияи ташкили фондҳои иттилоотии рақамии самаранок барои системаҳои идоракунии моликияти зеҳнӣ пешниҳод карда мешавад. Дар саҳифаҳои нашрия таҷрибаи татбиқи амали методологияи таҳияшуда дар ҳалли масъалаҳои ташаккул ва рушди ФРИМЗ-и Ташкилоти патентии Аврупову Осиёро пешниҳод шудааст

Неретин, О. П. Мақбл гардонидани сохторҳои додаҳои фондҳои иттилоотии рақамии системаҳои идоракунии моликияти зеҳнӣ / О. П. Неретин, В. В. Кульба, В. О. Сиротюк; дар зери таҳрири умумӣ ва илмии Г. П. Ивлиева. – Москва: ДФМС, 2023. – 259 с. – Библиогр.: С. 256–259.

Рамз: 8.008; Н 54

Дар солҳои ҷанг намунаи нав дар полигонҳои заводи танксоӣ озмуда мешуд, ва яке аз ҳозирон шубҳа пайдо кард, ки оё зиреҳ ба тўпҳои калибри муайян тоб оварда метавонад. Он гоҳ директори завод Юрий Евгеньевич Максарев ба сӯи мошини ҷангӣ равон шуд ва фармон дода, ки ба танк ду тири ҷангӣ ҳолӣ карда шавад, дар люк пинҳон шуд...

Ю. Е. Максарев дар аз ибтидои сохтмони танкҳои ватанӣ истода, директори заводи танки Урал буд, ки танки машҳури Т-34-ро истеҳсол мешуд. Барои хизматҳояш дар назди Ватан бо ордену медалҳо, аз ҷумла бо ордени Кутузов дараҷаи 2 ва Суворов дараҷаи 1 мукофотонида шудааст, ки бо онҳо сарлашкарони ҷарбӣ барои гузаронидани амалиёти барҷастаи ҷангӣ мукофотонида мешаванд.

Вай дар давоми 17 сол ба Комитети давлатии ИЧШС оид ба ихтироот ва кашфиёт, ки пешгузаштаи Роспатент мебошад, роҳбарӣ мекард

Ахбори мухтасари ҳаёт: Бахшида ба 100-солагии рӯзи таваллуди Ю. Е. Максарев. – Москва, 2003. – 27 с.

Шифр: 4000.1, К 78

Маълумотро дар бораи китобҳо ва мақолаҳо дар нашриётҳои даврагӣ, ки ба масъалаҳои гуногуни моликияти зеҳнӣ тааллуқ доранд, ва инчунин матнҳои пурраи интишорҳо ва дигар захираҳои иттилоотиро метавонед дар китобхонаи электронии КУПТ-и ДФМС пайдо кунед: <https://irbis.fips.ru/web/index.php?LNG=&C21COM=F&I21DBN=FIPS&P21DBN=FIPS>

7 РАФИ КИТОБ

Шарҳи мухтасари маҷмӯаи маърузаҳо

Conference proceedings abstract

EDN: <https://elibrary.ru/tbhxbp>**«Зеҳни сунъӣ – асоси иқтисоди инноватсионӣ: афзалиятҳо ва механизмҳои тараққиёти илмиву технологӣ»**

Маҷмӯи маърузаҳои Конференсияи XXVIII байналмилалии илмӣ ва амалии Роспатент
Муҳаррири илмӣ: О. П. Неретин
Наشريёти Институти федералии моликияти саноатӣ

«Intellectual property is the basis of an innovative economy: priorities and mechanisms of scientific and technological development»

Conference proceedings of the XXVIII International Scientific and Practical Conference of Rospatent

Science editor: O. P. Neretin

Prepared by the Federal Institute of Industrial Property

Дар 8-9 октябри соли 2024 Хадамоти федералӣ оид ба моликияти зеҳнӣ (Роспатент) XXVIII Конференсияи байналмилалии илмиву амалӣ «Моликияти зеҳнӣ – асоси иқтисодиёти инноватсионӣ мебошад: афзалиятҳо ва механизмҳои рушди илмиву технологӣ»-ро гузарон, ки аз рӯи натиҷаҳои он маҷмӯае, ки маърузаҳои оид ба мавзӯҳои муҳими барои ҷамъияти касбӣ яқоя мекунад, аз он ҷумла дар асоси маводҳои корҳои илмиву тадқиқотие, ки ДФМС гузаронда мешаванд, асос ёфтаанд.

Мавзӯҳои маърузаҳо доираи васеи масъалаҳои дорои хусусиятҳо ҳам назариявӣ ва ҳам амалиро фаро мегиранд:

- интиқоли технологияҳо дар Русия ва давлатҳо-аъзоёни ИПАО;
- трендҳои муҳими ҳуқуқи патентӣ;
- рақамикунонӣ дар соҳаи моликияти зеҳнӣ;
- интегратсияи Аврупо ва Осиё ва ҳамкориҳои байналмилалӣ;
- ҷанбаҳои муҳоҷисавии ҳифзи тамғаҳои моликияти ҳаҷмдор;
- ҳимояи нишонаҳои ҷуғрофӣ ва брендҳои минтақавӣ дар мамлакатҳои минтақаи Аврупо ва Осиё;
- масъалаҳои кадрӣ дар соҳаи моликияти зеҳн ва таҷрибаи омӯзондани мутахассисон дар ин соҳа.

Мавзӯи асоси маҷмӯи муҳокимаи афзалиятнокӣ ва механизмҳои рушди илмиву технологӣ, аз он ҷумла аз ҳисоби рақамикунонӣ ва тайёркунии кадрҳои боихтисос.

Нашр барои мутахассисон дар соҳаи моликияти зеҳнӣ, ходимони илмӣ, омӯзгорон, аспирантҳо ва донишҷӯён пешбинӣ шудааст.

ПАЛАТАИ САВДО ВА САНОАТИИ РУСИЯ XVII
ФОРУМИ БАЙНАЛМИЛАЛИИ
«МОЛИКИЯТИ ЗЕХНӢ – АСРИ XXI»
ГУЗАРОНД

22 ва 23 апрел дар Палатаи савдо ва саноатии (ПСС) Федератсияи Русия XVII Форуми байналмилалии «Моликияти зеҳнӣ – асри XXI» гузашт. Чорабиние, ки ба Рӯзи байналмилалии моликияти зеҳнӣ бахшида шудааст, бо дастгирии Шӯрои Федератсияи Маҷлиси Федералии Федератсияи Русия, Хадамоти Федералӣ оид ба моликияти зеҳнӣ (Роспатент), Созмони умумирусиягии моликияти зеҳнӣ, Суд оид ба ҳуқуқҳои зеҳнӣ, Идораи патентии Аврупову Осие (ИПАО) баргузор гардид.

Шаш мизи муаввар, маҷлиси умумӣ ва инчунин намоиши монографияи ИПА ва ДФМС «Асосҳои ташаккули фазои умумии муосири таълимӣ ва иттилоотӣ дар соҳаи моликияти саноатӣ дар минтақаи Аврупо ва Осие» гузаронда шудаанд. Бори нахуст дар ҷаҳорҷӯбаи форум дар якҷоягӣ бо ДФМС мизи «Таъсири нишонаи ҷуғрофӣ ва номгӯи ҷойҳои пайдоиши мол ба рушди иҷтимоиву иқтисодии минтақавии Русия» гузаронда шуд.

Дар маҷлиси умумӣ ноиб-президенти ПСС В. В. Чубаров қайд кард, ки дар соли 2024 дар Русия зиёда аз 26 ҳазор дархост барои ихтироотҳо пешниҳод карда шудааст – ин мамлакатро ба яке аз дах давлатҳои пешрафти ҷаҳон оид ба шумораи патентҳои дода шуда баровард. Соҳибкории хурду миёна (СХМ) махсусан дар бахши моликияти зеҳнӣ ҷаҳол мебошанд: дархостҳо 10% афзоиш ёфта, тақрибан нисфи онҳо аз муассисаҳо таълимӣ оид ба ташкилотҳои тадқиқотӣ ворид шуданд.

В. В. Чубаров таъйиротҳоро, ки дар солҳои охир дар танзими ҳуқуқи моликияти зеҳнӣ ба амал омадаанд, ситоиш кард: ҳадди масъулият барои вайрон кардани ҳуқуқи муаллифӣ боло бардошта шуда, барои ширкатҳои хурди технологӣ меъёрҳои коҳиши андоз ҷорӣ карда шуда, заминаҳои ҳуқуқӣ оид ба асарҳои «ятим» ва соҳаҳои эҷодӣ ба танзим дароварда шуданд.

Дар бораи брендҳои ҳуқуқӣ гуфта, ноиб-президенти ПСС ФР диққатро ба он таваҷҷӯҳ кард, ки қонунгузори амалкунанда хусусиятҳои хоси онҳоро пурра ба инobat намегирад ва ҳамчунин қайд кард, ки мафҳуми «бренд минтақавӣ» аксар вақт аз «нишони ҷуғрофӣ» ва ё «номгӯи ҷои пайдоиши мол» васеътар мебошад.

Ғайр аз ин, В. В. Чубаров ба масъалаи бозгашти ширкатҳои хориҷӣ ба бозори Русия назар афканда ва аҳамияти таҳияи меъёрҳои дурусткорӣ, инчунин афзалиятнокиро барои истехсолкунандагони Русия, ки аллакай ҷойҳои холиро ишғол кардаанд, қайд кард.

Роҳбари Роспатент Ю. С. Зубов дар бораи афзоиши миқдори дархостҳо ба ихтироотҳо аз ширкатҳои русиягӣ (ба 4%) ва кори ҷаҳолонани Роспатент оид ба коҳиш додан монеаҳои маъмури ва рақамикунони равандҳо хабар дод.

Ю. С. Зубов аҳамиятро, ки аз тарафи идора оид ба дастгирии соҳибкории хурду миёна, бахусус дар бахшҳои баланди технологӣ дода мешавад, қайд намуд. СХМ ҳоли ҳозир бахши аз ҳама динамикӣ мебошад – афзоиши дархостҳо барои қарорҳои технологӣ 10% ташкил кард. Дар робита ба ин, барномаи баррасии афзалиятноки дархостҳои патентӣ аз ширкатҳои дорой мақоми ширкати хурди технологӣ роҳандозӣ шудааст. Мӯҳлатҳои санҷиш барои онҳо ба ду маротиба кам карда шуданд.

Дар чорабинӣ инчунин президенти ИПА Г. П. Ивлиев, директори ДФМС О.П. Неретин, директори дафтари СУМЗ-и Москва П.Г. Спицын, роҳбари Маркази моликияти зеҳнии фонди «Кластери инноватсионии Москва» А. Гращенкова, намояндагони тичорат ва ҷомеаи илмӣ иштирок варзиданд. Дар ҷамъбасти форум тавсияҳои он ба мақомотҳои дахлдори давлатӣ ирсол карда шуданд.

**Маҷалла
«Хабарномаи ИФМС»**

**ISSN 2782-5086 (Print)
ISSN 2949-2432 (Online)**

Муҳаррири чопкунанда:

Елена Геннадиевна Царёва
МФДБ ДФМС (Москва, Русия)
vestnik_fips@rupto.ru

Котиби масъул:

Анастасия Александровна Ломакина
МФДБ ДФМС (Москва, Русия)
vestnik_fips@rupto.ru

Таҳрир ва нашри компютерӣ:

ЧДММ «Гуруҳи ПРСБ»:

Эльмира Магомедэминовна Трубникова,
Ольга Юрьевна Вольвачева,
Елена Александровна Горшкова,
Анастасия Сергеевна Поломаренко,
Анастасия Борисовна Долженко

Тарҷумонони ДФМС:

Сергей Витальевич Рубанов
(тарҷумони дараҷаи 1),
Петр Николаевич Ярошенко (тарҷумон)

Сурат:

Олеся Анатольевна
ва Дмитрий Владимирович Башаровҳо

Барои чопкунӣ имзо карда шуд: 18.08.2025

Формат: 205×290 мм

Чоп: пурра ранга (офсет, 4/4)

Теъдоди нашр: 500 нусха. **Фармоиш:** № 251

Матбаа:

Муассисаи федералии давлатии бучетӣ
«Донишкадаи федералии моликияти саноатӣ»
125993, Маскав, соҳили Бережковская, 30, бинои 1
Г-59, ГСП-3

**“Bulletin of Federal Institute
of Industrial Property” journal**

**ISSN 2782-5086 (Print)
ISSN 2949-2432 (Online)**

Managing editor:

Elena Tsareva –
FGBU FIPS (Moscow, Russian Federation)
vestnik_fips@rupto.ru

Executive editor

Anastasiia Lomakina –
FGBU FIPS (Moscow, Russian Federation)
vestnik_fips@rupto.ru

Editing and Desktop publishing:

PRCB Group LLC:

Elmira Trubnikova,
Olga Volvacheva,
Elena Gorshkova,
Anastasiya Polomarenko,
Anastasiya Dolzhenko

FIPS translators:

Andrey Moscalenko
(Lead Translator)
Petr Iaroshenko (Translator)

Photo:

Olesya Basharova and Dmitry Basharov

Signed to print: 12.08.2025

Format: 205×290 мм

Printing: full-colour (offset ink, 4/4)

500 copies; **Order:** № 251

Printing house:

Federal State Budgetary
Institution “Federal Institute of Industrial Property”
Berezhkovskaya nab. 30–1, Moscow, G-59,
GSP-3, 125993, Russian Federation

ХОНАНДАГОНИ АЗИЗ, БА «ХАБАРНОМАИ ИФМС» ОБУНА ШУДАНРО ФАРОМУШ НАКУНЕД!

Бо обуна шудан, шумо дастрасии домиро ба маълумоти муосир дар бораи моликияти зеҳнӣ ва маълумоти беназири таҳлилӣ хоҳед гирифт.

ДАР ШЎЪБАИ «ПОЧТАҲОИ РУСИЯ» ВА
Ё МУВОФИҚИ КАТАЛОГҲО ТАРИҚИ
ОНЛАЙН ОБУНАШАВИРО ТАМДИД
НАМУДАН ВА Ё БОРИ НАХУСТ ОНРО БА
РАСМИЯТ ДАРОВАРДАН МУМКИН АСТ:

• «Нашриёти Русия»
Дар сомонаи www.pressa-rf.ru
Индекси обуна: 85599

• Агенти «Книга-Сервис»
Дар сомонаи www.akc.ru
Индекси обуна: E 85599

**Ҳама хабарҳои охирин
аз ҷаҳони моликияти зеҳнӣ:**

VK ВКонтакте
Роспатент

VK ВКонтакте
ИФМС